

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Liber III. De secundo Decalogi Præcepto. Non assumes Nomen Domini Dei
tui in vanum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

De paenitentia blasphemorum, deque eamdem
absolutione.

26. Nullæ pœnæ sunt in jure contra metos blasphemos latæ; Ferendæ autem à Judece, quænam sint, pertinet ad forum externum examinare, id quod satis eruditè facit Castro Pal. tom. 3. disp. 2. dñrem. p. 2. §. 5.

27. Absolutio blasphemie haereticalis cum errore intellectus petenda est ab eo, qui haeretum absolvere potest, de qua re nos supra, cap. 1. §. 8. satis disputavimus.

At blasphemiz quæcumque quamvis atrocissime, sed non continentis heresim formaliter, hoc est, quamvis continentes verba hereticalia, non tamen cum errore mentis interno affectantes, possunt absolviri in foro conscientia à quocunque Confessario ordinario, nisi in ea Diocesi sint signatae reservatae. Ratio hujus Doctrinae est ea, quam diximus cum de *Maleficis dissolutione tractavimus*. *Supract. 6. 2. n. 13* quam propterea hic repetenda nequaquam est, legit ea Dianam *par. i. tract. 5. ref. 7.* & *ruris p. 3. tract. 4. ref. 143. & p. 4. tract. 4. ref. 140.* Ego enim quiescere tantisper appeto.

FINIS LIBRI SECUNDI.

Laus Deo, Beatisima Virgini, ac Beato Aloysio.

LIBER TERTIVS.

DE SECUNDO DECALOGI PRÆCEPTO.

Non assumes Nomen Dei tui in vanum.

PECULIARIS, & germana tractatio secundi Praecepti est ea, quæ actus bonos, vel pravos circa honorem Deo debitam suscipit explicandos. Ideo enim jubetur Dei nomen non esse in vanum assumendum, ne is congruæ reverentia defraudetur. Quoniam verò propter connexionem materialium, pleraque de eadem in primo precepto sunt disputata, superest hic solum de Juramento, Adjurationeque Juramento affini, ac de Voto differere; iis enim; si ritè ea nuncupentur, observenturque, honore Deus afficitur; secus, contraria.

Caput Primum.

De Juramento in communi.

§. I. *Quid sit Iuramentum.*

1. **S**t. **I**nvocatio divini testimonij ad faciendam fidem; ita S. Thom. 2. 2. q. 89. art. 1. Aliquando autem explicitè affertur Deus in testem, ut quando iuratur per ipsum Creatorem: aliquando **V**erò solum tacitè, ut quando juratur per **C**reaturam, referendo ad Deum, modo explicando *infra*, §. 3. & utroque modo p. 113
est juramentum, quia in utroque **D**icitum testimonium invocatur.

2. Potest item hujusmodi Dei invocatio exhiberi verbo, ut si ore proferas, dicens, v.g. *Uro per Deum hoc iu esse, hoc me facturum. Natus, ut si tibi dicatur: Iuves per Deum, tu verò oculis vel capite annas. Facto, ut si cui offeratur juramentum cum Libro Evangeliorum, ipse verò illum tangat, eo enim ipso, etiam si nihil proferat, jurare censetur. Idem evenit si scribat scripturę juriſuſrandi formam continentem; propria enim subscriptio, ipsiflum est juramentum.*

Mente denique, ut si quis intra annum suum iuret,
Quare si quis se aliquid factum est mente sic spondeat,
obligabitur in foro conscientiae, ex virtute Religionis,
quia jam invocat Deum in sua sponsionis confirmationem: licet, ut in foro externo confiteretur, utique item con-
fiteretur alteri parti acceptanti, unde irrevocabilis ex iu-
stitia promisum fiat) necessarium sit aliquod ex tribus di-
ctis externis signis.

3. *Rutus aliquando xerus Deus invocatur, aliquando à Gentilibus, falsus; & hoc posterius verum iuramentum non est, quia divinum testimonium nequam invocatur. Unde sequitur prominentem quid sub iuramento Dei falsi, solum tenet ex conscientia eretica, quia putat se verè iurasse; at si errorem deponeret, adverteat quod Deum verum in testem non adduxisse, minime tenebat ex vi sacramentis, sed solum ex vi promissionis, seu fiducie transhumana.*

Quod peccatum sit cooperari cum juraturo per falsos
deos, dicam mox §. 5. n. 7: & per occasionem innui *suprà*,
in de maleficio lib. 2. c. 2. §. 2. n. 7.

4. Quid si quis juraret per hoc *Evangelia*, & deinde adverteret illum non fuisse Librum *Evangeliorum*, sed profanum, sed papyracum, sed ligneum, ad libri formam edolatum? Respondeo hunc verum nuncupasse juramentum, si quidem error fuit materialis, dum interim ipse intenderet per *ve. Evangelia* jurare. Non sic fuit modus in *Ethnico*, qui ita juravit per *Jovem*, ut per verum *Deum*, quem ipse non cognoscit, jurare nullatenus intenderit; si enim intenderet, ac sub *Jovis nomine* verum *Deum*, licet imprudenter, invocare voluisset, certe verum emisisset juramentum, eisque omnino state, etiam errore deposito, debet.

5. Sed hinc oriuit quæstio frequentissimæ præcis. Jurat quis per fidem suam, in veritate, certio, profectio, &c. ex predicta conscientia erronea putans lege veritate, obligaturne ad rem tali juramento promissam, si doctior factus rescribat illud, quia Deum non invocavit, nequam fuisse juramentum.

Respondeo, hæc in re certum est primò, si is scivit in illis verbis non invocari Deum, sed solam propriam fidem

Caput I. De Iuramento in communi. 109

tem, vel veritatem humanam, existimans hanc temporam sufficere ad legitimum juramentum, obligationemque inducendam, certum, inquam, est, hunc verè non iustificande deposito errore, ad nihil deinceps ex vi juremen-
tis tenuis. Suar. tom. 2. de Rel. lib. 1. cap. 13. num. 15.
Ratio est, quia haec nonquam fuit Dei invocatio.
6. Certum sit secundò, cum Sanchez. lib. 3. in Dec. cap. 2.
et non adfuit talis error, quo putavis propriam fidem sufficere ad juramentum, prout ille tamē eam, non existimans per illam proferri verum juramentum, sed per existimans verum proferri, certum, inquam, sit non iustificare juramentum, atque adeo ad nihil ex vi ipsius obligari. Ratio est, quia ad verum juramentum non satis est effere verba dumtaxat, sed oportet positivè velle jure, hoc est, Deum invocare; id quod in hoc casu supponimus non adfuit.

7. Supradictum ergo propositum dubium, si per illa verba intendat quis, existimare se juramentum efficiere; an verum efficere, & consequenter, quacunque adveniente cognitione, an ad illud obseruandum consiliegatur. Dico doctri absolute à Sanchez in hoc casu fieri verum juramentum, quia in ea intentione verum juramentum effor-
matur, clauditur virtute relatio ad Deum; veile etiam ef-
ficiere verum juramentum nihil aliud est, nisi Deum velle invocare. Si ergo non exclusit positivè talem relationem ad Deum, convincitur ad Deum retulisse, quia verum vultus conciperre juramentum.

8. Sed certe huic doctrinæ, nisi accedas distinctione conludente non possum. Si enim is sciat, quid sit jurare, & vult pote, procedit hac doctrina, quia tunc habet vim ratio Sanchez. At si nesciat, ut communiter, nesciat ru-
spaci, muliercula, puto per ea verba non effici verum juramentum, atque adeo, remota conscientia errante; illud nullam obligationem inducere.

Ratio est, quia, cum hinc ex una parte nesciat quid sit jurare, nesciat etiam in vero juramento invocari Deum; & ex alia parte, per sua verba illum non invocat: ergo quavis ipse vult jurare, non jurabit: cum enim haec voluntas non dirigitur à præcognitione, quia sciat quid sit jurare, vere, & efficaciter juratoria est non pos-
sunt. Enī igitur solam voluntas inefficaciter jurandi, immo error, tunc enim jurare quis liberè non potest, nisi ex positiva præcognitione, saltem confusa, sciat in vero ju-
rando invocari Deum. Vide omnino inferioris cum de-
voto cap. 12. §. 1. 8.

Quid si quis juret quidem invocans, seu putans in-
vocare Deum, sed nesciat juramentum efficeri obliga-
tionem implendi: obligabitur illud impuleri? Res-
pondeo de hac re me adhuc, cum de voto infra,
cap. 12. §. 1. 8.

§. II. Iuramentum Divisio.

1. Prima Divisio. Aliud est assertorium, aliud de promissorium. Assertorium est, in quo juramus aliquid ita esse, vel non esse. Promissorium est, in quo primum aliquid nos facturos, vel non facturos.

2. Secunda Divisio. Contestativum, cum quis sim-
pliciter invocat Deum testimonium, Vt: Per Deum ita
me habet. Committitorium, cum quis aliquid promittit
nihil penit. Ut: Per Deum te puniam, Executorium
cum nos ipsos, vel rem nobis chatham Divina ulti-
mationis, si verum non sit quod asserimus. At: Deus
me destruet, vel: Filiis meis malum accidat, se hoc ita
non est.

3. Tertia. Judiciale, & extrajudiciale. Illud certa qua-
dam forma, & ritu coram Judice, vel Notario exhibetur.
Hoc, sine certa forma inter privatos. Rursus: simplex, &
solemne. Hoc constat certa forma, acceptatürque à pu-
blica potestate: illud non item.

4. Quarta. Abolutum seu purum, & conditionatum,
& penale: verbi gratia: Iuro hoc me facturum: Iuro me
hoc facturum, si cras tu huic veneris: Iuro me hoc facturum
sibi pena solvendi centum, si fecero. Primum ex his est Ju-
p. 1.

ramentum absolutum. Secundum conditionale, Tertium
pœuale

5. Quinta. Aliud est juramentum, in quo explicitè in-
vocatur Deus, vel Divina: Ut: Per Deum, per Christum,
per Crucem, per Sanctos. Aliud in quo implicitè, seu tac-
tè, ut cum juramus per creaturas, in quibus eluet Deus,
ut mos sequent declarabitur.

6. Tacite item invocatur Deus, quando quis rogatus ab offerente, v.g. Crucem, Librum, ut juret, ipse illa tangit: item si interrogatus ut jurare velit, ipse vel respon-
deat, volo, vel quid simile. Rursus, si se subscrivat scriptu-
ra, modo dicto supra, §. 1. n. 2. præterea si dicat, Iuro, vel
simple verbum in loco, & circumstantiis, ubi intelli-
gatur per illud verbum invocari Deum, seu concipi ju-
ramentum.

Dico (in eo loco, &c.) quia ex se verbum, Iuro, cū abstrahat ab invocatione Dei, & creature, & à Juramen-
to vero, ac ficto, juramentum ex se non continet. His,
inquam, modis tacitè invocatur Deus, secūs juramenta
non efficit.

7. Sexta. Ratione adjuncta blasphemia, id quod qua-
tuor contingere posset modis. Primum, si juretur per crea-
turam, tanquam habentem divinitatem, Vt: Iuro per Io-
vem, &c. Huc reducitur, si per creaturam, ac si esset San-
cta, juretur; Vt: Per Lutherum, Alabumetum, Demonetum;
honorarentur enim, dum invocarentur ut testes verita-
tis. Sic Sanchez lib. 3. in Dec. cap. 2. numer. 11. Secundum,
si abnegetur fides, Vt: Abngeo Deum, vel Baptismum, vel
Sanctos, si ita non est. Tertium, si Deus, vel Sancti poenæ
subiectantur Vt: Deus percuti, vel Sanctus Petrus, si ita
non est. Quartum, si juretur per membra obscena Dei, vel
Sanctorum, &c.

An Iuramenta predicta sint ejusdem speciei Remissive.

8. Præter juramentum blasphemiam, in quo clare
apparet esse adjunctam aliam speciem, ex tera sunt ejus-
dem speciei, unde omnia perjuria ex defectu veritatis,
abstrahendo ab alio sceleri, quod admiseri posset, ejus-
dem sunt rationis, nec necessariò in confessione distin-
guenda, ut dictum est satis in nostro opere de Conf. lib. 2.
cap. 3. §. 2.

§. III. Norma cognoscendi, quidnam sit verum
Iuramentum.

1. Personam est non raro internoscere, verumne
fuerit juramentum, quod emisisti: Quare haec re-
gula dari solet: Si Deus, vel Divina invocentur in testes,
erit sine controversia juriurandum: Si vero invocentur
creatura communes, tunc denrum sit juramentum,
quando illæ ad Deum referuntur.

Ilæ posterior pars regulæ sic magis enucleatur à Sanchez lib. 3. in dec. cap. 2. num. 9. Qando juratur per crea-
turam, quasi creatura tunc futuri testes infallibilis veritatis, est clara blasphemia, siquidem nullus præter Deum
infallibiliter testimonijs participat. Quando vero per
easdem juratur, sistendo in ipsis, adhuc tuncque tanquam
fallibilis testes, juramentum non erit, quia jam Deus non
imploratur. Quando denique in ipsis non sistitur, sed in
testes adducuntur aliquis, in quo Deitatis lux reiuet,
tunc utique erit verum juramentum.

2. Sed ecce iterum difficultas, eequanam ratione
in ipsis non sibi dignoscere valcam: Sic haec regula. Quo-
ties juratur per creaturam, quæ aliquam insignem habet
dignitatem à Deo, & in qua excitatur peculiaris quo-
dammodo in nobis memoria Dei, vel ejus attributo-
rum, tunc sit relatio ad Deum, constatque verum jura-
mentum, secus non ita. Quoniam igitur, si jures per bar-
bam, per capillos, per tuum equum, per aërem, per ignem,
per vitam talis, nullum nominando, per fidem tuam, no-
bilis, vel boni viti, &c. juras per res, in quibus peculia-
ri modo non emicat Deus; ideo jumenta vera non
emittis: contra, si jures per Evangelium, per Beatos per

K. Sacra

Sacra menta, per Sacratissimam Virginem, per Crucem Sanctam, &c. juntas per res, in quibus Deus, eisque Sanctitas noster, ideo vera concipiis juramenta. Huic reducitur, si creaturis addas in obliquo Deum, &c. *Per ignem Dei, per hunc aërem, &c.* Illa enim explicita Dei nomenclatura, ipsum invocari probat.

3. Adverte tamen ex alio capite oriri posse, non fiat juramentum, etiam si Deum, vel Divina proferas, nimirum, quia illa non invocando, sed enuntiando, vel alia simili ratione à juramento aliena compellas; v.g. si sic dicas. *O corpus Dei! o Fides Dei!* cum tali nomine: *Hoc quod dico est Evangelium: Coram Deo ita est: Deus sic: Deus vides ita esse: Maledicti illi numeri quos habet: Angeli me afficiunt, quod nummos tu habes: Sicut Christianus, sicut Sacerdos, sicut Religiofus, ita res est, &c. si, inquam, sic dicas, non juras, quia solum enuntias te esse, contra illum iratum, tum dictum sic verum instar (non quidem aequum) Evangelij, te esse coram Deo, nummos, non verò te, esse maledictos, Angelos te esse associaturos, te esse Christianum, &c.*

4. Verum, enim verò alia submergit molestior difficultas: nam plura effuderuntur juramenta, quae, an referantur ad Deum, valde dubitatur. *Et si iurarem, per animam meam, per Conscientiam, per Fidem, per Caelum, per vitam meam, vel mei Patris, occidam, nisi ita res sit; dubium enim est, an hæc ad Deum referantur: quare investigandum erit, an praedicta vera sint juramenta? Rursus, quia certum non raro est, an etiam illa verba, quae Deum, vel Divina manifeste continent, invocent Deum, an solum eo modo, quo diximus n.3, enuntiant, ideo dubia eriam eruntur juramenta, v.g. si dicas: *Non credo in Deum, si ita non est, non constat, an solum enuntiavit, an etiam invocative appellatur Deus ut testis. Simile est etiam illud: Coram Deo ita est, &c.**

5. Hinc ergo laborant nobiles Doctores, Sanch. Castro Pal. citati, Layman lib. 4. tral. 3. cap. 2. Azor. par. lib. 1. c. 2. in percutendis juramentorum formulis, quod videant, quae certò juramenta, que certò non talia sint judicanda. Cùm autem ex formulis penè sint innumerabiles, juxta varias variarum regionum loquendi consuetudines, nimis prolixum carum catalogum exscribere, cum exigua certè utilitate, nituntur: præterquam, quod tractationem dilucidam in tanta varietate formulorum exhibere nequaquam possunt. Nos igitur hanc regulam efformemus.

6. Per quacunque verba, etiam pessimum Deum, continentia, multò magis dubiè, emituntur juramentum, ex omnino & semper in foro conscientia ad intentionem jurantis attendendum, si velimus deprehendere, an verè juratum sit. Vel enim (quacunque tandem verba profrantur) intendit, quis primò positivè invocare Deum, vel secundò positivè non invocare, vel tertio, (sive quia non adverbit, sive quia nescit) præscindit ab eiusmodi invocatione, hoc est, nec intendit, nec non intendit invocare. Partitio videtur adaequata, continet enim contradictoria, & præcisionem ab ipsa. Nam si primum, certò erit juramentum, ut ex se patet: si secundum, certò juramentum non erit, ut fatentur communiter Doctores, Sanc. l.c.n.1. Laym. lib. 4. 3. cap. 1. num. 3. citans Sanc. Matrem, aliisque; licet enim ego dicam *in proposito per Deum, si nolim per hunc verbum Deum ut testem mei dicti implorare, usque non implorabo, nisi valde materialiter*, sicut si Pythagoras à Magistro edocetus eadem verba proferret; Certe in Sicilia ignobiles Viri unoquoque verbo (*par Dio*) jurant, quis autem dicat eos ignobiles verè jurare, cum nec ipsi aliquando sciant, quid significet illud (*par Dio*) videtur autem ex sua notione significare per Deum. Denique si tertium, certò item juramentum non erit, quia non invocat Deum. Cùm enim hic abstrahat ab invocatione, etiam appareat invocationem non exhibere.

7. Dices, at tacitè invocat, si verba juramentum continentia voce proferat. Respondeo, id propositus negari; aliud enim est tacitè invocare Deum, aliud materialiter

scilicet vocerè profere verba juratoria. In priore modo est tacita invocatio, quia, licet non expressè, ipse tamen Deus invocatur, de qua re dictum est c. 2. n. 5. at in posteriore, ne tacitè quicunque invocatio intervenit, quia nullo modo imploratur Deus.

8. Dices secundò: At sic decipies eum, qui à te juramentum expicit, si dum verba juramentum certò sonantia si peti, et aliquid mente intelligendo, verè non jures. Respondeo, vere, tunc in foro conscientia non juriari, quia non invocatur Deus, certum esse: ceterum, an licet propter tertij damnum, quem tunc decipis, sic invocare, alia quæstio est, de qua infra c. 3. §. 2.

9. Dixi n. 6. (in foro conscientia) nam in foro exteriori, si verba continentia certò juramentum prouulisti, etiam te juramenta pronuntiabis, judicis liberabit verò ab eum obligatione, si tua verba illud certò non protulerint: Quid si dubium sit, an protulerint, innuis sup. lib. 1. c. 3. §. 7. *Juramentum*, qua ratione sit judicandum.

10. Jam verò, pro Confessariis in foro interno hæderet esse præcisus; Fatur quis se cum mendacio juriat, per animam, per conscientiam, per Cœlum, &c. ne condemneret statim Confessarius de perjurio sine alio examine, sed juxta doctrinam interrogetur, prætentientem, An ipse per ea verba intenderit jurare, vel invocare Deum, vel se juxta consuetudinem graviter obligare (id enim est implicitè verum afferre juramentum) vel quid simile: si abnus, vel dicat se ab his præscidisse, non erit perjurium, si annuat, erit. Unum tamen adverte, quando prætentientes conscientur se jurasse per Deum, per Sanctissimam Virginem, & quæ similia clara ad Deum relata, vel si sine iri culti, dicant se mendaces cum juramento fuisse, interrogandos non amplius esse, an intenderint Deum invocare, nisi enim sint planè rudes, sciant saltem in confuso se sic invocasse Divinum testimonium; ceterum, si aliqua muliercula hæc verè nesciret, eam non peccasse fatendum esset, prout in pari casu diximus c. 1. n. 8.

§. I. V. De conditionibus Juramentorum.

1. **T**res conditiones habere oportet juramentum, quas iuramenti comites appellant Doctores. Veritatem, Falsitatem, Iudicium.

Veritas.

Veritas in eo consistit, ut jurans advertat, seu bona fide putet, verum esse, quod jurejurando affirmat, sive rem præsentem affirmit, sive præteritam, sive futuram, v.g. si iures Petrum, heti elemosynam dedisse, non velle dare, etas de sursum, debes saltem moraliter scire ita esse, & fore. Veritas ergo non tam sumitur ex ipso obiecto, sed ex jura materialiter, quæ formaliter ex ipso sumuntur jurantis; contingit enim sapere, rem non ita esse: ut ego sine dolo, & facta sufficiens diligentia inquiream de veritate, & deliberatè juro, sed tamen, quia ita est in cognitione meæ, juramento non deest Veritas. Dico (deliberatè) exculcatur enim quis à mortali, si perfecta deliberatio defuit, ut est universalis doctrina in similibus actibus humanis.

2. **V**nus nota, non solum juramentum promissorum esse de futura, sed posse etiam esse de eadem ex futura ipsum merum assertorium: sic Sanc. l. 3. in Dec. c. 4. n. 1. id quod contingit, quando quis nihil promittit; sed solum asserterit rem ita esse futuram: ut si quis juraret, etas futuram fore solis eclipsem, is certè id assertaret, non promitteret. Pari modo possem jurare, me etas elemosynam largiturum, sine promissione, sed sub simplici proposito, asserterit nimirum me nunc certum esse de mea futura voluntate elemosynam largiendi, quo pacto est merum assertorium: nam si adderem præterea promissionem largiendi, tunc sane esset promissorum.

3. Porro, qui sic per merum assertorium iuravit rem futuram, obligaturne eandem facere, sicuti si iurasset per promissorum? Respondeo, aequè obligari, sive res sub

Caput I. De Juramento in communis. 111

sub rigorosa obligatione jurata sit, sive solum sub specie propostio. Ita Castr. 1. 14. dicit de jw. p. 2. n. 6. etiam Suar. de rel. 1. 1. 4. de jw. c. 9. num. 3. Nide eundem Castr. 1. 2. p. 1. n. 3. Sanch. 1. 3. in Dic. c. 6. n. 6. vide, an hoc contrarium ibid. 1. 2. Et hujus rei ratio est: quia instrumentum in ratione juramenti, etiam praescindendo promissione, semper super rei paratam cadit, quare in Dei reverentiam ad illius rei executionem (se false Deus in testem sit adductus) juramentum astrinxit.

4. Petes denique, Ali defectus Veritatis in specie mortali diversum instrumento auctorito, ab eo qui est in promissione. Respondeo, videtur diversum; ibi enim invocatur Deus ut testis veritatis, hic ut fidejussor promissione. Iustus, ergo debet, penitentia explicare in Confessione, an peccaverit instrumento auctorito, an promissorio; si quod tamen illum *suprà*, §. 2. n. 8. non astrinximus. Respondeo, nec nunc astrinximus abstrahendo ab iustitia, vel alio peccato, quod admiseri posset; sed que datum ex opinione probabili, quia utrumque iuramentum, quia tale est, resolvitur tandem in invocationem Iuris testamenti, quod iuroria afficitur. Dico (ex sententia probabili) nam scio Castro Pal. loc. cit. contraria sentire, quem, si placet, lego.

Justitia.

5. Justitia in eo consistit, ut id quod iuratur, honeste, & sine peccato juretur; sic Doctores citati, & palam, hic enim Justitia non sumitur strictè pro virtute sedendi unicuique suum, sed latè, iuxta illud: *Operet se impere omnia justitiam*. Qui ergo aliquem, v. g. infamem cum iuramento, dicens: *Iuro per Deum hoc esse adulterum*, iuramentum justitia caret. Confessori specialiter (prater infamiam) aperientem committeret: & ratio ejusmodi specialis calpestit, quia sumere Dei testimonium tamquam medium ad iniquum agendum, praesumitur, & irreverentiam contra Deum.

Quare etiam illi adulteri est occulus; unde iuramento non deficeret veritas, atque ad eum propriè peccatum non est, quia perjurium propriè vocatur à Doctores illud, cui deficit veritas; tamen est perjurium latè, quod ab illis appellatur propriè iuramentum temerari, quia in illo temere adducitur Deus ad inquam actionem confirmandam, nempe in easu dicto, ad proximum infamandum. Quidam, si iniqua actio sit solum venialis, v. g. *Iuro per Deum hunc monachum officia*, dicitur: haec enim actio detractionis venialis est. Relycione iuramento venialiter temerarium, Ita Castr. ibid. p. 1. 4. aliquo ibid. cit. Ratio est, quia si cum gravis est irreverentia Deum adducere tamquam medium ad iniquum mortaliter agendum; ita levius, ad latè.

6. Atque ex hac ratione deduco affirmantem se esse adulterum, v. g. vel velle inimicum occidere, &c. de ne hoc cum iuramento, ut ab astantibus creditur, si glosse, committere quidem crimen mortalis iactantia, sed non temerari ex dictu justitiae ita apud Castr. ibid. n. 6. Suar. 1. de Rel. 1. 2. de Inv. lib. 1. c. 3. n. 6. & alibi apud Sanc. lib. 3. in Dec. c. 4. n. 3. Ratio est, quia in hoc casu iuramentum non assumitur, ut medium ad peccandum, sed ad gravius peccandum, immò nec in invocatur Deus ut tibi sit peccati, sed solum invocatur ut testis veritatis, ad infundandam credulitatem in animos audientium, quod creditur, cum non sit ex se peccatum, iuramentum non assumitur ut medium ad peccandum.

Indicium.

7. Judicium consistit in eo, ut ad sit causa necessaria, sive utilis, sive pia ad iurandum: irreverenter enim Deus imploras, si nulla causa rationabilis ad tantum ultimonum interponendum accedere. Hujus autem conditionis defectus est ex se venialis: sic Doct. cit. p. 1. si quidem posita veritate, & justitia, non interrogatur gravis Deo irreverentia per solum dictum defectum: ex si, inquam, nam ceterum, si inde nascatur gravis negligencia, unde non inquirantur legitimè necessaria ad

Part. I.

nuncupandum iuramentum, erit mortale ad periculum grave falsò, vel iniqùe jurandi.

§. V. De consuetudine iurandi

1. **T**riplices potest esse ejusmodi consuetudo. Prima iurandi verum. Secunda male, vel falsò iurandi advertenter. Tertia iurandi male, falsò inadvertenter.

Quoad primum, certum est, consuetudinem non addere iuramento gravitatem mortalem, quia consuetudo ad aliquem actum non potest, nisi ejusdem actus gravitatem, vel levitatem contrahere. De secundo, & tertio factis dixi in meib. Conf. lib. 2. c. 3. §. 3. solum hic tanguam in suo loco decernendum clarius, An, qui consuetudine male iurandi laborat, peccet mortaliter, quoties illius prava consuetudinis recordatur, illamque extirpare non procurat: peccet, inquam, mortaliter, peccato num diverso ab eo, quo de facto pejerat: Affirmatam sententiam docet Castro Pal. his herbis: *Peccas mortaliter quoties illius prava consuetudinis recordatur, illamque extirpare non procuras: sicut si domini concubinam haberes, & advertens ad periculum peccandi, Nam non revocares, cum posses, & sicut si obligatus es restituere, & advertens omittes restituitionem facere, sicut in his omnibus amas periculum peccandi, peccas ergo mortaliter: ita Suarez, Valen- tia, Petrus de Ledesma, Sanchez, Reginaldus, Bonacina. Ratio ziderunt manifesta. Quia talis consuetudo est occasio (se p. pejerandi; ergo si illam non procuras expellere, censuris velle perjurium, ut in exemplis de concubina & restituzione alieni est manifestum. Hæc ille.*

2. Sed videntur huic doctrina refragari omnes illi, qui absolute docent consuetudinem, ex qua quis peccavit, non esse necessariò specialiter confundandus; at si esset ipsa peccatum, confusa utique foret: ita Suar. Reg. Bonac. & Sanc. quos sequitur, citatque Diana p. 1. rr. de circumstant. agr. ref. 15. & 15. certe Vazquez t. 4. in 3. p. q. 9. 1. art. 1. dub. 3. n. 1. sic habet: *Consuetudo peccandi non est circumstantia aperienda in Confessione, nisi quando consuetudo illa peccandi fuerit ex occasione proxima, quam ille tenet refecare, sicut, quando fuerit consuetudo, ubi non est hac occasio tunc enim non tenetur hanc consuetudinem explicare; nisi a confessorio justa de causa interrogatur. Vides non semper consuetudinem esse confundandam? Si autem semper est occasio peccandi, atque ad eum peccatum, confienda semper esse: Audi item Joaninem Sanchez s. 1. fol. 9. n. 5. Notandum aliud esse habere consuetudinem peccandi, aliud occasionem, ut tradit Sanchez, Suarez, & communiter Doctores.*

3. Hac Joan. Sanchez: non ergo constat Castro Pal. argumentatio: Est consuetudo pejerandi, ergo est pejerandi occasio, sunt enim haec duo, scilicet consuetudo, & occasio, quid diversum. Idem Joan. Sanc. ibid. n. 6. in medio, firmans opinionem concedentem absolutionem assueto peccare, additum unum verbum, quod maximè facit ad solutionem argumenti Castro Pal. *Igitur impertinenda est (inquit dictus Joannes) penitenti ab omni volenti, & proponenti cessationem peccati, & nullam externam habentem occasionem, quantumcumque consuetudini peccati additio.* Haec est Jan. Sanchez.

4. Sed jam ex his respondeo directè ad rationem Castro Pal. & aliorum, si quis sententiam ejus consecutatur, distinguendo illud: *Consuetudo est occasio peccandi; Est occasio peccandi extrinseca, qualis est retentio concubinæ, vel retentio alienæ pecuniae, & rursus est voluntariè assumpta & retenta, nego: est intrinseca, & involuntariè, vel certè non voluntariè assumpta, & involuntariè retenta, ut mox clarissim explicatur, concedo. Quoniam autem nos illam extinsecam peculiari modo tenemur extirpare, non hanc, ideo ibi peccatur, non hic. Sanè omnes excusamus à tollenda occasione, quam quis vivit non potest, ita Hurtadus de pan. disputation. 10. differunt. 13. excusamus, v. g. fratrem habitantem iuxta morem patris in eadem domo parentum cum sorore, licet habitatio sit illis forte causa peccati, quia ejusmodi*

K 2 occasio

occasio (quamvis extrinseca) non est voluntariè assumpta: At in casu nostro, præterquam quod est intrinseca in ipsa anima, est item non voluntariè assumpta: ergo, &c. Minor probarat, quia qui frequenter inficit volens in culpas, non advertit, unde nec deliberatè vult habi- tum ex illa consuetudine peccandi consurgenter ergo non voluntariè, nec directè, nec indirectè talen- tum recipit, retinetque: at quodcumque enim voluntariorum advertentia opus est, ut supra diximus. Quod si illum habitum, v.g. peccandi recipere, & expre- actu retinere quis vellet, ut maiorem facilitatem habet in peccando, (quod certè nimia esset perveritas) novo enim saltem peccato peccaret, non inferior, etiam illud non peccare: nos de tanto crimen hic non dis- putamus; sed de eo solùm, quo quis non cuxat, seu ne- gativè se habet, ad extirpandum. Præterea, esto adhuc aliqua obligatio extirpandi dictum habitum, (qui certè non est ex se peccare, sed effectus peccati præteriti) ex eo, quia est causa facilitandi peccata sequentia: tamen ejusmodi obligatio est imbibit in ipsa obligatione iterum non peccandi, & cum illa moraliter confunditur; neque enim in moralibus est tanta sc̄olam agendum, ut numero diversa una ex his obligationibus, judicetur ab alia, sicuti è contrà judicatur illa externa, & voluntariè assumpta de concubina.

5. Consi- matur, quia fragilitas, immò malitia in pec- cando sunt occasiones, & cause propter quas homo pec- cat, sed quia sunt interna, nec voluntariè per actum pos- sitivum volitæ, non arguit novum peccatum in eo, qui remedii se corroborandi, ac fragilitatem, malitiamque tollendi, Jejunia, v.g. Orationes, Sacra- menta, Pietatē- mque frequentando, non assumit; & tamen sic argumen- tari quasi per eadēm verba Castr. quis posset: Fragilitas est causa s̄pē peccandi, fornicandi, &c. ergo qui illam non præcautus expellere, censetur velle perjurium, forni- cationem, &c. quo certè argumentandi modo nullus adhuc usus est.

6. Stet igitur, puram negligentiam non extirpandi dictam consuetudinem non esse novum numero pecca- tum, nisi quando expresso actu haberi seu teneri (quod rarissimum est, ut dixi) ea intendatur: licet ad illam positi- vè pro viribus evelendam penitētis exhortari, atque urgere, ne dicam cogere. Confessarius omnino debeat.

§. VI. Iuramentum exigeare à pejeraturo, vel juraturo per falsos Deos.

1. **C**um justa & proportionata causa non est id pe- ccatum, sive à parato, sive à non parato id exigas: est utique, si sine causa etiam à parato petas, & quidem ex genere suo mortale: ita S.Th. 2.1. q. 89. ar. 4. Suar. Sanc. Sal. Less. apud Bon. 2.2. d. 4. de jur. q. 1. p. 11. Idemque propter paritatem rationis est, in iuramento promissorio, si illud ab eo petas, qui creditur promissa non observatu- rius. Ita Suar. 2.2. de Rel. lib. 3. de jur. cap. 14. Sanc. lib. 3. in Dec. c. 8. n. 8. Castr. 1.3. d. 1. de jur. p. 10. n. 11. Ratio poste- rioris dicitur est, quia sic inducitur proximus ad peccatum. Ratio prioris est, quia justa causa excusat à culpa, quando ab aliquo expositi opus ex se indifferens, licet sciatur cum peccato illud opus esse faciendum; nam pro te- rea non debes peccare, & infidelis jure per deos falsos, vel ut fidelis jure, falso seu temere, sed absoluè ut jure. Nogulli ut Sanchez in dec. lib. 3. cap. 8. n. 23. & 24. & ex Hurtado Diana p. 5. tr. 7. ref. 9. judicant esse tantum peccatum veniale exigere sine causa iuramentum ab infideli parato, quia probabile est ex multis, non esse nisi veniale peccare ab usuratio- nis utrumque sine causa: sed certè proba- bilis est, quod diximus, ex Castro Pal. loc. cit. n. 6. licet & hoc si etiam probabile.

2. Hinc Judex ratione Officij, hinc Privatus ratione sui juris tuendi, vel exposendi, hinc Imperator ratione federis pulsandi, poterunt ab iis petere iuramentum, qui perperam juraturi per ipsorum malitiam probabiliter creduntur: sic Azor. p. 1. lib. 11. c. 11. q. 2. d. 1. quæ cit. à Bonac. ibid. n. 3. fin. Dico, probabiliter, si enim solum

sub dubio, etiam sine causa, petere ex omnium sententia poterunt, siquidem, in dubio alterum velle pejerare non est præsumendum.

3. Sed quid, si quis inducat ad jurandum falso, quod jurans putat verum, ipse vero inducens sciat esse falso? Respondet hunc mortaliter peccaturum sic Bonac. ibid. n. 3. cit. Azor. Sanchez Suar. facit enim, ut Deus te vera in testis falsi adducatur, quævis jurans propter bonam fidem excusetur.

4. In quibusdam Civitatibus sunt quædam Officia, quæ Civibus, non vero exteris, quævis diu inibi per omnivadum domicilij mutationem sibi commoratis, di- stribuuntur. Titius ergo, qui à teneris unguiculis in quædam ex his Civitatibus educatus, credebatur à pluribus naturalis Civis, à pluribus autem incola, cupiebat eos, qui verem se habebant negligere, qui autem sibi favere pos- tent, in testimonium de certa scientia adducere: verum, an id fieri à se posset, quantum ad iuramentum perinc- bat, non per incitatus est; nam quantum ad cer- tera, non obstat poterat, tamen enim id erat contra iu- stitiam, si quidem intendebatur præferri veris naturalibus. Sibi aliunde consueta prætextis quædam com- peniariorum asserebat: tamen que ego negativè respondissem, a me addat, atam doctrinam Bonacina ostendissem, noluit acquiscere, afferens in hoc casu non peccatores amitor, quia verum se jurare potabant: non ipsum, quia nihil ipse jurabat, unde ergo peccati ratio deduci posset. Dixi culpanesse inductionem ad illud iuramentum, licet solum materialiter falso.

5. Illustrav' id exemplis allatis à de Lugo l. max. cit. Facit in fratrem ebrum esse, quem inducas ad contumelias graves contra communem parentem contorquendas: certè non peccabit ebrus, at in peccatum tu incidis, qui mediante fratre injurius esse non verearist pati: Fac te commovere infancem ad blasphemandum Deum, vel conciliandam sacram Imaginem. Infans, propter infir- miam mentem, non delinquit; quis autem te unquam ex- cusatib, tamen advertens verba illa, & facta esse blasphem- ma, ea in os, & animum infantis immittis? Fac tuum servum pufare hodie non esse diem festum, si eum tu sine causa ad laborandum compellis, nonne ipse excusatib, tu vero de præcepti viofactione damnabitis? Hæc & si- milia, quæ traduntur à Doctribus apud Castr. tom. 1. d. 1. de leg. p. 24. §. 2. in ea questione, An sine exculatis à lege, p. 24. à lege non comprehensis licet subministrare contra legem? ut audiret amicus, viditque similem apparere casum nostrum, manus non invitus dedit.

6. Non sine latet Petrum Hurtadum, quem sequitur Diaria, p. 5. tr. 2. de scandalo, ref. 14. & Tancr. de rel. dñp. s. de perjurio, fin. 1. docere esse probabile, non esse cul- pant inductare testem ad jurandum in prædicto casu; sed ne- me latet Joannem de Lugo t. 2. de just. d. 3. o. f. 3. à 2. 1. putasse, ejusmodi Hurtadi sententiam apparente, folium posse defendi.

7. Verum, ut ingenue fateat, post aliquot à consilio dato menses, subiit mentem meam di- sparitas inter casum nostrum, & exempla n. 5. allata, quibus nitebatur tota vis consilij mei. Ille enim homo excitando ebrum ad in- juriam fratrem, infancem ad blasphemandum, servum ad laborandum die festivo, cognoscit eas actiones esse materialiter pravas, & nullo modo inducere ullam bonitatem, quare eas, nec velle, nec intendere, nec consilere potest. At in casu nostro adverteri in eo, qui modo dicto sine proximi danno, ut supponimus, jurat, adesse bonitatem virtutis Religionis; jurare enim id, quod sine culpa- putatur esse verum, actus est Religionis. Hoc igitur bonum, si ex proportionata saltem causa intendat is, qui ad illud iuramentum proximum inducit, non peccabit: quod bonum formale, cum non sit in illis aliis actionibus, non est mirum, si in illas proximum inducere ne- quaquam sine peccato potest. Subtilis alii videbunt, sed certè vera distinctio: ut si penetrerit, censenda sit in posterum probabilis Hurtadi hoc modo explicata sententia.

CAPUT

C A P U T . I I .

De Juramento Assertorio.

Ex omnibus supradictis divisionibus Juramenti, Aferentibus Promissoriis, Judiciale propria sive ex parte in sequentibus) indigent tractatione: cetera enim a locum dicti, & dicendis opportunam, quanta satis explicatio in hac seculuntur.

§. I. De veritate requisita in Iuramento Assertorio.

¶ 1. Ne sis peccatus, certum te moraliter esse oportet de veritate, quam juris. Quare si de illa dubitatis vel non facta sufficientem ad veritatem indagandam, diligenter, tamen eam ut certam juras, in mortaliter peccas, quia censens jurare falsum, ut ex se constat. Illud contingere potest, ut commodam quidem adhuc bursis in inquitudo sollicitum, sed leviter defecetur: tunc certe ad levitatem negligenter, levis est & culpa.

Sed in quo confitit ea certitudo moralis? Dico, cum ea possit considerari vel ex parte jurantis, vel ex parte rei juree, facilius explicari, si de his separatis, breviter dispensemus.

Certitudo ex parte rei juree.

2. Id sufficienter habetur, si res, de qua profertur iuramentum, secundum modum, & sensum humanum iungit, si se habeat, ut profertur, v. g. si quis iurat se late hoc mane comedisse, se vidisse statuam mani lacram, se scire Petrum, esse iracundum, &c. non est acceſſe, ut laudissimum fuerit convivium, marmor vere lacuum, Petrum quoquinque momento irasceret solere: sed fatus est, iuxta confutem civitatis morem, opipare comedisse, marmor ad lacrimas conditum accedere, Petrum identem excedens: id enim est moraliter laudum, lacuum, iracundum, &c.

Hinc non est condemnandus Parochus, si testificetur falso Clementem frequentasse toto anno Ecclesiam, cum tamen per majorum solum anpi patrem divinis Officiis afficeret: id enim est moraliter toto anno frequentasse. Idem dic de scholasticis, si testificantur aliquem ex suis scholis simil modo frequentasse. Excipe, nisi forte Vrni veritatis, vel Ecclesie constitutione requirant annos mathematicos: tunc enim non de re morali, sed de re, pro ut annullum se haberet, jurandum est.

3. Excavavi olim Sacerdotem jurantem se in Parochia per Hebdomadam Majorem Confessi onibus excipiendis operam dedisse, juxta Edictonem Episcopi sub excommunicatione lata sententia id praeципiens, sudes quan severè? Sed non juxta Concilium Tridentinum, quod gravissimum hanc peccatum non ad eum facile fuisse, nam prudenter monet. I) excusavi autem ex praedicta doctrina quod, licet per aliquem diem absurbit, moraliter tamen semper adfuit, unde etiam ab excommunicatione tamen liberari. An liberari poterit ab excommunicatione, ex eo, quia officium, vel beneficium ejusmodi Sacerdos non habet, sicut in simili editio exculpatus fuisse a processionibus: ex Bar. in Conc. Trid. s. 25. c. 23. & Regn. 40. vel ex eo, quod non obstante illo (lata sententia) ex modo fulminandi, & ex consueta acceptance pro similiudicitorum, illa fuerit solum comminatoria, alionum eti judicium. Quod si is in alia, & non in Ecclesia Parochiali, Confessiones audisset: & excusasse etiam non invitus, quia jam suum munus utiliter, sicut per equivalentem, obiit: multo magis si id fecisset in sua Ecclesia, cui forte serviebat; et enim, quæque servitio non censendus est Episcopus præjudicare voluisse.

4. Ad moraliter item certitudinem ex parte rei juree pertinet locutio hyperbolica: Juro Petrum infinitis pollicere divitias, à me infinito amore te diligi, innumerabiles esse tuos amulos, &c. ut enim veritate non carent, hæc iuramenta, satis est divitias, amorem, amul-

Par. I.

los, aliquo tandem modo excedere: id enim est praedita esse talia humanæ more, & moraliter.

5. Atque hæc, ut semel dicam, locutio etiam habent in juramento promissoriis, ut si tibi promittam in finitas gracieas actuum, si mater juret filium rixantem se occiduram, vel caput fracturam; si vir Urbanus, ut honore aliun præveniat, inter se primum non egressum ex janua, &c. Ad hodiernam veritatem satis, superque est extraordinaria quædam gratitudo: Punitio filii qualisque, animus qualis qualis non egrediendi: si quidem hec dumtaxat per illa verba intelliguntur.

Certiudo moralis ex parte jurantis.

6. Hæc tunc adest ex Sanchez, mox citando, cum transiuxit ac jurat, rem se habere, & prudenter putat, & non leviter conjectura ductus, sed certa, verisimili, aut probabili.

Profecto illud (verisimili, aut probabili) explicatio- nē indiget, licet enim ad prudenter, & sine peccato operandum, satis sit probabilitas bonæ actionis: at ad jurandum, non quilibet probabilitas, sed ea, qua ad certitudinem moralam faciendam perveniat, necessaria est. Explico. Probabile est, v.g. Sacerdotem Religiosum alias consuetum quotidie celeberrare, hoc mane celebrasse: possum ergo sine culpa mercenari, & prudenter affirmare eum Missæ Sacrificium hoc mane obruſisse: at non possum id ipsum jurare, quia licet probabile sit, non est tamen certum; quod si accedit dictum alicuius viri fide digni, qui mihi testatus sit vidisse illum Sacerdotem hoc mane celebrantem, possem jurare, quia tale testimonium facit rem moralis, & suo modo certam. Ratio autem hujus doctrinæ est, quia ad prudenter agendum satis est certitudo, quam humana prudentia requiri solet ad jurandum requiri ut insuper et certitudo, quæ digna sit, cui adhucere cum reverentia possit invocatio Dei in certem, id quod aliquid plus, quam quilibet probabilitatem adesse debet, convincit.

7. Illud adverte: in iudicio, & in contractibus non satis esse certitudinem moralem, quæ consurgit ex auditu cuiuscunq; eritam fide dignissimi, quia communiter in his non petitur, (& quidem à legitima potestate, cui ex vi iustitia legalis, sicut posito, quod testificari, respondere cum veritate debes) non petitur, inquam, certitudo ex auditu, qui non facit semiplenam probacionem, sed ex certa scientia, quæ facit. Ita Sanchez. in Dec. lib. 3. c. 4. n. 13. Bon. tom. 2. s. 4. de jur. q. 1. p. 3. num. 7. & sic præcipit o. testes 3. q. 9. Dixi (communiter) nam quando petitur informatio, persona, v.g. vel vita, & fama, vel similium, cum non intendatur à Judice certitudo de vi- su, satis est certitudo moralis ex auditu, ex Sanchezib. si quidem metaphysica, & omnimoda de his, nec haberi, nec queri solet.

8. Atque ex his recte Hurtadus 2. 2. d. 173. s. 15. §. 200. apud Dian. p. 5. m. 7. de scand. res. 10. Scholasticus (inquit) zolens prole cursum, ad quod egit duobus testibus, adhibere potest duos amicos, qui illum non viderunt in teresse lectionibus, at satis sibi persuadent illum interfuisse at non possunt jurare se id vidisse. Hæc ille; Quæ sola approbat de Lugo 1. 2. de just. d. 39. s. 1. 19. & nil amplius. si attente legatur.

9. Quidam multa fide dignus testibus carebat, pro credito mille aureorum, qui à debitoro sibi negabuntur: ergo viros duos sibi per familiares convenit, rogatque, ut pro se, sibique credito apud Judicem testificantur, sic fore, ut adversarius ad solvendum legitimè compellere- tur. I) ad me confugerunt interrogatur, an possint fidem certam habere dignissimo illi creditori, & testimonium deponere de certa scientia crediti.

10. Respondi non posse, qui tametsi ejusmodi cre- ditori integrum sit propter certum debitum, omni me- liori via contra debitoris bona consurgere, sibique clam, quod suum est compensare, & inluper jurare cum ex- quivatione coram judice, amicis tamen non licet testimoniū certum de scientia ferre in iudicio; Judices enim, ut modò dicebam, non petunt, an quid quis noverit

K. 3. qua

E. IV

114 Explicationis Decalogi Lib. III.

quacunque certitudine morali, sed certitudine scientiae, quam tamen non habent dicti testes, habet vero ipse creditor. Quare nisi ad Iudicis mentem juraret, omnia humana iudicia enervarentur. Hanc autem mentem legitime habet iudex ad bonum publicum, cui ex iustitia legali cedere debet quacunque peculiariis utilitas. Dixa, in hoc casu, ubi legitime jam procedit iudex: si enim non legitimè procederet, tunc posse testes aequivocare dicitur *infra*, cap. 4. §. 2.

11. Jam vero alia non multa post fuis solvenda difficultas: Boni illi yiri, nescio qua moxi causa, testimonium tandem fecerunt, quo facto, creditor pecuniam suam facile obtinuit, ad quid ergo eos obligabimus?

12. Respondeo, si bona fide fecerint, ad nihil, quia sic non peccarent Theologice, atque adeo ex probabili scientia ad nullam peccatum (cum hęc condignam culpam sequi debet) essent condemnandi; at vero cum contra datum consilium, atque adeo fide mala processerint, res difficultate non caret. Putavi nihilominus ad restitutionem non teneri: Ita de Iugo *ibid.* ex Nav. in man. c. 25. n. 4. & ratio fuit, quia, esto peieraverint, peccaverintque contra fidelitatem iudicii, seu foro, bonoque publico debitum; non tamen peccaverint contra iustitiam commutativam: quia verè pecunia debebarit, idque ipsis, ut supponimus, moraliter constat. Cum ergo ad prudentem operandum, vel non operandum satis sit, ut diximus, probabilitas, multoque magis certitudo moralis, pro restitutione non sunt compellendi.

13. Petes, an eadem certitudo moralis requiratur in juramento jocosu: Respondeo eadem: sic Azor. t. 1. lib. 11. c. 12. q. 4. quia posito, quod tale juramentum sit verum invocatum scilicet Dei veritatem a quę, ac juramentum seruum continere, propter aequalem rationem, debet.

Caput III.

De Juramento Promissorio.

§. I. De Veritate requisita in Iuramento promissorio.

Juramentum promissorium cum veritatem de praesenti habere debeat, conveniatque in hoc cum assertorio, requirit, ut is, qui illud affert, animum habeat adimplendi, quod promittit: secus, peccare per verio nimis clamrum ex dictis est. Unde controversia apud Doctos non est, an rem etiam levissimam cum animo non implendi per juramentum promittere peccatum sit mortale, est enim certò mortale, ut *supra* vidimus: Controversia quidem est, an sub mortali illam rem levem adimplere is, qui juravit obligetur: sed de hoc mox §. 3. n. 4.

Quid si quis promittat se commissurum peccatum mortale: quid si veniale: quid si rem contra Christi consilia: de his agam mox §. 6.

§. II. De Iuramento promissorio doloso.

Illigitum an sit hoc juramentum, est primò quarens, dum, mox, an ex illo aliqua nascatur obligatio. qui dem tribus modis potest in illo dolus intercedere. Primo, si juretur sine animo implendi. Secundo, si sine animo jurandi. Tertio, si sine animo se obligandi, seu (quod in idem videtur recidere) sine animo promittendi.

De illico usi juramenti doloso promissorio.

Icertum est primò, juretur sine animo implendi esse mortale. Ita Less. lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 42. Suar. tr. 2. Rel. lib. 3. de jvr. cap. 17. a. n. 7. & communiter: patet ex dictis. Certum est secundò, juretur sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis, vel jurare verbis aequivoce non esse licitum sine causa, licitum esse cum causa, iuxta ea, quae diximus cap. 1. §. 2. & 3. que sunt recendenda, quia quantum ad hoc eadem est ratio assertorij, & promissio-

ri. Illud est advertendum, facilius ex hoc capite in promissorio mortaliter peccari posse, quam in assertorio: quia in promissorio aliquid serio promittitur, unde faciliter potest prius dampnum intercedere, quo notabiliter accedente, mortaliter peccabitur.

2. Unum ergo superest, an sit licitum jurare sine animo promittendi, vel sine animo se obligandi: semper autem praescindimus a damnis proximi, propter hoc enim peccari contra iustitiam, nimis sapè dictum est.

3. Præmitto tripliciter, quantum facit ad nos, posse quenquam jure sine animo promittendi, seu non se obligandi. Primo, animo promittendi sub obligatione promissionis ex vi fidelitatis debite ei homini, cui fit promissio. Secundo, sine animo promittendi sub obligatione juramentorum ex vi Religionis, licet cum animo dicta Iustitiam progrationis. Tertio, sine animo promittendi absolute, hoc est, quo quis nullo modo vult promittere, nec scilicet coram Deo, nec, ut ita dicam, coram homine, & spiritu, nec cum obligatione promissionis, nec cum obligatione verificanda assertionis futurae.

4. Dico primò, si quis jure cum expresso hoc tertio animo, nullo modo promittendi, vel se obligandi, non esse mortale. Ratio est, quia si jurare est non jurare: non enim potest esse vel intelligi juramentum, nisi ut prodicatum: obligationis, si ergo hanc obligationem positive excludit, nec quis ut juramentum illam producat, convinceris nolle jurare. Ita Sanch. lib. 3. c. 6. n. 7. & c. 10. num. 8. Bonac. diff. 1. de jvr. q. 1. p. 7. n. 3. alioque. Vide etiam Castr. t. 3. tr. 14. diff. 2. p. 2. n. 6. Dixa (cum expresso animo) nam ad verum juramentum non requiritur expressus animus promittendi, vel se obligandi, si quidem satis, superque eis, si animus jurandi habeatur, eo enim ipso, quo quis juret, scilicet quid sit jurare, yelle censeatur, que necessariè sunt connecta juramento, nisi ea expresse excludatur. Sic Sanchez Suar. Bon. cit. à Castr. l. c. diff. 1. p. 8. n. 8. Notanter pono illud (scilicet quid sit jurare) propter ea, que dicta sunt cap. 1. §. 1. n. 8. & iterum dicitur de voto c. 9. §. 1. v. Remaneat.

5. Dico secundò, si quis juret cum animo solius promissionis humanæ, atque adeo non sub autoritate testimoniorum divinorum, seu, quod idem est, non cum animo se obligandi ex vi virtutis Religionis, idem dici debet, quod modo n. 4. invenimus, quia illud, quod sub divino testimonio non affert, nullo modo est juramentum, ut colligit ex hisdem *ibid.* remanebit ergo solium promissio humana, de qua alibi disputatur.

6. Dico tertio, jure sine animo promittendi ex vi humanæ fidelitatis, sed cum animo obligandi se ex vi Religionis, non esse saltem mortale, si sit animus impletus: Ratio est, quia jam invocatur Deus cum veritate, & voluntate rem promissam impletendi ex vi testimonij divini. Quod si non adit eiusmodi impletandi animus, erit sibi perjurium, quia invocatur Deus cum falsitate. Quando autem deest animus impletandi ex vi solius fidelitatis humanæ, erit quidem peccatum, sed veniale: quia quantum est ex hoc capite, nisi damnum grave inferatur, vel quid simile, solum est mendacium leve.

Quenam obligatio nascatur ex Iuramento doloso promissorio, & quando.

7. Dico primò: Ex quibuscumque aequivoce iuramenti, vel quoque modo factis, que in conscientia non sunt vera iuramenta promissoria, non nascitur obligatio ex vi Religionis. Sic Sanch. lib. 1. de mat. diff. 9. n. 8. & lib. 3. Dec. c. 10. n. 4. Ratio est, quia obligatio non oritur, ut ex dictis patet, nisi ex vero juramento, in quo invocatur Deus. Hinc vides, non requiri dispensationem ad hæc iuramenta negligenda, cum, ubi non est vinculum, solutio esse non possit.

Contrà, quando fuit fictio circa rem impletandam (jurat quis, v. g. se elemosynam daturum cum animo non dandi) nascitur obligatio ex vi Religionis, seu, quod idem est, ex vi iuramenti. Ita *ibid.* contra S. v. Iuram. n. 4. fin. Ratio mihi certissima est, quia sic jurans verè jurat.

his obligatio nascitur, separatim de iis erit disputandum.

Omittio autem, ut potest ad proxim non pertinens, quoniam sit obligatio major, juramentum, an voti; videtur qui velit apud Suarium lib. 8. de Iuram. cap. 3. n. 2. fine, Sanc. 16. 3. in c. 8. Fag. lib. 2. precept. dec. c. 5. i. a. n. 16. alioque

De Materia Iuramenti promissori in commun.

2. Primo, in juramento promissorio materia proposita possibilis est, scilicet temere ea temeritate quam clamorem, iurares, quod implere tu non potes. Hinc iuramentum de facto alieno, ut quod Petrus solutus sit debitum; quod matrimonium sit contracturus, &c. illicitum est, nisi intendas jurare, quantum in te est, nimur, nisi solus iures diligentiam adhibere, ut ille solvat, ut ille contrahat, &c. & certe id communiter juratur, dum factum alienum juratur.

3. Secundo, licita res, & honesta. Hinc iuramentum de re peccaminosa mortaliter, vel venialiter, vel de re contra consilia, est peccatum, ex Cast. t. 3. disp. 1. de Iuram. cap. 6. n. 11. nec obligat, unde non indiger relaxatione, ex codic. ibid. disp. 2. p. 6. n. 6. quid enim relaxabitur, si nulla adest obligatio? Ratio est, quia iuramentum non est vinculum iniquitatis, c. Quando de iurando, & alibi: quod autem peccatum sit, dicenda num. 9. & 10.

Huc reduco, v. si Amicus & Amasia invicem iurarent, alios se turpiter non cognituros non valet enim hoc iuramentum. Sic Fag. in prae. Dec. lib. 2. c. 24. n. 19. Ratio est, quia est de peccato morali; et enim mortale velle his promissionibus turpem amorem iurat & favore.

4. Tertiò, debet esse res grata, si enim levius, si nota oritur obligatio sub mortali, sed sub veniali dumtaxat. Hoc tertium dictum duo involuit: Alterum ab omnibus admittitur, sub pena nimis mortali esse praestandum quod juratur, si notabilis sit res promissa; quia gravis parvi sit: Alterum non omnes amplectuntur, sub pena nimis mortali esse faciendum quod juratur, si res promissa sit exigua.

Dico tamen, quoniam probabile, etiam rem levem, si sub iuramento promissa sit, esse faciendam sub mortali, nihilominus esse solum sub veniali videri probabilitus. Ita Azor. p. 1. lib. 5. c. 17. & lib. 11. cap. 5. quæst. 3. Suar. t. 2. d. rel. 1. 2. de Iuram. cap. 16. a. n. 2. Ratio potissima est ducenda ex ipsa natura iuramenti promissori: in hoc enim non invocatur Deus, ut testis futurae executionis, sed ut testis praesentis voluntatis; quoad futuram executionem autem affectur Deus, ut sua autoritate promissionem suscipiat, ut scilicet fidelter executio correspondat facta promissione: ergo si non correspondat, infidelis erit iurans, non vero propriè mendax. Quare cum casu nostro sit infidelis in re levi, leve solum peccatum attinet.

5. Petes: quia? quantumque culpa committitur ab eo, qui rem malam exequitur propter illud expresse, quia ad illam iuramentum adhucbitum fuit? Respondeo, ex ignorantia hunc excusat non tard; nam ceterum scilicet griseum est, putare Dei invocationi deberi executionem peccati promissi; praescindendo autem ab hoc errore, veniale committeretur in materia leui; grave peccatum in re gravi. Sic Sanc. lib. 3. in Dec. cap. 4. n. 29. Ratio est, quia in his non intercedit, nisi continuatio ejusdem voluntatis, que habita fuit, quando exhibitum fuit iuramentum; ut consideranti patebit.

6. Ex his colligunt recte Sanc. ibid. cap. 19. a. num. 16. iuramenta parentum, vel Dominorum, quibus jurant se puniri filios, famulosve: item iuramenta puerorum, quibus jurant accusare consimiles apud praceptorum & iuramenta, quibus viri nobiles jurant se nolle prævenire in egressu, vel ingressu domus, & similia communiter, vel non obligare, vel facile excusari aliquo ex sequentibus capitibus (præter illud, quod non adsit in-

K 4 tentio

§. III. De Materia requisita in Iuramento promissorio.

1. **V**erum iuramentum sit ipsi soli Deo, vel in utilitate voti, si etiam hominibus. Si prius, induit rationem, si posterior, erit solum promissio homini facta, sed sub Dei invocatione. Quoniam vero diversimodè ex-

tentio jurandi, sed solum comminandi) primò, quia communiter sunt ex ira, vel passione, animoq; yin-
ditæ, & ut sic sunt de re saltem venialiter mala. Secun-
dò, quia ferè materia est levis. Tertiò, quia supervenit
frequenter causa excusans ab executione; talis solet
esse emendatio filij turbatio Domus, amici intercessio,
venit petitio, &c. Quartò, remissio ejus, in cuius gratiam
sit juramentum, ut accidit in predictis viris nobilibus
qui facile remittere præsumuntur, promissionem in sui
honorem factam. Si filiorum, alliorumve punitio serio
juramento confirmata, urget in corundem bonum,
ad eoque in Dei obsequium, præstanda omnino est ut
raretur decretus excusatio, si superveniat emendatio, nam
similia juramenta imbibunt tacitam conditionem: nisi
retrum status mutetur, quod est commune in omnibus
juramentis promissoriis, ut infra dicetur.

*De Materia requisita in Iuramento promissorio solum
Deo factu.*

7. Habent hæc regula: Quia votum non solum esse
debet de materia licita & honesta, sed etiam non debet
esse de te indifferenti, nec de impeditiva majoris boni,
ideo juramentum soli Deo factum cum æquivalat voto,
eisdem debet habere conditiones, ac votum. Ratio hujus
regulae dabitur mox num. sequenti. Hinc, si iurasti Deo
jejunium, hoc autem magis bonum, verbi gratia, ani-
matum conversionem impedit, ad jejunium non teneris
si iurasti non dare elemosinam, non colloqui cum pro-
ximo, &c. non teneris obliterare, quia haec sunt contra
Dei Onsilia, magisque bonum impedita, & sic de
similibus. Quo modo autem intelligatur rem esse impedi-
tiva majoris boni habebis infra, cum de voto cap. 11.
§. 1. vers. Verum hinc de trina.

8. Hinc item, si iurasti in honorem Dei non trans-
futurum v. per hanc viam, quia id res est indifferentem
Deus non acceptat, ut pote non cedentes in ejus ho-
norem. In quo tamen, & in similibus adyerit, non raro
rem aliquo indifferentem fieri propter aliquod adjun-
ctum materiam admodum bonam, & tunc juramentum
sore licitum, atque obligatorum; ut si quis juret non
transfuturam per aliquam viam, quia illa habitat puer-
la causa peccati. Quod si tunc jures rem indifferentem,
sed deinde post dies fiat bona, juramentum non obliga-
bit. Sic Laym. lib. 4. tract. 3. cap. 6. num. 4. quia non firmatur
tractu temporis, quod de jure ab inicio non subsistit, ut uni-
versaliter dicam infra, de voto, cap. 11. §. 4. v. Conf. lib.
etiam declarabimus, an quando finis promittentis est ma-
lus, licet res promissa sit bona, enatetur obligatio.

9. Petes: quodnam peccatum est promittere cum ju-
ramento rem non licitam? Respondeo cum Sanch. lib. 3.
Dec. cap. 9. num. 1. mortale sacrilegium, si res est illicita
mortaliter; quia utsi divino testimonio ad rem iniquam
faciendam, que est somma Dei irreverentia, de qua di-
ximus supra, cap. 1. §. 4. n. 4. unde tales in confessione esse
explicandum, an juraveris peccatum mortale, v. g. ho-
micideum cum intentione illud exequendi, nam prius
habet duas species malitias, nempe homicidij, & irrever-
entiae: posterius, solum perjurii.

10. Quod si res sit illicita venialiter, vel si infra
conilia: ut cum veritate juges te dicteturum mendacium
officiosum, vel daturum elemosynam, non ingre-
futurum Religionem, non acceptaturum Officium Praetoris,
&c. puto cum Fag. lib. 2. in præcepti. Dec. secundum, 14.
num. 1. esse veniale; quia non videtur gravis Dei injuria
uti Divino testimonio ad rem leviter illicitam, ut ibidem
diximus, vel ad nonendum facete id, ad quod non tene-
ris. Quod si deinde des elemosynam, has Religiosus,
vel prætor, non peccas, quia juravent; quæ adver-
santur charitati, non obligant. Excipe, nisi Officium,
verbi gratia, Praetoris tibi sit causa mortaliter peccandi
& sic ut similibus: quia tuas juramenta fuit de bona.

11. Quid si res sit impossibilis physicæ, vel moraliter, & ut
sic tibi cognita, ut si jures te cras voluntum, vel datu-
rum centum, que moraliter non habebis? Mortale esse

doceat communior sententia; ita Sanc. tom. 3. de Rel. lib. 3.
c. 18. num. 7. Fag. lib. 2. citr. 6. n. 24. Cast. tom. 3. dif. 3.
de jur. p. 6. 2. Ad torcium Sanc. lib. 3. dec. cap. 4. num. 4. quia
jam deest animus implendi promissum: idemque ele. si
jures temere non adveriendo, si possibilis, necne
quia virtutum falso juras. Recetè autem notat Sanc.
ibid. cap. 9. num. 12. facile in his casibus obtineri dispe-
tationem. Non est tamen inprobabile ex Arag. 2. 2. 9. 89.
art. 3. in dif. Sayr. lib. 5. c. 4. fin. quando non deest im-
plendi animus esse tantum veniale, quia tunc solum defi-
cere judicium secundus comes jurantem, cuius defecus
non semper est mortal, ut sup. vidimus.

*De Materia requisita in Iuramento promissorio in utilitatem
homini emisso.*

11. Sit hæc regula ex Sanc. lib. 3. c. 9. n. 19. Materia re-
quisita in hoc juramento ad inducendam obligationem
impediti, satis est, si possit sine culpa mortal, vel venial
applicandi, etiam si res indifferentis sit, quando hæc sub
juramento promittitur, est omnino executioni mandata,
gravis sub gravi, levis sub leví, juxta superius dicta.
Ratio regulae: & cur id sit, non verò in juramento, seu
voto, quod Deo fit, est, quia in promissione semper habet
ratio, ut sit grata illi, cui res promittitur: Deo autem
non potest esse gratia, quod est impeditivum majoris boni,
seu quod indifferentis est nec ad suum obsequium
pertinet: a homini sapientissimum gratum est, quod est indi-
ferens, quodque munus sibi bona est, & ex alia parte in
hoc juramento Deus non est acceptor, sed solum testis.

12. Hinc, si jures soli Deo fecimina ducere, & non
in gratiam alium, potest castitatem vovere, quia cum
matrimonium est impeditivum majoris boni, qualis est
ex se vita celeste. Ita Sanc. ibid. num. 19. in medio. Dico
ex se; nam si matrimonium jures ad sedandam tuam
impeditiam, obligaret, juramentum, quia tunc mat-
rimonium est tibi magis bonum. At si idem jures ipsi
fecimina acceptanti in ejus, vel parentum gratiam, casti-
tatem vovere non potest: quia ad observandum juramen-
tum homini faciunt, nil aliud requiritur, nisi quod ser-
vati sine ullo peccato, valeat.

13. Quid si nondum acceptavit nec puerilla, nec alius
loco ipsius, adhucne illa teneberis? Respondeo, esse di-
ligenter distinguendum. Si enim per modum voti Deo
promisisti aliquid in utilitatem tertij in hunc ferè mo-
dum: Promitto Deo, seu quod in idem recedit, Promitto
cum juramento Deo, me daturum pauperi, vel Petro pau-
peri centum; & in casu nostro: Promitto Deo puellam
hanc ducera ad vitandos meos lapsus: Cum additum est
ad vitandos. Vt in fr. 3. 15. §. 3. n. 4. tunc teneris; licet
enim pauper, vel puella siondum acceptaverit, unde non
deceas ex justitia, & possit relaxari ex causa à Superiori,
ut ab habente potestatem: Deus tamen statim acceptat,
ut pote vocum sibi factum: quare, nisi adit relaxatio,
debet centum dare, & puellam ducere ex virtute Reli-
gionis. Sic Laym. tract. 3. lib. 4. cap. 11. n. 6. fin. An hoc
relaxatio possit etiam fieri post acceptationem; colliguntur
etiam dicendi cap. 7. §. 6. n. 3. & c. 17. de Voto, §. 2. At si ju-
ramentum fuit factum homini soli sine illa promissione
ad Deum (ne implicita quidem, quæ implicita promissio
esse solet, quando ad Deum honore promittitur opus
pium) ut si jures, v. g. te centum daturum amico, ille
neque per se, neque per alium acceptavit, non obligari-
dare. Ratio est quia promissio homini facta nondum ac-
ceptata, non est completa, & propterea non obligat: sic
Sanc. lib. 1. de mar. d. 7. n. 25. L. 3. lib. 2. c. 17. d. 7. num. 7.
aliquæ postulam: cum ergo juramentum sequatur naturam
promissoris, et adnectorum, ut infra, §. 4. n. 3. dicimus, si
hæc non obligat, nec illud obligat, sed autoritate
propria poterit infringi.

14. Regula allata, quod juramentum homini factum
nil requirit, ut observeretur, nisi quod possit sine peccato
servari, fallit, ex Sanc. lib. 4. in dec. c. 10. n. 30. Castro Pal.
tom. 3. de jure, d. 1. p. 4. num. 4. fin. seu restringitur, quando
promissio

propositio jurata liberalis obstat resumptioni status Religionis si enim liberaliter jurares te duceturum secundum in eius gratiam, vel famularum alicui foto vix tempore, vel quid aliud simile, etiam his acceptantibus adhuc patet ingredi Religionem, & non obligari matrimonio servare. Ratio quod promissione matrimonio est, quia in iure e. ex publico, de conversione conjugarum, & paup. Doet, concordit sponsum etiam de praesenti ante consummationem posse intra duos menses Religionem ingredi. Si ergo ipsum matrimonium emititur non obstat voluntate ingredi in Religionem, sicut magis non obstat juramentum de matrimonio incedendo, quod adhuc, semper etiam propter perfectionem status religiosi (ut deducitur ex jure Canonico) sive in matrimonio in illud bimestre, sive in promissione etiam jurata matrimonio, involvitur illa conditio, ibid. nisi Religionis status magis placeat. Ratio autem quod promissio patrum alium retum, est, quia si talis conditio involvitur in ipso matrimonio incedendo, vel per illud bimestre etiam in initio ante consummationem, sicut magis involvitur in ceteris promissionibus, quae sunt vincula minus fortia, quam matrimonium.

15. Consulto dictum est (liberaliter) nam accedit alia obligatio iustitia, v. g. dampni datur iurato, &c. diversa et ratio, nec poterit Religionem ingredi, qui ratione horum juravit, v. g. quis matrimonium secundum, quoniam profuit, jurat famularum toto tempore vita is, qui pecuniam accepit, &c. hi sane religiosum ingredi non possunt, renuntiante parte, quia tunc promissio patrum non est liberalis, sed onerosa, cuius excludit ex iustitia debetur.

16. Quid, si quis alicui cum juramento promisit, vel matrimonium, vel dictum perpetuum famularum, vel vitam in seculo calibem, vel quid simile liberaliter, potest. Ordines sacros suscipere; Respondeat Sanchez, promittentem cum juramento matrimonium, non posse, promittentem vero famularum, vitam calibem, vel aliud quid, posse. Ratio est, inquit, quia alia promissiones non sunt tanti momenti, ut ordinibus suscipientis obstat debeat; at promissio matrimonij potens est, fortis, nec nisi a Religioni vero & proprio ingredi vinci debet, non verbo ab ordine sacro, qui licet astatu statui Religioso ut propter votum Castitatis sollempne, Religiosus tamen status proprius non est. Qui ergo jurat aliquid modo dicto impeditivum Ordinis facti prater matrimonium, involvit conditionem; Nisi ipsum Ordinem factum, statim tempe Religioni similem, elegi, oportet qui jurat aliquid impeditivum vita calibis, vel servitij Novitiorum, &c. non involvit dictam conditionem. Nisi vitam calibem, vel dictum servitum, elegere, quia non sunt status affines, seu similes Religioni, cum Religioni, & (propter congruentiam) statui, qui Religioni facta est dumtaxat a jure dicta concessio.

§. IV. Qua ratione interpretandum juramentum in ordine ad inducendam obligationem.

Tribus regulis perspicue definita, quae etiam sic proportione sunt applicanda ad votorum obligationem de qua infra.

Prima Regula.

1. Si de intentione jurantis constet, non est opus interpretatione, secundum, interpretari debet juramentum, ut servata proprietate verborum, quantum minor potest, obligatio inducatur, quia semper presumitur jurans minus voluntate sue libertati nocere. Ita Abbas, Sylvest. Socr. apud Caffr. t. 3. rr. 14. disp. 2. de jur. p. 14. lege item Lym. lib. 4. art. 4. c. 3. n. 4.

2. Hinc jurans Religionem ingredi quamlibet etiam minus strictam ingredi potest. Promittens alicui servire potest per paucos dies. Promittens elemosynam, potest elongari quamcumque. Promittens servare statuta, v. g. col-

legi, potest non observare, quae postea eduntur. Quod si ex circumstantiis, vel modo communis loquendi, certus sit jurans se promisso Religionem strictiore, servitum longo tempore, largam elemosynam, observantiam statutorum edendorum, ut assulet esse in statutis, quae ex novo juxta proprium institutum feruntur in Religionibus (juramentum debere observari ex se patet).

Secunda Regula.

3. Juramentum restringendum est juxta naturam actus, super quem cadit, sic Laym. Caffr. Pal. aliquique cit. quia: Accesum sequitur naturam principalis, Reg. Iuris 42. in 6. nec jurans presumitur alio modo se obligare voluntate. Quare omnes restrictiones, vel conditions, quas de jure, vel consuetudine habet promissio, omnes habent juramentum illi adhaerens. Habet autem communiter quatuor, quae generales conditions promissionis appellantur. Prima: Si potero (ad impossibile enim nemo tenet) vel si libertate potero. Secunda: si superior legitime non contradicat. Tertia, si res non fuerint notabilitate mutata. Quarta, si promissio fuerit acceptata, vel si non fuerit remissa a parte.

4. Hinc, si juram tibi aliquid, aliudque tu mihi: te fidem frangente, ad nihil ego obligor. Si jurem tibi quidpiam donare, te ingratu existente, ad nihil item reneor. Si jurem solvere tuum debitum fideiubendo, & non instar principalis, si prius tu non excutiatis, nihil ego debeo. Si Clericus juravit residentiam, potest non residere in casibus a jure concessis. Si quis juravit statuta Collegij, Civitatis, Universitatis, potest non servare ea, quae legitima consuetudine sunt abrogata: & ratio horum, & similium est ex Less. 14. 2. cap. 42. num. 22. quia promissiones involvunt has tacitas conditions, si alter fidem servet, si gratis exigit, si sit solvendo, si a jure, vel legitima consuetudine aliter non fuerit dispositum, &c. ergo & easdem involvetur juramentum.

5. Ex illa tertia conditione, si res non sint notabilitate mutata, multa speciem inferuntur. Hinc enim, qui juravit ducatum sponsorum, certe si illa fornicetur, si in leprosum, si in morbum incurabilem, si in paupertatem notabilem incidat, imo si inveniatur non habere dotem competentem, non obligabitur illam ducere. Si quis facta pace, juravit se non nocitum inimico, si is dat novam inimicitatem caufam, juramento deinceps jurans liberatur. Iuravit quis te donaturum cuidam milles, si qui sic promisit, in paupertatem deveniat, potest non donare. Si quis juravit se non dissolutum contractum societatis, potest, si socius rixosus, vel notabiliter molestus evadat, dissolvere. Si quis in universitate Licentiatus juravit se non assumpturum doctoratum in alia, si in hac alia iterum licentietur, potest in eadem doctoratus lauream accipere. Hac autem & similia ideo sic se habent, quia rebus notabilitate mutata, sicut non obligat promissio, ita nec juramentum. Nam propterea, qui juravit usuras reddere, vel latroni pecuniam dare, quamvis si praevidit omnes difficultates in solutionem futuras, obligatur ad solvendum saltem momentanea solutione, vel ad perpetuam relaxationem juramenti a Superiori, tamen si eas non praevidit, & quando est futurum, pati cogitur grave detrimentum accipiendo ad interesse, vel sua bona vendendo, non tenetur solvere, nec relaxations indiget, quia facta est mutatio notabilis, v. g. fornicandi, si mutentur ejus mores, ac probus efficiatur, non teneris illum vitare, quia permutatio notabilis facta est. Imo etiam si hic sit occasio alterius peccati, illum ex vi juramenti non teneris evitare; sicut etiam jurans non fornicari cum hac, non tenetur ex vi juramenti ad evitandam societatem; in commitendo alio peccato, v. g. mormurationis, cum eadem, ita jurans vitare occasionem fornicationis, non tenetur, quantum est ex Religione juramenti, ab aliis occasionibus abstinere.

118 · Explicationis Decalogi Lib. III.

6. In dubio an matatio supervenientis sit tanta, ut juramentum non obliget, judicandum obligare, quia possidet juramentum: poterit nihilominus peti relaxatio ipso dubio causam relaxationis concedente. Ita Suan. lib. 2. de juram. c. 35. n. 10. Fag. lib. 2. in Dec. prae. 2. c. 19. n. 17.

Tertia Regula.

7. Juramentum nunquam censetur factum in praedium tertii, cap. venientes, cum contingat, de jure jurando, cap. 2. eod. in alibi, quia sic est illicitum.

8. Hinc, qui juravit secretum servare alicui; si ex decreto penderet alicui malum poterit illud revelare ei, cui prodebet, non obesse potest qui juravit se de tali loco non abscessum, si à Superiori serio jubeatur descedere potest, inquit debet obediens, secus fieri eidem superiori præjudicium. Qui juravit solvere cestum Petro, posteriori, potest, debetque solutionem dare anteriori, si aliam cestum non suppeditant. Qui juravit longam instituere peregrinationem, potest, ac dicit ab ea desistere, si Dominus, in cuius forti potestate est, abnuat. Atque hoc, & similia, ideo sic te habent, quia illicitum est nocere proximo, vel alicui præjudicium ferre.

S. V. Expenduntur aliqua Juramenta promissoria.

1. Ex doctrina haec tenus in superioribus sparsim allata, solvi possunt plures non contemnenda difficultates circa aliqua jura causa particularia; quæ ad maiorem claritatem sunt hic signatim proponendæ.

Juramentum sine consensu.

Quando tu consensum ex quacumque causa non præbisti, (sed dissentiendo interne, solum, v.g. docetens promisisti, vel jurasti) etiam si peccatum tibi non force servare juramentum, tamen non teneris servari ex vi Religionis, nec obligaris petere relaxationem, sed gerere te poteris, perinde ac si nihil jurasses, nec promisisses, Sic Offic. tom. 1. de contractibus, tract. 1. disp. 3. scilicet 1.3. n. 234. Ratio est, quia nunc, cum non affuerit illius animi consensus, ne meticulosus quidem, nulla obligatio contratus orihi potest.

Hinc vides discriben, cur consensus meticulosus juriatus obliget saltem momentaneam solutionem, ut inox n. 6. dicam, hic vero consensus fictus ad nullam discriben autem est, quia hic nullus adest consensus, cum tam ibi, quamvis meticulosus, adsit. Si quando tamen per ejusmodi fictionem in iustæ proximum ceperisti, te obligari ad illius damna nimis sepe diximus.

Juramentum de actu irritato per legem.

2. Quando jus non solum irritat contractum, seu actum, sed etiam juramentum, sive irritando ipsum actum sive prohibendo, ne ei contractui juramentum apponatur, non obligat juramentum. Sic de Lugo l. 2. de iust. disp. 22. scilicet 8. n. 9. Offic. tom. 2. de contractibus, tract. 4. disp. 11. scilicet 2. n. 66. Basili. Pont. de matr. lib. 1.2. cap. 8. n. 37. Ratio est, quia tunc Ecclesia veluti antecedenter per bonum communiam, sive irritavit, sive relavit illud juramentum: Sic Tridentinum scilicet 23. cap. 16. de Regul. irritavit renuntiationem etiam juratum Novitij, nisi certis conditionibus assignatis: sic etiam matrimonium gravem, in iustæ metu celebratum, etiam accidente jureamento, invalidum est ex cap. 2. de eo qui duxit; idem in professione solenium, & in quibusunque votis ex menu, modo explicato supra lib. 1. c. 2. n. 8.

3. Solum possit esse controversia, an sicutum certum est, id posse facere Ecclesiam, cuius est potestas juramenta relaxandi, etiam antecedenter, quam emittantur; ita possint Principes alio modo, sive remittendo obligationem, sive reddendo materiam ineptam juramento, sive constitutendo jurantem incapacem, &c. Et quidem possit docent nobiles Doctores, Sanch. lib. 3. in Dec. c. 22. n. 10. de

Lugo l. c. 143. Basili. Pont. l. c. a. 3. 8. Castr. t. 3. tr. 3. disp. 2. de jur. p. 4. n. 6. id quod nobis satis sit inquisit.

Juramentum ex parte actus illicitum.

4. Si actus ipse jurandi sit illicitus ratione alicuius circumstantie, ut si, v. g. juramentum de donando equum amico, si cum magna ira, & blasphemia, contra præceptum Superioris, contra votum, quod quis fortasse emisit de sibi jurando, &c. obligabitur ad sibi executionem?

Respondere cum Suan. t. 2. de Relig. lib. 2. de Iur. c. 24. n. 1. & 3. obligare, quia, licet juramentum comitetur aliquod ex suis capitibus prædictis, tamen ipsa materia, circa quam versatum juramentum, nempe ipsa donatio equum non est illicita, & supponimus, & actus ipse juramenti ex comitatu ita quod substantiam non vivatur.

5. Quod si præceptum, v. g. Superioris non solum fuerit de non jurando, sed etiam de non donando ex vi juramenti, & supponatur tale præceptum validum esse, & legi, cum certe tunc ipsa materia juramenti erit illicita, qui contra prohibitionem, atque adeo non aderit obligatio illam exequendi. Idem dic, si ex ira promittatur, puniri in vindictam aliquis, v. g. filius a patre, servus a Domino &c. tunc enim cum illa punitur, quæ est materia juramenti sit mala, sive venialis, observanda, ex dictis S. 307. 2. non est.

Juramentum illicitum ex parte ejus, qui illud per metum gravem, & c. vel vim, vel injuriam extorquet.

6. Extorquet à te latro juramentum, ut promittas ei dare pecuniam; Idem facit per injuriam ultricies, ut promittas ei solvere ultras ex mutuo, obligabitur promissio? Respondere te obligari. Ita S. Thom. Molin. Sanch. Bon. aliquip apud Castr. t. 3. disp. 2. de jur. p. 4. n. 5. Laym. lib. 4. tr. 3. c. 7. n. 7. Ratio est, quia, licet illi peccent accipiendo, & ad restituendum accepta teneantur; tu tamen potes sine peccato dare. Adverte tamen id à te fieri momentanea solutione posse, ad servandam Deo, & jureamento reverentiam, sed statim poteris etiam (si opus fuerit) Officium judicis implorato, repeteret, cuius rei ratio reditum in scilicet 6. n. 2. Poteris, item, si libuerit, à Superiori petere juramento relaxatione, & nihil dare, ipsa enim injuria sufficientem afferat. Superiori causam dispensandi. Quas dissidentias hue facientes vide infra scilicet 2. 1. & n. 44.

Juramentum contra aliud juramentum, vel votum.

7. Si juramentum sit de te, seu materia opposita tei per aliud juramentum, vel votum promissa, obligabitur, v. g. juravi, vel voti castitatem, deinde promitto etiam cum juramento dacturum hanc puellam, obligabitur illam ducere?

Respondere te non obligari. Ita Suan. tom. 2. de Relig. tract. de jur. lib. 2. c. 19. num. 10. Offic. tom. 1. 1. disp. 40. scilicet 5. n. 11. 9. alibi relatis, contra Gomez. Ratio est, quia, hic non solum adest peccatum in ipso actu jurandi, sed etiam adest materia jam redditam mala ex vita antecedentis jura menti, vel voti. Similiter enim, si promisisti sponsalia quam sine juramento huic feminæ non valeret juramento de ducenta aliis, ex Sanch. lib. 1. de matr. disp. 50. quia propter priora sponsalia, redditam sunt nulla hac posteriora, atque adeo non sunt apta ad recipiendam obligationem novi juramenti.

8. Audi causam: Iuravit petrus se duceturum Bertam, deinde juravit se duceturum Catharinam. Post hac Berta remisit voluntariè sponsionem sibi factam à Petro, obligabiturne Petrus ducere Catharinam? Atque idem posse queri, si ex quoconque alio capite prius juramentum incipiat vim non habere.

Respondi non obligari. Ita Sanch. lib. 1. de matr. disp. 50. num. 4. Suan. l. c. 15. Castro Pal. t. 3. disp. 2. p. 8. §. 6. fin. Ratio fuit, quia: Quod initio invalidum est, tractu temporis non convalesci. Reg. Non firmatur, de reg. iur. in 6.

Cum

Cum ergo posterius juramentum de Catharina ducatur, quando fuit emissum, invalidum fuerit, quia de materia mala, sic redditus propter prius juramentum, polles convalescere non potuit, unde nec obligare. Si tamen post priora sponsalia dissoluta de novo incautus posterius, certe haec obligabunt, quia posterior materia sponsalium mala non est.

9. Inqüires Dispositiones facte contra prius juramento, suntne validae? Iuravit quis, v.g. non vendere suum equum, deinde de facto vendit, alterique tradidit, valētne mutatio? Iuravit quis suum testamentum non commutatum, deinde mutat, valētne mutatio? Iuravit quis sponsa filia pueri, deinde aliam, dicit, valētne matrimonium, &c. fuit cum novis juramentis? Respondeo non adhuc has posteriores dispositiones, juramenta contrarie perjurio, quia sunt contra priores gravatae, & non dispensatae, seu remissas, ut suppono, promissiones & sic sunt re illicita, ut modis diximus. Superest ergo videtur, an nihilominus tales actus contra prius juramentum validi sunt, licet illicite facti. Et quidem validos esse defendit communis, & vera sententia. Ita Sanchez lib. 6. de marit. disp. 13. n. 4. Laym. lib. 4. tr. 3. c. 8. num. 5. aliqui apud Castro Pal. tom. 3. tr. 14. disp. 2. p. 9. 5. 7. Ratio est, quia per juramentum non tollitur potestas a iurante, ne possit facere actum, quem alia validē facere poterat; quique a mera facultate agenti pendet. Sicut enim a iurante jejunium se servaturum, non tollitur potestas physica comedendi, sed solum illa per juramentum si comelio illicita, sic nec tollitur potestas, de qua loqui in capitulo nostro, &c.

10. Dixi (quem alia validē facere poterat) si enim aliunde actus erat invalidus, non est mirum, quod etiam invalidus fiat post prius juramentum. Vendidisti, v.g. cum iuramento equum, & de facto tradidisti emptori; deinde eidem cum iuramento vendis alteri; haec posterior venditio nulla est, quia per traditionem factum primo emptori, equus non est amplius in tuo dominio, quem valēt vendere possis. Pari modo alienisti cum iuramento solum dotalium, sed sine requisitis, idque post juramento tunc ante factum de eo fundo non alienando; invalidus alienisti, quia alienatio ejusmodi sine debitis requisitis aliunde fuit invalida, hoc est, ex legibus disponentibus non possit sine debitis requisitis fundum dotalium alienari; nam per juramentum ejusmodi alienationi apponunt, non illa in nostra sententia confirmata, nec validum sicut est ipsiusmodi alienationem, doccebimus infra.

11. Quod in favorem tertii aliquid iuravit, nec iuramento fecisti, sed per novum iuramentum alteri rei de facto donasti, vel quid simile fecisti? Unde Odamma evenit illi tertio, ea omnia ex supra dictis esse ipsi resarcenda meminisse oportet.

Iuramentum in Matrimonio, & in Sponsalibus contractis ex mali ad illa extorquenda in iustis incusso.

12. Antonius dicit metu, & quidem gravi coactus dicit, vel promisit ducere Bertram, addirque iuramentum. Quem primus, & sicut matrimonium fuisse irritum, si iuramento caruisse, sic etiam & illo addito? Secundum, in saltem illa iuramenta Antonius tenetur ratificare, vel de novo emittere? Tertio, An indiget relaxatione, ut ei possit non observare?

Respondeo ad primum, esse irritum tunc matrimonium, non iuramentum, tunc utrumque unitum. Ita Sanchez, aliquis apud Tancrédum lib. 4. de marit. disp. 10. Ratio est, quia matrimonio huic debet perfectus consensus, addo & ipsi Ecclesiasticum illud irritans, ut dicitus supra lib. 1. 6. 1. n. 22. & 7. n. 3. Cum ergo iuramentum supervenientis non inveniat perfectum consensum, matrimonium semper remanebit in sua nullitate.

13. Ad secundum: Sive iuramentum fuerit de presenti: Iuro me ducere Bertram, sive de futuro, ut: Iuro me hunc matrimonio (ex metu contracto) non contraventu-

rum; non teneri Antonium illud ratificare, vel iterare, Ratio est, quia cum utiāque sit extorum per injuriam, non est unde obligatio oriri possit: Adeo peccatum fore, si velit non contravenire dicto matrimonio; esset enim velle persistere cum non sua: nisi tamen deposito metu, si vero animo, & non meticulose iterum Antonius contrahere, id quod posset quidem facere, sed, ut dictum est, non obligatur.

14. Ad tertium: non est opus relaxatione, quia ubi nullum est vinculum, nulla est necessaria relaxatio. Ita Tanc. ibid. d. 21. a. n. 1.

Quae dicta sunt de matrimonio, dic de sponsalibus, quae perfecte voluntaria etiam esse debent.

Illud nota, si vel matrimonium, vel sponsalia sint contracta ex simili metu, sed levi, cum in nostra sententia supra, lib. 8. c. 2. §. 6. n. 11. & §. 7. n. 3. sint valida, iuramentum illis additum validum erit. Puto tamen probabile esse ejusmodi iuramentum in sponsalibus contractis ex metu levi posse ab Episcopo in foro interno relaxari (nam in externo non conceditur, ut ibidem dixi) ipse enim metus, licet levis sufficiat etiam causam dat relaxacioni. At in matrimonio de presenti contracto ex simili metu levi non potest; quia matrimonium est contractus natura sua irrevocabilis, & quare posito, quod in nostra sententia ipsum est validum, erit etiam validum iuramentum, atque adeo nec matrimonium disvolvi, nec iuramentum illi adhærens relaxari poterit.

Iuramentum de non accusando, vel de accusando.

15. Iuramentum de non accusando in universum irritum est, sic sicut lib. 2. de juram. cap. 17. a. n. 14. Sanchez lib. 3. in Dec. cap. 2. 1. n. 12. quia est de re mali, & aliquando expedit bono communi accusare. Dices, at aliquando non expedit, ergo pro hac parte, quando expedit, validum erit. Respondeo, nego consequentiam: cum enim hoc iuramentum fuerit per modum unius includens omnes casus, ut supponit, in honestum est, quia malum ex quoque defecit, atque adeo totum corruit, etiam quod illam partem forte honestum. Quod si loquamur de iuramento, quod fiat de non accusando aliquo determinate, vel de non accusando in tali materia, &c. valebit, vel non valebit, perinde ac poterit, vel non poterit servari sine peccato, modo nimis sape dicto.

16. Pari ratione iuramentum de accusando in universum invalidum erit, ita Castro, disp. 2. de juram. part. 7. §. 3. num. 2. Basil. Pont. lib. 12. de marit. cap. 8. num. 29. quia id contra charitatem, & saepe contra prudentiam est. Quod si iuramentum si de accusando aliquo particulari, est distinguendum; Si enim sit ante communis delictum, potest esse validum, quando accusare bonum est previdetur, ut si previdetur non sufficiere merita denuntiationem, sed necessariam esse accusationem, ob bonum commune, vel bonum tertij. Si vero iuramentum de accusando fiat post communis delictum, aliquando item erit validum, quando accusatio afferat bonum communitati, vel tertio, vel emendationem rei. Non erit validum, quando accusatio est, propter aliquam circumstantiam malam, vel ex odio, seu vindicta; nam tunc materia est incapax obligationis iuramenti, ut supra docuimus.

Illud video iuramentum de accusando raro obligare. Ita Sanchez lib. 1. in Dec. cap. 9. n. 17. Castro Pal. &c. & c. lib. 2. cap. 42. d. 4. in simili; nam si fiat ad vindictam non obligat, immo peccatur mortaliter sic jurando, nisi vindicta sit levis, ut accidit in pueris iurantibus se accusatores fides magistro, vel paedagogos, si fiat ob bonum, certe vel non solet esse verum iuramentum, cum sit solum communitorum, ut consueverunt matres iurare contra filios, vel facile mutata inveniuntur circumstantiae v.g. reus est emendatus, vel omisso accusationis est maior bonum, siquidem rixa vitabatur, &c.

Iuramentum malum ex fine malo: ubi de Iuramento nimis prodigo.

17. Paterfamilias juravit se daturum mille aureos, impudicae puellae, obligabiturne illos ex vi juramenti dare.

Duo hic inquiruntur. Primo, an obliget hoc juramento, quod certe pravum est, ratione mali finis, ob quem conceptum fuit. Secundo, an obliget ex eo quod haec promissio si nimis prodiga, atque, ut suppono, saltem venialiter mala. Et quidem adverto, certum esse hanc promissionem ante patratum crimen esse sub mortali secedendam, nec ullo modo obligare, quia consumata promissionem mortaliter pravam, illamque firmam juramento velle, est in peccato habituali commorari. At patrato jam scelerare.

18. Respondeo ad primum; valere juramentum, atque obligare. Sie. Sanch. lib. 3. dec. cap. 9. num. 2. Bona. tom. 4. disp. 4. de iuram. quæst. 1. p. 4. num. 5. quia licet actus fuerit turpis, juramentumque illicium in festamen materia ipsa, id est donatio ex nullo capite illiciti supponitur. Non sic, si quis jucaverit dare aliquid simoniæ; non obligaretur enim illud dare, quia omnis donatio simoniæ prohibita est in iure Canonico, ut explicatius in tractatu de Simonia dicetur.

19. Respondeo ad secundum: probabile esse valere dum taxat, & obligare juramentum prædictum quoad partem, quæ promissio prodiga non est: non valere, quoad excessum. Sic Sotus, Banes, Arag. Suar. citati à Sanchez ibid. n. 27. Ratio est, quia, quoad excessum aliqua est culpa, nempe, ut supponimus, saltem venialis: quoad aliquam partem, nulla: iuramentum autem alteri factu servari debet: quando, & quæst. 1. p. 4. num. 5. potest sine ullo peccato, satis dictum in superioribus est.

20. Dixi (esse probabile) nam etiam iudicio probabile esse ejusmodi donationem, seu juramentum quoad omnes partes, esse nulla. Legi Tancr. lib. 9. de matrimonio, disp. 25. & 1. tom. de Relig. lib. 2. de iur. disp. 8. n. 34. Ratio est, quia promissio videtur facta nisi aliud expresse intentum fuerit, ut si jurans habuisse aliud donandum ea, quæ sine prodigalitate potuissent. Videtur inquam, promissio per modum unius, & indivisibiliter facta de toto millenario aureorum: cum ergo tota materia si in honesta, quia totum insicere à quacumque parte totum iuramentum quoad omnes partes corruat, necesse est. Sanchez ibid. docet esse etiam probabile: valere quoad integrum promissionem, quia esto saltem venialiter peccaverit prodigè promittens: at in executione non appetat culpa, in modo adesti justitia, nempe solutio debiti jam contractus. Sed non acquiesco, quia posita prodigalitate materia, nunquam ejusmodi debitum fuit a juramento, quod non est vinculum iniquitatis, confinatum.

Si verè tunc post promissionem cupabilem donatio non est prodiga, certe adest obligatio ad donandum: quoad dictam conditionem solam potest evincere de Lugo tom. de iust. d. 18. secl. 2. a. n. 6. qui nobis contrarius videtur; vide eundem tom. 2. d. 23. secl. 8. n. 113. At ipsa in casibus, de quibus loquimur, Donatio, quæ exhibetur, ex vi promissionis prodiga, prodiga est, & si est vocatur solutio promissionis factæ quia refutat materiam prodigiam, cum si perseverantia in prodigalitate promissa; & quia donans exequitur id, quod prodigum est, atque adest saltem venialiter malum. Fac me tibi cum iuramento promissum projicere in puteum mille aureos, nonne tunc promissum, non promissionis executio est prodiga? Ita sane, nec enim fidelitas promissionis extrahit projectionem a sua malitia intrinseca prodigalitatis, ergo fidelitas haec honesta non est, nec observanda, ita in causa nostro: idem enim est projicere in puteum aureos illos, ac projicere eosdem in tuum sinum, quod utrumque prodigum esse supponimus.

Exemplum quod ex Cajetano approbat Sanchez dicitur lib. 3. in Dec. c. 9. n. 27. quod scilicet solutio promissionis preij factæ Meretrici, sit absque ulla culpa, licet fuerit

culpa ipsa promissio, non est contra nos, quia solutio justi preij est debita ex iustitia, post actum illum quavis turpem, si alibi à nobis fuisse dicetur, nec ullo modo supponitur ex alio capite peccaminosa: at Donatio, de qua nos loquimur, est, ut, diximus, prodiga, & saltem peccatum veniale.

Iuramentum errore, vel dolo extoritur.

21. Quando per errorem, vel dolum in substantia dantem cauam contractui, aliquid cum iuramento promisisti, ad nihil obligaris. Ratio est, quia tunc absit consensus. Si quis enim decepit, quod haec sit genma, cum sit vitrum, illam, etiam cum iuramento, emit, non consentit in exemptione hanc, quæ est virtus, nec illam patitur. Nota. In mens adest consensus, licet meticulosus, hic non adest: non igitur mirum, si ibi obligari iuramentum ad momentanam illam solutionem, huc ad nullam.

22. Dixi autem (per dolum in substantia) nam si dolus, vel error versetur circa accidentia, licet decepit semper habeat jus ad sui danni, si quod patitur, compensationem: tanquam non infirmatur iuramenti obligatio, sed relaxatio optis est, quia tunc jam adest consensus quoad rem substantialem. Ita Layman, lib. 4. tract. 3. c. 2. num. 5. Suar. Molin Sanchez ab eodem citati, & palli.

23. Adverto non solum quando dolus, seu error est in accidentibus taliibus, ut ex se redundet in ipsam substantiam, nullus est contractus, sed etiam quando similis error, vel dolus in accidentibus dat totam cauam contractui quando scilicet contrahens expresse ideo contrahit, quia illam qualitatem vult. Ita Oñate t. 1. de contractibus, tr. 1. disp. 3. secl. 8. a. n. 154. quidquid dicant de Lugo t. 2. de iustitia, disp. 22. Molin de contractibus d. 139. qui sine distinctione loquuntur de metu, dolo. Ratio est, quia tunc qualitas illa est tota causa consensus; ergo, si illa non adest, nec consensus adverbit, atque adest nec contractus, nec obligatio. Ut si cui volenti vinum vetus expresse emere, tu portigas novum, nulla erit emptio, si quidem nunc voluntatis ementis est velut sub conditione, hoc modo. Volo (nec solum vellere) emere vinum, si talem qualitatem habet, secus absolute nolo emere. Id quod potest habere locum tum in eterne, seu dolo antecedente, ut loquuntur, id est, si quo contractus non fieret, tum etiam non concordantem, id est, quo errore, vel dolo positivo fieret, sed tamen non, sit, contractus, jam enim utrobius non adest consensus contractui essentia.

24. Hinc inferri Fagundez de contractibus lib. 5. cap. 42. num. 11. si sum si quællæ tecum fornicanti nuptias, putans illam virginem, vel juralisti emere, seu locare domum, quam à dæmonibus deinde vexatam invenis, vel juralisti vendere fundum tali pretio, quo te graviter lasum deinde invenis, vel renuntiasti hereditati contentus dote, quam deinde multo minorem invenis, quam erat hereditas, inferit, inquam Fagundez ex Lello lib. 2. c. 42. dub. 9. n. 35. te ad standum contractui, vel iuramento, non obligari, quia scilicet in his omnibus, vel ratione doli, vel ratione erroris ex modo quo solent compunere fieri similes promissiones contractus, tu verè non consensisti.

25. Dices, ergo in matrimonio si quis accipit conjugem, quam credit nobilem, divitem, virginem, & talen deinde non invenit, nulliter contrahit, quod est contra omnes Doctores, apud Sanchez de mar. lib. 7. disput. 18. num. 11. & 25. qui docent errorem in persona invaliditatem matrimonium, non vero in sola qualitate. Respondeo cum Oñate de contractibus t. 1. tr. 1. disp. 3. secl. 6. n. 132. Sanchez de mar. lib. 7. disp. 18. n. 21. si expresse cum prædicta conditione quis contrahit, certe nulliter contrahit, absente conditione, eum quoad qualitatem, irriterumque faciet iure naturæ matrimonium: ut si sic dicat: ego consentio in Beriam, si est virgo, tanquam ipsa esse virgo non inuenitur. Ratio est, quia tunc verè deest consensus, qui

qui est effictio matrimonij. Idemque est in voto, & iuramento proper eandem rationem.

16. Dixi (expresè, nam ceteris tuis in quoconque contratu, voto, iuramento ex Castro Pal. tom. 3. l. 2. p. 5. num. 1.) tum multò magis in matrimonio, professione Religiosa, quæ matrimonio, propter perpeditum equivaratur, nisi expressè sub conditione circuallat contrahas, sive per validè contrahas, quia in modo, quo consensus dari solet, & ex communiter contingentibus, presumitur, quid nisi conditionem de qualitatibus aequalitatis expresso animo ponas, absoluere consentias, atque adèd validè. Simile quid evenire solet in Episcopo ordinante, qui quavis alias noluit, non prohibet excommunicatum; verbi gratia, ordinari, tamen quando actu ordinari, illum non excludit, sed absoluere, unde & validè, ordinat. Simili igitur modo in causa nostra. Nam licet forfasse, si scires illam qualitatem, non contraheres, nihilominus, quia actu contractus habet in substantia omnia requisita ad validitatem, ac propterea non poterit dicit invalidus esse ob ignorantiam qualitatis. Huc spectavit forfasse Molina cum apud Bonacum tom. 2. in 2. precept. Dec. 6. 4. p. 3. §. num. 9. dixit ideo matrimonium, & professionem in erroribus quoad qualitatem non irritari, quia, qui statim aliquem perpetuum assumit, sensu velle illum assumere, etiam si res altera, quoad conscientiam, sit ac judicat, modo conlet, quoad substantiam.

27. Hinc vides discrimen: error in persona, vel in personam redundans, ut etiam error in Religionem, vel in Religionis substantia redundans, semper irritat contractum, seu votum, quia tunc deest consentitus in substantia, quare contrahas cum Terra, quam deinde invenis servitum mancipatum, eo ipso irritum est matrimonium: hingrediens Religionem, hanc pugnat S. Franciscus, sed invenias deinde S. Dominici, eo ipso nulliter praesertim, &c. at in qualitate, nisi in casu expressiōnis modo dicto non irritat, quia jam adest consensus in ipsum objectum. Ex omnia substantia: semper tamen, ut modis dictum etiamenat jus in decepto ad compensationem si ea posset dari. Vide de his, que infra dicam, cum de voto errore, & dolo.

Iuramenta aliqua de rebus indifferenteribus.

28. Iuramentum Deo factum non scribendi, non fidandi, non navigandi, non laborandi aliquo die, non excedendi mercaturam, vel talem artem, non comedendi haec, vel alia, donec maritus, v.g. domum vegiat, & huius, si emituntur ob fines temporis, od malum eveniūm habitum talis negotij, obviciūtiam de marito absente, ob vindictam, ob avaritiam, &c. non obligantur. sic Sar. lib. 2. de iuram. cap. 17. à num. 3. ad 7. quia haec videntur iusta, &c. §. 2. sunt vota, quae etiam jurata de rebus indifferenteribus Deus non acceptat. At si ex circumstantiis colligantur fuisse emissa propter bonum inimicorum, g. ut melius deo vacuerit, ut ab ea exercitatione non impellatur quis ad peccatum, ut ea abstinentia reddi mariti imperatur a Deo, obligantur sancte, quia sunt de ea bona. Monco item semper esse observanda, quando emittuntur in compodum, seu utilitatem aliorum, quia tunc est iuramentum factum homini, quod, ut diximus, supra c. 3. §. 3. num. prædictum 12. obligat, modo illa explicatio ac si esset promissio acceptata.

Iuramentum de redendo in carcere.

29. Iurat quis se redditurum in carcere, an teneat redire? communis, & vera Doctorum responsio est obligari, etiam cum vita vel gravissimo periculo, si redimus ex aliquo capite habeat rationem virtutis, ut si carcer sit justus, & mors justè inferenda, si non redendum, ut iuste vexandus sit culpos, si redire faciat ad bonum publicum, vel ad avertendum scandalum contra Religionem.

Part I.

gionem Christianam. Ratio est, quia tunc iuramentum est de virtuosa, atque adēd servandum. Inde iidem Doctores dubitantes, an hoc iuramentum possit ab Episcopo relaxari, quod, si est otium, vide.

30. Sed quid, si carcer sit iustus? negat obligari Valques, Basil. Pont. Navar. Covar. aliquique citatus à Castro Pal. tom. 4. tr. 14. disp. 2. p. 4. num. 14. quia opus est remitterat, se sine necesse esse morti offere: ergo & iuramentum de ea re temerarium erit, & non obligatorium; nam propterea aliqui, ut Covar. Gutier. aliquique apud Tanc. 1. de Relig. lib. 2. de iuram. quares 2. num. 2. addunt peccare, si redeat.

31. Affirmant Suarez, Sanch. Less. Bonac. aliquique apud eundem Castro Pal. ibid. num. 15. obligari, quia esto se offere morti, sine causa sit temerarium: at se offere morti post iuramentum, est cum maxima causa, atque adēd non temerarium; nempe ut fidelitatis, & veracitas iuramenti servetur; ergo, &c. Confirmat id ex Layman, lib. 4. tr. 3. cap. 7. n. 3. fine, quia licet Princeps peccet promittendo cum iuramento sine urgentissima causa Hebreis libertatem suorum rituum, tamen supposito, quod juraverit, obligatur iuramentum servare; ne cum damno commercii humani fides rumpatur. Sententia prior est probabilior, haec posterior sit saltem, propter authoritatem extrinsecan, probabilis.

32. Notat autem Suarius in sua sententia hoc posterius iuramentum, quando scilicet carcer est iustus, nisi aliud bonum publicum exposcat (posse ab Episcopo relaxari; ipsum enim in vita sit causam relaxandi.

De illo priori, quando scilicet est de re vitiola, dubitant Doctores, citati, quos, si est otium, vide.

33. Illud denique libens addo, si pro reditu mutata sunt circumstantiae, quia non praevidebant quis mortem, vel alia gravia pericula, quando juravit, quae praevidebant in reditu, non teneri iuramento. Sic Tancred. ibid. a num. 18. Raso est superius dicta quae mutata tunc essent circumstantiae. Inde aliqui concedunt, etiam si prævidisset mortem, cum juravit, posse non redire ex eo capite, quia vix potest accidere, ut, qui jurat redire, concipiatur periculum mortis eo horrore, quo concipit, quando redit, quare jam ratione ipsius mutantur notabiliter circumstantiae.

Iuramentum volentis compensatione uti.

34. Quidam perfamiliaris meus (vocetur hic filio nomine Ioannes) generosum equum vendidit credita pœnitentia centum aureorum Consobrino suo, quam exigea sola petitione ne quaque valuit, atque ob sanguinis coniunctionem cogere per Iudicem nunquam voluit. Quid tandem remedij? Sors, five occasio, quae se obtulit, filia nuptias celebrandi, modum, prudentem, an fraudulenta ignore, Ioanni aperuit. Adit consobrinum, mutuusque petuit in necessitate aureos centum, jurans se infra mensem esse redditurum. Consobrinus iuramentum Ioannis hominis religiosissimi obligatione contentus, mutuum concedit, nulla utrinque sententio facta debiti ex equi venditione contracti. Elapsa mensiōne mensibus, nequaque exactis, nulla apparente solutione, Ioannem Consobrinum interpellat, monendo, de debito. Is compensatione se uti velle cum iis aureis centum, quos alter ex equo debebat, disertis verbis exposuit. Clavare creditor, iuramenti religionem obtrudere, hominis alioqui omnibus virtutibus prædicti fidem implorare. Contraria, Ioannes nihil se debere, iuramentum iuri compensationis nequaque officere, de oblata occasione nuptiarum Deo se gratias agere immortales, respondebat. Itaque dum alter compensationem, alter iuramentum urget, ad me delata res est quid iuri, quid recta rationi consolatum magis esset, dijudicaturum?

35. Censu locum esse compensationi, nec familiaris meo emissi iuramenti Religionem obstat. Abit autem, ut me familiaritatis affectus in transversum egerit, siquidem una veritatis vis, ut risperito (sic Bartolus

L. Am.

1. Amplius, si rem ratam habere. Panor. c. Ad nostram de iurejur. Baldus Cumanus, Faber, quos citat, sequiturque Covar. de pælis. p. 1. §. 4. n. 8. & 10. Theologorum (i.e. Sanch. lib. 3. & in Dec. c. 17. num. 15. Molina de iust. tr. 2. disp. 560. Suar. t. 2. de Rel. 2. c. 37. à n. 9. S. v. Intram. num. 20. Azor. p. 1. l. 11. cap. 8. quæst. 10. Bonac. d. 4. de iuram. q. 1. p. 16. n. 2. aliis cit.) autoritate comprobata, sed sic decidendum, animum meum non movit modo, sed compulit. Ratio potissima (nam ceteras, ut etiam aliquorum objectionum solutiones, vide apud Doctores laudatos,) illa fuit, quam adduxit recte Bartolus, quia non est censendus peritus, qui iustæ impeditur à promissis impletis, ut probatur à iure, s. fin. qui satisfacie cogantur, & nos item insinuavimus in superioribus: at iustæ impeditur solvere centum tibi, à quo centum mihi debentur. Quæ enim per fidem tuam æquitas postulat, ut non solvente debitu mihi ego ad tuum debitum solvendum impellar?

36. Et quamvis aliqui, ut Gutt. 3. p. de iuram. c. 6. n. 1. id quod docemus solum concedant, quando debitum contrahitur post juramenti obligationem, ut si consobrinus prædictus illa cum ex equi emptione incepisset debere Ioanni post matrimonio ob filia nuptias concessum, non verò antea, tamen dicta ratio utrobius semper urget: neque enim, quando Iohannes juravit se reditum mutuum Consobrino, intentionem habuit remittandi juri compensationis, quo gaudebat, ut perperam putant adversarij: sed potius judicandum est co animo jurasse Iohannem, quo sibi commodius esset, nempè se solutum intra mensum per legitimam quacunque solutionem, qualis est compensatio.

37. Hac proleta sententia ad me iterum, ut erat tñrrima conscientia scrupulis exagitatissimæ Iohannes clanculum, venit auctens s. quando mutuum, Consobrino petiit, intentionem habuisse, si non urgeret, compensatione intendi: si instaret, atque hoc modo te multum offendì ostenderet, animus habuisse omnino solvendi. A me ergo exquireret, an illo perutente, ipse vi iustitia ad mutuum solvendum obstringeretur: nam cæterum solas consanguinei iustas quærimonias non magno se nunc facere prostatibatur.

Dixi, non obstringi, nihil enim sibi nocuit per illam intentionem mente retentam. Ita Sanch. lib. 3. in Dec. c. 17. num. 16. quidquid contradicat Bonac. tom. 2. d. 4. de iur. p. 16. vers. addit. Sanè si hanc voluntatem Consobrino Iohannes aperuisset, isquæ acceptasse, quia tunc cum juramento compensationis iuris renuntiassæ, à renuntiatiōne resilire non posset, & sic sibi utique nocuerit. Nunc verò, quia id mente operatum retinuit, sive iustæ indemnitatæ nihil nocuit: deficiente omni acceptatione, juramentum in utilitatem hominis solius factum, nihil obligat, ut nos diximus supra, §. 3. num. 12. & metiò docet Sanch. de matr. lib. 1. d. 7. num. 24. ex eo potissimum capite, quia juramentum sortitur naturam primordialem, & conditionem actus, sive quo interponitur: et promissio alteri facta habet ex sui natura tacitam conditionem, si acceptetur. Ergo & juramentum promissione addictum.

38. Si hæc ita se habent, quid dicendum de sequenti casu? Petrus vel usuratio ex mutuo, vel latroni s. mutuo profili s. cum iuramento dare centum, potestne Petrus compensare, cum illis centum, quæ reddere debet usurarius, vel latro, casu quo petrus obseruet juramentum monitione solutione? atque adeo potestne ex nunc non solvere. Respondeo non posse, ratio est clara, quia compensationis natura requiri, ut fiat compensatio cum illa re, que tibi a debitor debetur: atquecum observes tu iuramentum, solvásque, Usurarius, vel latro nihil tibi debet ergo, &c.

Instrumentum factum contra leges.

39. Quoniam iuramentum de te contra leges civiles aliquando obligare, aliquando non item, docent Doctores, inquitimus modum id dignoscendi. Dico (contra

leges civiles) nam contra leges Ecclesiasticas certum est non obligare: Ut si quis iuraret se matrimonium initium sine cæfemopis (quævis accidentariis) Ecclesiæ. Ratio est, quia legæ Ecclesiastica, vel sub ventali faltem constringunt, vel certe ita pertinent ad bonum communem, bonum ve animæ, quales etiam esse solent normæ Constitutionis Religionis ad nullam culpam obligantes, ut contra illas iuramentum non valeat. Sic Suar. tom. 2. de Relig. lib. 2. de iur. c. 20. n. 1. loquendo igitur de legibus civilibus.

40. Respondeat Sanch. lib. 3. in Dec. cap. 9. num. 19. afferendo hanc regulam: Quando lex principaliter est tata circa bonum publicum, quod cognoscitur ex eo signo, quod verba legis diriguntur ad omnes universaliter: tunc contra ipsam non obligare iuramentum, cum tunc sit faltem veniale contra illam operari. Quando vero lex seu verba legis diriguntur ad personas particulas, obligare; quia tunc præsumuntur lex ferri principaliter, propter bonum privatorum, atque adeo non cura tanto rigore peccati. Hinc, si quis Minor init cum aliquo contractum, si quis renuntiatur futura successione, si quis alienat fundum dotalis, atque hæc cum iuramento: non peccat, quia leges hæc prohibentes sunt directæ principali per bonum privatorum, atque adeo iuramenta directæ obligant. Contrà, si quis jure se asportatrum arta, frumentum, vinum, &c. extra territorium contra legem id forte prohibentem; peccat iuxta damnum, quod facit communitatì; qui ejusmodi les respicit principiæ per bonum publicum, cum sit directa ad omnes universaliter, atque adeo iuramentum contra ejusmodi legem, obligationem inducere non poterit. Haec tenus ex Sanchez.

41. Huic doctrina non acquiescit Castro Pal. 3. tr. de iur. d. 2. p. 8. n. 6. potissimum ex eo, quia Reipublica maximi interest, ut illa leges directæ ad bonum privatum serventur; quare omnes ex evidenter verè, sive rectè, sive indirectè ad bonum publicum pertinere: perinde enim bono publico in veritate servitur, si merces extra non asportentur, utque si non remaneant puellæ indotatae. Minoris non deparentur, filij hæreditate non careant. Regulam ergo sequentem, quam fùse Castro Pal. ponit, sic breviter nō proponamus, & quia expedita ad præmixtum est, amplectamur.

42. Vel leges sibi prohibentes, jubentesve aliquid, sibi solum permittentes. Si iuraret contra priores, non valet, nec est obligatorium iuramentum: sic Oriate r. 1. de cœp. tr. 4. d. 11. s. 1. 2. n. 49. quia sic etiam si aliunde ne veritate: quidem peccaretur, fieret contra bonum publicum, dum non servaretur leges superiorum; unde oris non potest obligari illa, nec ratione pura assertio, nec alio modo; quia eo ipso, quod iuramentum est, contra leges prædictas, est de re fine mala, sive à Deo non acceptatur ob bonum publicum, & animarum: At si iures contra posteriores, valer iuramentum, quia non est unde illud sit malum: non quidem ex se, ut supponimus; horum ex lege, quia jam ipsa solum est permisiva: ergo, &c. Exempli res sicut dilucida, prohibet lex, ne fundus dotalis à muliere alienetur: si qua igitur iurat sive fine debita solemnitate alienatusam, contra legem prohibentem, iurat de re contra bonum publicum, & consequenter iuramentum est inutile, & non obligatorium. Verum, quia eadem lex permitit, ut si quia fundus dotalis de facto alienavit, non obligetur illud recipere, alienationemque rescindere, quia nullibi invenitur lex ejusmodi repetitionem præcipiens: ideo si iurat se non repetit, validum emittit iuramentum, atque obligabitur non repetere; quia non repetendo, contra nullam legem speratur.

43. Ex hac regula fit, ut si minor iuret sine autoritate prætoris contractum aliquum; si iudens iurat se datum id, quod amittit pecuniam credita, ubi lex ex est, ne sic iudatur; si quis iurat se conditum testamentum sine solemnitate (cametsi leges hæc disponant non sub aliqua culpa, sed sola politica gubernatione ad bonum publicum

publicum fit, inquam, ut iij non obligentur ad ejusmodi
juramenta custodienda. Sed & Minor contractum dictum
dei judice instituit, si iudex pecuniam jam solvit, si
ille testamentum sine solemnitate condidit, & deinde
item iurum hæc se non esse refutato; obligabuntur
menta servare: & Ratio utriusque est ijs dicta, quia
sicut iuris tñtientia, hæc adest permissio; idem enim
ijs, quod tibi prohibet, & à te illi actus celebremur.
Primiti celebratos non rescindi. si iurabili liberari.
Nullus magis Clericus renuntians cum juramento fori
privilegio, vel fidis jurans se non denuntiaturum hæ-
c item factum Tribunal, vel aliqui ex ijs jurans futu-
rum matrimonium, seu sponsalia; non obligantur ad
prædicta servanda, nec relaxatione indigent, quia hæc
sunt, vel contra leges Ecclesiasticas, vel contra
leges statuens illa ex bono publico. Lege Basil. Pont. ad
13. m. 3. n. 57. 75. &c. 76.

44. Quid si juramentum, de solvendis usuris mu-
nitionis, vel de danda pecunia latroni per mecum am-
moni, ut diximus *suprà*, obligat, ideo est, quia
hæc permittit lex, licet enim leges contradicant usu-
rum, latroni, ne iustas hic iurata, & ne exortant
ille pecuniam recipiat: non tamen contradicunt, sed
permittunt solvi iuratas, & pecuniam in iurantem, vel
prominentem. Eodemmodo præsumetur ludenti pe-
cunia creditu permittere illam solvere, si non solvendo
gravis infamia notam ludens contraheret; si quidem le-
ges contra subditos necessitatis, honorisque (si aliud
non requiriatur) magis aliquod bonum publicum non judi-
cator agere, quare in iis circumstantiis valeret ex tali si-
ne juramentum, quia tunc juratur id, quod est honestum
conducens ad propriam jurantis charitatem, lege non
contradicte.

45. Denique, si accidat fieri juramentum contra
prædictas leges, quo confirmetur prius juramentum, cum
vixit habebit hoc postcrius juramentum, quem prius
quare si prius nullum, est nullum est & posterius. Iura-
ti, verbis grati, alienare omnia bona in eo casu, quo
nilla est alienatio, deinde alienationem jam factam
alio additum juramento confirmasti; aliove neutrum
juramentum obligationem patere. Ratio est, quia, quod
nullum est, & inutile, confirmari nequit. Non ita, si
iurare te non repeteret velle id, quod renuntiatus per
tamen iuramentum foris acquisivit, & possidet:
valeret enim hoc juramentum, cum recurrat regula juri-
data, quod scilicet à iure non precipiatur repetitio, sed
permittatur.

46. Dices: Aliqui saltem ex his contrariis con-
tagem faciunt, qui ex se obligatorij in vim joicitur
non essent, tales sunt, si addatur juramento, quando
proprio vocabulo dicuntur ejusmodi contractus con-
firmari juramento: ergo insufficiens ex data doctrina. Re-
sponde nego tales fieri, ut mox §. 6. explicabimus
vobis sententia.

47. Duo hic denique noto, Primo quia diversa
sunt opiniones, an dicta juramenta contra leges, in d. &
familia sicut eo ipso irrita, ex cisque nascatur obligatio
saltem ex vi Religionis; ideo semper esse tutum petere
dispensationem. Et ita invenies aliquos textus apud
Lynn, lib. 4. tom. 3. cap. 6. juxta cap. 8. afferentem multi-
menta obligatoria, quæ talia non videntur, in quibus
dicunt, oportere aliquorum iuramentorum relaxa-
tionem petere, quæ non apparent ex se esse obligatoria,
& tamen judicantur, vel ob maiorem conscientia se-
cundum, vel quia in iis textibus Pontifex loquitur
iuris opinionem afferentem enasci prædictam obliga-
tionem. Causa autem dispensandi satis erit, ne homines
utra necessarios usus contra leges disponant, Ita Castr.
diss. 1. de iuram. p. 9. 9. 1. n. 4. v. & contra.

48. Secundum, non ratio leges aliquid prohibent, quia
presumunt fraudem, dolum, injuriam: quæ leges, si
ab illa dicta presumpto, non obligant in conscientia, ex
nobilium Doctorum opinione. Lege Cabbedum 1. part.
diss. 13. 8. n. 3. ex lege vlt. C. de paliis, & Gloss. v. Evenimus
Pars 1.

Nota igitur, tunc juramentum contra has leges in foro
conscientia valere, (Si alias res illicita non est, & fraus
dolus vel injury veræ absint.) Patet, quia tunc juramen-
tum non est veræ contra leges. Habe exemplum. Ne-
potes, vel gratia, pacatum inuenire inter se cum juramen-
to, ut paciente Avo dividat hoc, vel illo modo hæ-
reditatem. Hoc pacatum etiam juratum, nullum est ex legi-
bus, ne scilicet datur a capienda mortis Avo. Lege
Tiragi. loc. cit. v. *Vnquam in prefat. a num. 135.* Si tamen
nullus subfit, nō longe quidem ejusmodi timor, sive pro-
pter virtutem nepotum, sive propter fæciliutem mortis
proximam Avi, vel quid simile; asserto hoc pacatum in
conscientia valere, item juramentum, atque obligato-
rium esse: quia veræ contra legem, seu ejus prohibitio-
nem in conscientia tunc non oritur. Certe Advocatus
non potest esse Index causa, cuius fuit Patronus; Idem
non potest pacisci. Dom. cliente, de causa litis; Hæres
non conscientis inventarium tenet solvere legata, &
æs alienum vires hæreditatis excedentia; & tanen hæ-
solum sunt secundum fori in extermum præsumens frau-
des: at iis cestantibus, has leges nihil urgere in conscientia,
non ignobiles Doctores affirmant. Ita Cord. apud
Dianam part. 3. tract. 5. resol. 56. Val. in different. urinque
fori, v. *Hæreditas, diff. c. m. 2. num. 3.* aliique.

*Iuramenta non vendendi minoris, & non
emendi pluris.*

49. Hæc certè non obligant, quia regulariter nec-
cedunt in honorem Dei, nec in proximi utilitatem. Quid
si in emolumentum proprium jurantis aliquando cadunt,
jam ipse potest sibi remittere. Sic Castr. Pal. 1. 3. tract. 14.
d. 2. punct. 7. 8. 2. num. 4. fine. Bonac. tom. 2. diss. 4. de iur. q. 1.
pari. 4. num. 3. Addidi (regulari) in omni in aliqua
occasione moveris ad sic jurandum propter bonum tertij,
ne, v.g. mæces pro filiis decrescant, vel quid simile; certe,
si aufereris acceptatio, ut p. ex dictis, obligaberis.

*Iuramenta Medicorum. Reitorum Civitatum,
Allumnorum Collegij.*

50. Quoniam Regula fuit universalis, juramenta
de servanda aliqua lege, vel statuto etiam in individuo, &c.
esse intelligendum, fuisse emissum sub ea conditione:
quam seclusio juramento, habet statutum sive ex se, sive
ex consuetudine: ideo idem secundum est de juramentis
prædictis in hoc titulo. Ita Suar. tom. 4. in 3. p. 35. sect. 3.
n. 4. & 6. Sanch. lib. 5. in Dec. e. 16. n. 10. Nufus, & Ho-
mob. apud Dianam p. 3. tract. 4. resol. 3.

51. Hinc satie est ex Sanch. lib. 6. Medicus sive per se
sive per alios, imminentे peticulo, moneat infirmum de
Confessione, nec tenetur testimoniū exhibita Confessio-
nis scriptum petere, ut possit ad curandum a grum redire
quarvis id, aliaque juraverit observare, ex præscripto
Pij V. *Super gregem*, 566. 8. Maij. Ratio est jam di-
cta. Quia ejusmodi Pij non videtur aliter recepta, qua-
re non obligat, nisi ubi usi recepta cum toto suo rigo-
re esset.

52. Hinc Rectores Civitatum, Iudices, similique
Officiales, cum jurant observare multa eorum statuta, ea
ex vi iuramenti dumtaxat custodiare tenentur, quæ sunt
in usu, consuetudineque recepta.

53. Hinc Setibæ Procuratores, aliqui jurantes ta-
xam præscriptam se servatores, eam debent, & possunt
pro sua impensa opera mercedem recipere, quam legitima
consuetudo introducit: at certè consuetudinem non
dum fore introducam puto, quandiu clanculum plus
accepitur, & Princeps, cum id nollet, punit. Ita Castr.
Pal. tom. 3. d. 2. de iur. p. 7. 8. 5. n. 4.

54. Hinc alumni jurantes statuta Collegij servare,
ca obstringuntur ex vi iuramenti custodiare, quæ alias fit-
ma sunt, & servari solent. Sic Salas de leg. d. 15. sect. 1.
Bon. t. 2. d. 4. q. de iur. p. 16. n. 6. Et quidem si ex te, super
levia, vel ut levia existimata, sublevi obligationes, si ex
te sunt gravia, vel reputata ut gravia, sub gravi: neque

enim ejusmodi juramenta aliquid addunt, sed solum magis firmant obligationem, quae alias aderat.

55. Alumni autem Seminariorum jurantes, ad patrem post absoluta studia credituros, vel Clericatum profesiuros, poterunt, non obstante juramento, Religionem ingredi. Ita Ba. Pont. lib. 12. de sponsalibus, 8. n. 5. quia hic status, ut potè majoris perfectionis semper censetur exceptus: nisi ob aliquod magis bonum expresse renuntiaverint: ut per tres annos post absolute studia ab Alumni Collegij Anglicani, huic pretestati Religionem ingrediendi renuntiari ob inopiam operariorum in Anglia laborantium, refert Pellizarius 1. man. Reg. tr. cap. 4. n. 44. Layman lib. 4. tr. 3. cap. 6. num. 6. sententia: namquam posse dictos alumnos Religionem ingredi, si ingressus sit in Religionem, in qua satisficeri juramento non possit; quia illud juramentum, seu votum factum fuit in utilitatem Ecclesie sua patre. Sed certè, quia status Religiosus, ut dixi, probabiliter censetur semper exceptus, & ut addit Fag. lib. 2. in Dec. cap. 16. n. 5. quia commutatur juramentum in melius (quod ex dicendis cum de voto, omnibus est dictum) ideo nostra sententia est probabilior, faventque ea, que dixi supra, 3. n. 13.

56. Dubitabis. Quod si qui juret statutum, quod nunc propter aliquam rationem non obligat, obligabit postea? teneaturque is postea servare? Responde, distinguendum est cum Sanch. ex parte, lib. 3. in Dec. c. 14. n. 2. & Fag. ex parte lib. 2. in 2. præc. dec. cap. 24. num. 1. Tanc. ex toto, t. 1. de rel. lib. 2. d. 19. a. n. 8. Si nunc quando juras, statutum non est usu receptum, vel est legitimè abrogatum, & nullum, etiam si postea illud statutum redire non teneris: Ratio est, quia juramentum fuit de statuto, quod existebat, quando jurasisti. Si ergo tunc nullum es, & nullum fuit juramentum de ipso non poterit deinceps tractu temporis convalescere. At si statutum fuit dumtaxat suspensum propter aliquam causam, & deinde, cessante illa, revivisicit, ut ita dicam, sanè teneris; siquicunq; juramentum fuit validum prolege valida: at jam dicta lex valida est, & solum per accidens eo tempore, quo suspensa, fuit, observatione cavit: ergo, &c.

Evenit id sèpè in taxis, & pretiis rerum. Iurasti, v.g. non vendere flumentum, nisi juxta premium à Republica taxatum, accedit maxima penuria per duos menses, quando taxa minor ante facta suspenditur, sed post duos menses, cessante penuria, reddit: sanè si tempore illorum duorum mensium iurasti taxatam Reipublice servare, quamvis non obligaris pro duabus his mensibus, postea tamen, redeunte taxa, reddit & tua obligatio.

Iuramentum non ludendi.

57. Quandónam Iuramentum non ludendi obligat jurantem? Respondeo, Tribus regulis id definiri posse.

Prima Regula: Si iurasti absolute non ludere, nil cogitando, an de ludendo immoderato, & periculoso dum taxat, an etiam de moderato intellexeris: non teneris te a vitinere a moderato. Ratio est, quia secundum iuraf. quidquid adstringenda, ff. de ver. ob. debet interpretatione ita fieri, ut minor, quoat fieri potest, obligatio inducatur. Leg. Bon. t. 2. d. 4. de jur. p. 16. n. 3.

58. Secunda Regula: Si iurasti te non lusurum, mente comprehendingo tum immoderatum, tum moderatum ludum, neutro ludo tibi licet ludere. Ratio est, quia quamvis ludus moderatus pertineat ad virtutem Eutrapelia, ex S. Th. 2. 2. q. 168. art. 2. incorp. unde ipsius abstinentia videatur non esse bona, & honesta; ad cōque non esse iuramenti materia: tamen quia perfectius est ob morificationem ex privari, materia est iuramenti, id patet in ceteris honestis recreationibus assumptis ex globo, ex potu ex similibus, quorum abstinentia apta est materia voti, atque adeo iuramenti.

59. Sed quis modus dignoscendi, num uterque lu-

des, non solum immoderatus comprehendatur a iurante. Dico cognosci id ex fine a quo moveret quis iuravi; sic Castr. t. 3. tr. 14. de jvr. d. 2. p. 7. §. 1. Si enim solum intendit vitare iurata, iacturam bonorum, malaque non abstinentia, solum immoderatum ludum exclusit: si vero voluit se a delectatione ludendi, a jactura temporis, &c. cohibere, etiam moderatus comprehendit.

60. Atque ex eodem fine pativitas materia in ludente contra iuramentum expendenda item est. Si enim iuravit quis abstinentiam a ludo, vel prodigè rem familiarem contereret: a modico, vel notabiliter damno, quod ex ludo iuxta eisdem statum patitur, levius, vel gravis culpa accienda est. Si vero, ne tempus consumetur, vel ne delectatione ludi afficeretur, iuravit, a tempore notabiliter insumpcio, pura plus quam per duas horas, meciendum peccatum mortale est: ita idem ibid. num. 6. Fag. lib. 2. de præc. dec. cap. 26. n. 4. Quare in hoc casu, quamvis notabiliter peccatum brevi tempore ludo exponeres, non peccares mortaliter, quantum est vi iuramenti: quia finis intentus notabiliter non laederetur.

61. Regula tertia: Si iuramentum fuit sub aliqua limitatione, v. g. non ludendi cum hac persona, in tali loco tali genere ludi, &c. distinguendum est; si enim id fuit sine illo honesto, sed sive ad vindictam contra colludentem, sive quia in eo loco male fortunatum se quis credit, &c. non obligat iuramentum, quia est de re mala, vel certè fuit iuramentum Deo sibi factum de re indifferente: ita Navarr. cap. 12. num. 2. Bonac. tom. 2. d. 4. p. 4. num. 2. Si vero id factum fuerit, quia cum hac persona, vel in eo loco adest occasio peccandi, quae non adest alibi: iuramentum sane constabit, quia de re fuit utili, & honesta.

62. Denique hic duo adverte. Primo, iuramentum tuum de non ludendo, non includere, de non ludendo per intermedium personam, nisi id expresse mente conceperis; quia tunc tu non ludis, sed alius, etiam si tu præsens es, es, cum pro te ludit, Castr. ibid. p. 5.

63. Secundo, iuramentum de non ludendo, an includat promissione, de non ludendo nomine alieno; ex fine, qui te impulit ad iurandum, debere colligere: ita Castr. ibid. n. 6. Si enim rationem habuisti: iactura temporis, vel discordiarum, dum domi, sed eti. redit, &c. includeret: Si vero iactura rei familiaris dumtaxat, non item. Ratio est, quia illa obstante, haec autem fini iuramentum non obstante. Quod si finis fuit, ne in blasphemias erumperes, ne in falsa iuramenta effunderes, ne cum collusore ritas ageres, & similia: perpendendum est, an quando nomine alieno ludis, tuamque pecuniam non perdis, haec solitus sis committere: si solitus, includit; secus, probabile est non includere.

Si iurasti alium, v.g. filium, non ludere in ipsorum comitum, teneris iuramento, si fuerit ab ipsis id acceptatum: sic Sanch. lib. 3. in Dec. cap. 28. a. n. 9. usque ad 17. sed si non fuerit acceptatum, poterit non observari, modo, quo potest promissio soli homini facta, nondum acceptata, de qua dictum est c. 3. §. 3. num. 22.

64. De iuramento non ludendi limitato, donec daret aliqua conditio, satis sit legere sequentem resolutionem.

Titius profectus Romanum recipit iuramentum a filio ipsum alicui, non lusurum, donec pater redire. Verum is morte oppresus Romæ, numquam redire potuit: quare quiescivit filius, an ludus ipsi concedi licet posset? Numquam posse, respondet Bonac. t. 2. d. 4. de jur. q. 1. p. 16. n. 6. quia numquam ponetur illa conditio redditus.

Sed profecto ita se res haberet, si verba ad litteram sumenda forent: sed quia iuramentum, ut dictum est §. 4. est ex animo & mente jurantis interpretandum, mihi videtur mentem filii non sufficere, nisi se a ludo continere per aliquod tempus, & quidem per illud, quo sub poteſte est Patri absens, & non in perpetuum, si enim illum quidam juravit, interrogatis, ita respodisset; ex rationabiliter igitur interpretatione dati iuramenti, licet, quantum est ex hoc capite, ludere posse puto. Fac filium iurasse se non dūetur.

deorum oxorem, vel se non iturum venatum; donec per
in Roma redisset, vel se non iturum ad villam, immo
se non exturum domo, nisi pater redisset a foro, v.g. &
miser subita corruptus nuncquam redisset: nunc filium ad
illam obseruanda in perpetuum obligares? Minime.
De absolutoe iuramento non ludendo, quis eam con-
cedere, & quia ratione concedenda, legi apud Sanch. lib. 3.
in Dec. 12. n. 10. & cap. 19. n. 4.

Iuramentum de non propalanda arte.

65. Medicus quidam Empyricus secreti cujusdam me-
dicamenta contra febres malignas consuevit, cum jura-
mento promisit sio Magistro illud secretum nulli com-
municare, nisi in ex consanguincis ejusdem sui Magi-
stri. Quislibet Empyricus, an posset nihilominus ad
communicare,

Dixi esse legendum Fagundez lib. 2. in dec. c. 13. n. 17.
& Sanc. lib. 2. de Relig. lib. 2. de jur. c. 17. n. 11. qui expli-
cant S. Thomam afferentem absolutem posse, quia ea pro-
missio, quamvis justa, est contra charitatem. Cetero id ita
et communiter. Sed ego unum omnino, vel addendum,
vel monendum puto. Nam si bono publico, sed etiam
bono tertii ex febre forte labore antis satis consultitur per
altra medicamenta, vel per illum unum, qui secreti consuevit,
medicamenta satis pro infirmis, in casibus occurrenti-
bus distribuit, ut accidit hic Panormi in Ecclesiastico Mo-
nasterio, ubi unus satis illud per totam Civitatem, immo Regio-
num Spagi obligat illud juramentum, quia tunc non est
contra charitatem, & ejus violatio esset contra ius tertii,
id est, Magistrum, cui lucrum reportare ex sua privata scien-
tia congruit, & de hoc solo casu iuramentum fuisse ab Em-
pyrico emulsum, pse sumendum est; nam si bono publico,
vel tertii non providetur, tunc sane fateor non urgere ju-
ramentum, ut propter de re mala, & contra charitatem pun-
cipium.

Iuramentum dandi, vel non dandi mutuum
vel non fidejubendi.

66. Hae ita sunt, nec obligant, quia sunt contra pro-
ximi charitatem. Sanc. lib. 2. de Relig. lib. 2. de jur. c. 17. n. 12.
Sanc. lib. 4. Dec. c. 1. n. 18. Illud nihilominus, est adver-
sum, circumstantias, vel finem, aliquid quando causae esse, ut
iritate sine, sed obligatoria, si enim haec iurares in gra-
tiam filiorum, v.g. vel tui hereditis, ne res familiaris decedat
quatuor, ne tibi sint occasiones blasphemandi, suradi, ele-
emosynam non elargiendi, &c. valeret iustius auctor, quia
est de Deo grata vel filii, si acceptaverit iustitiam.

67. Contra iuramentum de mutuando, vel fidejubendo
omnibus ex quadam humana, urbanitate emulsum non
obligatur, quia ex se nisi per aliquam circumstantiam honestum,
includit virtutem prodigalitatis, vel imprudentiae.

68. Quod si id iuramentum fiat in honorem Dei, san-
cti obligatorum sicut potest quis distribuere omnia sua bo-
na pauperibus propter Deum si non habet alia onera fa-
miliis, vel ariis alieni, ita omnibus mutuare.

69. Adverto autem, si ejusmodi iuramentum fiat absolutum,
intelligi sine notabili, sicut periculo solvendi de proprio
ut scilicet iuramentum interpretetur, quanto minori pra-
dictio contra iurantem possit. Ut ergo intelligatur cum
dido periculo, debet expresse id jurari. Iuramentum dicta
mutuacionis, vel fidejussionis pro aliqua determinata per-
sona, si omnibus spectatis, sicut pro eligitatem, vel im-
pedientiam, irritum est, si aliqua ratione honestatur, vali-
dom, ut ex dictis constat.

70. Hoc facit sequens difficultas: Si juret quis pecuniam
mutuam dare propter charitatem proximo, vel etiam dare
eleemosynam, an licet illi expectare, donec pauper petat
eleemosynam, & donec aliquis mutuum expofcat?

Respondeo, quoad mutandum posse expectari peti-
tionem mutuarii. Ratio est, quia obligatio ad mutuan-
dum, & similiam, nisi jurans exprefserit contrarium, intelli-
genda sunt iuxta naturam actus: at natura mutuandi, haec
Pars I.

est, ut tunc mutuetur, cum petitur. Quoad eleemosynam
distingendum est. Si enim jurasti, eam clargiri pauperi,
vel Religioso mendicanti ostiati, intelligitur, cum pe-
tent: nac enim est natura ejusmodi eleemosyna promis-
sa, nisi a bud intendantur. Verum, si jurasti dare eleemosyna
pauperi absolute, debes, quamprimum, si sine no-
tabili eocommodo poteris, etiam non potenti porrigerere;
absolute enim eleemosyna promissio nisi tamen tem-
pus, vel aliam circumstantiam in iuramento exprefseris
ita requirit.

§ IV. De Iuramento confirmante contractus.

1. Iuramentum promissorum aliquando, ut ex di-
ctis constat, validum est, solum in ratione iura-
menti, hoc est obligat solum intra limites Religionis
ne scilicet Deus factus in testimonium adducatur; &
tunc iuramentum vocatur per se stans. Aliquando vero
praeferetur hoc dicitur confirmare contractus, hoc est, facit
ut contractus cui adiicitur, qui alius erat invalidus, vel
qui non inducebat obligacionem iustitiae, sed solum,
v.g. fidelitatis, fuit validus, & obligat in ratione iustitiae,
dans ius iustitiae ei, in cuius favorem juratur; & tunc
iuramentum vocatur confirmatorium, seu confirmans
contractum.

2. Quando ergo iuramentum est per se stans, id est,
quando obligat, ut solum iuramentum, & non confir-
mat contractum, primo ipse contractus remanet qualis
erat in sua natura sive validus, sive non, & nihil recipit
a tali iuramento, unde relaxato a Iudice Ecclesiastico
iuramento; si contractus ex se erat invalidus, posset iti
contra contractum, quia ex illo nullum ius confertur
tertio. Secundum, potest relaxari. F. 1. a. 1. iuramen-
tum, ut solum iuramentum, Deum dumtaxat respicit,
cujus nomine illud relaxare potest. Terter, po-
tetur in casu contractus invalidi ipsi iuramento satisficeri
momentanea solutione, hoc est, potes dare, verbi gratia,
centum illi, cui totidem per invalidum contractum ju-
ratam promisi: ut sic adimpleas in reverentiam Dei
per iuramentum invocati, quod promisi: sed potes statim
eadem repeteri: quia ex una parte tu non jurasti
non repeteri, & ex alia is ea centum invalidem recepi, cum
nullum ius ea renendi obtinuerit, solum tu ex Religio-
ne cui iuramenti debes: cui jam satisfecisti per illam
dationem momentaneam.

3. At vero, si quando iuramentum confirmaret con-
tractum, daretur ius ei, in cuius favorem iuratum est, &
consequenter contractus, si forte erat ex se invalidus
fuerit validus, nec posset ei satisficeri sola momentanea
solutione, nec ab Episcopo posset absolute, & in totum
relaxari, quia esset contra ius acquisitionis tertii, nisi forte
a Summo Pontifice in aliquo raro casu boni communis:
& nisi forte ex parte, ut non raro accidit, quando a Pre-
lato tale iuramentum relaxatur ad effectum agendi: sem-
per enim intelligitur remanere ius iustitiae acquisitionis
tertio, & solum est relaxatum id, quod est ex parte Reli-
gionis: ita Sanc. lib. 3. in Dec. c. 2. n. 60. Molin. tom. 1.
d. 150. § Illud etiam.

His positis celeberrima est, & molium inplexa
traditae, haec difficultas. An iuramentum confirmat con-
tractum. Sed Deo favete, clara & brevis a nobis invenitur via:
Potest aliquis contractus vel primus est in se validus,
sed jure positivo rescindibilis; vel secundus, esse absolute
eodem jure positivo invalidus: & de utroque querimus
an si illi adjungatur iuramentum, confirmetur, hoc est,
non solum obligat ex vi iuramenti, Religionis, sed
etiam ex vi iustitiae. Dico (jure positivo) si enim contra-
ctus est invalidus jure naturae, constat apud omnes non
confirmari posse iuramento, cuius rei rationem afferam
mox num. 10.

5. Due sunt sententiae, quae dignae sunt ut referantur.
Prima universaliter docet nullum contractum confirmari
iuramento, & nuncquam a iuramento solo haberi,
ut surgat ius iustitiae: habetur enim solum a iura-
mento

mento id firmatis, quod ex se juramentum habet hoc est jus religionis. Alienavit, v.g. Vxor fundum dotalis, hic contractus ex jure positivo invalidus est: quod si addatur juramentum, adhuc remanet in suo statu in aliquid, nec ei accrescit ullus valor ex justitia solum, si nihil obstat; confusgeret obligatio Religionis, quam afferit ex se juramentum, unde eo ritè relaxato ad nihil luxor tenuerit. Ita Iason, aliquis juris interpretis apud Suarez lib. 3. in dec. c. 12. num. 4. & 8. facit probabilem Suarez lib. 1. de iur. c. 29. n. 1. ad quā mēritō propendet Castro Pal. t. 3. tr. de iur. d. 2. p. 9. §. 3. n. 4.

Secunda sententia universaliter docet contra saltem aliquos, quorum Catalogum vide apud Oñate tom. de contr. tr. 4. disp. 11. scil. 6. n. 130. confirmari juramento, atque ideo in his confusgeret ex juramento duplēcē obligatiōnē, alteram propriam Religionis, alteram iustitiae; ejusmodi inter ceteras esse docent dictam alienationē fundi dotalis: quare eo alienato ab uxore cym juramento, etiam si ritè dictum juramentum fuerit relaxatum, Vxor ex horum sententia tenebitur ex iustitia statē alienationē facta. Afferunt autem apud Oñate ibid. scil. 4. n. 99. praeter dictum Catalogum regulam dignoscendi, quādōnām juramentum confirmet contractus, quando non item. In eo casu (inquit) juramentum non confirmat contractum, quando illud servando, vel jurans peccat, vel peccat exigens juramentum, in ceteris confirmat. Hinc si iures usuras daturum usurario, vel per metum, dolūmne jure dare latrobi pecuniam; ejusmodi promissioēs non confirmabitur juramento, quia quamvis tu non peccas, peccat usurarius, & latro exigēs; at in exemplo dicto uxoris confirmabitur juramento dicta alienatio, quia nec ipsi alienans, nec recipiens, seu alienationē accentans peccat. Sanch. d. c. 12. n. 5. 11. & 12. Mol Reb. S. de Lugo eos citans t. 2. de iust. disp. 22. scil. 8. n. 202. & 206. Oñate a. mox ciendo, scil. 4. n. 91.

6. Profecto, ut hinc incipiām, quamvis hac secunda sententia sit compaginata, inēc mīhi difficultis est, quia non possum mīhi persuadere, iura voluisse firmare tales contractus cum dispendio scēminarum, & debilium, qui sicuti facilē contrahunt, sic facile, & ex levitate iurant: & sic voluisse negare illū remedium rescissionis, quod illū competet, nīi jurassent, semper etiam juramento relaxato a Prælato, remaneret obligatio iustitiae, ut modō diximus, quod absurdum licet concedant aliqui adversarij, ego tamen tam prudentibus legislatoribus hanc notam inuincere non audeo.

7. Dico igitur probabilēm esse, & certē p̄b̄ foro conscientiā expeditiōrem primam sententiam. Ratio p̄fissima est, quia, quod juramentum addat vim iustitiae, non habetur ex ipso juramento, ut ex se patet, & diximus suprā, quia juramentum est accessoriū contractū, & relinquit illum, quantum (est ex natura juramenti) sūt est in se. Non ex iure, quia nulla iura dicunt juramentum confirmare contractus; solum enim dicunt (Authenti) Sacramēnum puberum, c. si aduersus venditionem debitore, de usuris, c. c. i. contingentē jurejurando, c. 2. eodem titulo in 6. cap. Quamvis patiūm, de patiūm in 6. quibus nituntur Castro Pal. tr. de iuram. 2. p. 9. §. 3. n. 4. Oñate Lc. scil. 4. num. 98. & scil. 6. num. 229. & 230.) debere servari inviolabilitē, & non raro exp̄sū adiūcū, in reverentiam juramenti, vel quid similiū quod optimē salvatur, si juramentum servetur, ex vi Religionis, unde non habemus necessitatem afferendi ea iusta velle, ut addatur ius iustitiae. Inventum hoc fuit iuristārum, non juris: fācēdū id maximum quid est in Republica ut contractus, qui alīs propter bonum publicum, sive primarium, sive secundarium universaliter usurpantur, quique aliquando à iuribus cum tanta consideratione invalidi sunt constituti, statim nullo negotio, adhibito dumtaxat juramento, validi evadant, & sic res, seu bona, quae sunt iuris, statim ex iustitia sicut alterius Non facile id admīto, nisi exp̄sē, & meridiana luce clarius ī iura pronuntiet: quam claritatem nec ego vidi, nec aduersarij possung ostendere.

8. Vigentis contra nos ratio secundā sententia, quae inēc potissimā, est hōjusmodi.

Contractus in se validi, sed jure humano rescindibiles, idēc rescindē possunt, quia lex dat actionem contrahenti ad illū resūctionē petendam: sed quando adest iuramentum, lex non dat talem actionem, sed vult servari juramentum: ergo rescidi non possunt, ergo per iuramentum validantur seu consumantur. Similē mōdo, quando contractus sunt eodem jure positivo iuriti (quales sunt alienatio fundi dotalis, renuntiatio future successiōnis, contractus Minoris abīcē authoritate Cūratoris ex decreto Iudicis circa immobilia, &c.) si illis addatur juramentum, ex vult, utales contractus sunt perpetuū firmi, nec illa actio competat contra ipsos: ergo per iuramentum facti, sunt validi, seu confirmati, confirmatur, quia contractibus per metum celebratis, in pronōciōne, v.g. facta latroni, leges dicunt iuramenta debere servari, saltem momentanea illa solutione at in aliis spontē factis, in alienationē, v.g. fundi dotalis, eādem leges absoluē dicunt, debere similia iuramenta omnīs servari ergo signum est, leges voluisse per hāc iuramenta spontē facta, dare contractibus validitatem, atque adēd ius iustitiae.

9. Respondēdū, negando ultimam consequentiam, id est, eos contractus sive rescindibiles, sive ipso iure iuriti fuisse per iuramentū factos validos; solum enim iura in cultano iuramentū ex vi Religionis, & nihil aliud, ut accurate textus considerant patebit. Ad confirmationē: Respondebū esse claram disparitatem, cor iura dicere, contractū ex metu iuratum, effe servandum momentanea illa solutione, contractū verò spontē iuratum, effe servandum omnīo: semper tamen, per nostrā sententiam, ex solo vinculo Religionis. Nam quando adest metus, habetur in ipso contractū causa, cur facienda sit non perpetua, sed momentanea solutio, & causa, cur relaxari à superiore possit: quae causa est ipse metus, seu iuria, quae per metum sit iuranti; at quando iuramentum est spontaneum, lieet adiectum contractū, vel rescindibili, vel nulli, non habetur in ipso contractū causam momentanea solutionis, vel relaxationis, quia in ipso non interfiliē iurij metus, vel doli supponimus quare si relaxandum sit, ea causa petenda est aliunde, & sic, si res promissa, serati sine peccato potest, omnīo servanda est, donec inveniatur dicta causa relaxandi: quamvis fatigat facilē in seniū posse, ut suprā, §. 5. m. 7. ināuimus cum Castro Palao.

10. Hic denique notandum censeo, cur etiam in adversariōum sententia, apud Oñate tom. 1. de contr. tr. 3. disp. 11. scil. 4. n. 102. iuramentum confirmare non possit contractū, quae natura nullum, quales sunt contractū infantium, & infestū, vel contractū simulatū; id est singula voluntate, vel contractū de re aliena, &c. apud Oñate ibid. Ratio enim est, quia iura positiva si possent facere, quod iuramentum confirmaret contractū, idēc possent, quia darent actionem ex vi iustitiae ei, in favore cuius contractū iuramento vallatur: at iura positiva non possent dare actionem ex vi iustitiae contractū, qui nullus est ex jure naturae, nisi tollendo bona uni, & alteri applicando, quod non posse fieri, in quibusdam casib⁹ pertinetibus ad bonum commune omnibus constat. Dicere autem id fecisse universū, quōd intervenit iuramentum, quasi id est bonum commune, est nīmis gratis loqui. Placet mīhi hāc ratio, quia doctrinā à me allatā n. 7. sīc, egregie fauet.

8. VII. Iuramentum aī pariat obligationem in alterā & iurante, atque adēd in successore, vel hārede.

1. Vēl das iuramento, id est, alicui aliiquid cum iurejurando promittis, vel recipis, id est, tibi quāspidem promittis aliiquid cum iuramento: illud se tenet ex parte iurantis: hoc, ex parte ejus, cui iuratur.

Quoad priūs. Iuramentum parit obligationem in folo iurante, non verò in ejus hārede, vel successore, sic Sanch

Sanchez lib.3, in dec. c. 13, n. 1. Castro Pal. tom. 3, tr. de jure. lib. 1, p. 1, num. 1. & passio. Hinc si quid jurasti humani, non a voto, vel juramento Deo prefatio sicemus mos. & multa addemus, cum de voto. (infra, lib. 1, § 4.) tuus iure non obligatur, te mortuo, illud ex vi Religionis collabore, etiam si juraveris pro te, & tuis successoribus.

Ratio est, qui non potest quis contrahere obligationem ex iure, nisi habeat intentionem jurandi de quo.

Si simili, & ita iuramento non habuit intentionem jurandi, ergo, &c. unde vides recte ab authoribus obligatio-

rum iuramenti appellari personalem.

2. Dixi (ex vi Religionis) nam ex alio vinculo potest

contrahere obligationem heredes, hoc autem sole-

re vel ratio contractus, vel ratio statuti. Prioris exem-

plum est: Si tu cum cum juramento vendidisti Petro

acceptanti, & equo nondum consignato, tu moriaris,

tu heres: equum consignare Petro debes, non ex vi

juramenti, quia nunquam tuus haeres juravit, sed ex vi

contractus cuncti, & venditionis: obligatio enim, seu

pro contractu, cum sit fundatum in jure acquisito a

parte, itaque obligatio justitia, ad successores non continuitur;

etiam dicendum in omnibus juramentis

acceptatis ab alio, ex quibus alteri ius justitiae acquiruntur. Exemplum posterioris est: N sit in Civitate lex sol-

vendi gabelas, tuisque Pater promiserit cum juramento

tu solvere; eo defuncto, tu non ex vi Religionis, sed ex

legi, & statuti universalis solvere debes, etiam si

Pater tuus non juraverit, ut ex se constat.

3. Atque hinc fit, ut, si in aliisque casis solidum urgeat

is juramenti, nihil debet tuus haeres: Ita idem ibid. v. g.

cum juramento exerto per metum latroni, vel usurario

accepti promisi pecuniam, te mortuo: non obliga-

tu haeres tuus solvere, quia non obligatur ex vi jura-

menti, ut dictum est, nec ex vi statuti, quia nullum sta-

tutum invenitur, per quod obligentur latronibus, & usu-

riis pecuniam erogare; nec denique ex vi contractus,

quia nullum ius justitiae acquisivit latro, vel usurarius in

pecuniam alienam.

4. Dices, si quis Deo juraret, se velle dare pauperi si-

piem centum, v.g. aurorum, deberet haeres, eo defuncto,

dictum elemosynam erogare, & tamen Testator solo

vinculum Religionis tenebatur.

Respondeat Sanchez, ibid. num. 3. id ita esse, quia Deus

illud votum, vel juramentum sibi factum ad utilitatem

pauperis acceptavit, ut pars contrahens: quare prae-

vinculum Religionis, adest ratio contractus, atque adeo

justitia.

5. Non placet haec responsio Castro Palagi, quia non

apparet, nisi gratis dicatis, adesse talis contractum, seu

Deum sibi habere ut contrahentem, & acceptantem,

id est decessum esse, quia ius Canonicum, & Civile statutum

hereditatem a successore non adiit, nisi sub conditione

exaudiendi vota, & juramenta realia defuncti, quae non

intenduntur extorta: Quod autem id statuerint iurati,

probat ex aliquibus textibus c. licet de voto, c. si heredes,

et iuramenti: & praecipue ex c. ex parte, de Censibus, ubi

id expresse deciditur: etiam in l. 2. ff. de pollicitationibus,

lib. 1. Qui decimam partem bonorum vorvit, si deceperit ante

successorem, hereditem ius hereditario non sine decimis ob-

ligatur esse: Votum enim obligationem ad heredem transfe-

rempit. Aliqua huc pertinencia addentur, cum de voto,

infra, cap. 11, § 4.

6. Quod posterior, breviter dic, certam esse senten-

tiam: obligationem, quam contrahit, jurans servandi

sibi juramentum, (nisi contrarium expressum fuerit in

juramento) contrahere etiam & servandi tuo heredi, seu

successori. Si, v. g. juravit, quis fidelitatem Regi, hoc

motto, ejus successoris candem fidelitatem sine novo

juramento debet. Ita Layman, lib. 4, tract. 3, cap. 10, num. 5.

& passim. Ratio, prater multos textus, est, quia successor

subintrat in omnia iura eius, qui praecessit, seu eius, cuius

est haeres.

CAPUT IV.

De Juramento Judiciali.

1. **T**ria hic discutienda propono, (cetera enim huic spectantia, vel sparsim in toto tractatu satis habentur, vel propria sunt fori externi, que videri possunt apud Laym. hic, Doctoresque ab ipso citatos.) Primum, An in contractibus equivocare homini licet, hoc enim id redit, cum contractus & publici sit fori, & initium iuramenti. Secundum, an licet equivocare alii a reo, v.g. testi. Tertium, an ipso reo.

§. I. An in contractibus cum juramento equivocare, vel sele jurare licet.

1. **C**ertum est neutrum licere, idque sub gravi culpa, si inde notabile dampnum alteri iniuste nascatur; certumque est, ut scriptum supra per occasionem dixi, jurantem debere omnia damna, quae causam sui juramenti dolosi alteri obvientiam refascire: ita Sayte in clavi, lib. 5, cap. 4. & passim Doctores. Ratio est manifesta quia tunc contra justitiam agitur, dum socius deluditur.

2. Dux primò (notabile) si enim leye, leysi erit & culpa. Ita Sanchez, lib. 3, in dec. c. 7, n. 1. Bonac. d. 4, de jur. q. 1, p. 12, a. n. 7, & 8. Huc, quia dolosè in contractu jurans, semper in iudicio habebitur, ac si vere juraserit, quia forum exterrnum solum considerat ipsa externa iuramenti verba: id est ex hoc capite difficulter notabile dampnum, alteri fit, unde graviter peccetur. Propter eandem rationem (ut id hac occasione innuitam, quod max. di contab. distinguit) idem erit coram Superiori, quidquid contra sentiat Castro, tom. 3, cap. 4, de jur. d. 1, p. 8, n. 5. fin. nec enim graviter Superioris potestas offenditur, modò falsum non juretur, & modò ut verum in foro exterrno iuramentum habeatur.

3. Dux secundò (injusti) si enim justè, ad justam, v.g. compensationem sic iurates, mortaliter non delinquentes, immò nec venialiter, si causa equivocandi adesit, ut ex superioribus patet. Ratio est, quia tunc nec contra Religionem peccas, nec contra justitiam: si quidem, data equivocatione, Deum verè cum fidelitate non invocas, & nullo supposito damno, nullam proximo injuriam inferis.

4. Hinc in contractu præmissionis sive liberalis, sive onerosa in contractu mutui, sponsalium, venditionis, emptionis, &c. si quis contaheret cum juramento equivoco, vel ficto, iustam habens causam sic suis rebus, sine alterius iniusto damno, consulendi; immunitis esset à culpa, cum nil committeret contra Religionem, vel justitiam, immò nec contra fidelitatem, justa existente causa simulationis.

§. II. An in iudicis equivocare cum iuramento alii à reo licet.

1. **C**onveniunt Doctores non licere, si iudex legi-
timè interrogat. Ratio communis, & vera est, quia ob bonum publicum testes tenentur parere suo Superiori; qualis est legitimus iudex. Quando autem testis legitimè interrogari dicendus sit, non est hujus loci, colligitur tamen ex mox dicendis, & fuscè Sanchez, in cons. lib. 6, cap. 3, d. 36, & cap. 5, d. 5, de Lugo, tom. 2, de just. d. 40, sect. 1, num. 8, aliquid. Si vero non legitimè procedat, vel quod in idem recidit, iudex legitimus non est, licere cuiilibet uti equivocatione, convenientem item omnes: quia tunc Superior non est, ad quod non necessariò illi parentum. Ita Sanchez, de Lugo, Castro, mox citandi, & passim.

2. Hinc testis interrogatus à iudice de occulto cri-
mine alicuius, vel de criminis, de quo non tenetur testi-
ficiari, ut quia, v.g. notabile dampnum sibi sequeretur:

potest jurare se rem nescire, intellendo ita, ut teneatur illi iudicio subdere, vel quid simil.

3. Hinc, si quis licet aliqua bona abscondit, v. g. à fisco, eo quod illis indiget ad vitam sustentandam, non solum ipse, sed etiam alij, sive rogati, sive ex se, si tamen indigentia iis constet) possunt aequivocando estificari illum nihil abscondit: Judge enim non legitim procedit, si velit fisco applicare bonum extra alteri necessaria: quod si hac excludit, ut excludere certe presumendum est, jam testes ad ejus panam mentem cum veritate respondent.

Hinc non solum ipse reus, si, v. g. sit Clericus, sed etiam alij possunt jurare cum aequivocatione coram sa. i iudice, Clericum non deliquesce, intelligendo ita, ut obligentur id coram seculari deponere, quia hic illegitimus est, quod Ecclesiasticos.

4. Immo obligabitur testis aliquando sic aequivocare. Solet afferri exemplum de eo, qui Judici peccatum omnino occultum rei manifestavit: is enim tenetur testificari coram eodem, reum non commisso tale delictum, intelligendo ita ut sit externo iudicio: quia si speret se profuturum, separare sic iusti poterit datum in iustis ablatum: ita Sanch. in Dec. lib. 3. de iur. c. 6. num. 28.

§. III. An idem licet Reo.

1. **S**i non legitimè interrogetur, posse reum cum aequivocatione negare crimen à se commisso, certum apud omnes est: ita Sanch. in conf. lib. 6. cap. 3. d. 29. de Lugo de iust. tom. 2. dis. 40. sct. 1. numer. 1. Joan. Sanch. in select. d. 43. aliquis ab ipsis cit. suffragatur enim eadem: quam modò diximus §. precedente, num.

2. Hinc excusant communio Doctores loc. cit. & Sanchez in Dec. lib. 3. de iur. cap. 6. & Castro Pal. tom. 3. tract. 14 d. 1. de iur. cap. 7. Cum negantem cum aequivocatione crimen, si Judge procedat contra leges, si semiplena contra ipsum reum probatio non est, si suspensa est Judge's potestas, sive per appellationem, sive quia is est excommunicatus denuntiatus nominatum, vel notorius Clerici persecutor. Hinc excusant negantem se quid commisso, quod sine culpa commisso; ut si inculpabiliter, putans feram, hominem occidit. Hinc excusant negantem se vendidisse pluris, quam sit taxa iusta, cum vendiderit tamen iusto pretio. Hinc excusant negantem aliquam circumstantiam, seu iudicium criminis, quod crimen ipse non commisso: ut si interrogetur, an per illam viam transierit, per illam urbem, ubi est cadaver, cum tamen ipse transierit: vel an ingressus sit domum meretricis occise, quamvis ingressus fuerit; sed tamen non occidit. Hinc excusant negantem se debere quidam alteri, si vere nihil debeat, quamvis appareat instrumentum, vel scriptura, in qua debeat. Hinc excusant negantem se promisso aliquid, quod vere cum iuramento promisit, etiam si sponsalia non obligent. Hinc excusant negantem se adulterium commisso, cum occulte commisit. Hæc, & similia cum aequivocatione jurando, & gari, sed cuiilibet licet, quia vel judge, contra leges procedendo, superior non est; vel etiam procedat secundum leges quoad presumptionem externam, unde ipse non peccet. Reus tamen ius habet respondendi iuxta rei veritatem, atque adeo semper ad mentem boni, & justi Judgeis respondebit.

3. Jam si legitimus est judge, legitimèque per semiplenam probacionem interrogetur, unde reus ex nullo capite ex his excusari videatur a fatidate veritate, celebri questione quæritur. An ob periculum vita, quod sincerè respondendo, subiit, possit excusari, atque adeo ipsis negare veritatem cum aequivocatione hiecat?

Non excusandum, quanvis imminet vita discrimen docet Sanchez in conf. tom. 2. lib. 6. cap. 3. d. 29. & d. 33. S. Thom. Sylv. Navarr. Sot. aliquis permulsi apud cun-

dom, & apud Joan. Sanchez, in sel. mox cit. præsentiam, antiquiores. Ratio potissima est, quia inter partes iustitiae potissimum est obediencia, & tenetur quis obediere superioribus iusti & legitime præcipientibus: sed jam supponimus legitime præcipere, sique jam noferre reum: unde ergo excusari, poterit à parendo? Adde non vulgare Républica detrimentum fore, si talis obligatio facendi criminis negaretur: passim enim hac impunitatis & punitio maleficia.

4. Duo tamen hi Doctores notant: Alterum est ad hoc, ut reus tenetur sine aequivocatione respondere (de reo loquimur, non de teste, de quo alia est ratio videnda, & placet, apud citatos de Lugo de iust. tom. 2. d. 40. sct. 1. num. 8. d. 39. sct. 2. numer. 14. Thom. Sanchez in conf. tom. 1. lib. 6. cap. 3. d. 36.) requiri prius infamiam, vel iniuria contra ipsum esse legitimè probata in processu, saltem per remiplenam probationem, quam sine dubio facit unus testis idoneus de visu, & item requiri, ut id totum ipsi reo sit notificatum. Ratio est, inquit, Sanch. in conf. lib. 6. cap. 3. dub. 32. quia secus potest reputare reus tamen crimen esse occultum, & sic excusari a fatidate veritate: & quia (inquit Sot. apud Sanch. loc. cit.) sicut nemo tenetur ante legis promulgationem legi obediere, ita nec tenetur Judgei, a legi notificet se juridice interrogare.

Alterum est: si forte quis veritatem Judgei occultavit, non obligatur ad se coram Judge retrahendum, sive fuerit absolutus, sive fuerit damnatus, sive adhuc iudicium pendeat, sive non sic Sanchez in Dec. lib. 3. de iur. cap. 7. n. 8. Ratio potissima est, quia esto tegendo suum crimen peccaverit contra obedientiam: tamen huic criminis satisfactione debetur, si se illo ritè doleat. &c.

5. Sed jam alij recentiores, ut de Lugo l. c. n. 15. Joan. Sanchez in sel. d. 43. n. 24. cum Doct. viginti duobus, post accuratam discussionem, advertentes onus esse super naturæ virtus difficile, reum obligare ad inferendum testimonium capitale contra se ipsum, docent probabilissimum esse, & tutum, reum minimè obligari ad fatidum criminis suum, unde tantum malum habi patari videat: potissima ratio illa mihi videtur, quia nemo obligandus est concurrere ad se ipsum occidendum, cum sit de jure naturæ, non sed in vita sibi tueri, sed etiam ad mortem suam, quantum quis potest, non concurrere. Adde elli doctrinam communem, rem multum difficulter reputari moraliter impossibilem, ad quam præcipiendam nulla potestas humana utendi possit: at præceptum de dicenda hac veritate, quam nunc tradit reo Judge, sursum est, & positivum: ergo non se extendit ad rem tam difficultem, qualis est ea confessio, qua re mortem patat.

6. Hinc solvit ratio adversariorum n. 3. allata; in re enim tam ardua Judge Superior non est: quod si si soleat cogere, ideo est, quia sequitur contrariam opinionem, quia saltem ob authoritatem Doctorum probabilis est: ita Joan. Sanchez. in sel. d. 43. n. 34.

Ad id, quod additur, negandum est periclitari bonum Républicæ, alia enim via, nempe inquirendo testes, & incutiendo omnem torturam reo, ut fateatur, potest se tueri Républica, sine necessitate obligandi reum sub mortali: & certè patet experientia, nihil adhuc profusus timorem peccati per tot annos, in quibus opinio prior passim evulgabatur; de qua testatur de Lugo tom. 2. de iust. d. 40. sct. 1. num. 6. Quotusquisque enim fuit ille, qui ob ejusmodi peccati timorem suum crimen aperuit? Adde non esse certum quod ego bono communis, ad quod non teneor ex stipendio, seu ex justitia, obligari mortem subire, de qua re alibi, interim lege Joan. Sanchez. in sel. 43. d. n. 4.

7. Doctrinam haec tamen nobis allatam limitant etati Doctores, asserendo posse à reo negari sub aequivocatione crimen, modò aliqua tandem elucet ipsi effugiendi mortem: secus cuim negatio (aum) esse inutilis, si ipse nihilominus convictus esset, & certò damnandus. Ego vero censeo, etiam nulla elucente tali

...tum ab mortali esse etiam ejusmodi reum excusum, saltem ab mortali esse etiam ejusmodi reum excusum, in excusum cum Sanchez in Decalog. lib. 3. cap. 7. sunt, i. causa hæresis; condictus enim de illa, fateri debet, ne negativus hæreticus cum Candalo peccatum libet. Ratio, quæ me moverit, est, quia ex una parte de re naturæ est hominem non posse confitisci ad contumaciam ad mortem suam; & ex alia parte in hoc casu si suum non offendit (i. ramen offendit) pretestas superioris in re levi. Si enim reus jam convictus est, cumque placentus, nihil adderit confessio rei, quamcum ad punitionem criminis, de qua sermo est, cum iudex sit etiam damnum satis instrutus. In qua igitur re gravi offendit potestis ipsius?

Sed certe notat Sanchez lib. 3. in Dec. cap. 7. n. 11. iudicium inrogantes, nonquam solere statum cau-
sæ probatioque illi aperire; frati quorundam se-
cunda, quod id ad legitimè interrogandum non requiri-
tur; cum igitur reus statum sua cause ignoret, semper
calumne poterit, fore spem effugij, si ipse crimen con-
fiteretur, & sic semper in præcepto, etiam in adversariorum
lementis possit veritatem occultare.

9. Denique quod dictum est de periculo vita, exten-
dum committunt ad quodcumque malum grave, putat-
culum, bonum amissionem, tricemes, gravem infamiam, &c. ita de Lugo l.c.n. 15. ad hæc enim tam gravia
mala, perinde ac ad mortem advertendam, ius naturæ nos
mutat, immo nos urget.

10. Quid de malo levi? v. g. præcipiat mihi Su-
pedit, ut faterit, an dixerim mendacium, & oculos, an sim-
fatus obolum, an silentium in Religione, fregit, ex
qua confessione mihi non nisi malum leve accidere pos-
tis; vel præcipiat, ut faterit homicidium, furtum grave,
dæs cuius confessione certus sum (ita suppono) solùm
malum leve me incursum, & negem cum equivocatione,
quidnam peccatum committam?

Respondeo. A mortali fortasse excusandis esse, quæ-
vis contraria sit de Lugo rom. 2. de just. d. 43. f. 1. n. 16.
s. Ratio esse potest, vel quia de jure naturæ videtur
esse, ut ne leve quidem vulnus mihi ipsi infligam;
vel quia, si agitur de peena levi infligenda, sidetur &
leve, & non rigorosum superioris præceptum; vel quia
in negatione talis veritatis, non oritur grave malum
Reipublicæ, si solum levis peccata sit imponenda. Hic tan-
tem excipio, nisi alius bonum commissum aliter postula-
ret, vel mihi sic debet averti malum grave impenderet.
tertiu: tunc enim charitas exigit, ut meo levi malo, bo-
num grave Reipublicæ, vel proximi præponatur.

CAPUT V.

Quis possit jurare, atque ad juramentum
admitti.

1. Præter Deum, qui, quando dicitur in scripturis
jurare, (ut Hier. 22. Ecce ego juravi in nomine
meo magno, &c.) in copiæ jurare dicitur, cum Superiori
non habeat: Christus ut Homo, Angeli, Dæmones,
Dæmoni, Beati, homines viatores jurare possunt, quia
Superiorum Deum cognoscunt, qui adhuc ab ipsis in
utimoniū veritatis potest. Rursus ex hominibus pos-
sunt omnes utentes ratione, etiam si in puberes, cap. 1.
de delicto, & peccato: lega Suar. de jur. lib. 1. cap. 14. num. 5.
unde & juramento se obligare: hæretici item, infideles
que omnes, si modis Athos excipias, qui ex errore
(cum Deum Superiorum non agnoscant) opsum invocare
non possunt. Sed hæc, & similia sunt speculativa, qua
vide apud Doctores, Suar. tom. 2. de Relig. lib. 1. de jur. c. 44.
lib. 2. in Dec. cap. 5, alioisque.

2. Illud ad proximam pertinet scire, quinam in judi-
cii admittantur ad juramentum, qui repelluntur. Primo
ob defectum etatis perfectæ repelluntur impuberes in

causis civilibus, nempè qui non habent ex masculis qua-
tuordecim annos completos, ex feminis completos duo-
decim; nam in criminalibus etiam puberes, nisi habeant
viginti annos, excludantur. Si quando prædicti puberes,
impuberesque admittantur, an sufficiant ad torturam,
probatio, anque faciant, an solùm magnam præsum-
ptionem, non est querere: vide Suarium loc. cit.
Fagundez l.c. Sanchez lib. 3. in Dec. cap. 3. Juristas ab il-
dem citatos.

Secundū, ob sexum repelluntur feminæ: licet in
quibusdam admittantur, &c.

Tertū, in peccata multi repelluntur, ut infames, per-
juri, &c.

Quartū, ratione solius criminis, homo vilis, inimicus,
consanguinei, domestici repelluntur, vide apud citatos,
citandisque.

Quintū, ob privilegiū: Sacerdotes, vel Clerici, qui
prohibentur jurare in manibus Laici sine licentia sui
Prælati, Laici, inquam, ut Superioris, & ut Judicis. Po-
sunt autem jurare in causa fidei, vel ad pargationem de-
lieti, vel cum tertius laeditur dectu probatio, vel ob
indemnitatem Ecclesie, vel cum ab excommunicatione
absoluuntur, vel in causa propria quoad juramentum de
calumnia, &c. que, & similia legi apud citatos, & Farina-
cum de testib. q. 54. Gomez. c. 12. alioisque inter quos sit
Bonacina tom. 2. dist. 10. circa 8. Decal. præcep. q. 3. part. 3.
qui hæc in compendium accuratè redigit.

CAPUT VI.

De Pœnis Perjurij.

1. IN jure Civili validè incertum est, an peccata aliqua
determinata quoad forum externum pejeranti sit
imposita. Quoad forum Conscientia præter peccatum
mortale, an in jure Canonico sit aliqua peccata eidem in-
ficta queri potest, & nullam esse ipso facto impositam
certum sit.

Imponendæ autem sunt tres: Infamia juris: Privatio,
seu Kepulso à testificando. Aliæ peccata arbitriæ à Judi-
ce decernenda: que omnia satis sit innuisse. Legatur
Suar. lib. 3. de jur. cap. 20. Castro Pal. disp. 1. de jur. p. 11.
alioque ibid.

CAPUT VII.

De Deobligatione à Juramento.

Deobligari à juramento, Irritatione, Remissione,
Dispensatione, seu Relaxatione, Commutatione.
Jam de singulis.

S. I. De Irritatione.

1. Quando is, qui dominativum habet potestatem
in re, tuasque res, ab obligatione juramenti
oid. No te liberat, dicitur tuum juramentum irritare.
Omnes ergo illi juramenta irritare ita, ut nunquam re-
viviscant, possunt, ex Lef. Sanch. Alioisque apud Bonac.
tom. 1. disp. 4. de jur. q. 1. p. ult. n. 6. qui alii legitime pre-
sunt, quales sunt Pater, Prælatus Regularis, Dominus,
Vir, respectu Filii, Subdit, Servi, Vxor. Ita S. Thom. 2. 2.
q. 86. art. 9. ad 3. Azor. 1. part. lib. 11. cap. 10. q. 5. Laym.
lib. 4. trit. 3. cap. 11 n. 1. aliquæ passim, de quibus explica-
tiū, cum de Voto infra, cap. 16. §. 3.

2. Id tamen est intelligendum cum distinctione:
nam juramenta soli Deo præstata poterunt hi irritare
prædictis, etiam sine causa; sicuti possunt, ex probabili
sententiæ (de qua reibid. infra.) & vota: sic Sanchez
lib. 3. in Dec. cap. 19. n. 2. alioque contra Val. ab eodem ci-
at verò juramenta in aliorum utilitatem emissa, tunc so-
lum, & quidem etiam sine causa possunt irritare, quando
juramenta

juramenta emissa sunt de materia subjecta potestati ipsorum, v.g. si servus, filius, uxor, &c. jurent dare alicui pecuniam, vel quid simile, quod afferat detrimentum, & incommode rebus Patri, Viri, &c. poterunt hæc juramenta à Patre, vel Viro, &c. etiam nulla existente causa, rescindi: sic Layman loc. cit. num. 2, aliquid ab ipso cit. Ratio est, quia pecunia, quæ est materia prædicti juramenti, est in Patri, vel Viri potestate, de qua ipsi solum disponere, non alij possunt. Sic etiam Pontifex, vel Episcopus potest irritare juramenta suorum Clericorum de rebus pertinentibus ad sua beneficia, ad suas leges, ad sua statuta, &c. propter eandem rationes. Quod si predicti filius, & servus jurent de suo peculio, quo foris independenter ab alio gaudent; certe non poterunt. Pater, & Dominus, &c. irritare: quia ea pecunia non est sub Patri, Dominice potestate, ac dominio; & illud juramentum non est solum: ut supponimus, Deo præstatum, sed homini.

§. II. De Ratiōne.

1. **Q**uando is, in cuius favorem principaliter conceptum est juramentum, renuntit obligationem, seu non acceptat promissiōnēm; dicitur remittere juramentum.

Et quidem id non posse fieri, si juramentum est solo Deo præstitum, non est dubium; posse autem, si homini est præstitum, docet communis, & vera sententia, idque etiam sine causa, cap. 1. de Iure, cap. significativus, cens. cap. 2. de spons. Ratio est, quia promissio, quamvis jurata, semper tacitam imbibit conditionem: Si alter velut acceptare.

2. Sed quid, si juramentum sit præstitum saltē secundariō, homini, sed principaliter in Dei obsequiū? v.g. si quis jure se daturum centum pauperi ob. eis paupertatem intuitu paupertatis in Deum: se daturum pueram, ut in opere in Sanctissima Virginis obsequium, potestne pauper, vel puer etiam sine causa remittere?

Respondeo distinguendum sic esse: Vel in promissione signatus est pauper peculiari, v.g. Petrus, vel non ita, sed pauper indeterminata. Si signatus nominatus fuit, probabile est posse; si indeterminata, certum mihi est non posse. Ratio prioris dicti est, quia juramentum, ut modis diximus, censetur semper habere tacitam illam conditionem: Si is, de cuius modo agimus, acceptari, vel non remittere: at hoc juramentum dum designat pauperem, licet in Dei obsequium, verē de pauperis commōdo agit; ergo is poterit remittere.

Ratio posterioris est, quia tunc nullus pauper jus in illam elemosynam acquirit, sed Deus; & sic ejusmodi juramentum voti rationem inducit; quod non nisi ab habente potestatē, de qua re mox, relaxandum venit.

3. Petes: Si quando ex conventione partium prorogatur terminus juramento fortē pænitus, crītē perjurūs, qui alicui rem post illam prorogationem promisam non servet: v.g. si juraſti homini alicui intra mensē aliquid te factū, & deinde is concedat tibi aliud, mensē prorogationis; hoc alio finito, obligatissime rem promissam facere ex vi præstiti juramento? Respondeo ita sicut: sic Suar. lib. 2. de jur. cap. 3. Sanch. lib. 4. in Dec. c. 55, num. 6. aliquid: quia remansit tota numero obligatio juramenti, & solum dilatio fuit quoad tempus. Id tēpe evenire in compositione notant Doctores, qui addunt, nisi in principio compromissi conventum sit, tēminum posse prorogari ad secundum, v.g. mensē, non esse improbatē, absoluto primo mense finiri jurisdictionem compromissariorum; atque adeō in secundo mense non adesse amplius juramenti obligationem, nisi de novo emittatur. Ita Suar. loc. cit. n. 14. Sanch. l. c. 10. Castro Pal. de jur. p. 14. n. 3.

4. Dubitabī curiosus, An si quis aliquid juret principaliter in sūmū commōdū, v.g. juret se iturū Romanū ad obtinendū beneficium: se, cū sī pauper iturū ad accipientiam elemosynā à divite, & similiū,

ans inquam, possit sibi ipse ejusmodi juramentum remittere, & consequenter Romanū licet non adire, & elemosynā non recipere etiam sine causa.

Respondeo. Negat Abbas c. quanto de Iure, n. 8. his verbis: *Aut in quācumque causā respicit principaliter commōdū hominis, & tunc sine causa Papaā remittere non potest; sed cum causa sit: is tamen, de cuius commōdo agitur remittere potest, quod procedit, etiam sine juramentum concernit utilitatem urbisque contrahentium, ut quando aliquis jurem sibi ad invicem aliquid facere; (intellige quando id non sit in iuri divini servitū: sic Escobar in Tr. de leg. §. Hoc quoque.) Secus pmo, ubi quis simpliciter jureas ad commōdū suū, nam non poterit sibi remittere juramentum, ne autorizet in factō proprio, nec alius poterit remittere sī causa, ut sicut Speculator. Hæc Abbas, quam sententiam sequitur est Suarez lib. 2. de jur. cap. 12. numer. 24. Abbatem tamen non citat.*

5. Sed profecto discrimen non inspicio, cur recipiens juramentum alterius in sūmū commōdū remittere posse, non possit, autem remittere recipiens juramentum sūmū; & mirabile mihi est Patri juranti se emptum equum, g. t. commōdū sui filii, licet non emere, filio remittente sicut jureanti se eundem emptum in commōdū sui non licere, se volente, commōdū illi renuntiare: Puto igitur propter paritatem rationis licet; & nequid est autorizare in factō proprio, sed ita sponte suam utilitatem negligere. Constatnatur, quia *suprā cap. 3. 8. 5. num. 49. docūm ex Castro Pal. tom. 5. tr. 14. d. 2. p. 7. §. 2. num. 4. fin.* & sequitur Sanchez lib. 3. in Dec. cap. 5. num. 15. juramentum de non vendendo minoris, posse remitti ab ipso jure, quando in utilitatem propriam est emissum: ergo & universaliter, in casu nostro, &c.

Post hæc scripta, cūm Pater Vincentius Tancreda amicissimus meus, suū utilissimum opus in *Suarium de Religione*, permanenter nre ostendit, inveni ipsum hanc sententiam meam contra Scarium hic amplecti. Profecto (ingenue loquor) amicorum ingenia, altero nesciente de altero, in eandem sententiam conspirasse gavisus sum.

§. III. De Relaxatione.

1. **Q**uando, qui potestatē habet à juramento subditum absolvit, dicitur dispensare, seu magis propriē illud relaxare: nam id, quod in materia voti appellatur Dispensatio, hic propria voce vocatur Relaxatio. Porro sīa nūc sunt expōnenda. Primo, quānam juramenta. Secundo, à quānam Superiorē. Tertio, ob quas causas relaxari quēant. Moneo tamen legenda etiam esse, quæ de dispensationē voti infra dicentur.

Qua juramenta.

6. Uno verbo, relaxari queunt juramenta omnia soli Deo præstāta, quæ diximus cap. 3. §. 3. n. 7. Arag. 2. 2. q. 88. art. 12. d. 3. dīl. 1. alios citans. Juramenta verō in utilitatem solius hominis præstata, si sint acceptata, a nobis, ne a summō quidem Pontifice (nisi fortē dispensationem bonum commune exposceret) dispensantur; immo nec dispensari posse, docet recte Cajetanus 2. 2. q. 89. art. 9. & suprā §. 2. num. 4. docuit Abbas, quia nullus potest suo iure, privari, acceptatio autem facit, ut ex iustitia illi debetur, quod juratum est. Dixi (in utilitatem solius hominis) nam si fecūs, vide mox §. 5. n. 3. & c. 17. de Voto, ibidem citando.

3. Si verō sūmū sunt acceptata, etiam hanc juramento publico, & coram testibus, poterit Superior ex causa dispensare, vel commutare. Lege Sanch. in Dec. lib. 4. cap. 41. à n. 6. quia tunc solum adest vinculum Religionis, cui ex causa dispensare concessum est Superioribus, ut mox dicemus: ita Dian. Ledesm. Trullenc. apud Pelizzar, in man. Reg. tr. 8. cap. 3. s. 2. num. 159. contra Sanch. & Suar. ibid. citatos: ut probabiliter accidit in illa.

Cap. VII. De Deobligatione à Iuramento. 131

in iuramentis Deo principaliter, homini autem ministris
principaliter praestitis, de qua re dicit cap. 17. de Voto, di-
cam: & ut certò accidit in iuramento per iuriam à la-
mento extorto, & similibus, quia pati modo tunc non
sunt vincula justitiae, sed solius Religionis: immo
suum solam iuriam sufficientem esse, cautam ad dis-
pensationem mox dicemus. An Acceptatio praedita legi-
paci loci: vide tamen fusè apud Merellam s. 1. disp. 1.
cap. à num. 871. & de Notario à num. 885.

A quo:

3. Certum est in Summo Pontifice residere potesta-
tem relaxandi iuramenta; quod enim pertinet ad bo-
nam, huiusque Ecclesie gubernationem, maxime de-
buit in ejus capite redire.

6. Dubitatum primò, An sicuti certum est omnes
Praelatos Ecclesie iurisdictione habentes (qui sine hi-
cide, cap. 16. § 4. numer. 4.) ex communi doctrina
potestate respici suorum subditorum: ita
cum si dant aliquae iuramenta uni Summo Pontifici
reservata? Respondeo cum Sanchez lib. 8. de mar. dis-
p. 1. s. 7. & lib. 3. in Dec. cap. 5. 4. n. 21. esse probabile dat
iuramenta adhuc reserteri autem ad hanc dignoscenda han-
nem: Illa iuramenta sunt Pontifici Maximo reser-
vata, que si fuissent voto promissa, ipsum votum ful-
liam Summo Pontifici reservatum. Quoniam ergo, ut
intra dicens, vota Papæ reservata sunt communiter
quaque, neque Calitatis perpetua, Religionis, Trium-
que Pereginationum, Romanæ ad limina Apostolorum,
Compositiane, & Hicrofolymitanæ, quando absolu-
& non sub pena, vel sub conditione sunt emissa; ita
iuramenta his votis, seu promissionibus addita,
Summo Pontifici sunt reservata.

7. Sed certè aliqui docent easam probabilitatem, & tu-
to sola vota de illis esse reservata, sed non iuramenta per-
ficiantia, id est, quae non adhærent Voto, quale est hoc,
vg. Iuro (non autem voce) me Religionem ingressum:
Ita Layman lib. 4. tract. 3. cap. 1. num. 4. dicentem
putatam esse probabilem a Sanchez lib. 2. in Dec. cap. 19.
num. 6. cit. se ipsum alibi: legere etiam Othiz. tom. 1. man.
Reg. 3. cap. 3. num. 158. favel. Boñac. roth. 2. d. 4. de jur.
4. 1. p. 4. num. 9. Ratio est, quia à diverso non fit boni
illatio; vinculum autem Voti est satis diversum, immo
magis, ex S. Thom. 2. 2. 9. 8. 9. art. 8. quād vinculum solius
iuramenti: ergo, &c. Quare omnia iuramenta, ad qua-
modo num. 1. diximus extendi potestatem Superioris, pos-
sunt dispensare Episcopi, eorum Vicarij sicut ex spe-
ciale mandato, Capitulum, Sede vacante, & omnes,
qui iurisdictione quali Episcopali potiuntur. Lege Sanchez
lib. 3. in Dec. cap. 22. à num. 28. & Castro Palaum
tis. 3. 1. 4. disp. 3. de jure. p. 4. apud quos etiam habe-
bunt; quod fortis exterritum pertinet ad Episcopum lo-
ci, in quo emissum est iuramentum, dispensare iuram-
entum homini praestita, (semper intellige juxta Superioris
dicta, quod vinculum Religionis) sed ita, ut necessa-
rio procedere debet citatio partis; at quando debet
dispensatio fieri in foro conscientiae tantum, non esse
necessariam citationem partis, & tunc dispensationem
pertinere ad Episcopum, in cuius dominio degit iurans,
qui dispensationem postulat.

Præter illa quinque, alia quedam iuramenta esse refer-
vata docent aliqui, ut Azor. p. 1. lib. 11. cap. 9. 9. 4. Sanch.
lib. cap. 19. num. 7. quæ cum sint rara, hinc transcribere
non est opus.

8. Dubitatur secundò: An qui habent potestatem
dispensandi, vel etiam commutandi in votis, eo ipso in-
telligatur habere potestatem dispensandi in iuramentis
soli Deo praestitis, sive iuramenta sint voto accessoria,
ut: Voto, & iuro jejunium: sive nequaquam, sed sint
per se tantia, & sine voto, ut: Iuro me cras iurum ad
Templum ad venandum, &c.

Respondeo probabile esse intelligi, tam in potestate
ordinaria, ex Baf. Pont. lib. 8. de mar. cap. 11. num. 1. aliis-
que, tum in delegata, ex codem à n. 4. Suar. tom. 2. de
Relig. tr. de voto, lib. 6. cap. 14. à num. 19. Sà v. Votum, de
iur. voti, num. 59, qualem habere mox dicemus in foto
interno Mendicantes. Ratio est, quia quanvis in rigore
aliud sit vinculum voti, aliud iuramenti, quare potes-
tas solvendi unum, non est potestas solvendi aliud: ta-
men quia iuramenta hæc pia, seu soli Deo praestita, de
quibus procedit hæc doctrina, voti naturam induunt, &
sunt multum voto affinia; existimantur in communi mo-
do loquendi ut vota; ac propterea dans potestatem, seu
privilegium solvendi unum, dare censetur & aliud: eo-
dem modo posse dispensari iuramenta, quæ principa-
liter sunt facta in obsequium DC, licet minus principa-
liter ob utilitatem hominis, sive is acceptavit, sive
non, dicam infra, cap. 17. d. Voto, §. 2.

9. Dubitavit tertio; quisnam habeat ex Religiosis
iure dispensandi, vel etiam commutandi potestatem.
Respondeo, privilegium dispensandi in votis etiam Epis-
copo reservatis (atque adeò in iuramentis soli Deo pte-
stitis, ex probabili opinione, modò num. 7. dicta) Mat-
tinus V. concessi Benedictinorum Confessariis deputatis,
atque adeò omnibus participantibus eorum privile-
gia; sed nobis ex Sociate sic illud restinuit in comp.
priv. v. Dispensatio, §. 10. R.P.N. Ceteris, itac facultas
communicatur omnibus Superioribus, & aliis Confessa-
riis, quibus ipsi cam communicant.

10. Privilegium vero commutandi concessum So-
cietati (u id hac occasione advertam) atque adeò par-
ticipantibus ejus privilegia strictius est uno, benignius
in aliis; quān sit prædictum privilegium dispensandi;
concedit enim posse noscos commutare omnia vota, ex-
ceptis illis quinque, & sic est strictius: sed ex Gregorio
XIII. extendit ad vota iurata, dummodo commu-
tatio non fiat in præjudicium tertij, & sic est benignius.
Nec pater Generalis Soc. nobis hoc privilegium com-
munitandi restrinxit, sic enim habet in comp. privil. Soc. v.
Comm. §. 1. Communicatio hæc facultas omnibus Confessa-
riis approbat juxta Conc. Trid.

11. Qui de iuramento homini praestito, in iis casi-
bus, in quibus posse diximus num. 7. & 8. Episcopos,
conceditūre id relaxari posse ab iis, qui habent privi-
legium circa vota iurata, hoc est, à Religiosis participan-
tibus privilegia Soc.

Respondeo Negat Sanchez lib. 1. de mar. dis. 3. 2. num. 17.
quia iuramenta hæc sola, que homini praestantur, nec
sunt vota, nec voti rationem induunt. Sed certè probabi-
lius est commutari à prædictis posse. Ita Trullench.
Ledesma, alioquin cum Pellizz. t. 2. Man. Reg. tract. 8. c. 3.
num. 159. Ratio est, quia dans privilegium commutandi
vota iurata, concedit commutari post duo vincula voti,
& iuramenti: ergo non est, cur negemus, concedam
esse, posse illos commutare, quando adest unum dum-
taxat vinculum id est iuramentum. Quid enim tollit,
vel addit illa coniunctio cum voto, si aequè fit sine ter-
tij prædicatio? Atque hinc fit, ut in casibus, in quibus
tertius propter turpitudinem iurias, metus, dolis, &c.
& in casibus, in quibus tertius nondum acceptavit, (un-
de jus ex iustitia nondum acquisivit) possit hinc privile-
giatus ejusmodi iuramenta commutare: quia tunc co-
mutatio nō modo est in præjudicium juris, quod ve-
rè tertius habeat, ad quam commutationem privilegium
extendit (ut modò diximus) Gregorius XIII.

12. Verum, poteruntne hæc etiam dispensare? Re-
spondeo cum in facultate dispensandi solum detur potes-
tas circa vota, ut modò notavimus, non vero circa
Vota

Vota jurata, difficilior est resolutio: nam propterea aliqui probabilitate negant, cum Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 1. tom. 2. apud Pell. l. 6. num. 135. Dico tamen cum Suar. lib. 6. de voto, cap. 14. num. 6. citante Arag. Vivaldum, Rodr. & alios, probabile esse posse; & quidem, ut semper loquuntur, in foro interno. Ratio est *supra* taeta, quia, cum haec juramenta, quamvis homini praestita, vinculum justitiae, ut supponimus, non involvant, habent solum vinculum ex vi Religionis, quod aequiparatur vinculo voti, immo, quod in rigorinis est, quam voti vinculum; atque adeo qui *loc* voti vinculum dissolvere potest, non est negandum posse & illud. Nec obstat, quod, si ita esset, frustra Gregorius XII. potestatem commutandi vota extendit ad vota jurata; non obstat, inquam, quia id factum est ad majorem conscientiam securitatem, ad scrupulos eximendos, & prius, qui contraria sententiam sequuntur, ut alibi in similis docimus.

13. An civilis potestas aliquo tandem modo possit relaxare juramenta, vide apud Layman, lib. 4. tract. 3. c. 9. num. 9. & Doctores *supr.* cit. cap. 3. §. 5. numer. 5. lit. D. aliosque ab ipso laudatos. Illud solem noto, si quando quis jurat aliquid in praetudium Superiorum, etiam secularis, posse hunc Superiorum remittere ejusmodi juramentum, seu potius illud non acceptare. Jurat quis, v. g. se non acceptaturum Officium Capitanei: potest Superior illum cogere, & post coactiōnem; poterit si non obstante juramento, acceptare: quia juramentum illud non potuit praetudicare potestati Superioris. Puto tamen, non posse post illud Officium acceptatum, aliud sine nova coactiōne acceptare: quia illa non fuit juramenti relaxatio, quam non potest secularis expedire, sed fuit solum, pro illa vice, sua potestatis usurpatio: an nihilominus acceptare sit culpa solum levis, dixi *supr.* cap. 3. §. 3. num. 10. cum Fagundez.

Ob quas causas.

4. Certum est adesse debere causam dispensandi, secūs irrita erit, & nulla relaxatio, etiam si a Summo Pontifice feratur: ita S. Thom. 2. quæst. 88. art. 8. Abbas cap. quano, de jurejur. n. 8. alisque (excipe, nisi sit in materia ipsi relaxanti omnino subiecta, ut diximus §. 1. m. 1.) Ratio est, quia Summus Pontifex in legibus ab ipso latit validè quidem sine causa ideo dispensat (quidquid sit, an aliquando illicitè) quia ex ab ipso liberè dependet at vinculum voti, & juramenti ab ipso non dependet, cum de jure natura sit, vota & juramenta Deo esse reddenda: ergo non poterit validè sine causa dispensare, siquidem ipse dum dispensat, id facit nomine, & ex parte Dei: Deus autem relaxationem temerariam, & fine causa ratam habere nequaquam potest.

15. Difficultas igitur sola superest in explicandis his causis, que sint sufficietes ad hoc, ut Superior relaxet juramenta homini praestita in iis casibus, quos posse, supra diximus; nam de causis pro juramentis soli Deo praestitis, seu quando solum urget vinculum Religionis, inquam *infra*, §. 4. num. 12. & colligitur ex dendicis suis cap. 16. §. 4. num. 10.

16. Adsex reguli solent. Primo, quando adest turpitudo ex parte extorquentis juramentum, ut accidit, quando juramentum metu, vi, dolo extortum fuit: ipsa enim injuria sufficientissimam causam præbet relaxandi. Et quidem, si metus sit gravis, poterit ab Episcopo etiam in foro externo relaxari: si levis, solum in foro conscientiae: lege Sanch. ibique cit. lib. 3. in Dec. cap. 21. a num. 6. Secundo, quando adest dubium, an juramentum valeat. Vide Covarr. Regul. peccatum 2. p. §. 3. n. 7. initio; Vinc. Tancred. lib. 4. de matrim. disp. 20. num. 7. Tercio, quando adest dubium, an cedat in injustam lesionem tertij. Quartu, quando est dubium, an ex observatione juramenti renascatur occasio, seu periculum peccandi: Quinto, quando juramentum est temerare, inconsideratè, & ex ira dolorisve perturbatione factum; & in his quidem solviur

effectum agendi a Superiori vinculum Religionis: at remaneat videndum apud Judices, an ius Justitiae favet alterutri ex partibus. Recepit autem id potest a Superiori fieri, quia pertinet ad Ecclesiam providerere, ne jurans vextur in iustitia. Castro Pal. tom. 3. disp. 3. de iur. p. 3. n. 4.

Dicitur igitur quando est dubium (qua non raro in praedictis, quando res est, certa, nullum est, nec indigne relaxatio, iuramentum *equal* est, si turpitudo sit ex parte materie, iurata, si juramentum cedat in iustum tertii detrimentum, &c. ut ex supradictis constat.

17. Sed quid agendum, quando causa dispensandi adest quidem: sed omnibus expensis, non est omnino sufficiens: Respondeo cum Sanch. lib. 3. in Dec. c. 19. n. 4. tunc intermiscedam esse commutationem, de qua mox, & *infra*, cum de voto: hoc est, non esse absolute iuramentum remittendum, sed loco rei per iuramentum promissum esse aliquid boni operis injungendum juranti, magis, & minus iuxta insufficientiam causæ, non mathematicè, sed morali modo prudenter expendendam, v.g. si certa, & gravis causa dispensandi iuramentum de semel fejmando: absoluere Superior relaxet: si autem causa est mediocris, ita relaxet, ut obliget jurantem ad aliquam, v. g. orationem recitandam; putat Coronam Beatae Virginis, vel Officium Defunctorum, vel unu Miserere, &c. iuxta proportionem insufficientiam causæ, &c.

§. I V. De Commutatione.

1. Vando loco rei iuramento promissum substituiatur, & habente potestatem aliud opus honestum, dicere iuramentum commutari. Potest autem substitui vel opus bonum majus, vel aequalis, vel minus: & circa hanc quæsumus, quis commutare possit, quæ iuramenta, ob quas causas.

Quis.

2. Non solum Pontifex, & Episcopus, ceterique, iuxta dicenda cap. 16. §. 4. num. 4. jurisdictione Episcopali fructus, sed etiam Confessarij, quibus id concessum est per privilegia, ut per occasionem diximus §. præcedens n. 10. sub hoc numeri discriminis, quod Pontifex potest ea omnia, quæ *supr.* §. 3. num. 5. diximus, ipsum relaxare posse: at Episcopus restriktior est haec potestas, iuxta *ibidem* dicta. Rursus Pontifex, & Episcopus, quia hanc potestatem ordinariam habent, possunt illam alii delegare: quam non possunt Confessarij, quia solum sunt Delegati. Denique iidem Confessarij solum quod forum internum: non potest *verò*, & Episcopus, etiam quod *exticum*.

3. Omnes autem, qui possunt dispensare, possunt & commutare: non contraria, quia dispensare est maius, quam commutare: cui autem conceditur maius concedit & minus in eo majori contentum, cum tamen cui minus conceditur, non concedatur maius.

4. Dubitatur hic primo, An Confessarij electi per Bullam Cruciatæ possint iuramenta commutare: Ratio dubitandi est, quia Bulla solum concedit commutationem votorum, de juramentis autem ne verbum quidem. Respondeo tamen posse iuramenta soli Deo praestita, sed quia solum afferunt vinculum Religionis: sic Franciscus Bardi in Bulla Cruciatæ, p. 2. art. 7. cap. 1. f. 1. 10. alioque *ibid.* cit. Ratio est, quia haec aequiparantur votis, ut *supr.* §. 3. num. 8. diximus, & probat fuisse Suarez. lib. 6. de voto cap. 14. n. 11.

5. Dubitatur secundum, An ipse jurans, aliquando possit sibi etiam sine causa commutare dictum iuramentum soli Deo praestitum. Respondeo, posse in opus melius: sic Tol. Val. Bon. Sanch. alioque apud Castro Pal. tom. 3. tract. 14. disp. 3. p. 1. n. 6. Ratio est, quia non dicitur promissum infringere, qui in melius illud commutata: ita Abbas communiter receptus apud Sylv. v. iuramentum 5. quæst. 6. Azot. tom. 1. lib. 10. cap. 10. q. 1. Immò probabile etiam est, in opus aequali: ita Bonac. tom. 2. disp. 1.

Cap. VII. De Deobligatione à Iuramento. 133

1.1.17. n. 1. citans Val. Reginald. Sà, aliosque, & nos
sunt, cum de commutatione voti: quia tunc redditur
Deo, quod illi gratum est, ipsaque opus æqualis,
vel melioris bonitatis satis causa sufficiens est commu-
tationi. In minus nullo modo potest, quia ad hoc requiri-
tur potestas jurisdictionis, ut mox n. 1. dicam, & infra,
cum de commutatione voti.

Dixi (juramentum soli Deo præstatum) nam non ita
in juramento homini principaliter factis, quia non æquæ
gratum est homini bonum æquale, vel melius: nam pro-
pria in eadem specifica forma, quæ res promittitur, est
juramentum implendum à jurante. Sed de hac re iterum
datur, cum de voto recurret sermo cap. 16. §. 5. à num. 5.
cap. 17. ubi consilium quoddam afferat de juramento.
homini minus principaliter facto, sive acceptato, sive
non acceptato.

Quæ Iuramenta.

6. Omnia ea, quæ possunt à Superiori habente pot-
estatem relaxari, multò magis possunt ab eodem commu-
tari: vide quæ dixi. §. præcedente, n. 2. Solum igitur hic
querendum est, an iuramento penitentia, & conditionis
la possint commutari ab Episcopo, vel privilegiatis,
etiam si finit de materia Summo Pontifici reservata: sed
quia nos sup. §. 3. n. 7. probabile putemus, illa quæ
iuramenta per se stantia non esse reservata, ideo multò
magis relevata non erunt, quando sunt conditionalia,
vel penitentia; quare poterunt à prædictis commutari.

Ob quæ causas.

7. Ut superior possit iuramenta homini præstata com-
mutare, sufficiunt ex eadem cause, quæ sufficiunt ad dispen-
sandum, §. præcedente: & illæ, illisque sub conditionibus
requiriunt huc, quæ ibi. Us autem conquentur hæc
iuramenta soli Deo facta, quæ votis, ut sapere dictum est,
æquivalent, quos ponderis cause requirantur, hæc superest
littere explicandum.

8. Præmitto autem primum, licet posse ab habente po-
testatem commutari iuramentum, non solum in bonum
majus, vel æquale, sed etiam in licet existente causa, ut mox
n. 1. dicimus minus, aque hoc regulariter esse licitum,
quoniam habet quis potestatem commutandi vota, vel
iuramenta: ita Arag. 1. 2. 88. art. 12. citatis Cordub. in
summa de casib. 189. & 190. Tol. Sà, Less. Sayrus, alioquin
apud Sanchez mor. citand. n. 1. Ratio est, quia alioquin illa
potestas fruitoria est, nam, ut commutetur votum, vel iuramentum
in bonum majus, sufficit probabilitas
ut propria auctoritas, ut modò diximus n. 5. quare, si fa-
cilius comunitandi aliquis tribuit, tribuit in minus. Ade
aliqua iura apud eundem Arag. add. & ipsam præsum.

9. Scio Sanchez lib. 4. in Dec. c. 50. n. 4. & alios omnes
vole, ut commutatio etiam ab habente potestatem
semper debet expediri, vel in æquale, vel in quasi aequa-
lità commutatio ex D. Thoma in 4. dñ. 38. q. 1. art. 4.
q. 1. in corpore, & veluti contractus inter commu-
tationem nomine Dei, & votentem: at contractus permis-
tions debet æqualitatem habere. Sed fortasse Sanchez
mellitus non posse ita in minus, ut moraliter æquivalent
dispensationi: non enim est licita commutatio, si jeju-
nium, & commutatur in unum Aye: fateor enim de-
bet auctio aliquam proportionem inter rem iurata, &
materiam suppositam, ne scilicet commutatio in dispensa-
tionem, quæ majorem requiri potest, transeat: id
quod videtur Sanchez notasse per illud (quasi) Ad ratio-
nem ex Divo Thoma patet responsio, quia in mero con-
trahendo permissionis non intercedit potestas jurisdictionis,
ut intercedit in casu nostro, nam propter ea aliquid
quod est casu nostro concedendum.

10. Præmittoo secundò, ut fiat licet & validè commu-
tatio in majus, nullam requiri causam & in æquale satis-
le, cum ipsa bonitas operis causa sit sufficiens: ita
Car. Pal. tom. 3. d. 2. de votis, p. 15. n. 7. & 8. at ut fiat in

Pars I.

minus requiri causam, ita, ut nec licet, nec validè sine
causa expediatur ita Sanchez lib. 4. in Dec. c. 19. n. 4. Ratio
est, quia tunc admisetur aliqua dispensatio, ad quam
semper requiri causam supra diximus.

11. Dicitum est num. 8. (ab habente potestatem) quia
nullus potest sibi ipsi in minus commutare suum votum
Deo præstatum. Ratio est erienda ex dictis, nam ad
hanc intercedetur aliqua dispensatio, quo non potest
oriri, nisi ab habente jurisdictionem: at nemo ex se ipso
habet in se jurisdictionem, quæ requirit superioritatem
in aliis, &c.

12. His positis, cause ad commutandum ad tres re-
ducuntur. Primo, si res promissa sit redditus illicita, vel
inutile. Secundo, si ex parte votantis, seu jurantis reddi-
ta sit difficultas, seu incommoda, ut si supervenient infi-
mitas, vel imbecillitas, &c. Tertio, si magis bono com-
muni expedit, ut non impleatur tale votum, seu juramen-
tum. Alia hæc pertinentia dicemus, cum de commutatio-
ne voti; adem enim est voti, & hujus iuramenti ratio, ut
nimis sapere dictum est.

§. V. De materia subrogata iuramento.

1. **Q**ui non obseruat illud, in quod suum iuramentum
commutatum legitime fuit, estne perjurus? Res-
pondeo, non fore perjurum, quia rem subrogatam nec
juravit, nec, ut suppono, illam sub novo iuramento ac-
ceptavit: ita Less. lib. 2. c. 42. n. 57. Trull. lib. 2. in Dec. d. 33.
n. 7. Bon. tom. 2. dñ. 4. de jur. q. 1. p. 17. n. 13. citans Suan. &
Sanchez.

Tenebitur ergo solum ex pacto quoad rem illam loco
materiæ jurate præstandam consentit. Unde res subro-
gata gravis erit, graviter contra factum peccabit: Quod
si levis, etiam si loco gravis rei jurata supposita fuerit,
puto probabile esse leviter peccatum. Id quod mihi
persuadet paritas sumpta penitentia sacramentalis,
qua si levis sit, licet pro peccatis gravibus imposita, non
obligat ex probabili opinione, in nostro opuscl. de Confess.
lib. c. 1. §. 2. n. 5. nisi leviter.

2. Illud adverte: ab omnitem materiam subrogatam
voto, peccati contra votum: quia ex eo, quod quia accep-
tit materiam subrogatam in voti commutationem,
censetur promittere Deo illam servare; atque adeo con-
sentit transferri vinculum Religionis, quod erat in mate-
ria voti, in materiam subrogatam, vide infra, c. 16. §. 6.

3. 2. vñ citatus Sanchez: in quod in casu iuramenti, ut
iuramentum est, non ita se habet; quia non statim ac
promitto aliquid facere, id sub iuramento censetur pro-
mittere. Ita Less. lib. 2. cit.

Alia spectantia ad materiam subrogatam, dicentur
infra, cap. 16. §. 4. n. 35. & §. 7.

§. IV. Soluio aliquorum casuum huc pertinenter.

1. **E**x dictis operi pretrum erit, sequentes solutiones
prædictas deducit. Petrus votit, & juravit pauperem
puellam, nullam determinando, se ducaturum. Fran-
ciscus votit idem, sed sine iuramento. Antonius votit
idem duoxat, sed sine voto, & nulla adhuc acceptatio
ab aliqua certa pueri facta est. Qui potest hæc dispen-
sare, vel commutare? Dico tunc Episcopum in utroque
fotu, tum in foro interno te privilegiatum, seu Confessa-
rium delegatum posse, cum causa, ut semper supponi-
mus, dispensare, vel certè commutare juxta privilegium,
qua gaudeas. Ratio est erienda ex probabilitate dictis §. 3.
n. 2. qui hæc sive Vota, sive iuramenta, solum continent
vinculum Religionis.

2. Rufus, Petrus juravit Berta pueræ matrimo-
nium, quæ nondum acceptavit. Franciscus idem jura-
vit eidem, quæ jam acceptavit. Antonius votit, & jura-
vit idem eidem acceptant. Martinus votit, & juravit
idem & eidem non acceptant; quisham dispensabit, vel
commutabit? Dico Episcopum, & te privilegiatum dis-
pensare, vel juxta tua privilegia commutare posse primo,

M. &

134 Explicationis Decalogi Lib. III.

& quarto, id est, Petro, & Martino; quia cum non sunt juramenta vera acceptata, solum continent vinculum Religionis, ad quod Episcoporum, & privilegia eorum potestas extenditur.

Aliis vero duobus, secundo, & tertio, id est, Francisco, & Antonio, dico neminem posse. Ratio est, quia haec sunt vota, vel juramenta emissa principaliter, ut supponimus, in commodum tertij acceptata; ad quia nec Episcopi, nec Delegati potestas, quae est ad ea, quae in solum Dei obsequium praestantur, extenditur; eo ipso enim, quo sunt acceptata, nec intervenit injuria ex parte recipientis; involvunt vinculum justitiae, quod solvere nulla auctoritas valet, nisi ob bonum publicum, &c.

3. Denique Petrus propter amorem Dei vovit, iuravitque puellam inopem indeterminatam (supponamus hoc votum esse validum; de quo tamen dicam infra, c. 15, §. 3, n. 4.) mox determinata Berta id manifestavit, quia acceptavit promissionem. Antonius pari modo vovit, iuravitque eleemosynam alicui pauperi, seu Ecclesiae, nullam signando, erogatum; mox determinatum pauperem, seu Ecclesiam acceptantem elegit: queritur, an Petrus possit aliam puellam inopem ducere, & Antonius alteri pauperi ab electa eam stipem clargiri? Rursum, qui dispensare in his, vel commutare valeat?

Dico, posse Petrum, quantum est ex vi juramentis, vel voti, aliam ducere; & Antonium alteri stipem erogare: ita Sanch. lib. 4, in Dec. o. 41, n. 14. Castro tom. 3, tr. de voto, disp. 1, c. 16, num. 7. Ratio est, quia cum haec promissiones non nisi Deo directe sint, non possunt praedita Berta, & Ecclesia dici legitimè acceptare; acceptata enim legitimè aliquis id, quod illi promittitur: nunc vero nihil ipsis promissum fuit: et ideo si acceptant, illegitimi, & nulliter acceptant. Hic ergo casus est longè diversus, ab eo, quem posuimus modo §. 3, n. 2, in quo vobis, vel juramentum emissum supponitur solum in hominis commodum, atque hunc legitimè acceptare, propter eandem rationem, in utroque foro poterunt dicta juramenta ab Episcopo, vel in foro conscientia à privilegiato dispensari, seu commutari, perinde ac cetera solum retinenda vinculum Religionis, de quibus dictum est supra. Si juramentum, vel votum sit principaliter in obsequium Dei, sed minus principaliter in commodum hominis, etiam determinati, isque acceptaverit; dicam cap. 17. de Voto, §. 2.

4. Dixi (quantum est ex vi juramentis, vel voti) nam Petrus sponsalia cum dicta Berta iniisset, requeritur causa à Doctribus apud Sanch. 4, de mar. lib. 1, a. d. 55, explicata, ad ea dissolvens, aliquamducendam. Pari modo, si Antonius, quando elegit dictum illum pauperem, vel Ecclesiam, se principaliter in commodum ipsorum nova iura promissionem illis acceptantibus obligasset: esset in alio casu, in quo est legitima jam acceptatio, ubi dispensare, ut saepe docuimus, nullus potest. Nam si principaliter fuisse in obsequium Dei; et minus principaliter in ipsorum utilitatem, jam promisi ne dicatur, cum de Voto, cap. 17, §. 2.

CAPUT VIII.

De Adjuratione Juramento affini.

§. 1. De Adjuratione in universum.

1. **S**i quis ita obtestetur: *Hoc presta per amorem, quem ad Deum, Sanctis, tuo Patri genis: Per vitam tuam, per vitam Patris tuu hoc agere.* Item si si te quis terreat aliquid imperando: *In virtute Dei, vel Sanctorum, in nomine Regis, id gere, dicetur te adjurare.* Adjuratio igitur non est juramentum, nec deprecatione: *Sic Suar. Sanch. Castro, l. mox cit. aliquis, sed imprecatio, seu iussio per aliquam rem dantem moraliter, hoc est, in conceptu hominum ipsi imprecationi, seu iussioni vim.* Et quidem si per Deum, vel per ea, qua ad Deum pertinent, exhibetur, est actus Religionis Latriæ; si per Virginem, Hyperdulæ, si per San-

ctos, Dulæ; si per homines, erit actus politia, humana, que imprecationis;

2. Hinc 3. id est primò, omnes creaturas adjurari posse, omnes, inquam, quae iussione, imprecatione, percipiunt, quales sunt Rationales? Irrationalia tamen, impropriæ; quatenus Deo obedientiam physicè præstant, adjurantur; ut si mons dicatur a Sancto viro: *In nomine Christi, iesu, transfer te in alium locum; quo pacto vere Deus adjuratur, ut scilicet in te afflatur.*

3. Vides secundò, adjuratum ex vi solius adjurationis nequam obligari ad rem praestitam: quia adjuratio est tantum inducta ad indicendam majorem quandam reverentiam, vel timorem ipsi persona adjurata, non videt ad indicendam obligationem, qualem inducit commemoratio juramenti facti, vel obedientia votum, præceptum. Ne autem temere contra virtutem Religionis exercetur adjuratio, requirit eisdem proportionaliter comites, quos Juramentum: nempe Veritatem, Justitiam, Iudicium.

Veritas.

4. Hæc consistit in eo, quod non fiat adjuratio per falsos Deos, v.g. per Satyrum, per Jovem, &c. vel per eum, cui non debatur reverentia, v.g. per Luciferum, per dæmones, &c. quibus modis peccatum esse mortale non est obliuio.

Consistit etiam in eo, quod non intermisceatur aliquod in adjuratione mendacium; ut si quis occulitus diversum elemosynam petat, ut pauper, propter amorem Dei; At peccatum est mortaliter: Respondeo, sive hic peccet contra justitiam, sive non item, de qua re alibi, certè non peccat, nisi venialiter contra Religionem: ita Sanch. lib. 2, in dec. o. 42, n. 5, citans recte Suarium, quia inducere alium ad praestandum bonum, etiam cum fictione, & mendacio levè, ut hinc supponimus, non est gravis Dei irreverentia. Neque enim punc assumitur Deus ad iniquitatem patrandam, ut contendit Castro, l. 3, tr. 14, d. sp. 4, de adjur. p. 1, n. 5, immixtus citans Suarium: assumitur enim ob bonum actum faciendum ex parte dantis elemosynam, licet, quia ex parte recipientis est actus bonus non sit, aliqua committatur, nempe venialis irreverentia. Non esse autem mendacium leve, est miraculus ad fidem alicere, suo loco docebitur.

Injustitia.

5. Hæc consistit in eo, ut non petatur, nisi res justa, & honesta. Ita Sanch. Castro Pal. l. c. aliquæ. Quare si quis per Deum, vel Sanctos, etiam sifendo in illis, adjuret quemque ad committendum peccatum mortale, propter ipsius mortalitatem in propriâ materia, mortaliter peccat contra Religionem; si ad committendum veniale, venialiter: quia ibi gravis, hic levis est irreverentia: At si per hominem, v.g. per vitam Patris, amici consanguinei, adjuret quis ad patrandum sive mortale, sive veniale peccatum, non addit alium peccatum præter peccatum, quod petat, quia ex hac adjurazione non transfertur culpa præter peccatum in aliam speciem.

Indicium.

6. Hoc in eo consistit, ut adhibeatur modus discrecus, & prudens. Ita Suar. lib. 4, de Inv. qui est de Adjuratore, cap. 4, n. 9, & 11, quare non decet passim, & sine occasione per Dei, & Sanctorum nomen aliquem adjurare: esset enim culpa, sed certè venialis, sicut est juramentum verum, quod sine consideratione in vanam emittitur. Kursus, ne adjuretur Deus, & Sancti imperativè, nec dæmon deprecative, quia ut patet, essent mortalia peccata: nec homo subditus, imperativè, quod esset mortale, si injustitia, quæ ipsi fieret sic imperando, esset gravis: venialis, si modica. Irrationalia, sive imperativè, sive deprecative, eo modo propriè, ac si intelligeret, adjurare, vanum certè est, & consequenter veniale; potest tamen aliquando mortale, & superstitiosum esse, si fieret

ex

in pasto expresso, vel tacito cum dæmone: & sic est (quod si tunc ignorantia) quando his creaturis, v.g. locustis frugibus nocentibus, ventis grandini, vel in libris aliqui constitutum Advocatum, affligant territum, pronuntiat sententiam, &c. quia tantus rerum vanarum apparatus non videtur fieri sine tacito saltu pasto cum dæmone.

Denique Deus adjurari potest per semetipsum, juxta illud Dan. 9. *Non moreris propter temeritatem, Deus nesciit item per creaturas, quas upotest certum conditor, non potest non amare, & sic adjurat, &c.* Exod. *Recor- datur Abraham, Iacob, Jacob servorum tuorum. Dæmon filium per Deum, Sanctosque ad Deum relates, adjurari potest, Creaturas enim vel non timet, vel par- fuit. Creature per Deum, per sanctissimam Virginem, per Santos adjurantur, ut innui n*o*.*

§. II. De Adjuratione demonum.

Potissimum difficultates in hoc argumento versan- tur circa adjurationem dæmonum, corpus homi- nis obdientiam suam propterea de illa hic merito figili- lum disputare, opera prestitum erit. Illud præadverte dili- genter: Exorcitam sic Graeci vocant adjurationem, sicut exorcizant dicunt, quod nos dicimus adjurare cognoscere debere hominem vel esse a dæmone obsecrum. Signa- cta sunt, si abruptus loquatur diverso, ignoroque idio- mati, si canat, scribat, aliaque faciat, quæ anteua nulla ratione callebit, si ita flet immotus, ut a robustissimis qui- buisque nequeat dimoveri, si distantia a verè occulta pa- tientia, & similia. Ita Delius lib. 2. c. 2. q. 3. f. 1. 2. Corvolo de superstitione, p. c. 8. Alia signa, ut dissonus vox, savi- dolo, motus corporis insolitus, & similia valde sunt incita.

De fine adjurationis, de quod imperio adjurantis in demonem.

1. De mons adjuratio tunc solum est licita, cum sit ad faciem tuam a nocendo desistat, & ab homine, loco vero ali- quo expellatur. Ita Suar. t. 2. de Rel. lib. 4. de adjurat. c. 4. Sanchez lib. in Dec. c. 42. n. 25. & 26. aliquis obipsis cit. Ratio et quia cum Dei inimico, dico, qui nostra exter- na mala semper intendit, commercium, familiaritatemque habet, estet charitatem Dei, propriamque violare. Negre obstat Santos aliquando non ignobile aliquod ministerium a dæmone poposse, atque admisum, ut sternere lectum, equum ducere, &c. id enim iij fecerunt et peculari sancti Spiritus institutu ad publicam utili- tatem, ejusque mons confusione.

2. Praeterea haec adjuratio fieri debet imperativè, v.g. *Exaudi me, non verò deprecativè, v.g. Rigo te, ut facias, ut dicas, habe a me gratiam in eis, ne excaes, &c.* quia, nimirum deprecatio præferit humilitatem, & amicitiam, quæ non ostendit imperium, quod exercere solum concessit. Tidibus Christus Dominus in dæmones, ad eosdem suò nomine presigandos.

Quæ locutio usurpanda cum dæmonio.

3. Si Exorcista nomen dæmonis interrogat ab ob- scuro, si sciscitur ingressus causam, numerumque spirituum, perat aliquam veritatem, quam verè huc, & nunc ad Dei gloriam conveniat ab ipso propalar, & similia cum dæmoniaco tractet, que ad dæmonem fugandum, terrendimque conductant, sicut operabiruntur; ut si longos sermones, vanos, curiososque cum illo commisceant, scientias rerum ab ipso expositas, præterita quæque re- censere, vel occulta, futuras prædicere eum cogat mortali peccabat, quia sic cum eodem familiaritatem ha- beat velle, facto ipso convinceretur.

4. Duxi (sermones longos) si enim quis aliquid mor- tali peccatum fecerit, vel iterum curiosè peteret, estet veniale ex

Cetero in hoc nimis rigide loquitur Castro Pal. tom. 3. n. 14. d. 4. n. 8. quoniam sic habet: *Verius est, quamlibet interrogacionem, quæ ad expulsione non conductit, esse peccatum.*

Pars I.

morte. Ex alia parte nimis laxè Navar. in sum. c. 11. n. 28. (cum quo Less. lib. 2. q. 2. n. 7. vers. unde sequitur, Cajet. 2. 2. q. 2. art. 1.) dum absolute, & sine ulla restrictione sic ait: *Colloqui cum ipsis dæmonibus, corpora hominum obsec- dum, & curiositatem, vel vanitatem, tantum non est plus, quam veræ. Media igitur via est eligenda, ut sit veniale, sermones hos obiter, & judicio prudentis modicos in- termiscere; mortale, prolixos. Ratio est mihi manifesta; quia hi sermones ostendunt socialem, ut rectè loquitur. Cajetanus, conversationes habere velle cum communis hoste; illi nequam, sed meram, vanamque curiosita- tem. Due exemplum ab hominè: si enim quempiam de- amare vanè interrogos, non statim ex ea interrogatio- ne habere cum illo amicitiam, societatemque velle pra- sumeri; si serio, & protracto, præsumeris certè.*

5. Dices cum Castro Palao l.c. Deprecativè, ut modò dicendum est, cum dæmonio loqui sibi culpa mortali non li- get, sed solum imperativè; At si vel breviter cum illo lo- quaris curiosè, loqui cum ipso deprecativè convinceris, quia per curiositatem illam imperativè te habere non potes, ergo, &c. Respondeo, nego Minorem: non enia- valet: non loquor cum Petro, imperativè, ergo loquor deprecativè; possim enim tertio modo loqui, nempè ut ita dicam, expposito, expounding ei illa, quæ discere in- tendo, expectandique responsum.

6. Dices iterum cum eodem: Dæmon quidquid dicit, facitque, ex odio contra Deum dicit, & facit. Ergo cum illius peccato cooperor, si illum invito ad aliquid faciendum, quod non sit illud, quod concessit Christus ad eum fugandum. Respondeo cum dæmon semper sit ad tale peccatum paratissimus, ego non quidem cauio, sed mera occasio sum ejus peccati: ad quam occasionem evi- tandam Deus non me obligat, sic non habilis opinio non obligari me ad non petendam mutuum ab usurario parato. Legi Dien. p. 4. n. 7. ref. 8. & ibid. citatos.

An licet exposcere a dæmonio, aliquid faciat.

7. Ad tria reduco ea, quæ gerenda exposci possunt a dæmonio. Primo, quæ ad fugam, vel desitionem nocendi conducunt, vel easdem significant, quale est genitlectere,flare, tacere, dare signum egressus, lampadem extinguen- do, vitrum frangendo, &c. Secundo, quæ ad obsecrum tuum, vel tui amici, ut sternere lectum, ducere equum, mederi infirmo, &c. Tertio, quæ ad neutrum, seu ad nihil, ut movere lapidem, extirpare arborem longè positam, &c. quæ ad nihil conducere, sed solum ad curiositatem pertinere supponimus.

8. Jam licet exposci posse, quæ in primo capite comprehenduntur, patet ex dictis, posse autem, quæ in secun- do capite, jam etiam ex dictis patet, nimirum, quia haec utraque sunt manifesta signa, in illestantia amicitiae, & societatis: & quia Christus Dominus non ad dæmo- num ministeria admittenda, sed solum reliqui potestatē Ecclesiæ ad eos arcendos. Ita Castr. mox citandus num. 12.

9. De tertio ergo nonnulla subnotatur dubitatio. Et quidem Castr. Pal. d. 4. c. 1. p. 4. num. 8. ait id esse mortale, quid potere quid ab aliquo, in quem potestatem non habes, est te humiliter illi subiungere, ac deprecati, & reluti pactum Societatis cum illo infere: at quod haec vana non habet homo potestatem in dæmoni a Christo, ut dictum est, ergo, &c. Sed merito Sanchez lib. 2. in Dec. c. 42. n. 25. Nav. Sylv. Bon. Val. Suar. aliquis cit. ab eodem Castr. l.c. n. 7. putat esse veniale, quia est levitas materia, & imperfectus actus commercii socialis: neque enim eo- ipso, quod aliquid vanè a te peto, pactum tecum ineo, amicitiam tuam mihi concilio, vel me tibi submitto, ut Castro Palai ratio gratis contendit. Intellige autem, si id fias semel, aut iterum, & quidem non deprecativè, con- sequenter ad ea, quæ modò diximus de collocutione, nam si sapere, vel deprecativè, convinceretur appeti cum dæmoni absoluta socialis amicitia, vel subordinatio, quod est mortale.

M. 2

Ad

E. IV

An adjurans licet præcipere queat dæmoni superiori, ut dæmones inferiores pellat à corpore, vel ut manifestet maleficium.

11. Accidit non raro in obfesso adesse superiorē dæmonem, & simili inferiores, (id autem sponso potius, cum Less. lib. 2. c. 4. n. 22. & Soar. t. 1. de Superiori. 18. n. 8. quām quāro) in hoc ergo casu, quāmvis dæmon non posse à dæmoni, qui sit extra corpus peti, ut pellat eos, qui sunt in corpore, de qua tamen re dicam mox num. 3. casus noster nunc est dæmoni superiori, qui est in obfesso. Ratio dubitandi, quod non possit id peti, est, quia si videtur beneficium postulati dæmoni non licet. Sed certè (quidquid sentiant Castr. t. 3. disp. 4. Adjur. p. 4. n. 10, Sanch. lib. 2. in Dec. c. 42. n. 21. alii que) licet adjurantem id præcipere posse, indubitate censeo. Ita Sylv. v. Adjurat. q. 5. vers. & haec tamen ratione. Ratio est, quia falso est in modo peti beneficium, vel obsequium sociale: non enim statim ac tibi peto, vel imperativè volo id, quod mihi bonum est, recipio, vel peto amicabilis beneficium: sic enim Exorcista ne expulsionem quidem imperativè petere posset, quia expulso bonum quid est. Beneficium ergo debet quidem esse mihi bonum, sed quod gratis, sed quod ex voluntate bona, sed quod ex tuo amore procedat. Sive ergo sic præcipiat adjurator: *Exi cum aliis tuis sociis, in quo loquendi modo non manifeste appetit petitiōnē à superiorē dæmonē, ut depellat socios; vel sic, ubi appetit: Exi, & pelle tuis socios,* licet præcipit, quia nec amicabile beneficium affectat, & utitur potestate, quam Christus circa ejicendos, sive directe, sive indirecte, dæmones, amplè concessit.

12. Dices prīmū: At ostenderet Exorcista se indigere auxilio dæmonis, in corpore obfessi existentis, quod esse se illi submittere. Respondeo, nego id ostendere: patet in hominibus: quis enim haberet plenam potestatem expellendi milites, cōtūmque dīcem ab arce quapiam, ut que illos de facto expelleret, imperium non in milites dirigeret, sed in Duce, ut scilicet ipse suos secūm aliò duceret, nullo modo diceretur præse ferre indigentiam auxilij, sed solūm velle uti potestate, sive immediate, sive mediata hostes ab eo loco expellendi. Videat me Coctior, an etiam propter hanc rationem licet possit Adjurator petere, iudic & cogere ab hoc dæmoni, ut dicat, an aliis, v.g. infirmis sit maleficio affectus, necne, ut manifeste maleficij genus, vel signum, & in quo loco forte inveniri possit, quia omnia videntur dirigiti ad salutem proximi, & ad arcendos dæmones à fidelium vexatione.

13. Dices secundū, hæc rationes probant posse etiam idem peti (certè interpretativè) à dæmoni superiori existente extra corpus obfessi. Respondeo ita quidam, id quod docet Sylvest. alioque apud Tancr. de rel. disp. de adjurat. n. 48. unum tamē video, id vix posse in proximā deduci, quia nescit Exorcista, quisnam ex dæmonibus extra corpus sit superior, nec facilē credendus ipse dæmon in corpore, si aliquem sibi superētrem extra corpus affirmet: Mendax enim est ipse ab initio: at in corpore magis credendus, quia ex usu Ecclesiæ huc spectant Ex. c. 13. m.

An contraria, facere aliquid, ut commivere posset Exorcista ad petitionem dæmonis.

14. Certum est non posse, si res sit illicita, vel si quāmvis aliàs licita, animo amico dæmoni concedere. Solūm ergo ea possunt, ad ejus petitionem fieri, vel permitte, que faciunt ad ejus expulsionem, & fugam: Sed tamen adhuc pro his controversia triplex agitari solet.

15. Prima. An si dæmon perit, ne illum in infernum amandet, (quod illum amandate certè licet posset Exorcista, quia ei loco à Deo dæmon addicetus est) sed resleget in locum desertum; possit ab Exorcista id concedi? Respondeo licet posse sub spe divina ratificatio- nis; cum enim Dōsus dæmonem nondum actu in inferno

concluserit, id reservans post finale judicium: relegationem in locum desertum nomine Dei ab Exorcista concessum, id est Deus ratificare credendus est. Quod si Exorcista potest, id est teneri: sic Castr. d. d. 4. p. 4. num. 14. quia claritas dicit, ut proximo succurratur, quando sine incommodo potest, hīc autem proximo succurratur, quia factio reditum expulso, nec incommodo ullum inde temet.

16. Secunda. An si dæmon petat, ut immittatur in equum, v.g. Petri, sicut peti, ut immitteretur à Christo Domino in gregem porcorum, concedere id licet? Christus enim erat Dominus illius gregis: atqui Exorcista non est equi Dominus. Respondeo, conveniunt Doctores apud Tancr. mox cit, licere in equum immittere, vel in quid simile, non admodum grave, dānum inferre, Ratio est, quia etiam hic tertius non modico suo incommodo illi dæmoniaco subvenire obligatur. Sed quid, si id dānum tertij grave notabiliter est. Nequam licere censeant aliqui, cum Tancr. t. 1. de Rel. disp. de adjurat. num. 67. fin. quia nemo tenetur cum gravi suo incommodo saluti corporali alterius succurrere.

17. Verū mihi videtur licere. Ratio est, quia hanc demoniaci non puto esse solūm gravem necessitatem, sed extreman, in qua ex omnini sententia, omnia sunt communia. Audi Castr. Palam t. 2. disp. 2. de charit. p. 2. n. 1. sic recte docentem: Extrema necessitas est, si proximus in probabilitate, & mora altero periculo vite versatur, nisi illi succurras. Ad hoc reduci potest periculum mutilationis membra, perpetui carcere, aut alicuius infirmitatis perpetuae, quia hec mori comparantur, ideoque à Doctribus necessitas horum eventum vocatur quasi extrema. Hæc ille: at certe quia gravior infirmitas, quam à dæmonibus vexari? & certe sine fine obfessi vexabitur, nisi succurratur. Secunda tamen regula: Ne proximus, qui est in possessione suam retum, ponatur in simili malorum, vel notabilis paupertatis periculo, id quod, & similia vide apud Castr. Palam citatum.

18. Tertiū. An si dæmon petat, ut immittatur in alium hominem, seu dicat se extirum quidem, sed velle alium hominem attricere, an, inquam, possit id concedere, se connivere Exorcista?

Non posse, communis, & vera docet opinio. Ita Delius lib. 16. disp. mag. cap. 3. Sanchez lib. 2. in Dec. c. 42. n. 36. Castr. Pal. t. 3. d. disp. 4. de adjurat. p. 4. n. 13. quia nemo est Dominus vita proximi. Neque dicas falso posse permissum est tacita concessio: sicut si servus volens aliquem intermittere, expectaret nutum Domini, Dominus autem connivere, fane ejusmodi permissio nutui in his circumstantiis agnoscere.

19. Illam exceptionem faciunt ex Tyraco Sanchez lib. 2. & Castro Palam ibid. Autem enim tunc posse Exorcistam connivere, translationem dæmonis in alium hominem, quando concurrerent hæc quinque conditiones. Primo, si is, qui de novo opprimendus est, sit pessime vita. Secundo, si circa opprimendum habeat Exorcista summum dominium. Tertio, si Exorcista summam potestatem habet dæmonem à noviter obfesso, quando vult, expellendi. Quartio, si adhuc per majoris boni ex prioris obfessi liberatione, & istius posterioris damno. Quinto, si non fiat ex voluntate placidi dæmoni.

20. Sed profecto huic exceptioni, pace tantorum virorum, non est acquiescendum. Primo, quia tot potuntur conditiones, ut vix simili in præi conjungi possint. Secundo, quia nullus omnino homo in hominem tanto dominio potitur, ut eum vexare per dæmonem possit. Quod si Princeps in reos propter Reipublicæ bonum animadvertere etiam usque ad inferendam mortem potest, testes sunt proferendi, reus est audiendus, sententia est pronuntianda, quæ non potest facere, ne cum non facit Exorcista. Quare si sanctus Paulus Satis tradidit semel præiūm hominem, ut spiritus salvis fieret: fuit dispensatio peculiaris Dei ex spiritu sancti instinctu. Tertio, ecquis erit ille, qui potestate certa

se, iterum repellere à nova sede dæmonem: Id & illi impermanenter concedendum est, & per aliud misericordia force idem excludendum id fuisse concessum & quæ & similia, quæ ardua sunt, nullus non videt.

11. Nam exceptionem, seu declaracionem legi apud Tunc. tom. 1. de Relig. d. de adjur. num. 67. possit scilicet adjurationem concedere, ut exeat dæmon, si concessio non feratur in hunc hominem determinatè, sed in aliquem indeterminatè, ut si dæmon diceret, Si hinc ab eo, dum hominem aripiam, posset respondere Exorcista & alium aggredere. Ratio est, inquit, quia ianuam dæmonum non potest deinde in aliquem determinatè ingredi, sine Dei voluntate.

Verum animo nequaquam sedet hæc exceptio, perinde ac non fidelis ratio. Si quidem ne sine Dei quidem voluntate in hominem determinatum ingredi eidem conceditur, & tamen id ab Exorcista permitti dequit, quia cum contra utramque permissionem, tunc de determinata scilicet, tunc de indeterminata persona obstat, eodem militent inconvenientia, ut accurate determinanti constitabit: concedi, si permitti inutra potest.

Motiones non inutile: pro Adjutoribus.

22. Primo, ex Suar. tom. 2. de Rel. lib. 4. de adjur. c. 1. n. 1. Sanch. lib. 2. in Dec. c. 42. n. 4. Castr. d. 4. de adjur. p. 2. n. 1. sciat Exorcista ex iustitia se obligari ad adjurandum dæmonem, si sit Pastor, & prudenter judicet se posse obficio suis adjurationibus opitulari: inquit, qui non est Pastor (modò non adiut aliud remedium aquæ benedictæ, alium orationum, Agnorum Dei, &c.) tenebitur ex charitate, quando sine magno suo incommodo per adjurationem adjuvare potest, juxta regulas generales, de precepto Charitatis.

Video tamen vix prudenter posse Exorcistam judicare, se tamen auxilium ferre, nisi sit admodum peritus, & proposito experimento contra dæmonem comprobatus.

23. Secundò, qui solemniter, & publicè dæmoniacum adjurat, Sacerdos sit, vel saltem prima tonsura Clericus insignitus, vel certè Religiosus Deo dicatus (& quidem epulm non subiit periculum, quod à dæmonio designatur) id enim pertinet ad publicum ministerium à Christo Domino recessum Ecclesiæ.

24. Quid, si Laicus sive diacono pericula dæmonem vellet solemniter, & publicè adjurare: Respondeo: peccatum mortaliter, etiam si doctissimum sit, aliqui docentia Tanc. loc. cit. num. 42. Ratio est, inquit, quia si ait alius scandalum, & quia à gradibus Ecclesiasticis scimus publicè eorum ministeria, ac solemniter usurpare. Ego non peccatum mortaliter potest. Primo, quia neque sic peccat, qui publicè Missa in servit. Acolythi sive manus extensis: multò minus ergo, qui Exorcista. Secundo, quia omnes fideles Baptisito Christi insignitæ, terribiles sunt dæmoni, juxta illud, quod fidelibus omnibus dicitur est: *In nomine meo dæmonia ejicent.* Tertio, quia jam insinus privatum posse, etiam Exorcismos Ecclesiæ recitando. Ita Suar. s. 2. de Rel. lib. 4. de adjur. cap. 2. n. 10. Sanch. lib. 2. in Dec. c. 42. n. 18. Castr. dis. 4. citata p. 2. n. 2. cur ergo non publicè? Propter scandalum vestitor, ut sit scandalum paucorum. Sed facit esse actumum, Fato, si quando eismodi appareret, non licet; Sed ait hoc inter fideli taro contingat; quod si contingat, facile posse astantes ab ipso adjurante instrui de rei veritate. Quartò, qui non oblat alieni ministerij usurpatio; nam in re tam necessaria, atque utili proximo, tamque modicis preuidet, facilissimo negotio Ministeriorum rati habitat præsumi potest. Quinto, quia quod aliquibus ex officio competit, non negatur aliquando aliis, qui idem non ex officio faciant. Si baptizare convenient ex officio Sacerdoti, nec tamen propter ea negatur Laicus, immo & feminis in necessitate, & sexanta similia; &c.

Hæc igitur sententia probabilis est, si semel, aut iterum dæmoniacus à docto, piisque Laico publicè adjuratur; ceterum, si sepius, cum admiratione gravi populi

Part. I.

cum contradictione Parochi, &c. id, attentareatur; certe tunc juxta gravitatem scandalis, vel contradictionis, gravis est constituta culpa.

25. Tertio, licet Exorcista scribere nomen ababolis & illud comburere; licet in obsecrum expuere, licet leviter perseverere, & similia; atque hac in dæmonis contemptu. Ita Deltius lib. 2. Magic. q. 30. s. 3. Sanch. lib. 4. in Dec. c. 4. n. 3. Trullench. lib. 1. in dec. c. 14. n. 21. Castr. l. c. p. 4. n. 15. alioquin passim; quia certè res corporales vii nullam habent ad vexandos spiritus, qui rebus corporeis non afficiantur, nisi forte ut signis. Lege S. Aug. l. 2. de S. Dei, c. 6. capillos radere, si fieri ad superstitionem, ut faciliter exeat, pilis non impedientibus, dæmon; certe non licet; sed licet posset fieri, vel ad dæmonis contemptum, vel ad amonendum signum maleficij, forte in capillis per unguenta adhærescens, ut alibi vixi, cum de maleficis.

26. Quartò, medicamenta, vel suffumigia naturalia adhibere etiam licet, quia dæmoniacus non raro atrabilis, alisque noxiis humoibus abundat; sed hæc medicis praefanda potius relinquitur adjutor, quæ ipse exhibeat. Atque hæc in multis peccant implaculæ remedia adhibentes inutilia. Nam primum, peccant contra iustitiam extortores pro se immorari pecuniam, & inutiles sumptus causando in alii. Secundò, contra iustitiam iterum, & contra charitatem, dum sunt causa, ne infirmis alia utilia remedia querat, quibus forte convalesceret. Tertio, contra Religionem, dum sunt causa, ut vanis superstitionibus, quas ipsa frequentissime adhærescent: simplices, ac rudes adhærent, atque insistant.

27. Quinto, non licet acriter flagellare, vel pugnare percutere dæmoniacum: Ita Deltius, Sanchez, Castr. ibid. quia est contra charitatem proximi, & nihil utili fieret ad expulsionem coruus spiritum, qui corporales percussionses non sentiunt.

Quid, si dæmoniacus est Clericus? Si Exorcista, licet imprudenter, & cum culpa, dæmonem in obsecro graviter percuteret, incideret in excommunicationem: Si quis suadente? Respondeo. Nisi ignoranta exculpatione est, sanè incideret, quia jam Clericus percutitur.

Dices: at non percutitur Clericus, sed dæmon in Clerico. Respondeo: at percutitur etiam Clericus: atque ad Clericus in dæmon, idque fit suadente diabolo, posito, quod ignorantia non excusat, & advertas iuriam gravem te facere Ecclesiasticae persone. Idemque verum habetur, si dæmon te contumelias, v.g. afficeret, & tu excedentes, illum in vindictam graviter cæderes; tunc enim, quamvis directè tua intentio ad dæmonem contemnendum ferretur, tamen non dæmoni, sed Clerico reali percellitionis iuriam infligere, idque non suadente solum, sed excitante etiam, ut ita dicam, & commovente diabolo excedentiam tuam. Si carnem, v.g. contra te larrantem stricte gladio prosequereris, & illum in sui Domini Clerici finum profilientem, simul cum Domino (id advertens) confoderes: nonne in excommunicationem incideres: Ita sanè, quia sic iuriam Clerico facis: & tamen directè, & ex prima intentione canem ferire, non Clericum percutere, contendebas; non abhinc modo in casu nostro, &c.

CAPUT IX.

De Voto.

Votum quid sit, & quoniamplex.

1. **V**otum, quod est promissio facta Deo de te ipsi grata, id est, ad eismodi Dei cultum: ut constituantur, quinque requirit. Primo, Deliberationem: Votum enim debet esse voluntarium, liberum. Secundò, Propositum. Tertio, Promissionem sub obligatione. Quartò, esse Deo factum. Quintò, esse de te ipsi grata. Hæc igitur suo ordine declaremus: quibus, si quid addiderimus

M 3 de

138 · Explicationis Decalogi Lib. III.

de voti, cessatione, satis crit de hac materia completa tractatio.

2. Dividitur autem votum. Primo, in absolutum, pure conditionatum, & penale.

Secundo, in solemne, id est, quod acceptatur in Ecclesia: & simplex, quod privatum emititur.

Tertio, in necessarium, hoc est, de praecipio debito; & in liberum, seu, ut alii loquuntur, in commune, & singulare.

Quarto, in reale, in quo promittitur res externa, in personale, in quo votetur actio persona; & in mistum in quo utraque.

Quinto, in affirmativum, quo scilicet promittitur aliquid positivum, v.g. elemosyna, & in negativum, quo aliquid negativum, v.g. abstinentia a carnibus.

3. Addit denique, quasdam alias divisiones accidentales: v.g. in perpetuum, & temporale: in reservatum, & non reservatum: in publicum, & occultum, &c. quorum & similium explicationem, ubi opus erit, in deinceps afferendis non negligemus.

C A P U T . X.

De libertate requisita in Voto.

§. I. Qualis deliberatio requiratur.

1. **E**a requiritur, & sufficit, quae ad peccatum mortale? ita Sanch. Suar. Arag. Mol. apud Laym. lib. 4. tr. 4. c. 1. n. 3. Quod ea requiratur; Ratio est, quia votum est lex, quam sibi votens imponit, ut imponere sibi, ut etiam alteri obligationem, ex se grave quid est, nec est rationabile, eam posse sine maturo iudicio, plenarie imperio libertatis, imponi: Nam propterea semiplena libertas, que est in semidormientia, & semicibio, vel in primis quibusdam motibus, licet sufficiat ad culpam venialem, non tamen ad Votum: quia hoc modo grave aliquid onus sine iusta discussione imponeretur votentis. Quod ea sufficiat, ratio est, quia illa deliberatio, quae in peccando sufficit ad demeritum, sufficit ad Voti meritum: & recte Glossa cap. Mulier, 32. q. 1. Quia (air) per tantam deliberationem potest obligari diabolo, nempe per peccatum, potest etiam obligari Deo, nempe per Votum. Non ergo requiritur omnis convenientia, & disconvenientia exacta discussio circa Votum, remittendum; secus, sicut satis pauci essent, qui vera Vota conciperent, cum communiter in calore timoris, vel iracundiae, in modo non tard, in fervore devotionis, Vota emitti solent. Nec statim poniere Voti facti, vel quod sine calore Votum non fuisset emissum; signa sunt non adiuviae debitam deliberationem: lepissime enim multa deliberant in aliqua circumstantia sunt, quorum statim poterit, & in alia circumstantia omnino rejicerentur.

2. Dices: Vovere sine exacta discussione praedicta, ut, v.g. in calore iracundiae afferit an quando peccatum veniale, sicuti afferre mox dicimus, vovere cum sola deliberatione semiplena, quia in utroque casu deest prudenter i. vovendo; ergo non validum est Votum, cum Deo gratiam esse non possit, quod fit cum peccato. Respondeo, negari debere consequentia. Ratio est, quia cum in nostro casu jam ponatur libertas necessaria, ut supponimus, ponitur jam complete votum in substantia, & solum defectus est in circumstantia extrinseca, id est, votum conjungitur cum defectu exactioris discussio: quare Deus acceptat sacrificium, & quodcumque opus in substantia bonum: & non respicit culpam veniale, quia quis, verbi gratia, per aliquam levem negligentiam, vel vanam gloriam, illa operatur.

3. Vovere autem cum sola semiplena deliberatione, que cum ad Voti substantiam non sufficiat, Votum veniam non constituit, semper est veniale. Sic Suan. Sanchez, Caiet. Valent. apud Castr. Pal. tom. 3. tr. 1. 5. d. 1. p. 4. n. 5. quia tunc sive in Voto de gravi, sive de levi semper adest

defectus prudentiae, quae non videtur posse ascendere ad deordinationem mortalem.

Excepit prius Castro Pal. ibid. si ob vovendum cum imperfecta deliberatione exponeret se quis pericolo vovendi aliquid, graviter illicitem; excipiit secundus Sanchez cum Sancro apud eundem ibid. nisi quando se quis exponeret pericolo transgrediendi Votum grave. Sed certe veniam mihi dabunt, tanti Doctores preferendit quod sentio. Vel hi casus sunt admodum Metaphysici, vel protus nulli. Si enim is, de quo loquimur, semiplenam habet deliberationem circa vovendum, semiplenam etiam deliberationem habebit circa periculum, cum exponit: ergo non peccabit mortaliter sic se exponere: nam ad mortale omnes scimus plenam debere ad deliberationem. Quod si judicas posse occurrere casum, in quo quis semiplenam deliberat vovet, sed plenam deliberat videat praedictum periculum: mitrum dices, & mihi, vel quid incredibile, vel quid valde Metaphysicum. Propterea, si idem dicti Authores, Suan. Sanchez Lef. apud eundem ibid. n. 2. & omnes dicimus, votum ex semiplena deliberatione non esse verum votum, atque aedoc nullam afferre obligationem: ut mod. n. 1. vidimus: quodnam peccatum grave, erit, illud, quod omni caret obligatione, non obseruare, ejusque fractionis periculo se exponere: Denique falsum est, hunc se exponere periculo vovendi rei tunc illicitem; Paret, quia nihil votet, obstante scilicet semiplena, seu imperfecta deliberatione, quae substantiam voti de medio, ut dictum est, omnino tollit: qui autem non vere votet, nec illicite votare poterit.

Quando dubium incidit, an votum cum debita deliberatione fuerit conceptum; quid presumendum? supr. lib. 1. cap. 3. §. 17. v. Votum.

§. II. An ad Votum sufficiat deliberatio virtualis.

1. **V**idetur exacto probationis anno rite ad Orationem accessit, vota professionis coram Prelato ex vero animo emissurus: illa tamen ex scripto recitavit quidem, sed prolus nulla actuali deliberatione, animo nimis distractus, atque ad omnia alia, prater ipsa vota, intentus, & quod caput est, affirmat se voluntarii distractio illas admisisse. Dubitavit, an sine necessitate eadem ratificandi, v. lida fuerint sua vota. Dixa v. lida fuisse. Sanchez lib. 4. in Dec. cap. 1. n. 6. Castr. Pal. l. c. §. 3. aliique. Ratio fuit, quia jam adiutus deliberatio, seu intentio virtualis, quae sufficit ad validitatem voti: Sicut enim virtus est intentio sufficit administranda Sacramenta, ita, & ad omnes humanas actiones praestandas, sic ad vovendum. Cetero, si sola adiutus habitualis, vel indirecte, tali dormiens, vel ebrios vota legi sunt, nullatenus fuisse validaz. Verum, quemadmodum intentio actualis, virtualis, habitualis, indirecta, in opus. 3. de sacrif. lib. 2. cap. 1. §. 2. explicuimus, quare ibi dicta huc a te sunt omnino transferenda.

Metus qua ratione impedit obligationem voti, satis supr. lib. 1. cap. 2. §. 4. disputavimus: De errore vero, vel ignorantia in votis, dicam mox cap. 1. 3.

C A P U T . XI.

De Proposito requisito ad Votum.

1. **P**ropositorum est voluntas deliberata aliquid faciendi, que quidem semper praequiritur in voto. Propositorum enim continet solam voluntatem faciendi opus: Promissio huic voluntati, seu intentioni adit aliam voluntatem, se nimis alteri, & in casu voti, Deo obligandi.

2. Hinc fit solum propositorum non esse votum. An a verbo (ut id obiter hinc decernam) nolle facere illud bonum, quod firmiter quis proposuerat, sit veniale (nam certum est non esse mortale, nisi alius sit sub mortali praceptum)

utrum apud Doctores controvexit, Castro Palaeo. m. 3. tral. 1. disp. 1. de voto, part. 1. n. 4. citans Suarium, & Loff. affirmat: Quia, inquit, contra viriām constan-
tiam, que non solum inclinat, ut quis perficeret in bo-
ni obligatorio; sed etiam; nisi legitima excusat causa,
in voluntario finetur proposito. San. 1. Vitas est cordis,
et taliter aliis otiosus, se fine causa mutare.

Negat Sanchez lib. 4. in Dec. cap. 1. n. 21. citans Navar.
et Siam. Hisp. Tol. Valent. Quia si nulla lex, nec divina,
nec humana te ad illud obligat, undēnam obietas pec-
cata: Dices: ipso proponens sibi ullam legem impo-
ne. Respondo, at ipso nullam obligationem sibi affi-
cere per merum propositum profiterit: ergo nullam si-
bi imponit. Probabilior est haec posterior sententia, quod
ad perseverandum inclinet constantia, fateor: at
nulla sub culpa, sed sub solo consilio, eo modo, quo
rursum aliquis inclinare etiam ad actus supererogatio-
nes, scimus omnes: eto igitur resilire a bono proposito
et levitas levitas, hoc est, defectus majoris boni, non
est levitas peccaminosa. Quod si sit aliquando actus
culpabilis, qui sine causa, non erit venialis ex vi muta-
tione propositi contra constantiam, sed ex generali ca-
pite, quo in aliquorum sententia, omnes actus hiliani
in individuo requirunt finem aliquem honestum, quae est
longe alia confidatio, de qua alibi.

CAPUT XII.

De Promissione requisita in Voto, de quo Obligatione inde proveniente.

§. I. De Promissione vera, & ficta.

1. Vt promitis, quando intendis quid facere sub
obligatione alteri exhibita. Et quidam per exter-
nam locutionem respectu hominis, qui secus capi accep-
tare non posse internam solam voluntatem respectu
dei, qui externis vocibus non indiget, ut acceptet.

2. Ficta promitis, primo, quando solis verbis, non
atque animo. Secundo, quando animo quidem promis-
isti, seu rem promissam exequendi, sed positive ex-
ples animo non obligandi. Tertio, animo quidem
quomodocumque rem exequendi, sed abstrahendo a
voluntate te obligandi. Quartu, denique, animo quidem
te obligandi, sed cum voluntate rem promissam nullam
tenus exequendi.

3. Certum autem est, primu: in primo, & secundo
casu sive noscas vim voti, sive nequaquam, non origi-
ni in te obligationem rem promissam exequendi. Ita Azor.
Sanc. Val. Loff. Bon. aliquis apud Castr. 1. 3. tral. 23. a. 1.
p. 1. a. 1. Ratio est, quia dum expresta te rei obliga-
tionem, illam non contrahis; siquidem Votum ex
lex privata, quam sibi quilibet in Dei obsequio impo-
nit, lex autem non obligat ultra impensis intentio-
nem. Atque hinc sit, summa probabilitate firmari, cui-
libet licet quidpiam grave, v.g. jejuniū vovere sub so-
la obligatione venialis, quia tota obligatio ab ipso
vovente dependet. Illud nota, sic simulare etiam in re
gravi verbo tenus vovere, non transcendere peccatum
veniale, quia nullum est mendacium, nec redundans in
gravem Dei irreverentiam. Excede in voto Castitatis
anexo Ordini sacro, & in Voto professionis religiosae;
haec enim posito, quod externè voves, juxta intentio-
nem Ecclesie, & Religionis, vovere ex justitia debes. ni-
l forte gravis metus, causam der aequivocandi, ut dixi-
mus in similis supra, lib. 1. §. 9. a. n. 6.

4. Certum sit secundo, in quarto casu verum esse
votum, & inde validam enasci obligationem. Ita Sanch.
plurib. relatis, Azor. Suan. apud eundem Castr. 1. c. n. 4.
Sanc. Valentian. 2. 2. disp. 6. quest. 6. p. 1. vers. secundo obstat.
censere tunc nullam exurgere obligationem, quia, si
nullam habes voluntatem rei faciendae, quam supra dixi-

mus prærequiri ad Voti essentiam, nullum emitis Vo-
tum. Sed ratio nostri dicti est altera à posteriori priori
aliter. A posteriori: quia secus Sacerdos concubinam
domini retinens, non emitteret validè Votum Castitatis,
si (ut evocare facile potest) animo illam retinendi fa-
cias. Quod Sanc. Suscipiat. Pari modo Eques Melitensis,
v.g. si professionem emitat eodem crimen, & proposito
maculatus, castitatem pon vovet validè. Idemque
temporalia bona sub suo dominio servare statuens, non
vovet validè paupertatem. Et denique, qui solum ut
Commendas lucaretur, aliquam profiteretur Religionem,
animo non observandi, quæ solemniter promittit, Re-
ligio, non est esse unde illicet, & cum in iustitia fructibus
Commendatur postea fruatur: quæ tamen omnia
absurda consentur; hi enim quamvis vovent illicet
mortaliter, propter illam pravam dispositionem vota
gravia non exequenti, nihilominus valida ea esse vota
nullus negat. A priori: quia haec duo, obligatio ad
aliquid exequendum, & ipsa rei executio, sunt admo-
dum diversa: ut patet in contractu emptionis, &
venditionis, de quarum essentia est obligatio ad tradendum,
non verò ipsa traditio, quæ basis est, ut deinde suo
tempore ponatur. Quando igitur diximus requiri pro-
positum, & voluntarim sequendi in promissione, est
sensus, ne peccetur; requiri, ut suo tempore executio
ponatur: nam ceterum pro promissionis, seu voti essen-
tia, satis est voluntas suscipendi in se obligationem exe-
quendi.

5. Remanet igitur solum decernere de tertio pro
quo adverte, dupliciter posse quempiam negativè se ha-
bere circa obligationem voti, seu promissionis. P. mō,
quando non habet hujusmodi intentionem obligandi:
neque explicitè, neque implicitè. A. s. 3. quando
habet saltem implicitè, ut si quis cognoscens naturam
voti qui sit adducens obligationem, vovet, non ad-
vertens nunc ad obligationem vel nesciens dictam na-
turam voti, vovet tamen juxta modum ordinarium,
quo alii vovent: in his enim duobus exemplis dicitur
quis implicitè habere intentionem se obligandi.

6. Dico igitur primò, in posteriori modo esse
verum votum, utramque ex eo orihi obligationem ex-
equendi. Ita Sanc. de mar. lib. 1. d. 9. num. 5. Castro Pal.
loc. cit. num. 2. Ratio est, quia jam voluntaria tunc est obli-
gatio, dum scimus quis & volens suscipit id, a quo necessariò,
obligatio sequitur, nec illam obligationem ullo
modo excludit, multò magis, si expresse intendat vovere
juxta modo ordinarium vovendi: in hac enim inten-
tione, involvitur intentione se obligandi.

7. Dico secundò, in priore modo non esse verum
votum, nec ex eo exurgere obligationem. Ita Sanc. ibid.
num. 2. sed contrarius videtur Castro Pal. l. c. n. 2. fin. imo
& ipsomet Sanc. alibi, id est, lib. 3. in Dec. cap. 10. n. 9. sed
forte in hoc n. 9. Inquit de casu a nobis dicto n. præced.
Ratio est, quia obligatio consurgit ex animo voluntar-
io promittentis: at si non cognoscas ex promissione
ori obligationem, voluntaria tibi obligatio esse non
potest; ergo ea orihi nec poterit.

8. Hac duo dicta non solum vera sunt in voto, vel
simplici promissione, verum etiam in juramento. Ita
Sanc. d. l. de mar. num. 9. v. Etiam, & in dec. lib. 4. cap. 1. a.
n. 23. Quare si jurasti, ut ceteri jurate solent, vel sciens
naturam juramenti, obligabit te juramentum: si verò
jurasti cum ignorantia inyincibili: scilicet ne habes
ad obligationem, illam scilicet non includens, nec
excludens, juramentum non obligat, nec indiget relaxatio-
ne. Atque horum duorum ratio est, quia juramen-
tum sequitur naturam actus, cui adiicitur, cum igitur
in priore ex his duobus adit promissio obligans: in
posteriori non item (ne implicitè quidem, ut supponi-
mus, secus enim esset casus n. 6.) valebit in priore jura-
mentum, ut & votum non autem in posteriori.

§. II. De obligatione gravi, vel levi, que nascitur ex promissione sive absoluta, sive conditionata.

1. **V**otum absolutum est, quod obligationem parit ex nulla conditione pendentem; v.g. *Voto jejunium* Purum conditionatum est, quod eandem obligationem suscipit, cum ponitur conditio; v.g. *Voto jejunum, si sanitatem obtinero*. Quod si rem promissam exequi vobis, quasi in peccata delicti, vocabitur votum conditionatum penale, v.g. *Voto jejunum, si infuso: & tunc profecto bonum negationis ludi tu potius intendis, quam bonitatem jejunij; nam jejunium assumis ut medium ad obtainendum, tanquam finem intentionis, ludi negationem*. Advertendum tamen per diligenter est, illud (si) non esse semper signum voti conditionati, haec enim particula non raro aequivalat particula (quando) & sic absolutum erit omnino votum, v.g. *Voto eleemosynam, si dominum redibit mens Pater, duplice* habet sensum: Primus sensus est: *Promitto eleemosynam, quando redibit meus Pater, quando scilicet nummis non carebo; & hoc modo est absolutum, & non conditionate obligatio* nem inducit, licet eius executio usque ad Patris redditum suspendatur. Secundus sensus est: *Promitto eleemosynam, sub ea conditione, quid à Deo redditum Patri obineam, & hoc modo votum erit conditionatum, nec obligationem nunc inducit, sed tunc quando Pater redibit*.

2. Interdum autem negotij difficultis est ejusmodi discrimen agnoscere; sed illud explicaberis, tum ex ipso modo, seu verbis promissionis, tum ex affectu rei, quae promittitur, tum ex appetibilitate ejusdem rei promissa, quae voventem potuit allucere; Conditionalia enim vel sunt solent ex affectu habendi, vel non habendi conditionem; Absoluta ex affectu rei, quae promittitur, v.g. *Voto jejunium si convalesco*, ideo conditionatum regulariter est, quia hujusmodi votum solet emitte ex affectu conditionis habenda, ideo sanitatis. Dico (regulariter) nam si infirmus ex amore jejunandi propter Deum, voventur se jejunaturum quando convalescat, votum sic explicetur: *Voto jejunium pro tempore, quo convalesco, & hoc pacto esset Votum absolutum, quia affectus voventis feretur in ipsum jejunium*.

3. His positis, votum quocunque de re gravi, sive absolutum, sive purum conditionale, sive penale, graviter obligare nimis est pauciflum, idque, ut probabilior sententia fert, ex sola virtute fidelitatis Deo debita, cui res promittitur. An vero votum de gravi re, leviter obligare possit ex mera intentione voventis, licet nonnulli refragentur, ut Sot. Vasq. Pont. apud Castro Pal. max. citandum: tamen probabilissimum est posse. Ita Sanch. Sua, apud Castro P.t.3. tr.15. d. 1. p.11. n.3. 4. quia ad promissionem obligantem requiritur, ut quis voluntariè sibi imponat obligationem: poterit igitur ut libet, imponere limitatam, leviter autem votum obligare, si levis sit res promissas, leviter accidit in preceptis de rebus levibus, jam communis est, & tuta sententia. Ita Sot. Nav. Sua. Val. Sanch. aliquo apud cuncta. Castro num. 6.

Difficultas superest in decidendo molestissima. Unde nam levitas, vel gravitas materie in Votis, Iuramentis, ut & in aliis preceptis mensuranda sit. Sed ego hac de re legislati, superque in superioribus lib. 1. c. 1. §. 3. à num. 2.

Ponitene Voti facti.

5. Inquires, peccatne contra obligationem voti, quem voti facti peccat? v.g. qui tristatur le emissoe votum Casitatis, Obedientiae, &c.

Respondeo, non esse saltem mortale, modò ex hac potestencia nihil immunitur de Voto. Ratio est, quia ejusmodi dolor, inobedientia voti non est: sicut non est inobedientia, seu, inobedientia precepti, si sentias, doleasque te de precepto Superioris gravari.

At estne veniale? Respondeo. Non esse innuit Suarez de voto, lib. 3. c. 7. à n. 4. quia ex objecto is dolor nullus continet materialiam; sicut enim potuisti non vovere, si potes nollere vovere. Ese docet probabilius Castro Palau. t.3. tr.15. d. 1. p.21. n.3; quia ejusmodi dolor saltem infirmat ex se propulsum, & executionem voti. Esto igitur poteris sine culpa non vovere: at ex suppositione quod voveri, obligari non ponere id, quod aliquarum retardare potest, quamvis re ipsa non retardet executionem ejus, quod promisisti.

§. III. Quandomam Votum obliget.

1. **C**ertum est primo, si voveas aliquid faciendum tempore determinato, v.g. anno sequenti, te ante non obligari, etiamsi intenderis, non tamen promiseris, antea facere. Ratio est, quia non nisi pro anno sequenti urge obligatio. Quod si dubium sit, intenderis solum an etiam promiseris, itandum pro libertate, & judicandu, te nequam promisisti, ita colligitur ex dictis lib. a. 3. §. 7. & Votum, n. 1. & docet Sanch. lib. 4. in dec. c. 11. n. 5.

2. Solum inquisi posset, An si prævides, forte anno sequenti impedimentum, quod non posses totum adimplere, temerari prævenire? Dico non teneri. Ita idem ib. cap. 4. n. 18. Sua. 2. de rel. tr. 6. lib. 4. de Voto, c. 14. à num. 4. Bon. 1. d. 1. d. 4. in 3. Dec. præ. quest. 2. part. 5. §. 1. n. 3; quia obligatio non potest nunc esse major, quam tu tibi imposuisti, imposuisti autem pro solo sequenti tempore, ut supponimus. At poterisne prævenire? Respondeo, si, annus sequens fuit signatus, ne ultra differetur voti executio, licet cum laude prævenire: quia in hoc casu obligatur vobis, etiam hoc anno, licet cum libertate, ut possit ad consequentem annum, sed non ultra, transferri. At si consequens annus decretus fuit ad suspendendam obligationem usque ad illum, velut si annum illum elegitis in honorem talis anni, verbi gratia, Anni sancti, vel ex alia quipiam tua intentione, præveniri nequam licet. Ratio est, quia tuum votum de praesenti anno fuit, sed signatè de sequenti. Simile quid evenit in voto conditionato, quod nec obligat, nec consequenter impleri potest ante positam conditionem. Excede, nisi anticipes intentione commutandi votum in aquale, vel in melius, fixa dicenda sua loco, melius enim est hodie hoc opus bonum, quam cras operari.

3. Si quis autem vovit clargiri eleemosynam, v.g. vel jejunium in hoc mense, obligabitur prævenire, si prævidet in fine mensis impedimentum, Ita Sanch. ibid. Sua. c. 12. n. 8. Bon. loc. cit. Laym. lib. 4. tr. 4. c. 3. n. 5. q. 5. quia in totam latitudinem mensis, licet cum libertate singulare dierum, cadi obligatio; sicut enim si prævides, te dominico impedientium ab auditione Sacri, non tenes audire die sabbati; at si ipso die dominico prævides impedientum hora, v.g. decima octava Italica, et petis antea hora, v.g. decima quarta audire, quando nullum obstat impedimentum, in casu nostro.

4. Si voventur quis ad Sacerdotium promoveri anno 25. sua aetatis, docet Sanch. l.c. n. 23. non obligari prævenire suscepientem aliorum ordinum; potest enim cedem anno 25. ab Episcopo intercessione dispensante ordinari omnibus; quod si Episcopus noluerit, excusabitur voventur. Sed profecto tanto viro hac in re absolutè non adhæco. Qui enim vovit finem, vovit & media, saltem ordinaria: quare si hic sibi persuaderet fore, ut Episcopus probabilitate dispenset, probanda est sententia Sanchez; secus, pertinet ad voventem media necessaria apponere ad votum implendum pro suo tempore, quod in casu nostro non potest fieri, nisi mediis aliis ordinibus suo tempore suscepit.

5. Certum est secundum, si nullum determinaveris in voto tempus, te obligari illud exequi quamprimum. Non notabili incommodo potes. Ita idem. Ratio est, quia si sine determinatione temporis rem promisisti, sine dilatatione saltem notabili, & more morali, & humano censeri velle rem solvere, dixi (sine notabili incommodo) non

Si, quod modò docuit Castro Palau; tamen ut indicat Sanch. lib. 4. in Dec. cap. 14. n. 21. apud Castr. disp. cit. 1. d. vot. p. 15. n. 7. non videri improbabile, dilatationem quam cunque, modò non sit probabile periculum omittendi omnino vatum, non esse nisi veniale (imò ex Bon. d. 4. de voto, q. 2. p. 5. §. 1. n. 3. citantem Arag. Tabienam Sanch. ne veritate quidem, rationabili causa intercedente) Ratio esse potest. Primo, quia nemo, cùm dat totum, quod promisit, & nullum damnum ex mora creditori facit, condemnandus videtur de gravi errore: sed solum de levi negligientia: nullum damnum ex prædicta dilatatione Deo cedit; ergo, &c. Non igitur ducenta paritas à creare humano; hic enim semper aliquid officit dilatio. Secundò, omnia sunt Deo praeficia, quare ex suppositione, quod vovens ponet etiam post multos annos id, quod vovit, praesens est Deo solutio, non futuræ: id quod certè non est in homine creditore. Tertio, votum est lex, quam privatim sibi quisque indicat, at eo ipso quod quis tempus in suo voto non determinat, videtur ad nullum terminum se attatae voluisse; sed solum ad rem quoconque tandem tempore exhibendam; ergo, &c. Quod si obijicias illud Deuter. 13. Cum votum voveris Domino non tardabis reddere, quia requirit illud Dominus & si moratus fueris, reputabitur tibi (intellig. sine rationabili causa) in peccatum. Facilius est responsio, nempe in peccatum, hac commoda proportione: mortale, si additum fuit tempus, vel ex mora periculum subiit transgredi, &c. veniale, si tempus determinatum non fuit, & simile periculum prudenter non timeatur.

12. Illud merito certum est. Bonacina, loc. cit. quando non adest periculum diminutionis servitij, posse tria sine veniali votu factu sine temporis determinatione, differri usque ad tempus, que credit quis se ita cum majori devotione adimpleretur; quia haec cedit ad majorē Dei honorem, ad quem votum ordinatur: quare major specie vota, in quo adest prædicta servitij diminutione, trium annorum non videri afferre dilatationem mortalem, nisi in eo casu, quo ex dilatatione subiicit periculum voto nunquam satisfaciendi.

9. Non placet haec doctrina Castr. s. 3. tract. 15. d. 1. de voto, p. 13. n. 7. nam propterea in posteriore casu concedit moram duorum, vel trium dimitatax mensium, in piori aliquando amplius, nempe sex mensium: quia, inquit, pro longiore dilatatione, Deus qui est Creditor, videatur invitus: sicut invitus estet homo, si tardi solutionem expectare à creditore cogeretur.

10. Ergo sic status Primo, in votis, in quibus dilatio servitij diminuit, v.g. in Religione, in Xendochio, &c. considerandum esse tempus, seu aetatem voventis: nam si vovens agat, v.g. decimum quintum annum, in dī quatuor annorum dilatationem non judicari notabile, hiscipe enim vitam religiosam solent adolescentes circa decimum quintum, & viigintium annum, quando scilicet status vita consuevit assumi: quare dum aliqui decimum quintum annum agens, permanentem Religionem vovet, nisi tempus determinet ad ingressum, non videret renuntiatio consueto modo, & tempore in aliquando statu vita. Ceteri Ledesma tom. 1. fuisse, tr. 10. cap. 3. dub. pen. docet juvenem sexdecim annum satisfacere voto Religionis, si intra triennium illud expletat; at fore transgressor, differendo octo; vel novem annis. Verum, si vovens quadragessimum, v.g. annum aetatis attingeret, dilatationem ultra sex mensibus latissime notabilem libens admittit: talis enim aetas longiori moram non permitit. Adde tres annos fortè videtur alicui parvam materiam, si demantur à servitio votis vita ab adolescentia ad senectutem: at non videri parvam materiam, si similes anni tres demantur ab aetate proiecta, ad mortem usque.

11. Status secundus, In aliis votis, quibus dilatio nihil nisi aetate temporis moram, licet probabilius

§. IV. An Votum obliget alios à vovente.

1. Vota esse personalia, sicut docuimus de jure voto, supra c. 3. §. 6. atque adeò non nisi ipsum voventem iis obligari, communis est doctrina. Si pater, v. g. voveat filium Religioni mancipare, abnuere licet filio: solum pater obligabitur ex sua parte (nam sic interpretandum est ejusmodi) votum, ut & similia de facto alieno) ad præstandi, quantum potest ea, quæ ad ejusmodi voti executionem conducunt.

2. Hinc sequitur, Nec hæredes, nec successores astringi ex vi Religionis ad vota Testatoris. exequenda. Ita Sanc. Castr. aliquo mox cit. Dico (ex vi Religionis) nam sive ex vi statuti, sive ex vi contractus, aliquando eos obligari, rectè docet Sanchez lib. 4. in Dec. c. 16. an. 16.

3. Triā sunt hæc addenda. Primum, Vota realia, adde & mixta ea pars, quæ sunt realia, & separabilia à parte, quæ sunt personalia, (de qua separabilitate mox dicetur) deberi ex vi iustitia ab hæredibus: sed certè non nisi juxta vires hæreditatis aditæ, & quidem in foro conscientie, etiam si confectum inventarium non fuerit. Ita Bon. d. disp. 4. de vot. q. 2. p. 5. §. 1. n. 4. citans Sanch. siologique. Ratio est, quia quando quis hæreditatem dicit, illam suscipit cum oneribus hæreditatis annexis: at onus hoc adimplendi vota realia, juramenta defuncti, esse annexum hæreditati saltem ex legibus canonicis, & cibilibus probavimus supra, c. 3. §. 7. n. 5.

4. Secundum. Concurrentibus aliis defuncti debitis preferendâ sunt vota, an postponenda? Dico cum Laym. lib. 4. tr. 4. c. 2. n. 13. primum omnium solvendū esse ex alienum defuncti, & expensas funeris: mox legitimam integrum, sive ascendentibus, sive defcentibus debitam, deinde vota, denique legata pia; præferuntur enim vota legatis, quia prior fuit obligatio votorum, quippe quæ testatorem adstringebant; quam legatorum, quæ nuræ hæredes obligant.

Quod si, ære alieno, & legitima soluti, hæredita non sit

Suare nullam vere sic Palau in infinito poterit, et cetera, in ejus, S. n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 11

fit solvendo omnia defuncti vota, non est implendum unum, & alia omittenda, sed singula pro rata: Ita Laym. *ibid.* cum enim æque ex vi Religioni: debeantur, non est cur unum alteri præponatur.

Tertium. Hæredem non debet vota reali persolvere, forte ante aditam hereditatem defuncti obtinuerit commutationem, vel irritationem; Paret, ~~qua~~ non obligatur hæres ad vota extinta, ~~scuti~~ non obligatus fuisset. ipse votens, cuius nunc hæres personam gerit. Nam propterea recte Bon. *disp. 4. cit. de vot. q. 2. p. 5. §. 2.* n. 7. infert Monasterium succedens in Bonis professi, non obligari ad solutionem votorum, quæ forte è emissione professionem; si quidem probabile est, omnia, etiam ~~re-~~ lia vota extingui per professionem.

§. V. *An Votum obliget eos, qui sunt sunt aliquibus potestate*

1. **O**mnes ratione utentes, nisi specialiter ab habente potestatem inhabiles reddantur, & nisi sint sub aliquius dominio, voto obstringi possunt. Ita S.Th. 2.2.9.88.art.9. & *passim*. **Ratio** est, quia omnes hi possunt aliquid Deo gratiam premittere; quare si Deus id acceptat, (ut certe, quia ipsi gratum est, acceptare supponitur) enascatur obligatio.

2. Dixi primò (utentes ratione) ut excluderentur amentes, puerique nondum septennes, nisi evidentē constet perfecto usu rationis potiri; nam in dubio nequamquam potiri præsumuntur ante septennium, ut dictum est supra, lib. 1. c. 3. §. 17. ² Atias m. 6.

3. Dixi secundò (nisi inhabiles reddantur) nam sic Ecclesia inhabiles fideles reddidit ad Votum professionis Religionis ante sexdecim annos, & non expleto rite anno probationis. ~~Si~~ id fecit non acceptando loco Dei, ea professionis vota. Ita *S. I. lib. 5. de vot. c. 4.* Laym. *lib. 4. tr. 4. de vot. c. 7. n. 2.*

4. Tertiò (nisi sint sub alicujus dominio) nati du-
bitatur , an impubes , Religiōsi , servi , uxori , filij , validē
voeant , obligationēnque voti contrahant , Quare de
his disputandum erit in consequentibus) & prius quidem
duabus prioribus , quorum voluntas secundum
omnes suas actiones subdita est alteri : nam de ceteris ,
qui solum ratione materiæ alteri subjectæ , sub aliorum
sunt potestate , colligerur ex dicendis , illam esse dependentiam
à Superiore , quoad voluntatem , qua offert ;
hanc , quoad rem offerendam , recte monet Valentia 2. 2.
d. 6. q. 6. vers secundo diligenter

Religiosorum, & impuberum Vora.

5 Dico primò, cùm Laym *ibid.* & aliis apud citatos esse probabile, horum Vota de materia honesta, quæ non sit pre judicialis superiori, vel patri, valere, pareréque obligationem, nec necessarium *consensum* positum dicitur patri, vel Prelati, sed sufficere *consensum* veluti negativum, hoc est, quod hi non contradicant. Si enim, sive ante votum factum, sive postea, illud positive irritent, non valere votum omnes fatemur. Ratio praedicta probabilitatis est, quia cùm pueri, & Religiosi dicuntur esse sub dominio Prelati, vel patri, quoad voluntatem, non est sensus, quod nihi possint velle, vel nolle; sed quod cùm modi esse vel esse potest ab illis firmum relinquiri, vel irritum reddi, prout ij voluerint. Illud, quoad Religiosos, obiter hic adverte: non posse a suo Prelato irritari Vota corum de transiendo ad arctiorem Religionem; idemque esse de quibusdam Votis annexis professioni; quia quoad hæc Religiosus non est subditus suo Superiori, sed Pontifici. Ita Suar. Sanch. Less. quos citar, sequitur Laym, *l.6.*

6. Si Religiosus vocat aliquid, quod non licet in ea Religione facere sine licentia, cum supponamus in hac sententia valere votum, quatuor potest, an obligetur licentiam illud faciendo postulare, y. g. si in Religione quamvis non potest quis sine licentia jejunare, at ipse jejunare Deo promisit, tenetur licentiam jejunandi petere?

Respondere tenet: ita Azor, Sotus, Armilla, Rodriguez, Sanch, Suar, aliisque apud eundem Laym, *ibid. n. 7.* qui enim se obligat ad finem ~~se~~ obligatur ad media falem ordinaria, que sunt nec falaria ad finem talis autem nomine est licentia *Prælati*: excipe nisi expresso, vel tacite loco intellexisse.

7. Illud certe dubium est, An tunc Religiosus obligetur declarare superiori suum votum: facilius enim fortasse Superior licentiam concedet? Respondeo, licet tutius sit, suum votum explicare, tamen non obligari probabile est censio, cum Cajet. Navarr. Suan. Sanch. contra Sotum Less. Azor. apud Laym. *ibid.* nisi tamen illud expresse, vel tacite vovens intenderit. Ratio est, quia, cum voti obligatio stricte sit interpretationis, non est censendum voventem se obligatis, nisi ad modum ordinaria, non verò ad extraordinaria; at ad praestanda ejusmodi opera, sufficit Religioso, si suum desiderium superiori ostendat. Fac Religiosum promissile dare quid alii, quod sine licentia dare non licet: nonne satis ei competere licentiam donandi, sine necessitate explicandi se promissile: ita profectò: ita igitur in casu nostro.

8. Dico secundò, aliquos docere omnia, etiam de actibus externis, vota Religiosorum, atque impuberum, etiam Patri, vel Prelati, non præjudicantia, esse invalida, ne obligacionem ullam inducere, nisi positivè ipsi consentiant, seu approbent. Itaque hæc sententia requirit ad voti valorem, scientiam, & consensum superioris positivum: illa prior allata n.5. solum requirit Superiorum non contradicere, etiam si ignoraret. Ratio hujus sententiae duci posset, ptimè ab autoritate, etiam enim videvit docere S. Thoma, quam effert Valentia 2.2.6. q.6.p.6. Hæc sunt laudè Doctoris verba 2.2.q.88.art.8.ad 3. Nullum Votum Religiosi est firmum, nisi sit de consensu Prelati. Idem habetur c. Monacho 2.0.q.4. ubi ex S. Basilio referatur non licere votare Monachos sine consensu Abbatis, si altera vorerit, frangendum esse votum.

Ratio secunda potissimum esse potest, quia ex quo Deus acceperat votum professionis in sui cultum, & impuberis peregrinati Patris propter corum fragilitatem subiecit, satis probabiliter dici potest, ipsum Deum non acceptare obligationes illorum, nisi iij, quos superiores, & veluti directores eis prescripti, positivè consentiant. Hæc opinio non placet, neque enim ratio subscriptionis tanta est in predicitis, ut libertatem volendi cetera alia tollat: ergo nec putandum est tollere libertatem volendi vovere in rebus nihil praæjudicantibus superiori, Lege eundem Valentianum *ibid. vers. ceterum u-*
nius est.

§. V 1. *Quæstratione obliget Vetus conditionale.*

1. **S**i Votum fuit sua conditione præterita, vel præsentia quacunque, vel sub conditione futura necessaria: ut: *Voxo ieiunium, si pater meus mortuus est; si nunc vivit, si cras orietur sol*, non suspenditur voti obligatio, posita veritate conditionis. Ita Azor. p. 1. lib. 11. cap. 15. usq. 9. Sanch. lib. 4. in dec. cap. 23. aliquis, quia conditio habetur pro impleta, adeoque habetur, ac si ejusmodi votum purè, sensim conditione et. cl. sum fuisse.

2. *Rursum, votum sub conditione impossibili, ut: oboe sejunum si volaverero, nunquam obligat, quia non uiam ea conditio ponitur. In quo ex Sanch. ibid. num. 8, onac. disp. 4. de voto, quest. 2. p. 2. num. 3. vers. dico 2. votum affectu a contrarie matrimonij, & ab ultimis voluntariis; haec enim valent, conditione impossibili rejectas atque diversitatis, fatis nunc illa sit, quia in his ita ges sanxere, quod non est in voto.*

3. *Hic ergo solium sermo remanserat de voto. Cib cor-*

3. Hic ergo iolum fermo remanet de voto sub
contione futura contingente, v. g. Votoe me *jejunium* rur
meu pater corvaluerit. Ajo Ante impletam conditionem
obligationem voti manere suspensam; ea posita, statim
obligationem urgere. Ita Sanch. loc. cit. cap. 2.2. num. 2.8.
autem ducitur ex intentione votensis, sic enim fibi ipse
suum legem imponere. Quod si sub duplice conditione

non tenearis. Idem esset, si quis, v. g. voveret Religio-
nem, si Petrus positivè approbet, si confessarius con-
siliū daret, &c. licebitne voventi Petrum, vel Confes-
sarius rogare, ne approbet ne det consilium, &c.
Dico, quoniam aliqui negent cum Sanch. quod peti-
tionem, &c. 23. n. 34. esse tamen probabile licere, qui sic
petendo, verè, & absolute non ponit impedimentum
voto, cum semper libe maneat pater ad accedendum,
&c. Petrus ad approbandum Confessarius ad dandum
consilium, &c. In Suar. lib. 4. de voto. c. 27. num. 18. Laym.
lib. 4. tr. 7. 4. cap. 6. 9. 6.

Sed esto, quis cum gravi culpa vi impedierit con-
ditionem ab alio pendentem, v. g. fraude, vel vi impedierit
Confessarium, ne approbet, ne consilium daret, &c.
tenetur ad votum servandum, tamen si id praestiterit
ad finem non servandi votum; an solum peccavit im-
pediendo, sed nunc ad votum non obligetur? Respon-
do, si adhuc res est integra, cessare debet ab impedien-
do (id quod nemini dubium est) & expectare, an ponatur
conditio, hoc est, approbatio, ut votum serves: at si
conditio amplius ponit non potest, ut si Confessarius, &
Petrus mortui sint, quid dicendum? Suar. Quem se-
quitur citatque Laym. l. c. 7. 3. Castr. 1. 3. tr. 15. disp. p. 17.
n. 11. aliique probabile putant non teneri amplius. Sed
teneri putant Bonacina disp. 4. cit. q. 2. p. 2. n. 6. & 7. Ratio
hujus est, quia ex eo, quod voventi sub conditio de-
pendente ab alio, tacite te obligasti velle ingredi, v. g.
Religionem, si per Patrem non sit apponere conditio-
nem; at jam in casu nostro non per Patrem, sed per te
impedienter fecit; ergo, &c. Afferit exemplum: Si
promiseris dare decem asles Petro, si tuam domum ingre-
diatur, tu verò illi fortes claudas, ut ipse ingredi nequeat;
teneris promissio, quia per te, Non petrum stat, quo-
minus is ingrediatur. Ratio Laym. est, quia conditio,
quam omnino, & expresse resipicit intentio voventis,
non adest, nec adesse potest. Votum non obligat ultra
expressam intentionem voventis; quare immerito (ait)
recurritur ad tacitam; quandoquidem hic adesse expre-
sse contraria. Ad exemplum responderet, id verum esse,
quia in promissionibus humanis sic leges, considerata
ca tacita obligatione, statuerunt, quod pon est in pro-
missionibus Deo factis, in quibus tota obligatio per-
det ab ipsa expresa intentione voventis. Vraque opinio
est probabilis.

Si votum fuit non sub conditione de positivo conser-
vando, sed solum de negatione consensu: dicam mox §. 6. n. 10.
8. Quid de industria male se in Religione gerit ut sic
dimitatur, etiam post biennium in societate, non est
tutus in conscientia, sed post dimissionem, debet instan-
ter petere ingressum, ut votis satisfiat. Ratio nostra
(quia enim adducitur à Castro Pal. s. 3. tr. 15. d. 1. p. 17. n. 13.)
non satis facit est, quia res semper est integra, si quidem
qui sic se male gerit, potest se emendare: unde & debet
juxta modò dicta impedimentum per fraudem apposi-
tum tollere, & post ingressum bonis virtutibus associa-
tum à dolo desistere.

Quod si fraude, qua usus es ad exorquendam dimissio-
nem detecta, Superior ad quem pertinet dimittere simul, &
recipere, te nihilominus repellere, liber manebis. Ita dem
tr. 3. tr. 16. disp. 4. p. 20. a. n. 1. quia aperiendo fraudem tec-
tum pro virili parte, quod in te fuit. Cur dixi ad quem per-
tinet dimittere simul, & recipere? vide apud Castro P. ibid.

§. VII. Quomodo obliget Votum paenale.

1. **Q**uid sit Votum paenale, & quid in eo principa-
liter intentatur, dixi supra, cap. 1. §. 2. num. 1.
Aliud autem est simplex, aliud duplex (nam si vovent
non ludere, & item si ludet, si jejunaturum, duplex est:
alterum absolutum, hoc est, votum non ludendi; alterum
sub conditione, iudic. hoc est, si luserit, volendi jejunare
Vtrumque tamen unum constat votum, quia ad unum
abstinentiam à ludo tennit.

2. Si

2. Si pena exprimatur sine determinatione quoad vices, quibus pena sit afflumenda, v.g. sic: *Vovo jejunare si ludem, Vovo peregrinationem Hierosolymitanam, si adulterium committam, &c.* non semper intelligitur toties esse subvertendam penam, quoties votum videtur; sed tenet regulam: Quando pena est ex ordinariis, quaque iterari solet, intelligitur toties quoties, scilicet in praedicto voto de jejunando, & lusendo, toties re ad jejunium condemnando, quoties ludis, quando autem est ex gravissimis, quaque iterari non confluverunt, qualis est dicta peregrinatio, in primo solim transgressione urget pena, in consequentibus ex doctr. Sanch. Lasm. apud Castr. rom. 3. n. 15. d. 1. p. 18. n. 6. Ratio est, quia non est verosimile voventis intentionem quae ex communi hominum more interpretandam esse in votis; post paululum dicimus fuisse, sibi imponere toties, quoties penas illas insolitas; verosimile est voluisse moderatas, & solitas; semper intellige, nisi qui contrarium exprimitur.

3. Si recorderis, sciasque votum emisisse, at neicias, an sub pena alia emiseris, ad nullam penam te obligo, quando, quamvis cum gravi culpa, contra votum agis; quia nemo sibi debet penam indicere, si certa non est.

4. Si recorderis voti, non autem penam, votumque transgrediaris; te ad penam nequaquam obstringi dimicis supra lib. 1.c. 2. §. 6. n. 26. probabiliter.

Præterea, quando ob quancunque rationem à voti transgressione excusat, te penam reum nequitam facio. Ita Sanch. lib. 4. in dec. 22. a. n. 14. vovisti, v. g. jejunaturam, si Sacro interfisi, sive die feriato, sive die etiam die festivo; expeditus autem ex assistentiis infirmi, vel ex invincibili casu. Missam non audis, ad jejunium non teneris. Ratio est, quia intentio fuit te in penam jejunare velle; at ubi nulla culpa est nulla debetur pena, secundum hanc regulam, te votum emisisse præsumendum est. Idem die, si in transgressione adit sola venialis culpa, quia gravis pena levi culpa nequaquam imponitur.

5. Donec in voto penali duplci, cum pena sit accessoria voto, sequitur, quod si absolutoris à voto censaris absoluuntur à pena. Ita Castr. l.c. n. 4. Imò non est improbable, si petas dispensationem dicti duplicitis voti, satis esse explicare superiori ipsum votum principale, v.g. votum de non ludendo, sine necessitate explicandi penam, sub qua dictum votum confirmasti. Sic idem n. 5.

Ratio est, quia tota ratio dispensandi residet in ipso principali.

CAPUT XIII.

Quid operetur Error, vel ignorantia in Voto.

1. **E**rror, sive ignorantia potest esse, vel circa voti substantiam, vel circa qualitates; vel circa finem; de singulis breviter. Et quamvis nonnulli distinguant, quando adest ignorantia positiva, & quando negativa; ego amem non distinguendum censeo: quia quod haec, quæ in hoc capite tractamus, necessaria non est.

Error in substantia Voti.

2. Dico primò, si erretur circa voti substantiam, vel ea ignoretur, votum iriticum est, quia deficiente substantia, omnia, quæ ab ea consequuntur, deficiunt. Ita Less. lib. 4. c. 40. dub. 2. n. 3. Suar. t. 2. de Rel. lib. 1. de voto, c. 11. n. 6. Suar. lib. 4. in Dec. c. 2. n. 6. Hinc, si quis non cognoscens votum inducere obligationem exequendi, illud emitteret, emitteret nulliter? Obligatione enim est de essentia voti. Si quis erraret in objecto, seu materia, quam votet, idem esset, materia enim est de voti substantia: Ut, si quis votaverit ire Hierosolymam, putans sine navigatione id fieri posse? Idem esset, si ignorans professionem

Religionis esse perpetuam, illam quis voeat: perpetuas enim in Religione pertinet ad essentiam.

3. Illa sit prædictis, scilicet ne causa est exceptio: nam si quod de substantia est neicias, votas tamen, prout res in se est, & prout alijs vovent (id quod ex animo tuo colligendum erit) Reus eris voti: quia tunc tacite consentis in substantiam voti.

Error in qualitate Voti.

4. Dico secundò, si ignorantia sit circa voti circumstantias, vel qualitates, diffingendum esse. Ita Less. loc. cit. dub. 10. & 13. Sanch. loc. cit. c. 3. a. n. 8. Suar. l. cit. a. n. 11. Bonac. t. 2. disp. 4. q. de voto, p. 3. §. 2. n. 4. nam si tanti sunt ponderis, ut in ipsum voti objectum redundant, visitabut, annalibaturque votum, tum quod substantiam, tum quod illas circumstantias. At si circumstantie sunt parvi ponderis, validum erit votum. Ratio est, quia ignoratiss circumstantis magnis ponderis, ignoratiss centrum ipsa voti substantia: at ignoratiss circumstantis modice consideratio, non censetur ignorari substantia voti, solum circumstantie illæ ignorare portent cauam facilitorem relaxationis. Explico utrumque exemplis.

5. Si vovetas Religionem Cartusianorum, vel Minimorum, neicias eos, & contineas a comedendis carnis: vel Religionem Capucinorum ignorans ab eis nudum corpus rudi lana contagi, nulliter voves: nec eas, imò nec aliam ingredi obligaris: quia ex una parte illam Religionem vovisti, & ex alia parte ex qualitatibus tuis sunt gravitatis, ut profrus immutent objectum tui voti: ita ut iis qualitatibus non cognitis, unde nec promissis, Religio incognita censetur, & non promissa.

6. Contrà verò, si vovetas dare elemosynam huic pauperi, credens eum esse, v. g. Sacerdotem, si invenias Sanctis non esse Ordinibus insignitum, adhuc teneris voto: ejusmodi enim error in illa circumstantia non videtur esse sanctus, ut tuum votum immutare possit: licet enim non vovisses, si illum Sacerdotem non petulas, vovisti tamen consentiendo substantia elemosynæ ex vi piceatis in pauperem, quæ te principali movebat.

7. Petes, si solum circumstantia pati momenti sit ignorata, unde validum sit votum quod substantiam, erit obligatio exequendi, si ea sit inseparabilis pars materia voti?

8. Respondere, erit: quia, cum parum pro nihilo reputetur, censetur votum esse etiam de illa patre circumstantia necessarij imbibita in principali. Quòd si forte est separabilis, possetque integrè substantia voti ponere illa circumstantia; tunc ea circumstantia posset omitti, quia tunc fuerit ignorata, sub voti obligacionem non cadit.

9. Video operosum esse aliquando dignoscere, An qualitas sit magni, vel parvi ponderis, sitque, tanta ut sedunder in substantiam: Nec tamen aliam regulam tradunt Doctores, nisi prudens boni viri judicium, quo ex circumstantiis, mente, fineque, quemde facto habuit votus (nec solum quem habuisset, si scivisset (tota res morali diligenter examinetur).

10. Error in fine Voti. Vbi etiam agitur, Quomodo deficit Voti finis.

9. Finis quantum ad nos hic pertinet, vel est solum impulsivus, & velut quædam occasio votandi, vel est principialis, & recte-intentus.

Hanc vocant authores causam finalē voti; illam causam excitantem, & moventem. Si, v.g. vovetas visitare Virginem Lauretanam, occasione, quod Laureti adficiens amicus, visitatio Lauretana est causa finalis; Amici, est solum motiva.

10. Dico jam tertio, si error sit in causa finali, nullum est votum, si in motiva, votum est validum. Ita Less. l. c. 11. Suar. l. c. 14. Sanch. l. c. 45. Bon. l. c. n. 13. Ratio est, quia finis intentus pertinet ad essentiam promissio- nis; ex fine enim promissio sequitur, ac cetera humanæ actiones

Cap. XIV. De Eo, cui fit Votum: 145

Perpetu:
ceptio:
nem, pro-
animi
c tacite
circum-
locutio:
nem, a n.
si tanti-
nt, vi-
ntiam,
tie fin-
i igno-
lenem
odice
a voti,
am fa-
el Mi-
carni-
ab eis
s: nec
a parte
immu-
onco-
scatur,
n huic
venias
enemis
a non
possit:
putat-
osyne
vebat
anti sic
tiam,
par-
rep-
trem-
forte
poni
posse-
tatio-
An
ata ut
ulam
, quo
habui
ta res
olom
el et
llam
sita-
adscit
Ami-
lum
Lett.
ario
ffio-
an-
nes

aditiones speciem suam, & essentiam trahunt; Corrisa vero ad essentiam promissionem non pertinet causa solum impulsa. Hinc, si vocasire Neapolim, quia credis in esse corpus sancti Nicolai, currit votum: quia error in causa finali; at verò si addeset Laureti tuus ille amicus, cuius fortè occasione peregrinationem vovisti, certe voti vincere teneris; quia amici visitatio solum sic causa motiva.

11. Quid si sancta Domus Lauretana alijs, v.g. translatum est, vel corpus modò dictum sancti Nicolai alijs invenerit? Respondeo, si multum, seu nosabiliter in loco plus dilatata, & quam à te distat Civitas Neapolitana, & Lauretana, inveniretur, sane dissolvetur votum: si parum item, sed obligabit, ut ex modo dictis à num. 4. colligitur.

12. Hac doctrina probat non solùm, si dicta causa finalis non adiut, seu ignoratur tempore, voti, votum non obligat, sed etiam illa esset post factum votum, etiam si illam intendit, & adesse scivisler votens. Quare statim votus finis vovendi peregrinationem Lauretanam fuit ut Virginem salutares, si casu Laureti deficeret sancta Virginis Domus, deficeret & Votum.

13. Quod si affuerit duo fines principales, v.g. visita

rio Virgini, & confessio facienda cum docto Confessario Laureti morante, deficiat autem alterutrum ex his, vel in altero erretur, non valebit votum, si per modum unius, vovisti; quia jam tuus finis deestat si non per modum unius, sed separatum, valebit: quia jam conatur alter ex finibus, qui cum sit principalis, sic mitatem voti latit communicabit. Quod si alter finis dependentia ab altero fuerit intentus, certè clangueret eo, quo ei dependentia, clangueret, & votum: Exemplum est in promissione, quam cum voto emitis Episcopus Trègencis cap. Magna, de voto, de Hierosolymitana, peregrinatione, anno obtinendam libertatem suam Ecclesia a Comite Campaniae, ibidem commotante; ut enim mortuus cum illi perlatum fuit, fuit & nulla iudicata promissa. Dices, ac Pontifex illud votum commutavit, ergo, iudicatum fuit validum. Respondeo cum Sanchez lib. 4. Decap. 2. num. 43, commutasse Pontificem ab dubium, quod peregrinatio promissa fuerit independenter ab auxilio Comitis, vel ad maiorem conscientiae securitatem.

14. Quia ratione autem dignoscendum, causam finalis sit, an motiva? Aliam regulam non habeo, nisi n. 8. insinuamus, nempe id ex circumstantiis, & praesertim ex animo votensis à prudenti esse dijudicandum: nam invidian votens est ita affectus ad unum finem, qui videtur minus principalis, ut ipsi maxime præcepit.

Quo modo error irrilevit, vel non irrilevit votum solemnis professionis, item Matrimonium, vide in superiori: *bus de juram. cap. 3. §. 5. a. n. 25.*

CAPUT XIV.

De Eo, cui fit Votum.

1. **I**ste est Deus, quem per vota recognoscimus: & ab omnium auctore impetrare bona quæpiam intendimus. Ita Sanct. Thom. 2. 2. quisi. 88. art. 4. 5. Quid si quis opus bonum Sanctis promittat, duplice modo gerere potest. Ita idem ibidem, & passim. Doct. Primo, ut ipsi testes voti, vel media佐es, seu intercessores apud Deum; & tunc quia principaliter Deus est, qui hi promisit, votum in omni proprietate nominabatur. Secundò, ut ipsi immediate colantur, spectata eorum excellentia, & spectata beneficis per ipsos aliqui concessis; & tunc quia promissio ipsiis Sanctis principaliter præstat, propriè votum non est, sed late, & proportionaliter, non tamen illicitum est sic votare; huius enim ipsi possunt orari, immò adorari, propter propriam dignitatem per cultum Dulie; ita & propter eandem pollutum ipsiis promissiones: bonorum

Parte I.

operum fieri quæ omnino servandæ sunt; nam secundus committeretur peccatum, specialiter confitendum contra similitatem Sanctis debitam. Certè, sicut licet nobis pater promissionem humanam, & politicam aliquod bonum opus homini spondere, ut: *Promitto tibi me jejunum.* Cur non ita licet? & Sancti? Ita Nau. c. 12. n. 15. in libro.

2. Dixi (is sole esse Deus) ut innuerem, Deum esse ordinarium finem principalem votentium, quare cum in professione Religiorum dicitur votum fieri coram Deo, Sanctis, & Praes. Deus est, cui propriè fit votum. Sancti sunt intercessores, vel mediatores, vel testes. Praesulatus est, vel item testis, vel ut Minister acceptans loco Dei. Ita D. Thom. Sanct. Azor. Suar. Bon. Val. apud Castr. tom. 3. tra. 15. d. 1. p. 7. n. 2.

CAPUT XV.

De Materiâ Voti.

1. **M**ateria Voti possibilis esto, honesta, non indiferens, ne impudens majus bonum, quæ in sequentibus breviter endabimus.

§. I. Materiam Voti possibilem esse aperit.

1. **J**N potestate votentis id, quod quis votet, esse debet: quia impossibilium nulla est obligatio. Ita Sanct. Thom. 2. 2. q. 88. art. 2. aliquem communiter. Si quis tamen videns rei impossibilitatem, illam voveat, non puto peccatum mortaliter, Dei enim iusta iactura gravis haec non videtur esse. Ita Castro Palt. 3. tr. 14. de voto, d. 1. p. 9. §. 1. num. 14. Hinc votum de facto alieno, de non moriendo, de non peccando, neque mortaliter, neque venialiter, & similia perinde se habent, ac si non fuerint emissa. Solum in primo diligentia adhibenda tibi erit, ut aliis faciat rem à promissam, is enim bonus sensus est illius voti. Simile quid in secundò, si intenderis non dare causam morti. In tertio an saltem obligeris ad partem, nempe ad non peccandum mortaliter, quod in tua est potestate, & alia qua ad hoc votum de non peccando pertinent, quia tale votum raro omitti solet, vide apud Doctores ibid. a. n. 6.

3. Quid de votente, dicitur, quæ separatum possibilia sunt, unum impossibilia, v.g. Si quis pro die hoc Dominicano voveat se inservitum Hospitali; & pro eodem se auditurum Confessiones: Respondeo, si simul per modum unius vovit, quasi utrumque omnino voluerit exerci, certè impossibilia vovit, atque adeò neutrum jure vovit; At si simul, sed separabiliter, dico debere unum eligere, sed cum distinctione, nam si unum ex his est de meliori bono, quam alterum, illud de meliore valebit, & erit observandum, ita Sanchez in Dec. lib. 4. c. 5. n. 23. majus enim bonum à Deo acceptari præsumitur: quod si utrumque votum aequaliter, vel quasi aequaliter continet bonitatem, alterutrum licebit eligere, & observare, altero neglecto; quia tunc nulla est urgens ratio pro uno determinato. Ita Sanchez, ibid.

4. Nota, posse continere, ut non simul, sed prius, v.g. hæc factum fuerit votum de uno, v.g. de inserviendo Hospitali, & hodie de altero, v.g. de audiendis confessionibus, quid erit tunc dicendum? Astro sive memor fueris prioris voti, sive immemor, valere prius votum, & sic in exemplo allato, valere illud de serviendo Hospitali, illudque esse servandum. Ratio est, quia prius illud jam fuit absolute validum, sive quæcumque obligationem induxit, ergo non potest à superveniente deici.

5. Sanchez lib. 4. in Dec. cap. 5. num. 24. aliquæ docent, quando votum posse, factum, v.g. hodie, est majoris Dei obsequij, quam votum antea factum, v.g. hæc, prævalexe posterius, ut potè Deo gratius, ac negligi debere prius, solum si sit dubium. Quodnam sit majus

N bonum.

bonum, prævalere, observandūque esse prius. Vnde vides in exemplo de famulatu in Hospitali, heri promisso, & de auditio Confessionum promisso. Hodie, quia certum est auditio meliorē famulatu, consequenter dicendum fore auditio meliorē eligendam non famulatum. Ita quidem Sanchez, & Ratio est (inquit) tum quia illud votum, v. g. serviendo in Hospitali non valet, quia est impeditivum majoris boni; tum quia concurrentibus duobus præceptis gravius est observandum; cù ergo in casu nostro concurrente duo vota, quia sunt præcepta privata, gravius, seu melius est observandum.

6. Verum, huic doctrina non acquiesco: quia semper prævalet, ut dictum est, prior obligatio, qua certò possider contra secundam promissio. Ad primationem in contrarium respondeo ex ipso Sanchez lib. in Dec. cap. 8. num. 40. qui tradit hanc regulam: Quando votum includit aliquod bonum, v. g. statum Religionis laxioris, quod est sufficiens ipsius voti materia, quamvis illud perfectior bona excludat, v. g. excludat statum Religionis strictioris validum est, quia materia illa promissa, v. g. perseverantia in dicta laxiore Religione est sufficiens voti materia respectu status imperfectioris, quem tum vovens habebat, qui est esse in seculo, atque est res consilij. Est igitur impeditivum majoris boni quod invalidat votum, non esse impeditivum boni majoris cujuscunq; sic enim nulla ferè vota valent, cùm semper sit invenire majus aliud bonum, quam sit votum factum. Sed est esse impeditivum majoris boni, quod vovens habeat tunc, cùm vovet; ut si quis dum est Religiosus in Religione observanti, velle vovere aliam non est observantem. Hac doctrina ipsius Sanchez posita, si sublimo, sed servire hospitali non est impeditivum majoris boni, quod habeat vovens tunc cùm vovet, melius enim est servire, quam otiosum esse ergo validum erit votum, licet sit impeditivum auditio Confessionis: sicut erat Religiosus laxior impeditiva strictioris. Si ergo est validum, quo modo à superveniente promissione invalidari poterit? Non ergo interim, cessaret votum, si supervenientia ergens necessitas, sive corporalis sive spiritualis, ut infra dicetur, & iterum non nego posse ipsum voventem, si velit, prius votum famulatus, commutare in auditio Confessionum, ut potè in melius bonum, secundum communem doctrinam afferentem licet cuiusque suum votum commutare in melius. De quo gratius, solum assero valere illud prius votum.

7. Ad secundam rationem, neganda est minor argumenti: Falsum enim est concurrere deo vota, prius enim solum est verum votum, quod obligationem sine impedimento in voente peperit; posterior vero, cùm sit incompossibile cum priore, obligare non potest; atque adeò præceptum privatum non est: Immo hæc posterior promissio posset dici esse impeditiva majoris boni; impedit enim, si executioni mandare, illud prius, ad quod invenitur ex privato præcepto obligatus: sicut enim si voveres, seu promitteres Religionem ingredi, contra præceptum charitatis subvenienti tuo patri extremitate indigenti; non valeret promissio, quia hæc est contra præceptum obligans; ita in casu nostro, quia promissio posterior pariter contra præceptum est, scilicet contra votum, jam, ut probatum est, obligans, nequam alet.

S. II. Materia Vot: oportet honestam esse, non indifferentem.

1. **B**onam, honestamque debere esse votorum materia: inde conatur, quia debet esse de re Deo grata: scilicet eam Deus acceptare non poterit: nam propterea potest esse etiam de re aliis præcepta. Ita S. Thom. 2. 1. quæst. 88. art. 2. Quid de re indifferenti, quæ est illa, cuius executio non magis est utilis ad vitam aeternam, quam ejus privato? Respondet, neque illam Deus

acceptabit, ut potè ut sic incapacem divini cultus, & obsequi. Quamvis rem indifferentem, ut item venialiter malam, vovere potem nisi veniale, siquidem gravis esse iugis non videtur: nam rem graviter malam vovere, certum est esse duplex peccatum mortale: alterum contra virtutem oppositum: alterum contra Religionem: cum sit peculiaris Dei iugis velle voto firmare peccatum.

2. Ex his advertis, differentiam juramenti promissori, quod homini fit, & voti, seu juramenti, quod fit Deo. Illud enim potest esse de re indifferenti, quia homo, cui sèpè placet, quod non est melius, rem indifferentem acceptat; hoc vero non ita, quia Deus non acceptat, nisi illud quod sibi gratum est, sive cultus capax. Neque obstat, si juramento illo promissorio homini, invocari Deum, invocatur enim solum, ut testis, non acceptatur.

3. Duo hæc explicationem postulant. Primo: An manus, vel indifferentis adjunctis à voente materia bona, illam viter, irriter, votum. Secundo: An è contra bonus suis materiali indifferentem afficiens, illam votum capace redat.

Quidam Primus: Sint haec duas regulæ, ex Sanch. lib. 4. in Dec. 6. num. 11. Quoties finis, sive mortaliter, sive etiam venialiter malus, sive solum indifferentis, ita adjungitur à voente materia promissæ, ut verè sit finis ipsius promissæ materia (id quod fit, quando vovens intendit per illam rem, quam promisit, obtinere aliquod malum vel solum indifferentis) toties ultra peccatum, quod forte invenitur in illa materia, votum est irritum. Ratio est, quia tunc res redditur mala ex illo pravo fine, atque adeò non acceptabilis. Sic est, si quis voveret elemosynam date pauperi, ut per illam pauper usuras exerceret, vel ut potens esset ad occidendum inimicum, & simili.

4. Regula secunda: Quoties finis malus additur ipsi voto, remanente re promissæ in sua honestate, votum est validum; quia tunc materia ipsa bona est unde & à Deo acceptatur: id autem tunc accidit, cùm vovens non intendit ut ipsi res promissa, sed solum ipso voventi ad obtinendum sibi malum, v. g. si quis voveret elemosynam pauperi, tam multis, ut id audientes, vanam astutiam concipient de virtute voventis; valer votum, quia res promissa nulla inficit pravitatem paupera; & solum ipse voventi actus ad finem illum malum dirigitur.

5. Una est sive exceptio, sive declaratio. Nam si ipsum votum emittitur, atque adeò ipse actus voventi ordinatur, ut obtineatur à Deo malus quipiam finis; tunc quia hoc Deo gratium esse non potest, irritum erit, ut supra diximus; quare si voveret quis dare elemosynam, ut obninet à Deo potius puerilla, vel inimicum occidere, & c. invalidè voveret. Idemque est, si voveret elemosynam, ut obtinere à Deo vanam nō hominum existimationem: in quo notes per velim differentiam: nam modò n. 4. fuit validum votum factum ob vanam gloriam, quia votum non emulsum ad illam à Deo obtinendam; sed solum comitante ex actione voventi, illam vanitatem qui auctorabatur: at nunc ipsum votum concipiatur ad captandum à Deo vanitatem illam, que ingrata prorsus Deo est, & quidem si res Deo mortaliter ingrata per votum exorari intendantur, peccabit mortaliter: si venialiter ingrata, venialiter: qualis enim est finis, tale redat votum, necesse est.

Ex dictis cum eodem l. c. Si quis voveret rem bonam v. g. jejunium, ut ex bello iususto incolumis evadat; ut ex concubina filium suscipiat, ut ex ludo illicito, sed non iususto lucrum reportet, lucrum scilicet, ad quod restituendum ex nulla lege sit obligatio, validè vovet; quia esse incolumem, habere prolem, lucrum illud retinere; mala nequam sunt, nam ideo licet de effictibus gratias Deo agere. Contraria vero, si quis voveret; ut lucrum ex usuris, vel ludo iususto reportet, ut obtineat à Deo vires ad inimicum occidendum ut recuperet sanitatem

licitatem ad adulterandum; invalidè votet, quia habet
leatum in jūstūm, pollere viriūs ad occidendum, habere
licitatem ad adulterandum, mala sunt. Dic que ingratia.
Hoc ex Sanchez, sed Castro Palauis mihi hīc magis
pliceret, ait enim, etiam in præcedenti casu non esse vali-
dum votum, quia neque in illo est votum de re bona le-
gitimū enim, ut relatum ad habenda prædicta, imbibit
alii medium ad illas, sic malum quid est.

Sed adhuc unus est casus, in quo est validum ejusmo-
dum votum, quando scilicet fit, non quidam ad habendos
alii effectus ex illis mediis, verū illis effectibus jam
habuit, sicut propter gratitudinem ad agendas gratias Deo
et illo filio, incolumente, luero. Tunc enim ex una parte
hæc non sunt mala ex se, & ex alia non intenduntur ha-
bent (jam enim sunt habita) pro prayo medio, à quo in
eala præcedente inficiebantur.

6. Vnum denique adverte cum eodem loc. cit. malum
quod apparet in ejusmodi votis, interdum non esse fi-
cilius conditionem; nam tunc valer votum, v. g. si quis
volet Religionem, si suus colligans in justus item vin-
cat, bonifice suis in justè potiatur, illa in justitia colli-
ganis non est finis voventis; pater, quia voventi mala
est, sed conditio, sensusque voti est: posito, quod
illud malum mihi eveniet. De Religionem voleo. Si
mille quid evenit aliquando in votō pecunia; nam si quis
volet: *Promitto ingredi Religionem, si adulterium*
*committere, seu in penam quod commiserim, valide vo-
ter, quia sensus non est, quod ipse adulterium tanquam si-
nus velit, sed in penam sui sceleris Religionem velit*
scipere.

7. Quid secundum, quid dicendum, si bonus finis
iungatur materie indifferente? Illamē voto aptam red-
deret, & sic de ea constabitne votum? Respondet, reddere
apam in eo casu, quo aliqua circumstantia facit, ut res
indifferens, grata Deo cōfādat, periculatque ad ejus obse-
quium. Ingetdi, v. g. vel non ingredi domum hanc, equi-
tar, vel non equitare, ruficari, vel non ruficari, res est
indifferens; si tibi ingressus, equitatio, ruficatio sit oc-
casio peccandi, dona manet talis occasio, honestum tibi,
gratianum Deo erit horum privatio. Quare tūm votum
nam bonum hoc ordinetur, valeret votum: nam si à
te non ordinatur, remaneret in sua indifferenta res-
pectu voti res illa, nec voti capaces erunt. Pari modo
votum ad obtinenda bona temporalia, quia finis est in-
differens, non valet: ut votum ad hanc obtinenda, ut illis
imperatis Deo gratia reddantur, validum est, quia hic
finis honestissimus est; & certè cūm Fideles vota propter
temporalia nuncupant, hoc posteriori, vel sicut modo se
gerit præsumant, non prætoti. Ita Sanchez. 7. n. 28.

8. Illud nonandum, ut res indifferens, modo dicō
ex bono hæc bona, debere esse aptam ad tales, bo-
nitatem, ut ita dicam, recipiendam Ponit exemplum
Sanchez ibid. n. 5. & num. 13. in votente non præscindere
ut unius, vel exercere ludum agitacionis Taurorum in
Festu Sanctissima Virginis; hæc enim vota irrita ex se
sunt, nec relaxatione indigent, quia usq[ue] non præ-
scindere, & Taurum agitare, cum in Dei, vel Sancto
votum obsequium non cedant, materia est incapax bo-
nitalis.

9. Si quis vovert capita animalium non comedere
in honorem Sancti Ioannis, Baptiste, vel vestibus qui-
bustam vestiti, vel non nere die Sabbati in honorem
Virginis, & similia invalidè vovert: quia hæc sunt va-
nas & inutilia ad fines prædictos. At si propter aliquam
circumstantia hæc pertinenter ad aliquam virtutem,
utique valenter vota de hisdem. Si quis enim multum
aliceretur à cibo capitum animalium, si quis vestibus
illis se per humilitatem contemnere intenderet, si quis
ab affectu nendi retardaretur, vel ab oratione, vel ab
exercitu spiritualibus validè ea vota conciperet: quia
hæc pertinenter ad virtutem abstinentia, humilitatis Reli-
gionis. Ipsum vestiti albo colore cedere in honorem
Virginis ut etiam vestiti colore ordinis alicuius Reli-
gionis, vergere in obsequium sancti Fundatoris, cor-
rect. I.

muniter homines prudentes existimant; nam propterea
votum de hujusmodi vestibus induendis communiter va-
lere canse. Ita Sotus lib. de iust. q. 1. art. 3. circa secun-
dam conclus. fæcēque Azor. p. lib. 1. t. c. 149. 5.

Quando dubitatur de Bonitate finis Voti.

10. Denique illud est hīc explicatu molestum, quia
sentiendum, quando dubium est, qualisnam sit finis ipse
principalis, bonisne, malus, an indifferens? Ut huic
difficultati faciam satis, recole, finem in voto esse posse
duplici modo. Primo, si quid, executione rei promissæ,
obtinetur intendantur, verbi gratia, per jejuniū intendit
quis obtinere, vel victoriam in tentatione prava, vel vin-
distam irimici, vel indifferenter corporis recreatio-
nem. Secundo, si quid non sit finis rei promissæ, sed
ipius voventis, quod alij dicunt, esse finem ipsius voti
ut quis promittat eleemosynam non quidem, ut ac-
quirat mediante illa, vanam gloriam (hoc enim modo
esse finis rei promissæ) Ned ut exerceat quidem alium
misericordie; ut illo actu intent ut vanè laudari à circum-
stantibus. Vides? Hic finis est ipsius voventis, ipsumque
afficit, non verò inficit a quoniam eleemosynæ, qui etiam tunc
est actus bonus, si sc̄um comitanter ex illo vana gloria
captari intendit.

11. Iam verò communis doctrina est, in primo casu
esse invalidum votum, si finis est malus, vel indifferens,
quia tunc res promissa affecta illo fine, mala est, vel indif-
ferens, unde materia voti esse non potest.

Contrà validum est in secundo casu, quia res promis-
sa bona est, eto, illa comitans affectum sit malus malitia,
vel venialis, vel mortali, iuxta affectum ipsius voventis.

12. Non est igitur in hoc difficultate, ut supponimus,
esse nos certò de hujusmodi finibus, sed implicata diffi-
culty est, quando dubitamus. ut ergo clare procedatur,
distingue diligenter tria.

Vel enim primò agi potest, quando finis principalis
est unicus, & certò malus, vel certò indifferens, dubita-
tur autem, an hic afficit re promissam, an verò ipsum
voventem?

Vel secundò, quando finis idem principalis, pari modo,
in se unicus certò afficit rem promissam, sed dubium
est, an in se sit malus, vel indifferens, an potius sit bonus?
Dico (afficit rem promissam) nam si afficit solum vo-
ventem, etiam si finis sit certò malus, nec solum dubiè
mala, vel dubiè indifferens, jam diximus n. 11. validum
esse votum.

Vel tertio, quando duo sunt fines, à quibus moveri
principaliter votus potuit, alter certò bonus, alter certò
malus, vel certò indifferens, sed dubitatur à quoniam ipse
motus ad votendum fuerit, ab hoc, an ab illo? Petrus,
v. g. certò votit Visitationem Lauretanæ Virginis, sed
dubit, motus principaliter fuerit à pietate erga San-
ctissimam Virginem, an à mera curiositate, an ab im-
pudico amore pueræ inibi habitantis?

13. His difficultatibus. Dico primò, Sanchez loc. cit. n. 28.
docere in primo casu valere votum, atque aded obligare,
quia certi sumus de voto, incerti de fine. Sed mihi vi-
deatur esse etiam probabile, nequaquam valere cum
Tancrèdi in q. mor. tr. 3. d. 4. q. 14. Ratio est, quia in
dubio, an finis ille cadat in rem promissam, an potius in
ipsum votentem, seu votum, jam dubitatur, an votum ha-
beat bonitatem, quæ de essentia voti, atque aded, an
ad sit votum. At ad illud, quod dubito, num sit votum;
non obligor, quia nunc prævalet mea certa libertas con-
tra votum dubium.

14. Dico secundò, cum eodem Sanchez ibid. c. 26. n. 24.
in secundo casu non valer votum. Ratio est, quia tunc
dubitatur de bonitate rei promissæ, & consequenter du-
bitatur, an bona sit, an mala; At operari cum hoc dubio
malum est.

Sed quid, si in hoc secundo casu dubitetur, an bona sit;
an indifferens? Respondeo adhuc non valere, quia in
casu hoc dubitatur, an Deus votum hoc acceptaverit,

N. dubita

dubitatur enim, an id habuerit essentiam voti, quæ est; esse de re bona.

15. Dico tertio, neque esse validum votum in tertio casu idque latius probabilitate; esto aliqui probabilitate etiam afferant, esse validum.

Ratio nostra probabilitatis est eadem, quam proddat atulimus; Si enim omnibus diligenter expensis ut certè à te semper supponimus; hinc, & in præcedentibus esse expendenda manet dubium, an motu fueris ad vovendum ex hoc bono, vel illo fine non bono, semper remanet dubitatio de constitutio essentia ipsius voti; ergo votum erit dubium, ergo non obligans, cum prævaleat certa libertas.

Dices, in hoc tertio case sumus certi de voto, sed incerti, qualisnam finis fuerit adhibitus: ergo prævaleret voto. Ita sentire videtur Sanchez loc. cit. cap. 7. n. 20. Respondeo: Nego nos certos esse de voto, quævis per verba illius exterioris fuerit explicatum: cùm enim dubitemus, an ejus modi promissio habeat bonitatem finis, de voti essentia, atque de ejus certitudine dubitamus; prævaleret ergo certa nostra libertas: nam verba illa solum materialiter se habent.

Replicas: Nemo præsumitur commissis delictum, ergo, quando est dubium, an voveris, v.g. Peregrinationem Lauretanam ex fine visendi amicam, vel viendi Sanctissimam Virginem; præsumis vovisse ex posteriore hoc fine; nam fecis, peccas, dum vovissem illam peregrinationem instaurare, ut turpem amorem fovere. Ita quis poterit ex illis Sanchez verbis, ibi (ut minus delictum præsumatur) argumenteri.

Respondeo, nos loqui, quando, omni præsumptione considerata, & omnibus expensis circumstantiis, adhuc remanet res dubia, enim dico, in foro conscientiae votum esse astimandum, non validum, quia non adest certè essentia voti. Esto igitur in foro exteriori, non me urgere possis ad votum propter dictam, vel quascumque alias præsumptiones, at in interno, cùm verè nesciam qualitatem finis, unde & nesciam, an commiserim delictum, necne, sum in eodem foro dubius de essentia voti: ergo illud exequendi nequaquam reus.

§. III. Materia Voti impeditiva majoris boni esse non debet.

1. **H**ujus generis tunc esse materiam Voti, cùm impedit majoris bonum: quod vovens actu habet, dixi per occasionem *supra*, §. 1. n. 6. Si quis ergo, dum est Religiosus strictæ regulæ, voveret Regulam laxiorum, certè nulliter vovet; quia Deo id quod meliorem bonitatem impedit, gratum esse non potest. Id quod satis sit in memoriam revocasse.

§. IV. Expenduntur quadam particularia Vota.

1. **P**otest, quia non raro negotium faciat dijudicare, an majoris bonum emissum Votum impeditur, vel alia quædam peculiaria, id est nonnulla vota, quæ in controvèrsiam vocari solent, hinc examini subjiciam, & manifeste deceam.

Votum non vovendi.

2. Votum non vovendi absolute nullum est: Ita Azor. p. 1. 11. 14. q. 6. quia opponitur votorum emissioni, quæ Deo grata est. At votum non vovendi indiscretè, temerariè, sine consilio Confessarij, validum est; quia vovere cum tali cautela, honestam, & virtutem prudentiam sapit.

Non ludendi, & similium.

3. Vota non ludendi modestè, seu per Extrapeliam non recreandi, cibis delicatis non utendi, valent communiter, procedunt enim ex amore mortificationis, & penitentie, quæ melior est, quam illa, quamvis honesta, recreatio. Ita Sanchez tom. 2 de Relig. lib. 2. de Voto, c. 8. n. 8. & c. 40. dub. 5. n. 43. Dico (communiter) nam si ea recreatio, ludus, cibus, in

speciali casu essent assimilæ tuæ utiliora, Vota de abstinentia illis non valent, quia tunc bonum Deo gratius impedirent. Ita *Suar. ibid. n. 9.*

Par modo non valent, si emitterentur ab uxore, v.g. ob mestitiam, quam profiteri velit ob mortem viri; ut licet enim illa abstinentia, vel indifferens est, vel potius vanæ, nec Deo grata, votum non ludendi, ne fieri jauctura rei familiaris, valet ex Sanchez lib. 4. in decal. c. 7. n. 29. & meritò, quia actus virtutis est, nolle prodigere.

Contrahendi Matrimonium.

4. Votum absolutum contrahendi Matrimonium non valet, quia impedit celibatum, bonum, nimis melius. Ita *Suar. l. c. 9. n. 2. Laym. lib. 4. tr. 4. c. 2. n. 12. Sanch. lib. 1. de matr. d. c. 1. & in Decal. 8. n. 51. & 52. aliisque.* Votum contrahendi cum hac puella paupere, cum hac meretrici, &c. nec item valet, ex *Suar. d. c. 9. n. 8.* quia puellam esse pauporem non vincit majoris bonum celibatum. Excepte, si forte matrimonium est tibi necessarium ad vitandos tuos laplusi, vel esset necessarium ad prolem pro bono publico suscipiendam, vel ad ducendam puellam, quam data fide violasti in his enim casibus urget præceptum quod servare melius est, quam servare celibatum, quod est de consilio. Idem est, (at Bonacina) si sub conditione si voves. Si quasi ducam, ducam meretricem, vel pauperem; Ratio est, quia quandoquidem celibatum non servas, melius est, majorisque charitatis opus illis per tuum matrimonium, auxilium impendere.

Non acceptandi Prelaturas, vel Sacerdotium.

5. Votum non acceptandi Prelaturas, sacerdotales dignitates, validum est, si recta fuit intentione. Ita D. Thom. 2. 2. q. 18. 5. art. 1. & 2. aliisque, sicut enim primo a pecto videtur impeditre majoris bonum, neppè Episcopatum, v.g. quia est status perfectior eo quem habet actu vovens; tamen propter humilitatem, mortificationem, & pericula debitum minus non exequendi, melius est ejus privatio. Hinc inferit *Suar. l. c. 1. n. 10. fin.* Votum non suscipiendi ordines & ritus esse, quia ordinis suscepit non affer illud periculum; at votum non suscipiendi beneficium, aut quodcumque regimine animarum, ratum est, quia in hoc voto dictum periculum adest. Sed certè puto etiam Votum non suscipiendi ordines validum fore, si finis sit humilitas, & reverentia, qualem respexit S. Franciscus, dum ad Sacerdotij gradum noluit ascendere. Quia ratione Superior possit nihilominus præcipere prædictis ejus modi munera vide *supra*, cap. 7. §. 3. n. 1. 3.

Inseruendi in perpetuum.

6. Votum inseruendi hospitali in perpetuum, quamvis te impedit ab ingressu in Religionem, quod est melius bonum, validum est, quia *supra*, §. 1. vers. ad prius, vidimus non debere considerari in hac materia quodcumque majoris bonum; sed illud, quod vovens habet actu, dum vovet: at certè melius est inserire hospitali, quam non inseruere, seu domi sue cum libertate ostiandi permanere.

Præstandi hoc, & non aliud.

7. Votum præstandi hoc determinatum opus, non verò aliud, valeat, necne? Si quis, v.g. Deo promittat hanc, & non aliam Religionem ingreflurus, hanc anterius decem chœmosynam distributurum, & non aliam, Coronam Virginis non nisi flexis genibus recitaturum, validè promittat? Sanchez lib. 4. in decal. cap. 8. num. 47. Afferit, validè promittere; quia licet haec vota sint conditionalia, excludantque alia bona: quia tamen indicet excludunt, sunt certè directè de bono honesto. Adde melius est, haec bona ex obligatione facere, quam liberum esse in aliis, quæ fortè non sient. Castro Pal. t. 3. n. 1. d. 1.

¶ deinceps, c. 8. §. num. 16. affirmat invalidè promittere: quia cum in his votum hoc, & non aliud, ratus bdaum, immo nec aliud minus promittetur, & vult enim hic votum coronam non alio modo, nisi flexis genibus recensit elemosynam non nisi decem auctorum dare) immis- tetur in illis materia apta voto cum incepta, incepta enim materia est priuato faciendi bonum opus, v. g. priuato facultatis dicendi coronam Rando, vel deambulando, si forte non possit flexis genibus; priuato volendi dari elemosynam quinque auctorum, si non possit decem, vel velit vixi, &c. & consequenter invalidè, ex mox dicendis, sequenti, sic vobebitur.

Certe utraque sententia est probabilis; sed in hac sententia, ne error irrepatur, est aduertendum, non raro ut videtur esse immixtam materiam inceptam, cum non sit. Nam si quis voleat, v. g. ingredi hanc Religionem, & non aliam, quia indicat pro sua dispositione hanc omnium apostoliam esse ad famulandum Deo; non audebit dicere illam nulliter vovere, quia licet hoc votum vniuersum cum privatione strictrioris etiunculanque Religionis, tamen cum respectu talis persona alii strictror non sit, quid bonum coram Deo, ea voti materia non est immixta cum materia incepta, quare valebit Votum; Eodem ergo modo in similibus philosophandum peralit, genere est.

Non petendi dispensationem.

¶ Votum non petendi sine causa dispensationem voti faci, vel faciendi, validum pronuntio: quia ad prudenter pertinet, nolle sine causa à voti obligatione cun. At votum non petendi dispensationem absolute, nequam valere puto; Ita Sanch. loc. cit. c. 8. n. 2. 1. lego etiam Catto Pal. l. c. 5. §. 4. n. 4. quia impedit magis bonum, nempce libertatem petendi dispensationem, quæ aliquid necessaria, vel faltem valde utilis est voventi.

¶ Votum denique non petendi dispensationem non includere votum non petendi irritationem, vel communicationem, & contraria, probabilius negari potest, quia hi sunt satis diversimodi; quorum unum qui vult, vovetque, non statim alterum vovisse presumendum est.

¶ V. De materia parum Voto apta, partim non item.

¶ Votus non votum ita est de materia que sit partim apta, partim incepta, v. g. partim possibilis, mala, indifferens, contra consilia, sine malo infecta, &c. partim possibilis, honesta, bona, sine bono affecta, &c. ita, inquam, ut indifferibilis per modum unius, si potenter talis rei natura, vel sic te intendente, promissio, nullum est votum. Si indifferibiliter, & vera dividit materia possit, votum est validum, & obligans, quod partem aptam dimitat. Ita Sanch. lib. 4. in Deco. 10. a. n. 1. Catto loc. cit. p. 8. §. 2. n. 10. Vovet, v. g. quis construere Ecclesiam, si non potest totam, non tenetur ad partem edificandam, quia indifferibiliter, & per modum unius tota Ecclesia promissa esse videtur; At si intenderit divi- fideliter, si minimus totam non posset, partem voluerit, ad hanc cenebitur. Ratio huius doctrina est, quia vovens, dum indifferibiliter quid vovit, unum non promisit sine alio, promisit dum indifferibiliter.

Tota difficultas est, qua ratione id, quando clara non appetere voventis intentio, dignosei queat. Tres afferunt communiter conjecturæ.

2. Prima: Quando res ex natura sua est incepta dividi, per modum unius censetur promissa; quando est apta di- vidi, censetur promissa dividibiliter. Hinc quia elemosyna est huius posterioris generis, qui promittit decem, nec potest nisi quinque, ad hanc obligatur: at quia ieiunium unius, dicitur prioris modi, qui non potest usque ad metitum à cibo abstineri, liber à Voto est.

3. Secunda conjectura desumitur ex usu loquendi, & communis affirmacione. Quare qui promisit nunquam

peccare, quia ex usu loquendi intelligi solet indifferibiliter, id est, nullo tempore velle peccare, cum id nō possit; siquidem ab eam etiam veniali peccato nemo potest se fenger liberare, ideo quamvis peccet aliquo tempore non peccare, vobis votum corruit.

4. Tertia conjectura dicitur ex illo principio: Accessorium sequitur principale, non contra. Quare si pars principalis voti est apta materia, licet pars accessoria sit incepta, obligabit vovens ad partem ad principalem: quia pars principialis, ut potest magis intenta, censetur absoluere promissa sine dependentia ab accessoria; v. g. si quia vovis se peregrinorum Romam facio inducum, facio deficiente, reus erit peregrinationis, quia facci usus accessoriis sit. Excepit, nisi accessoriis sit tantum ponderis, ut merito apparatur rem non esse absolutam, sed cum illo accessorio inseparabiliter promissam. Ut si quis promisisset die tam peregrinationem equestrem: certe dificiente equo, non teneretur ad pedestrem. Si vero pars principalis est incepta voto, licet accessoria sit apta, ad nihil vovens obligatur: quia corrivit principali, non censetur accessoria subsistere, cum per se accessoria fuisse promissum non presumatur, nisi contrarium expressè fuerit intentum in vox. Quare in allato voto, si quis peregrinari non posset, non propterea obligaretur faciem inducere, vel expensas itineris satisfacere, quia haec sunt accessoria peregrinationis.

5. Quid primò, si materia initio fuit incepta, postea apta? Quid secundo, si contra. Vnum ante responcionem moneo, An materia sit voto apta, necne, non est dijudicandum ex tempore, quo votum emititur, sed ex tempore, quo emititur: certum est enim, si hoc se vovetas audire Missam, videndum esse, an precium, & matutino audire possis, quando est aptum tempus audiendi; non vero pro serotino.

6. Hoc monito, sit hæc regula Sanchez lib. 4. in Deco. cap. 9. n. 4. Pro casu, quo initio materia fuit incepta, postea apta; nec clara est intentio voventis. Votum non valeret; nisi quando incepit fuit ex aliqua circumstantia accidental, & Voto extrinseca. Exemplum clarissim regulam explicabit: Si vovetas non ingredi domum quampiam nullo bono fine motus, etiam deinde adveniat bonus finis, in illo, v. g. transmigret puella petitulum tibi afferens; non obligaris voto, quia illud votum initio fuit invalidum ob materiam tum voto incepit, quod initio fuit invalidum, tractu temporis non conualescit.

Verum si vovetas, dum es in mari, vel dum es excommunicatus, audire, v. g. Missam per annum, obligaris ad Missam, remoto excommunicationis, vel maris impedimento: quia hoc votum valet pro suo tempore habili; illa enim circumstantia maris, & excommunicationis, licet reddiderint votum inceptum, pro tempore, quo existebant: tam ut post extrinseca voto, & accidentia, votum pro tempore apto, nequam invalidaverunt. Cum igitur huius voti executio tractum successivum habeat, implerique remotis illis circumstantiis possit, omnino debet.

7. Iam vero pro votis, quorum materia initio fuit apta, deinde evasit incepta. Regula sit huiusmodi: Quando fit incepta omnino, & in perpetuum, extinguiri omnino votum, quando autem fit incepta ad tempus, suspendi votum pro eo tempore, unde redeunte aptitudine, redire & votum. Ratio Regula est, quia pari passu procedit obligatio voti, cum aptitudine materiae. Quare si vovisti non ingredi illam domum ob peculiarem puellam ibi commorantem, si ea vitam absolvit, absolvitur & tuum votum, si autem eadem dicitur ab ea domo per annum, & deinde redat, votum tuum suspenditur, nec obligat per illum annum, obligabit postea.

8. Quando si votum fuit pro hac determinata puella, v. g. Berta, advenietque in eam dominum alia, v. g. Lucretia: licet afferat idem, vel etiam magis periculum ad illam dominum non extenditur votum, quia intentio voventis non fuit universalis ad omne periculum, ut

N. suppo

supponimus, sed ad illud ex hac individua persona dimanans.

9. Quid, si votum sit disiunctum, cuius una pars cadat in materiam aptam, altera in ineptam? ut si quis ita voleat: *Ego promitto Deo vel me fui a murum, vel me Religionem ingressum: Ego promitto religionem ingredi, vel me furer, vel ut Deo serviam: Vovo vel te occidere, vel me per aliquot dies jejunaturum, & similia: Respondeo dannum esse non absimilem regulam; videndum enim est, an disiunctio cadat in duplum illam materiam, vel finem, necne. Si cadat in utramque, alicuius est votum, quia existente una parte mala, utraque pars mala erit, cum malum ex quoconque defecit, quare voti materia esse non potest. Quod si disiunctio non cadat in utramque partem, sed determinatae intendatur una pars, altera vero solum sit apposita, ut conditio, valabit votum quadam illam partem determinatam, si aliunde apta vota est. Exempli clarior evaderet doctrina. Sit, qui sic voleat: *Promitto aliquid furiari, quo sim dives; & si furiari non possum, promitto me in Religionem ingressum. Vide hic adesse veloti duo vota. Alterum: Promitto furiari; & hoc invalidum est. Alterum: Promitto me Religionem ingressum, si furius non fuero, & hoc validum est; quia de re ex se bona, & omisso furti, est solum conditio.**

10. Quid denique, si votum idem disiunctivè emitatur, quia vobens nescit, quænam materia apta sit votu; ut si quis voveret se, vel daturum elemolynam anno sequenti, vel jejunaturum, quia nescit, an anno sequenti habeat pecuniam, quam pauperibus elargiatur? Respondeo, ad aliam partem possibilem obligari, nemini dubium sit, quia secundum adest virtualis voluntas se obligandi ad partem, quam voluntem inveniet: sic etiam muliercula voveret jejunium, ut cotinaret a Deo vel amasum, vel maritum, certè invalidum voveret ex modo dictis n. 9. at si ipsa ex ignorantia sic voveret, ut deinde à Confessario suo instruenda eligent id, quod bonum fuerit, virtualiter determinatam illam partem pertinentem ad maritum voveret, quare & validè.

s. V I. Quomodo Votum sit interpretandum.

1. **B**revis est Regula, fonsior petenda ex dictis cum ex Iuramento, supra, cap. 3. §. 4. Cum Votum obliget solum secundum intentionem voventis, benignè, & non strictè erit interpretandum, & quanto minus possit gravet voventem. *Leg. Suarez lib. 4. de voto, c. 7. num. 9. Laym. lib. 4. de voto, c. 3. n. 5.* Quod si de ejus intentione non constet, presumendum est votum fuisse emissum, juxta id, quod requirit natura rei promissæ; de qua res ipsa non constet, presumendum erit juxta quod significant verba, quibus facta est promissio; & quidem secundum communem vsum loquendi, cum semper presumatur quis sua verba menti velle conformare, eadèmque juxta morem patrum proferre.

Affertur interpretatio aliquorum Votorum.

Votum Virginitatis.

2. Votum pueræ de virginitate perpetua, immò de virginitate, nisi expresse aliqua limitatio addatur non solum eam obligat ad recusandum primum actum turpem, sed omnes deinceps. *Ita S. Thom. quem citat, sequiturque Suarez loc. cit. n. 5. & 7 quia ex voto loquendi illud (vovo virginitatem) significat perpetuam Castitatem; quare amissa per primum actum virginitate, adhuc obligatur ad refusando omnes actus tum externos, tum etiam internos contra virtutem continentiae. Ita in nostra opere, de Confessione Panormitana, lib. 2. c. 7. §. 1. n. 4. & colligitur ex Suarez loc. cit.*

Votum Peregrinationis.

3. Votum Peregrinationis potest impleri per peregrinationem equestrum; sic Bonac. disp. 4. q. 2. p. 6. n. 16. hæc enim in omni rigore peregrinatio est, & sic minus gravatur voventis: ut item propter non absimilem rationem,

potest impleri per peregrinationem factam propter alii negotia, dum ad isti intentio volendi voto satisfacere.

Audiendi Missam.

4. Votum de audienda Missa impletur juxta, ac impleretur, si esset de precepto Ecclesiæ, hoc enim modo presumitur promitti: sic Suarez loc. cit. n. 14. Si vovisti audire Missam quotidie; censeo ex vi huic voti tibi die festivo satis esse vuam audire; quamvis hæc sit de precepto, quia intentio tua videtur solùm fuisse, nullum transirem sine Missa.

Recitandi Rosarium.

5. Votum de recitando Rosario, absolutè intelligitur de tertia parte, quia hæc communiter Rosarium appellatur: sic Suarez loc. cit. 8. n. 5. Sanch. l. c. 13. n. 15. Rursum potest recitari cum socio alternatim, quia hic jam est voto apud nos communis: qui spud Hispanos, quia fortasse non adest, ideo Castro Pal. tom. 3. tr. 2. 5. d. 1. p. 12. num. 1, ejusmodi alternationis in eo voto adimplendo negavit. At sola mente recitari non poterit, quia oratio vocalis est in eo voto promissa.

Ingrediendi Religionem absoluere.

6. Votum, ingrediendi Religionem, vel suscipiendo Ordines sacros, non obligat ad castitatem, donec statu illi assumentis; scilicet plus nimio gravaret voventis, nec enim, illis si non assumentis, est emissum castitatis votum. Ita Val. 2. 2. d. 9. 6. p. 4. vers. aitque ex hoc quidem. An idem votum ingrediendi Religionis obligiter filium in necessitate patentem, fratrem, sororum, &c. vide apud Castro Pal. tom. 3. tr. 1. 6. d. 1. p. 7. §. 5. per totum.

Ingrediendi Religionem, si Pater consenserit.

7. Hoc votum tunc obligat, quando Pater id à filio sincerè proponente sciens, non contradicit. Ita Sanc. mon. citandus, non enim opus esse censeo, ut pater assensu positivum præbeat: quia ex communis more hic sensus ejus voti est: *Ingrediendi, nisi pater agere ferat, & contradicat.*

8. Quid, si prior contradixerit, sed deinde mutata voluntate consentiat: Dico tunc impletari esse conditio- nem, votumque obligare, iam enim abest contradictione.

9. Quod si contraria: hoc est, si consenserit, sed deinde, ante ingressum filii in Religionem contradicat? Aio votum non obligare, quidquid dicant Sanch. lib. 4. in Dec. cap. 2. 4. n. 14. Laym. lib. 4. tr. 4. c. 6. q. 2. quia non est, im- plera conditio juxta consensum voventis, qui volunt mo- litionem patris vitare.

10. Quid denique, si vel antequam pater posset signifi- ficare assensum, vel dissentium, vel antequam adveniat tempus ingressus, ipse pater moriatur: Dico votum obli- gate; quia solum, nisi aliud manifestè fuerit expressum, requirebatur, ne pater contradiceret, molestiamque pate- fetur, quæ neg. jam nunc adest.

Lejunandi.

11. Votum jejunandi intelligitur de jejunio more Ecclesiastico, unde pro quoconque die voveris, licet tibi latet in ecclesiis vesci, ex Sanch. lib. 4. in Dec. c. 1. n. 53. quamvis Castro Pal. tom. 3. tr. 1. 5. d. 1. de voto, p. 12. n. 18. neget, si votum fuit pro Quadragesima, vel aliis temporibus, in quibus ex consuetudine ab his abstinetur: ut que probabiliter: Si vovit qui jejunare in vigilia aliquius Sancti, quando hæc incidit in Dominica, potest, immò præ- ficit jejunare die Sabbati, quia hæc translatio de more Ecclesiæ est. Nam propter eandem rationem, eum, qui per totum mensum jejunare vovit, non obligo Domini- cis, nisi expresse etiam se pro illis obligaverit.

12. Si jejunium promissum violasti, carnem come- fuisse.

tione, vel literata comeditione, licet peccaveris, poteris
deinceps sapientia comedere, quia iam remanet principale, scilicet
jejunium, quod seruari potest. Dixi (nisi aliud expressè
intendatur) nam si intendam te jejunare præcisus. b. hac
forma, sine vino, sive pascibus, &c. & non sub alia illa
forma sed, quamvis cum primo violata, ad aliam ex vi
voti non obligaberis, quia illam vovisti, non aliam.

17. Sed quid, si vinum biberis, aique ad eum quæd
hanc circumstantiam votum violaveris, licet ibi tibi
sine novo peccato, vimum jterum, jterumque potare,
posito, quod alio in contrarium expressè non intendere?
Affirmat Sanchez, quia votum jejunij intelligitur
pro Ecclesiæ, hac autem ita præcipit jejunium, ut per
eum præceptum prohibeat carnes concedere pro qua
unque hora. Hæc, & alii Suarez satis probabilitate, ac
fieri contrarium eis abdissimum, & contra omnes
mobilimos Sanchez instar multorum nobis sit, ex etiam
in Layn, lib. 4, trah. 4, cap. 3, n. 3, sententiam Sanchez
non improbatum reputant.

Votum jejunandi in perpetuum, an obligat sexaginta
vites, vide infra, lib. 4, cap. 5, §. 11. 9.

18. Si votum quis omnibus festis feris, vel Sabbatis
ejunare, probabile est, si tunc inciderit Natalis Domini,
post jejunio se contineat: Ita Moltræ 1. 2. d. 27. n. 3.
in Azoz, lib. 11, cap. 20. quæst. 3. Fag. p. 1. 5. 4. lib. 1.
1. 6. m. 3. quia is est mos Ecclesiæ; nisi tamen expressè
contrarium intendenter, vel ex professo Religio, (ac
eum expellere aequivaleret) id noverit. Sic Th. Sanchez
lib. 6, Dec. cap. 6, num. 20. Propter eandem rationem, qui
votum in Vigilia ejusdem Natalis Domini jejunare, poteris
Vespere refractionem solito majorera sumere, nisi
terperte, vel modo dicto aequivalente rigorosum jeju
num promiseris. Ita Th. Sanchez, lib. 4, in Dec. cap. 11. n. 6. 5.

Abstinencia vino.

14. Votum abstinentiæ à vino, etiam ad evitandam
ebrietatem, non prohibet ceruissiam, & similia; quia haec
sunt lata diversa, & finis extrinsecus sub voti obligatio
nem non cadit. Alia de hoc voto mox afferam num. 15.
§. 1.

Iejunandi in pane & aqua: ubi? An Pastillæ esculentæ,
vel Macherones, hoc jejunum violent?

15. Votum jejunandi in pane, & aqua obligat sub
mortali, ne alio comedas, vel bibas. Excipe parvitatem
materie: quia certe in aliis nimirum laxè mihi videtur. Castro
Palus 1. 2. d. 27. n. 2. 1. dixit, dum docuit votum
abstinentiæ à vino, obligari sub gravi culpa, ne bibatur
& quantitate, que vino temperatæ. Itembus sufficeret
pro una comedere; quasi ad majoræ non obligatur
graviter: nimis, inquam, laxè. Si quis enim quater bibat
vino, quia de more mistum in prandio, temperatæ bis
debet, ergo sequitur, quod is, cui non licet vinum propter
votum bibere, possit sine gravi culpa bibere bis, vel ter.
Non credo. Semel igitur modo dicto bibere, non puta
tem gravis, plurimes, putat: Nec id durum videatur;
nam idem Castro Palus, lib. 1. 2. d. 27. n. 19. nescio, an sibi repu
gnavit, non multò ante dixit, seu supposuit, semel biben
do vino, frangit jejunum promissum in pane, & aqua.

16. Qui in pane, & aqua jejunare vovit, si non pos
sunt sic jejunare, obligabitur jejunare cum pascibus; si
non cum his, vel similibus potest, obligabitur cum la
tissimis jejunum seruare. Ratio est, quia accesserium
sequitur principale; non contra: cum igitur ex mente
committenter voventer (nisi aliud expressè intendatur)
in prædictis promittatur principaliter jejunium; si
illud obseruari potest, debet. Contraria verò si jejunare non
possit, non propterea a prædictis cibi, & etiam à car
nibus se contineat iubet, quia abstinentia ab his ac
cessoribus ad jejunium fuit promissa. Ita Layman, lib. 4, tr. 4.
cap. 1. n. 3, propter eandem rationem, si vovens jejunium
in pane, & aqua, hora consueta alios cibos quadrage
simales adhibuerit, violando graviter votum, adhuc

19. Huc facit sequens casus: Voveram ego per
omnes festas ferias solum panem comedere, & item vo
veram in Vigilia B. Aloysij panem non comedere, sed
verò res alias, ciceres, fabas, lentes, inmodice & pisces, &c.
incidit autem hoc anno Vigilia Beati in sextam feriam,
quid agam; sive enim solum panem, sive sola escu
lenta comedam, contra alterum ex votis faciam. Res
pondeo, hoc in re non puto attendendum ad præstatum
temporis emissi voti, quia tempus in Voto. Deo factis
videtur res valde extinseca, neque ad intentionem vo
ventis; supponimus enim hanc concurrentiam ipsum
non prævidisse. Puto hunc obligari ad ponendum, quod
Deo gratius existimabitur. Sicut enim, si tibi duo pro
missi, gemmam, v.g. pretiosam, & modicam picturam,
quæ ab amico expectabam, si deinde ab eodem non pos
sim obtinere utrumque, sed alterutrum, quem malueris
cerè gemmam eligeas, debeo, quo tibi in re maiore,
quam possim satisfaciam: ita videtur in galo nostro.

19. Verum, quid Deo erit gratius in re, de qua agi
mus, ubi utrumque jejunum ab eadem virtute abstinen
tia procedit, nec ad excellentiorem actum recurrere
possimus? Respondeo, Ceterum quidam, jejunium sine
pane esse gratius Deo; quia in genere abstinentia rigi
dus est, quam jejunium cum solo pane. Non astentior,
puto enim esse rigidius jejunium in solo pane, quam je
junium in ceteris. Nam ego potius eligerem, sive ad in
citudinibus palatum, sive ad nutritionem comedere pisces,
ciceres, lentes, pulces varias, variisque saccharo conditas,
fæculaque cum libertate diversos, præserim pro uno
tanum die; quam vnum aridum, siccum, insipidum,
nullo obsecro assecutum panem. Merito ego assero
gratius esse Deo jejunium in solo pane, quam jejunium
cum libertate in ceteris, quæ promisit.

Sed quid si vovens advertisset, cum vovit, ad utrum
que jejunium, ad quod obligabitur?

Respondeo, aliqui cum Sylv. v. Vorum 2. q. 17. ad utrumque,
si potest, quia utrumque promisit, quare nihil comedat.
Alij cum Vafp. de jejun. d. 24. 3. respondent ad neutrum,
quia diversum jejunium est, nihil comedere, quod
certe vovens non videatur vovissi; quam jejunium sive
pane, & jejunium cum ceteris, quæ promisit.

Dico congruentius loqui Priores, quia nisi vovens
amens fuerit, dum vovit panem non comedere, & alia
esculentia non comedere, nihil comedere promisit. Id
ergo seru, si potest; nam ceterum facile Superior dis
pensabit, vel gravis debilitas consideratis voventis
viribus iuste timenda excusabit.

20. Qui vovit jejunum in pane, & aqua, potestne
comedere pastillos esculentos, quos Itali Macherones,
vel Vermicelles appellamus: nam, si in illos, dum co
quuntur, parum olei, & amaraci paucula frondes infun
dantur.

supponimus, sed ad illud ex hac individua persona dimanans.

9. Quid, si votum sit disiunctum, cuius una pars cadat in materiam aptam, altera in ineptam? ut si quis ita voveat: *Ego promitto Deo vel me furarum, vel me Religionem ingressarum: Ego promitto religionem ingredi, vel me furar, vel ut Deo serviam: Voveo vel te occidere, vel me per aliquot dies jejunaturum, & similia: Respondeo dannum esse non absimilem regulam; videndum enim est, an disiunctio cadat in duplum illam materiam, vel finem, necne. Si cadat in utramque, alicuius est votum, quia existente una parte mala, utraque pars mala erit, eten malum ex quoconque defecit, quare voti materia esse non potest. Quid si disiunctio non cadat in utramque partem, sed determinat intendatur una pars, altera vero solum sit apposita, ut conditio, valabit votum quadam illam partem determinatam, si aliunde apta vota est. Exempli clarior evaderet doctrina. Sit, qui sic voveat: *Promitto aliquid furari, quo sim dives; et si furari non possum, promitto me in Religionem ingressarum. Vide hic adesse veloti duo vota. Alterum: Promitto furari; & hoc invalidum est. Alterum: Promitto me Religionem ingressarum, si furar, non fueri, & hoc validum est; quia de re ex se bona, & omisso furti, et solum conditio.**

10. Quid denique, si votum idem disiunctivè emitatur, quia vovens nescit, quænam materia apta sit voto; ut si quis voveret se, vel daturum elemolynam anno sequenti, vel jejunaturum, quia nescit, an anno sequenti habeat pecuniam, quam pauperibus elargiatur? Respondeo, ad aliam partem possibilem obligari, nemini dubium sit, quia secundum adest virtualis voluntas se obligandi ad partem, quam possibiliter inveniet: sic etiam muliercula voveret jejunium, ut cotinaret a Deo vel amasum, vel maritum, certè invalidum voveret ex modo dictis n. 9. at si ipsa ex ignorantia sic voveret, ut deinde à Confessario suo instruenda eligent id, quid bonum fuerit, virtualiter determinatam illam partem pertinentem ad maritum voveret, quare & validè.

§. V I. *Quomodo Votum sit interpretandum.*

1. **B**revis est Regula, fonsior petenda ex dictis *cum ex Iuramento, supra, cap. 3. §. 4.* Cùm Votum obliget solum secundum intentionem voventis, benignè, & non strictè erit interpretandum, ut quanto minus possit gravet voventem. *Leg. Suarez lib. 4. de voto, c. 7. num. 9.* Laym. lib. 4. de voto, c. 3. n. 5. Quid si de ejus intentione non constet, presumendum est votum fuisse emissum, juxta id, quod requirit natura rei promissæ; de qua res ipsa non constet, presumendum erit juxta quod significant verba, quibus facta est promissio; & quidem secundum communem vsum loquendi, cum semper presumatur quis sua verba menti velle conformatæ, eadèmque juxta morem patrum proferre.

Affertur interpretatio aliquorum Votorum.

Votum Virginitatis.

2. **V**otum pueræ de virginitate perpetua, immo de virginitate, nisi expresse aliqua limitatio addatur non solum eam obligat ad recusandum primum actum turpem, sed omnes deinceps. *Ita S. Thom. quem citat, sequiturque Suarez loc. cit. n. 5. & 7.* quia ex voto loquendi illud (vovo virginitatem) significat perpetuam Castitatem; quare amissa per primum actum virginitate, adhuc obligatur ad refudiendos omnes actus tum externos, tum etiam internos contra virtutem continentia. *Ita in nostra opere, de Confessione Panormitana, lib. 2. c. 7. §. 1. n. 4.* & colligitur ex Suarez loc. cit.

Votum Peregrinationis.

3. **V**otum Peregrinationis potest impleri per peregrinationem equestrem; sic Bonac. *disp. 4. q. 2. p. 6. n. 16.* hæc enim in omni rigore peregrinatio est, & sic minus gravatur voventis: ut item propter non absimilem rationem,

potest impleri per peregrinationem factam propter alii negotia, dum ad isti intentio volendi voto satisfacere.

Audiendi Missam.

4. **V**otum de audienda Missa impletur juxta, ac impleretur, si esset de precepto Ecclesiæ, hoc enim modo presumitur promitti: sic Suarez loc. cit. n. 14. Si vovisti audire Missam quotidie; censeo ex vi huic voti tibi die festivo satis esse vuam audire; quamvis hæc sit de precepto, quia intentio tua videtur solum fuisse, nullum transirem sine Missa.

Recitandi Rosarium.

5. **V**otum de recitando Rosario, absolutè intelligitur de tertia parte, quia hæc communiter Rosarium appellatur: sic Suarez loc. cit. n. 5. Sanch. l. c. 13. n. 15. Ruris potest recitari cum socio alternatim, quia hic jam est voto apud nos communis: qui apud Hispanos, quia fortasse non adest, ideo Castro Pal. tom. 3. tr. 2. 5. d. 1. p. 12. num. 1, ejusmodi alternationis in eo voto adimplendo negavit. At sola mente recitari non poterit, quia oratio vocalis est in eo voto promissa.

Ingrediendi Religionem absoluere.

6. **V**otum, ingrediendi Religionem, vel suscipiendo Ordines sacros, non obligat ad castitatem, donec statu illi assumantur; scilicet plus nimio gravaret voventis, nec enim, illis si non assumptis, est emissum castitatis votum. *Ita Val. 2. 2. d. 9. 6. p. 4. vers. aitque ex hoc quidem.* An idem votum ingrediendi Religionis obligat filium in necessitate patentem, fratrem, sororum, &c. vide apud Castro Pal. tom. 3. tr. 1. 6. d. 1. p. 7. §. 5. *per totum.*

Ingrediendi Religionem, si Pater consenserit.

7. **H**oc votum tunc obligat, quando Pater id à filio sincerè proponente sciens, non contradicere. *Ita Sanc. mon. citandus;* non enim opus esse censeo, ut pater assensu positivum præbeat: quia ex communis more hic sensus ejus voti est: *Ingrediendi, nisi pater agere ferat, & contradicat.*

8. **Q**uid si prior contradixerit, sed deinde mutata voluntate consentiat: Dico tunc impletari esse conditionem, votumque obligare, iam enim abesse contradictionem.

9. **Q**uid si contraria: hoc est, si consenserit, sed deinde, ante ingressum filii in Religionem contradicatur? *Aio* votum non obligare, quidquid dicant Sanch. lib. 4. in Dec. cap. 24. n. 14. Laym. lib. 4. tr. 4. c. 6. q. 2. quia non est, implerâ conditio juxta consensum voventis, qui volunt more Christiani patris vitare.

10. **Q**uid denique, si vel antequam pater posset significare assensum, vel dissentium; vel antequam adveniat tempus ingressus, ipse pater moriatur: Dico votum obligare; quia solum, nisi aliud manifestè fuerit expressum, requirebatur, ne pater contradiceret, molestiamque patetur, quæ neg. jam nunc adest.

Lejunandi.

11. **V**otum jejunandi intelligitur de jejunio more Ecclesiastico, unde pro quoconque die voveris, licet tibi latet in ecclesiis vesci, ex Sanch. lib. 4. in Dec. c. 1. n. 53. quamvis Castro Pal. tom. 3. tr. 1. 5. d. 1. de voto p. 12. n. 18. neget, si votum fuit pro Quadragesima, vel aliis temporibus, in quibus ex consuetudine ab his abstinetur: ut que probabiliter: Si vovit qui jejunare in vigilia aliquius Sancti, quando hæc incidit in Dominica, potest, immo præstat jejunare die Sabbati, qui hæc translatio de more Ecclesiæ est. Nam propter eandem rationem, eum, qui per totum mensum jejunare vovit, non obligo Dominicis, nisi expresse etiam se pro illis obligaverit.

12. **S**i jejunium promissum violasti, carnem come

stionem

tione, vel literata comeditione, licet peccaveris, poteris
deinceps sapientia comedere, quia iam remanet principale, scilicet
jejunium, quod seruari potest. Dixi (nisi aliud expressè
intendatur) nam si intendam te jejunare præcisus. b. hac
forma, sine vino, sive pascibus, &c. & non sub alia illa
forma sed, quamvis cum primo violata, ad aliam ex vi
voti non obligaberis, quia illam vovisti, non aliam.

17. Sed quid, si vinum biberis, aique ad eum quæd
hanc circumstantiam votum violaveris, licet ibi tibi
sine novo peccato, vimum jterum, jterumque potare,
posito, quod alio in contrarium expressè non intendere?
Affirmat Sanchez, quia votum jejunij intelligitur
pro Ecclesiæ, hac autem ita præcipit jejunium, ut per
eum præceptum prohibeat carnes concedere pro qua
unque hora. Hæc, & alii Suarez satis probabilitate, ac
fieri contrarium eis abdissimum, & contra omnes
mobilimos Sanchez instar multorum nobis sit, ex etiam
in Layn, lib. 4, trah. 4, cap. 3, n. 3, sententiam Sanchez
non improbatum reputant.

Votum jejunandi in perpetuum, an obligat sexaginta
vites, vide infra, lib. 4, cap. 5, §. 2, n. 9.

18. Si votum quis omnibus festis feris, vel Sabbatis
ejunare, probabile est, si tunc inciderit Natalis Domini,
post jejunio se contineat: Ita Moltræ 1. 2. d. 272. n. 3.
in Azoz, lib. 11, cap. 20. quæst. 3. Fag. phil. 5. 4. lib. 1.
1. 6. n. 3. quia is est mos Ecclesiæ; nisi tamen expressè
contrarium intendenter, vel ex professo Religio, (ac
eum expellere) æquivaleret id noverit. Sic Th. Sanchez
lib. 6. cap. 6. num. 20. Propter eandem rationem, qui
votum in Vigilia ejusdem Natalis Domini jejunare, poteris
Vespere refractionem solito majorera sumere, nisi
terperte, vel modo dicto æquivalente rigorosum jeju
num promiseris. Ita Th. Sanchez, lib. 4. in Dec. cap. 11. n. 63.

Abstinencia vino.

14. Votum abstinentiæ à vino, etiam ad evitandam
ebrietatem, non prohibet ceruissiam, & similia; quia haec
sunt lata diversa, & finis extrinsecus sub voti obligatio
nem non cadit. Alia de hoc voto mox afferam num. 15.
§. 1.

Iejunandi in pane & aqua: ubi? An Pastillæ esculentæ,
vel Macherones, hoc jejunum violent?

15. Votum jejunandi in pane, & aqua obligat sub
mortali, ne alio comedas, vel bibas. Excipe parvitatem
materie: quia certe in aliis nimirum laxè mihi videtur. Castro
Palus 1. 2. trah. 1. p. 12. n. 2. dixisse, dum docuit votum
abstinentiæ à vino, obligari sub gravi culpa, ne bibatur
& quantitate, que vino temperatæ. Itembus sufficeret
pro una comedere; quasi ad majoræ non obligatur
graviter: nimis, inquam, laxè. Si quis enim quater bibat
vino, quia de more mistum in prandio, temperatæ bis
debet, ergo sequitur, quod is, cui non licet vinum propter
votum bibere, possit sine gravi culpa bibere bis, vel ter.
Non credo. Semel igitur modo dicto bibere, non puta
tem gravis, plurimes, putat: Nec id durum videatur;
nam idem Castro Palus, lib. n. 19. n. 6. scilicet, an sibi repu
gnam, non multò ante dixit, seu supposuit, semel biben
do vino, frangit jejunum promissum in pane, & aqua.

16. Qui in pane, & aqua jejunare vovit, si non pos
sunt sic jejunare, obligabitur jejunare cum pascibus; si
non cum his, vel similibus potest, obligabitur cum la
tissimis jejunum seruare. Ratio est, quia acceleriorum
sequitur principale; non contra: cum igitur ex mente
committenter voventer (nisi aliud expressè intendatur)
in prædictis promittatur principaliter jejunium; si
illud obseruari potest, debet. Contraria verò si jejunare non
possit, non propterea a prædictis cibi, & etiam à car
nibus de continere iubet, quia abstinentia ab his acce
lerior ad jejunium fuit promissa. Ita Layman, lib. 4. tr. 4.
cap. 1. n. 3, propter eandem rationem, si vovens jejunium
in pane, & aqua, hora consueta alios cibos quadrage
minalis adhibuerit, violando graviter votum, adhuc

19. Huc facit sequens casus: Voveram ego per
omnes festas ferias solum panem comedere, & item vo
veram in Vigilia B. Aloysij panem non comedere, sed
verò res alias, ciceres, fabas, lentes, inmodicæ & pisces, &c.
incidit autem hoc anno Vigilia Beati in sextam feriam,
quid agam; sive enim solum panem, sive sola escu
lenta comedam, contra alterum ex votis faciam. Res
pondeo, hoc in re non puto attendendum ad præstatum
temporis emissi voti, quia tempus in Voto. Deo factis
videtur res valde extinseca, neque ad intentionem vo
ventis; supponimus enim hanc concurrentiam ipsum
non prævidisse. Puto hunc obligari ad ponendum, quod
Deo gratius existimabitur. Sicut enim, si tibi duo pro
missi, gemmam, v.g. pretiosam, & modicæ picturam,
quæ ab amico expectabam, si deinde ab eodem non pos
sim obtinere utrumque, sed alterutrum, quem malueris
cerè gemmam eligebo, quo tibi in re maiore,
quæ possim satisfaciam: ita videtur in galo nostro.

20. Verum, quid Deo erit gratius in re, de qua agi
mus, ubi utrumque jejunum ab eadem virtute abstinen
tia procedit, nec ad excellentiorem actum recurrere
possimus? Respondeo, Ceterum quidam, jejunum sine
pane esse gratius Deo; quia in genere abstinentia rigi
dus est, quam jejunum cum solo pane. Non astentior,
puto enim esse rigidius jejunum in solo pane, quam je
junum in ceteris. Nam ego potius eligerem, sive ad in
citudinibus palatum, sive ad nutritionem comedere pisces,
ciceres, lentes, pulces varias, variisque saccharo conditas,
fæculaque cum libertate diversos, præserim pro uno
tanum die; quam vnum aridum, siccum, insipidum,
nullo obsecro assecutum panem. Merito ego assero
gratius esse Deo jejunum in solo pane, quam jejunium
cum libertate in ceteris, quæ promisisti.

Sed quid si vovens advertisset, cum vovit, ad utrum
que jejunium, ad quod obligabitur?
Respondeo, aliqui cum Sylv. v. Vorum 2. q. 17. ad utrumque,
si potest, quia utrumque promisisti, quare nihil comedas.
Alij cum Vafp. de jejun. d. 243. respondent ad neutrum,
quia diversum jejunium est, nihil comedere, quod
certe vovens non videatur vovissi; quam jejunum sive
pane, & jejunum cum ceteris, quæ promisisti.

Dico congruentius loqui Priores, quia nisi vovens
amens fuerit, dum vovit panem non comedere, & alia
esculentia non comedere, nihil comedere promisisti. Id
ergo seru, si potest; nam ceterum facile Superior dis
pensabit, vel gravis debilitas consideratis voventis
viribus iuste timenda excusabit.

20. Qui vovit jejunum in pane, & aqua, potestne
comedere pastillos esculentos, quos Itali Macherones,
vel Vermicelles appellamus: nam, si in illos, dum co
quuntur, parum olei, & amaraci pauculæ frondes infun
dantur.

dantur, gratos se palato exhibeunt; cùmque ex alia parte concedamus omnes solum esse veniale, propter parvitudinem materie, tam exigua additione non violandum mortaliter sic esse jejuniū, videbitur alicui. Quid, si neque hæc addantur sed meri vermicelli, & similes aqua cocti comedantur?

Respondeo: quamvis hoc posterius sit concessu facilius, tamen utrumque puto esse contra ejusmodi votum. Ratio dicitur ex interpretatione communī sic votentium, qui dum jejuniū votent in pāce, & aqua, solo pane se fore contentos promittent, nisi expressè aliud intendant: at illa, quamvis ex simili farina, quā pāces, compacta edulia longè aliud sunt in vī humano, quā panis. Illud facile indulgeo, ut panem possit quis aquā coquere; quia sic non se extrahit ab vītate pāne: quā sicut posset illum ad prūnas affare, affāsque turnesci, quod nemo negat; sic poterit aquā elixare, elixatunque comedere.

Abstinētiā Carnibus.

21. Qui votit abstinētiā carnibus, pōret comedere lacticiniā, quia hæc non venuit in communī loquendi more, nomine carnū. Propter cādēm rationē, qui votit abstinētiā lacticiniā, videtur possē carnibus vesici, & ita putat Sā v. Votum n. 25. Sanchez d. cap. 11. num. 46. Sed non assentior, quia ex communī hominū existimatione, qui se prohibet lacticiniā, prohibet & carnes seu supponit carnū prohibitionē: & certè mirum est, hominem tunc non posse comedere ova, posse gallinām tacite (nisi exp̄lē contrarium intendatur) in voto abstinētiā lacticiniā, involuitur promissio abstinētiā carnibus, non vēdō contrā. De abstinētiā carnis accessoriē ad vōtū jejuniū. Vide n. 12.

§. VII. De Voto ēi indeterminata.

1. Votum de materia indeterminata, sive primū quoad quantitatem ut: Vovo elemosynā, non designando quantam; sive secundū quoad qualitatem, ut: Vovo dolium vīni, non discernendo cuius bonitatis, sive tertīū quoad individuātē, ut: Vovo dare in elemosynā vnum ex his duobus fēris, hinc, vel illum equum, &c. Votum, inquam, de re indeterminata validum est, & licetum; quia indeterminata non tollit bonitatem materie, sed solum obligat votantem, ut illam decernat. Sed ecce difficultas, qua ratione ea determinari in ipsa executione debet?

2. Dico primū, quoad priora dū, ita determinari debere, ut secundū regulam s. procedētiā datam, quād minus pōret, votant gravetur, usum tamen loquendi, & votant intentionē semper p̄trō oculis habendo. Ita Valentia 2.2. dīp. 6. quēst. 6. pūnt. 4. quēst. 3. Azor. 5. parte. lib. 11. cap. 20. quēst. 2. & 40. Bonacina tomo 2. dīp. 4. quēst. 2. de voto, p̄nūl. 6. num. 12. & 31. aliquē. Poterit igitur minimā, insinuāque, prout valuerit, eligere: Dīxi (Vsum loquendi, & intentionē p̄trō oculis habendo) p̄diligenter enim adverte, quod & Doctores advertunt l. Nummis, ff. de legātis 3. & nōs supra lib. 1. cap. 3. §. 7-2. Legatum. & v. Votum, monimus in legatis; tacitū ipsi voto interdum determinationē involvi, verbi gratia, si calicem vōteas, certē argenteum, non vēdō viliorū materie debes quia ex usū loquendi, dum vōtes Calicem, pro Missa celebranda vōtes, qualis est ad minimum argenteū quoad cupam. Pari modo, si votāsti panem, oleum, &c. non potes quācunque viliissima, sed quā vīlū communī solent convenire.

3. Vinum pro celebrandis Missis votit quidam dāndū singulis diebus Patribus Capucinis, atque hoc Votum in hæredes transmisit: qui (ut assolēt) sui genitoris letatē oblitū, vinum dabant insimā qualitatē: interrogatus ego de hæredum obligatione, eisdem monui, Votum Patris nō servari, nisi bonū vinum, ac Sa-

cificio dignū ministrarent, hoc enim tacitē promisi, ex communī ipso, Pater.

4. Dico secundū, quād tertīā indeterminatē, non individuātē; possē votantem, quod libuerit, eligere. Quia dōm̄ quis itā promisi, tacitē voluit non unā partē determinatē promittere, sed liberē offere, quam voluerit. Si quando alterutrum ex his ante electionē p̄tāceat, an, quod superēt, integrē debet, variā Doctores Dividendum putant, Sanchez lib. 4. in Dec. cap. 13. num. 19. & Molina, tom. 2. de iust. d. 270. vers. quando res una; integrē dāndū docet Bonacina d. 4. de voto, q. 1. art. 6. num. 34. & Castro Palau tomo 3. tr. 15. dīp. 1. p. 11. num. 26. illi, quia res remanēt non erat tota addicta: sed solum veluti pars; hi, quia sensus promissiōnēs videtur hic: Dābo eāquā, v. g. quem habebō ex his duobus vītrumque probabile.

CAPUT XVI.

De Obligatione Voti.

1. Non obligat Votum. Prīmū, si cēst ex naturā rei. Secundū, si ex lapsū temporis. Tertiū, irritatio. Quārdū, dispensatione. Quintū, commutatione, de quibz ea, quā magis sunt necessaria, in sequentibz exēplabuntur.

§. 1. De cēssatione Voti ex naturā rei.

1. Cēssat veluti ex naturā sua Votum, Prīmū, quando materia promissa, sive in re, sive secundū prudētē hominū existimationē, diversa notabilitē sit. Ita Valentia 2.2. dīp. 6. quēst. 6. p. 4. vers. eo igitur modo, Sanchez lib. 4. in Decalog. ap. 2. num. 20. Ratio est, quia illam promisiōnē votans, non vēdō diversam.

As sint mutatae circumstantiae in eo, qui votit castitatem, vel Religionem, si multos, vel aliquos annos vixit vxorū, disputat amicissimus Tancreda, p. p. q. mor. tr. 3. de Voto, dīp. 1. quēst. 5. i. an nimis benigne, qui legit, exēpendat.

Diversa autem sit, quando notabiles difficultates supervenient, vel de novo quid simile cognoscitur, ex parte ipsius materie promisiōnē, quare est periculum vītæ, honoris, gravis alicuius danni. Sic Suarez lib. 4. de Voto, cap. 10. num. 1. tunc enim res videtur transire in aliū statū moraliter diversum, quem votans, nequaquam promisi.

Dixi (de novo cognoscatur) nam si, non obstante illo periculo cognito, adhuc votāsti, obligaris promisiōnē, quia res pro tē non est mutata: solum erit periculum, an honestum fuerit, cum eo vītæ verbi gratia, periculō votare, atque adēdā, an votum valuerit: Sanē in tēdūm valere, quando virtuti consonum est, tali periculō se exponere, certum est, ut accidit forē Carthūnū, votanti, nunquam, ne in infirmitate quidem, carnes comedere.

2. Cēssat secundū, cessante causa finali, non vēdō expulsa: sic Sanchez loco citato, num. 42. Azor. parte 1. 1. 1. cap. 15. quēst. 14. fine cuius non subsistēt, nec subsistēt promissio. Quād si finis principalis sit duplex, videndum est, utrumq. divisibiliter, an indivisibiliter uterque fuerit intentus, & inde vigorem voti cognoscet, ut supra cap. 13. n. 12. & 13. innumius fatis.

Hinc, si votāsti dare elemosynā Petru pauperi, & hic dīces evasit: Si cādēm votāsti ad finem imētrandi salutē absēti illo, & hic mortuus erat, quando votum emittēbas; Si ad finem liberāsti captivū à servitū, & hic non inventātū fūstē captivus, vel ante tuū votū ad libertatem fugā se vindicasse; Si ad finem adīscendi Ecclesiam, atque hæc propter hæreticos, v. g. invenientes, adīscari non concedatur; ad nihil teneris; siquidē causa finalis tui voti nequaquam subsistit.

Notā

propter commoditatem, vel quid simile: alio anno continuato tibi erit jejunandum, ut ex iam dictis patet.

21. Quid, si dubium sit; an votens decreverit tempus in honorem dei, necne? Respondeo, tunc censendum esse cum Sanch. lib.4. in Decal.c.14. n.38. ac si non decreverit in honorem. Ratio est, quia de voto non certi sumus, dubitamus de tempore, ergo pravales posse voti: quare transfacto tempore, adhuc obligabit.

13. Sed quid, si voveat quis se jejunaturum, v. g. die Sabbati, & certus quidem sit non **Sabbatum** quodcumque elegisse, sed determinatum, si tamen dubius quodnam signatae fuerit? Respondeo cum Bonac. *disp. 4. de zoto, q. 2. p. 5. §. 1. n. 5.* tunc jejunandum illi erit proxima **Sabbato**: quare, si votum fuit intuitu temporis, eo **transfacto** non obligabitur amplius. **Ratio** est, quia ea videtur esse intentio **voventis**, sumptuoso exemplo à simili promissione humana, quae obligat proximo quoque tempore. *Item*, qui **Kalandis**, in princip. ff. de verb. **oblig.** Denique quando dicimus extinguiri obligationem, vel te non obligari amplius ad votum, intelligimus, nec te obligari ad rem promissam, nec ad aliud opus ejus loco. *Ita S. Thom.* 2.2.9.8. *ari. 3. q. 1. ad 1.* *Suarez lib. 4. c. 15. n. 7.* quia vovens illam rem promisit, non aliam in sua compensationem, ut supponimus: atque haec; de qua loquimur, non est commutatio, sed obligationis cessatio.

Ex his resoluti sequens dubium: Antonia vidua vovisse daturam pauperibus totum suum Dotarium, quod mox sperabat recuperatum ab herredibus sui viri defuncti, Recuperavit non multo post dimidiam ejus partem alteram herredibus dimisit bona fide, nil cogitans de votis. Et pone etiam fuisse mala fide, adeoque cum peccato, ex quo adducte advertenter disposuerit de re jam Deo dicata. Quæritur hinc an habeat obligationem restituendi pauperibus alterum tantum eius, quod remisit?

Respondeo, non obligari. Solum, si mala fide remisit, cum potuisse non remittere, peccavit contra votum, peccato delendo per paenitentiam. Ratio est eruenda ex dictis: & in simili sic afferit Suarez lib. 4. de vot. cap. 16. num. 9. Si quis inquit, soli Deo votis dare Hosipiali servum suum Petrum, & postea illum occidit, non teneatur ad aliquam compensationem: deberet enim esse aliqua restitutio equivalentis valoris, vel alterius servii similis. Nemo autem dixit vinculum voti precise spectatum obligare ad restitutionem aliquum Deo faciendam. Et paulo post probat illam culpam, quando affuit, non esse contra iustitiam, sed contra fidelitatem, seu Religionem, & ideo non esse mirum, si obligationem restitutionis inequam pariat.

§ III. *De Irritatione Votorum.*

Ille dicitur votum irritare, qui tollit absolute, & sine timore reviviscentia obligationem voti cuiuscumque, sive futuri, sive præteriti, sive sola mente, sive etiam voce prolati: tollere autem eam solùm potest is, à quo vovens dependet. Quoniam ergo dependens, vel est quoad voluntatem, ut est filius, vel Religiosus, qui dependet à voluntate patris, & superioris: vel quoad rem promissam, ut est servus, qui quoad bona temporalia, quando non habet, nec habitus est peculium proprium, dependet à Domino, ideo duplex est irritatio: alia scilicet directa, quæ est quando à Superiori, vel Patre tolluntur vota dependentia à sua voluntate: alia indirecta, quando tolluntur vota de rebus subiectis dominio alicujus. Et rectè quidem Pontius lib. 20. de matrim. cap. 17. num. 22. notat, non esse necesse, superiorum quemquecumque respectivæ ad vota, quæ irritare potest, ea spectantia cognoscere: sic enim potest irritare: *Ego aspergo te quæcumque tua vota.* Non sic in dispensatione, vel commutatione; debet enim dispensans, vel commutans peculiaria vota cognoscere, ut causam dispensandi, vel qualitatem commutandi, perpendat: quæ expensio, ut dicimus, in irritations non requiritur.

2. Directa irritatio semper est actus dominativæ po-

testatis: Indirecta potest esse etiam actus iurisdictionis, & ita quidem esset, si Pontifex prohiberet materiam ab aliquo promissam, prohiberet, verbi gratia, jejunium in die Dominica, quod quis vovisset, &c.

Porro tractationem de votorum irritatione breviter,
sed spero compleat, hic dabo, subscribendo sequentem
resolutionem.

Proponit *ar Casus.*

3. Antonius tredecim annos natus duo emitit Vota: Alterum ingrediendi, perseverandiisque in Religione: iterum dandi notabilem quandam clemesynam, Verum, eo egresso à pubertate, post annum scilicet decimum quartum complectum, Pater cum votorum filij confusus factus esset eadem irritavit: sed Antonius, cum dubitaverit, an id dicuerit patri, putaretque se reum esse nihilominus votorum eam, eadem scilicet ratificavit: nec multo post, mortuo Genitore, ingressus Societatem Jesu, atque anno decimo octavo sua atatis vota bieinij de more nuncupavit: in quo dubius post annis, nulla ante facta renuntiatio bonorum, Societate, ipso petente, dimisus est, regresusque in saeculum matrem viventem inventit, itemque patrum tutorem suorum fratrum, immo & futurum eundem Curatorem: Pater enim ex testamento constituit dictum Patrum administratorem, Curatorumque suorum bonorum omnium, donec filii, inter quos numeravit etiam Antonium, annum vigescimum quintum complegerent. Antonius ergo multas difficultates, nec vulgares propositus de praedictis votis, quas jam signillatim subdidit, & diluio.

Difficultas prima.

*An Antoniō per emissionem Votorum biennij Societatis Iesu,
extincta fuerint vota praecedentia.*

4. Concedimus omnes, universa vota, tum realia, non acceptata tamen à tertio, tum personalia in saeculo, vel in Novitatu facta, extingui per professionem solemnem, five jure Divino, five Ecclesiastico; atque adeo, etiam si commutandi intentionem non habeat profitens; non obligari amplius ad illa vota. Ita D. Thomas 2.2. quest. 19. art. 3. ad 3. Cajet. Azor. Sanchez, Lessius, aliique apud Cafr. str. tract. 16. de suscep. Religioſi status desp. 2. p. 8. n. 4. Ratio, cur tantā prorogatiā professio gaudeat, est quia in illa continentur eminenter quæcumque alia opera particularia forte promissa; quare, si te totum Deo in perpetuum dedicari, perfectissime solvit quæcumque ab ipso promissa illi fuerint.

Quoniam vero vota biennij Societatis Iesu non afferunt professionem solemnem, sed sunt simplicia, licet ex ure Pontificio novo verum constituant Religiosum, matrimoniumque irritent; ideo amplius querendum est, quid juris in casu nostro, quo Antonius non solemnem professionem, sed praedicta vota biennij nuncupavit; pro quo.

4. Premitto primò, sive ab ipso vovente, sive à suo Superiori posse omnia prædicta in seculo, vel Novitatum facta vota commutari in dicta vota biennij. Ita Layman lib. 4. tr. 4. cap. 8. num. 30. Castro Pal. ibidem num. 5. aliquid ab eodem citati. Ratio est, quia commune est omnibus, ut infra dicetur, quemlibet posse votum suum in melius commutare: at assumptio Religiosi status per dicta biennij vota, cum aequivaleat ex parte voventis, professioni solemnii; melior est, quām sint quacunque alia vota seculi.

Hac autem commutatione facta, jam non amplius vota præcedentia obligant; quia vota semel irritata, dispensata commutata, quando obseruantur conditiones, ab quibus expedita fore fuit dispensatio, vel commutatio, non amplius obligant, sed solum obligat materia subrogata. Vnde, si sine culpa quis ita commutatus à Societate dimittatur, non amplius vota sæculi ipsum urgerent. Dico cùm Sanch. lib. 5. in Dec. cap. 5. num. 55. 55

*line colpa) nam si enim culpa, cum teneretur, vel iterum
interdile vel prioribus votis satisfacere. Sicut enim pro-
prio Religiosa ita & voti biennii imbibunt condi-
tum perseverandi, quantum est ex se, in Religione,
etiam quod ex culpa sua non perseverat, non obseruat
conditionem a se dependentem: ergo non ponit mate-
riam subrogaram: ergo obligatur reverti ad priora vota
vel certe iterum ingreditur Religionem, nam sic
alium subrogaram materiam apponet.*

4. Premitto secundum, ex vi dictorum votorum Dien-
tium, quae dicta commutatione non extinguit, sed solum sus-
cipit vota precedentia. Ita idem, *loco citato*. Ratio est
quod haec prærogativa conceditur professioni solemnii
Religiose: at vota biennii vera professio solemnis non
est, & merito in *Can. 2. pr. Congregationis Societatis id*
dicitur: dum *ibidem* dicitur: *Provertioni in
fusione revocare vota, illamque iterum obligare*.

5. Nota autem ad commutationem explicatam *num. 5.*:
requiri ipsius votentis, vel superioris intentionem: non
cum communatur vota sine voluntate eius, qui con-
mutat: At ad sufficiem explicatam *num. 2.*, illam non
acquiri, cum ea suspensio sequatur veluti ex natura sua
et ejusmodi status assumptionem.

6. Ex dictis collige, resolutione proposita difficulta-
tis: Nam quia audiri Antonium suorum votorum
commutationem nec intendit, nec a Superioribus ha-
buisse: ideo eius vota in seculo emissa, si non fuerint a
Patre legitime irritata, suspensa solum fuerint per vota
biennii: quare per regressum ad seculum reviviscant, &
illam cum faciant, necesse est.

Difficultas secunda.

An Pater poterit Vota Antonii irritare?

7. Dico Patrem potuisse licere, & validè, dummodo
Antonius egressus a pubertate vota legitimè non ratifi-
cat. Ita Doctores mox citandi, & passim. Ratio est, quia
poterit dominativam potestatem, qua postur in filium
legitimum, immo & in illegitimum: Vide Castro Pal.
an. 3. m. 15. diff. 2. p. 7. n. 5. quando tamen pro hoc
non adest utor: de qua tamen *vide infra*, *lib. 5. cap. 3.*
§. 10. 11. vota omnis filiorum impuberum/sed est, in
feminae siue ad duodecimum annum, in masculis usque
ad decimum quattuor completos) vota, inquam, impuber-
um habent inhibitam hanc conditionem: si Pater con-
fessio, vel non contradicat. Id quod recte, sive ex jure na-
ture, sive ex jure Ecclesiastico, & dispositum est, ut imbe-
cilitas ejus statim consulatur. Si ergo Pater ubi licet
conditionem non ponet, jam omne votum corrumpit: Nec
solum potest Pater hanc vota irrita redere, dum alii
filii impuberitatem tenet: sed etiam quocunque tem-
pore potest adaptam pubertatem: quia semper militat ra-
tio, quod ea vota fuerint nuncupata tempore etatis im-
pudicit. Ita Cajet, Navarus, Sanchez, Lessius, Bonaci-
na, Suarez, Valentina, alioque apud Castro Pal. *loco citato*
§. 4. num. 5. contra Sotum Arag. alioisque ab eodem
titulari.

8. Extenditur haec patris potestas ad predicta om-
nia vota in impubertate emissa, licet implenda tempore
pubertatis, seu implenda, quando filius fuerit sui juris.
Vtbi gratia, ad vota, quae nunc puer undeциum an-
num agens emitit de elemosyna danda, de jejuniis,
de peregrinando, etiam quando ipse erit grandior, quan-
do sua bona possederit, &c. Ita Sanchez *lib. 4. in Decal.*
cap. 29. num. 3. quidquid dicat Castro Pal. *d. p. 3. §. 4. num. 2.*
Ratio est, quia irritativa haec potestas fundatur in imper-
fitione, quia puer votum emittit: at haec voti vovendi in-
perficio jam adhuc tempore, quo ea vota fuerunt emissa.

9. Extenditur item ad aliqua vota facta a filio po-
puberitatem, si tamen adhuc sit sub potestate Patris: Ita
idem apud eundem Castro Pal. *d. part. 2. §. 7. num. 9.* haec
autem sunt omnia, & sola vota, quae præjudicant dicta
potestas, Quandomam ab hac egrediantur, vide
lib. 4. num. 5. contra Sotum Arag. alioisque ab eodem
titulari.

Molin. *tom. 1. de inst. d. 240.* Anton. *Gom. l. 47. Tauris*
num. 1. & passim. Jurisconsult. Ratio est, quia circa haec
jus ipsi non habet disponendi: esto de aliis, in quibus
est sui juris, disponere, atque adeo vovere sine depen-
dentiā possit.

10. Hinc non solum elemosynam dicto tempore
promissam ex bonis ad patrem spectantibus, sed longas
etiam peregrinationes, Autumnam a domo absentiam,
jejuniis immoderata, & longas orationes, quibus dominus
perturbatur, vel quibus filius infirmati timeatur, potest
irritare pater dicto filio puberi. Contrà vota Religionis,
Caritatis, & dandæ elemosyna ex suo peculio, irritare
non potest. Sic Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap. 35.* idem
est in voto de frequentandis Sacramentis, de jejuniis,
oratione que moderatis; deque similibus eodem dicto
tempore promissis: quæ cum nihil præjudicent patriæ
potestatis, irritare non valet pater: quia in his sui juris
est pubes.

11. Nota posse a patre fieri irritationem, etiam con-
tradicente filio: quia patria potestas non dependet in
suo usu a filii voluntate. Nec obstat commutationem
voti non posse intentari invito votente: non obstat, in-
quam, quia in commutatione votens acceptare debet
materiam subrogandam, ad quod requiritur consensus
votentis: quod non est in irritatione: nam propterea
probabile etiam reputatur cum Castro Pal. *diff. 2. citat.*
p. 4. num. 6. contra Suarium *lib. 6. de voto, cap. 1. num. 13.* ex
gravissima causa posse dispensationem voti tradi invito:
quia liberam habet Praefatus potestatem dispensandi;
nec a subdito dependentem, licet necessario, non nisi ex
rationabili causa, exercendam.

12. Quare. Requiritur causa, ut predicta vota
irritare Pater; Respondeo, quamvis aliqui, ut Lessius *lib.*
2. cap. 40. diff. 12. num. 70. & dub. 3. num. 76. Layman *lib. 4.*
tratt. 4. cap. 7. num. 18. causam requirant, afferantque sine
illa tam irritant patrem. Quiam filium irritationem
petentem, peccate venialiter: aliqui vero id negant: ut
Azor. *p. 1. lib. 11. c. 7. q. 1.* citans Sylvest. Angel. alioisque
Basil. de Pont. de matrim. *cap. 17. num. 12.* video tandem
utroque Doctores quoam proximam esse concordes: faten-
tum enim & illi causam ad excusandum a quacumque cul-
paejam unam sufficientem esse: quia seilicet gravatum
se filius voto sentiat, cum igitur tam modica causa sit fa-
tis mortaliter loquendo, culpa semper evitabitur. Sic San-
chez *lib. 4. in Dec. cap. 24. n. 15.* *16.*

13. Quid, si pater concessit licentiam votandi, vel vo-
tum filii confirmavit, licet teneat deinceps irritare?
Negativam sententiam sectantur Lessius *lib. 2. cap. 40.*
diff. 10. num. 76. citans Cajet. & Panor. Suarez *lib. 6. de*
voto cap. 8. num. 7. sed probabilem esse affirmativam
puto cum Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 27. num. 18. & 21.*
& Layman *lib. 4. tratt. 4. cap. 7. num. 17.* quia per licentiam
concessam non se pater privat, nec se privare potest
potest, quam a natura, vel a jure haber irritandi. Vnum
limita: nam si votum sit reale, paterque per licentiam
concessam filio illud emitendi, tacite, vel expresse rem
promissam filio donavit, ut per torsum de ea disponeret;
nec posset revocare, quia eam a suo dominio jam abdi-
cavit. Si Pater promisit non irritari an adhuc possit dic-
cam mox *num. 37.*

14. Ex dictis collige Patrem tunc potuisse Antonio
irritare predicta vota: quia nulla sua licentia fuerunt
emissa. Si ergo eorum legitimata ratificatio subsecuta non
est, (de qua tamen mox) liber a votis est filius.

Difficultas tercii.

An Tutor, vel Curator, &c.

15. Tutor, dum Tutoris officio fungitur, potest om-
nia pupilli vota facta in impubertate irritare, quia po-
test pater, ejus enim loco succedit. Ita Castro *d. d. 2. p. 7.*
num. 6. ex communi sententia. Idem jus est in Curatore
quoad vota facta concernentia ad bonum temporale,

vel

vel præjudicantia gubernationi domus: ita Sanchez lib. 4. in Decalog. cap. 33. num. 69. alios citans; in hoc enim Patris & Tutoris vicem subit Curator, dum Curator munus obit. Tutor autem datus pupilli usque ad 14. annum completum: Curator datus minori, & est. dicto anno 14. usque ad 25. item completum. Quædam difficultas de Tutori, vel Curatore superveniente, videatur num. 42.

18. Quid si sint plures Tutori, vel Curatores; Respondeo cum Bon. d. 4. q. 2. p. 4. §. 7. n. 24. fine, quilibet ex his posse: quia hæc potestas iis convenient ratione offici, nec videtur concessa dependenter a socio.

19. Sed insurgit difficultas, An Curator irritare valat Minoris vota, etiam personalia, tempore impubertatis emissi: Negandum enim inde vius fuit. Suenio, tom. 2. de Relig. lib. 6. de Voto, cap. 6. num. 24. & 25. quia Curator non succedit loco patris in totum, perinde ac succedit Tutor; sed solum in administratione bonorum Dicimus cum Sanchez lib. 4. in Dec. c. 50. n. 51. probabile est posse, quandiu est in eum manere: quia esto directe, & principaliter detur Curator in praedictum finem: datum tamen etiam secundariò in filii personam.

20. Ex his vides patrum Tutorum, seu Curatores valuisse Antonij vota irritare, etiam personalia, nisi tamen votum Religionis confirmasset post pubertatem, de qua ratificatione max. Dico (votum Religionis) nam alterum de eleemosyna danda, etiam Antonius ratificasset ante annos 25. cum fuerit reale, nec factum ex licentia patris, ut supponimus, potuisset a Curatore patruo usque ad 25. annos, ut modò diximus, irritari.

Difficultas Quarta.

An Mater, &c. Vbi, an Socr, &c.

21. Ceterum est ex Suare lib. 6. de Voto, cap. 6. n. 21. & passim, vivente parte, vel hoc mortuo, seu longissime agente, si tamen existimat Avus, Tutor, vel Curator filii, nihil Matrem posse circa irritationem vororum ejusdem sui filii: quia Mater nullam vincit in filium potestatem habet. Si vero omnibus illis sit filius destitutus, certè succedit Mater, & hac deficiente, Avia, poteritque vota filii in impubertate facta irritare, dum filius est impubes. Ratio non est, quia Mater tunc sit Tutor, supponimus enim illam non esse Tutoriem, licet Tutoriam filii possit petere a Jure, sed est, quia de jure naturæ est, ut tunc Mater, vel Avia impuberem filium, loco Patris gubernet, sitque Tutoris loco.

22. Duo hic sunt controversia. Primo. An Mater, qua nec Tutor, nec Curatrix sit possit, Patre, Avoque demortuis, vota filii emissa in impubertate irritare, non solum quando filius impubes, est, ut modò dixi; sed etiam postquam filius adeptus est pubertatem usque ad annum 25. dum scilicet est Minor, & non emancipatus. Ita Molina, Covar. alioque apud Suarium loco citato, cap. 5. num. 1. Negat Sanchez lib. 4. in dec. cap. 30. num. 17. quia Matri, inquit, non concedendum est, nisi quod conceditur Tutori, At Tutor circa vota pupilli facta in impubertate nihil potest, ubi pupillus ab eadem egescit est. Addit Castro Palauus tom. 3. tract. 15. disp. 2. part. 7. num. 15. idemque Sanchez, iujus rei ratione est, quia in jure §. Feminæ, institut. de adoptione, Mater nullam habet potestatem neque in personam, neque in bona filii impuberem.

23. Sed certè probabile etiam judico cum Sayr. in Clavi, lib. 6. cap. 14. num. ultim. Sà v. Irritatio, num. 1. posse, & ea prorsus ratione, quæ posse diximus num. 17. Curatorem. Ratio est, quia valde rationi consonum est, ut sicut Mater, aliis deficienteibus, subintrat in Tutoris locum, ita etiam sic loco Curatoris: ergo eidem officia Curatoris non sunt deneganda. Ad ea, quæ contraria affectantur, nego Matri non esse concedendum, quod conceditur Curatori: Nego, inquam, quia ejus loco ipsa succedit, unde quantum Tutor omni prævetur potestate in pu-

bellum, quando hic pubertatem acquirit, non tamen omni privatur Mater, quia Tutor reliæ tutela, non eo ipso subintrat in officium Curatoris, subintrat modo dicto Mater. Ad iera in contrarium, dic ea loqui de Mater, ut Mater est, non vero quando jure naturali in eam munera subintrat; vel loqui de rebus pertinentibus ad usum politicum, non vero spectantibus ad conscientiam. Ita Sanchez lib. 4. c. 30. n. 1. Castr. l. c. n. 7.

24. Volo item adyertas discrimen non vulgare, quod num. 12. innuit. Nam Pater potest irritare impuberis vota (intellige, ex supradictis à num. 9. or. confirmata potest pubertatem) semper, etiam post longissimos filii annos, etiam post emancipationem, at Mater solum usque ad 25. annum filii non emancipata. Ratio est, quia vota impuberis proper ejus medicam discretionem consentanea facta sub conditione, si Pater non contradicat, ut supra vidimus; cum ergo Pater semper talis remaneat, etiam post emancipationem, semper poterit irritare: At vero cum: Mater, ut & Tutor, & Curator, irritare loco Patris, tardius poterunt irritare, quandiu illius loco subintrantur, hoc est, Tutor usque ad annum 14. filii, Curator usque ad 25. ejusdem non emancipati.

25. Secundò, An Mater filio minori praedicto possit irritare vota realia de bonis temporalibus, vel vota præjudicantia gubernationi domus, emissa tempore pubertatis; Consentanea plenaria cum Suarez lib. 6. de Voto, cap. 5. Sanchez lib. 5. cap. 35. num. 77. neque hæc realia, neque quacunque alia emissa in dicto pubertatis tempore, posse, quia filius pubes nullo modo est sub Matris potestate, nec quoad se, nec quoad bona sua. Sed certè probabile est cum Sayr. in Clavi lib. 9. cap. 10. num. ultim. Sà v. Voto irritatio, num. 1. posse realia, vel præjudicantia; quia ex modò dictis Mater in hoc casu succedit loco Curatoris; ergo non est illi denegandum, quod ex omnibus Curatori conceditur. Ita Suarez l. c. cap. 6. num. 21. Bonac. disp. 4. q. 2. p. 7. §. 2. n. 25. fine.

26. Ex his colligere potuisse genitricem, si non adfuerit Curator, & filius non ratificasset, eidem filio consulere: sed, quia Curator adfuit, nihil Mater potuit profili.

27. Inquies obitum: Socrat potestne vota irritare Generis caritatis Patre, Matre, Tutori, Curatore, &c. Respondeo, Socrat tunc subintrare loco Patris, atque adeò posse, docet ex Nosterio Pater Tancredi de Relig. tom. 1. disp. 16. num. 6. sed id mihi difficile est; ipse autem promittit se hoc probatum, cum de Voto agat tomo secundo de Religione quæ molitur: expectamus ergo, docet videamus probationum vires.

Velim etiam expectes solutionem illius difficultatis, An Avus, vi. &c. Patre, votum impuberis Neptoris irritare possit? De qua re dicam, Deo favente, lib. 5. infra. c. 2. §. 6. n. 14.

Difficultas quinta.

An Superior Religionis, &c.

Quod Vota emissa in Religione.

28. Superiores possunt suis Religiosis omnia vota nuncupata in Religione etiam non impeditant ipsorum gubernationem irritare, præter vota constituentia statum Regularum, illique annexa, & præter votum assumenti strictriorum Religionum. Ita S. Thom. 2. 2. quist. 88. art. 8. ad 3. & 4. Layman. lib. 4. tract. 4. cap. 7. num. 6. Bonac. d. 4. q. 2. p. 7. §. 2. num. 26. Ratio dicti est, quia alioque apud ipsos, Ratio dicti est, quia alioque apud ipsos, & obediendi in Religione, conveniens fuit, ut subditorum voluntas in totum à Superiori regeretur. Ratio exceptionis prima est, quia quæ statum Religiosum constituant, sunt fundamentum talis potestatis in Prelato: ergo si hæc irritari possent, ipsum fundamentum potestatis se ipsum everteret, quod est impossibile: cum Superior potestatem non habeat, suam potestatem, & ea quæ potestati adherant, destruendi, Ratio denique secundæ exceptionis est, quia in hoc subditi ex sacris Canonibus c. lict. de

irregularibus, sive iuriis sunt, nec a Superioribus impeditur. Petes, vota facta tempore, quo quis est Religio-
sus implenda, quando non coit amplius subiectus, v.g. quando erit creatus Episcopus, possumus superiores
convenire: Respondeo, de hoc dicetur infra, cum de ser-
vato, ex quo dñe votis.

35. Nomine autem Superioris hac in re veniunt. Pto. Summus Pontifex: Ita Valent. 2. 2.d. 6. quib. 6. p. 6.
Ratio est, quilibet enim Religiosus, per votum obedi-
entia ipsi tanquam capiti omnium Religiosorum sub-
iectus. Unde videlicet Pontificem posse quidem dispensare
Religiosum non Religiosorum vota, non vero directe in-
venire: quia potestas irritandi ortum habet ab obedi-
entia voti, quod non omnes Fideles emitunt: at facul-
tatem diligenter consequitur ad potestatem jurisdictionis
Pontificis, cui omnes iidem Fideles subiectiuntur. Dixa
(dilecte) proper illud quod docui §. 3.n. 2.

36. Secundum, Generalis, Provincialis, Prior seu
Rector hoc est, Superior localis, & quicunque habet
subiectum regimen Conventus: hi enim jurisdictionem
habent sufficientem in subditis.

37. Tertio, Abbatissae in valde probabili opinione.
In Sanch. 1. c. 23. n. 19. Suar. L. c. fin. subditae enim emit-
tunt votum obediens Abbatissae, sicuti subditi Prae-
lati: quidquid sentiunt Azor. p. 1. lib. 11. c. 17. q. 3. Castr. 1.
16. 17. qui solum Abbatissae concedunt posse irritare vo-
ta precepientia gubernationi domus.

38. Nomine autem subditorum veniunt. Primo, di-
cti professi solemniter. Secundo, ij, Qui vota biennijs
emittunt in Soc. Jela Suar. 1. 6. de voto, 7. n. 10. Sanch.
1. c. 24. in Dec. 23. n. 24. quia hi sunt verè Religiosi, aque-
cavate sua omnia Superioribus subiecti. Id autem in-
tellige de Votis factis in Societate; nam de factis in se-
culo, non ita ut n. 6. diximus.

39. Non vero veniunt, Primo Novitij. Sic Suar.
Sanch. aliisque apud Castr. L. c. 10. quia nondum votum
obediens Religioni emiserint, quamvis particularia
ex quo vota emiserint. Neque obstat Novitios in
invalitibus reputari Religiosos, ut diximus supra lib. 2.
cap. 2. nam tales reputantur, ob privilegia, ad potestas
mittendi, de qua hic agimus, fundatur in potestate domi-
nativa, que Superioribus coiuratio per Votis ob-
edientie Religiose, a subditis emissa.

40. Secundum, nec Religiosi creati Episcopi, sic Ca-
str. Pal. ibid. & p. 1. n. 7. Tertio, nec dimissi perfeciti in se-
culo; quia si Praelatis Regularium jam amplius non
esse subditum supponuntur. Hinc vota facta a Religioso
tempore, quo Religiosus est, non possunt irritari tem-
pore, quo exemptus fuit a talis Superioris subiectione;
et enim non remantur Superior respectu illius. Non ita
in parte respectu filii; quia si remantur semper Pater, ut
supradidimus.

41. Una superest difficultas: Quid enim dicendum
si de licentia, vel tacita, vel expressa Superioris factum
sit votum? Respondeo tribus dictis, que proportiona-
liter sunt communia Patri respectu filii, & omnibus, qui
initiat vota aliquorum possunt. Dico primo: Si Gene-
ralis dederit alicui votiendam licentiam, non potest deinde
illud votum irritare Provincialis, & Superior localis; Si
dederit Provincialis, vel dictus Generalis, nec item po-
nit localis Superior. Ita Suar. 1. 6. de voto, c. 8. à n. 1. Sanch.
1. 4. in Dec. 23. n. 2. Ratio est manifesta, quia Superior
majore conuentient, non valet minor Superior validè
contradicere. Quod si licentiam concilierit Superior
equalis, etiam cum promissione eam non revocandi, po-
tentia aequalis, successor: v.g. dedit licentiam Pro-
vincialis, poterit Successor Provincialis; dedit Rector,
poterit Rector, qui succedit. Ratio est, quia successor
nunquam amittit suum jus.

42. Dico secundum, idem Superior, qui dedit votum
de licentia, vel promisit non revocaturum, irritare
quidem validè adhuc potest; Ita iidem: sed nisi causa ex-
culpet, peccabit eo pacto, quo mox n. 37. & 38. dicemus.
Ratio est, quia per illam licentiam, vel promissionem non

Paris I.

se abdicavit, immo nec abdicare se potuit sua potestate;
& ex alia parte, cum id sit saltem contra fidelitatem, ali-
qua ex culpa, quam tamen non potest rationabilis cau-
sa non excusat.

43. Dico tertio. Irritare, vel irritationem petere
contra promissionem datum de non irritando, non videri
nisi peccatum veniale. Ita Castr. tract. 15. d. 2. p. 3. §. 2. n. 9.
(est) communior sententia doceat ex lege mortale. Ita
Cajet. Arag. Laym. Sanch. aliisque apud Castr. l. c. n. 8.) Ra-
tio est, quia tota qualitas huiusculpa consistit in infide-
litate, & quadam levitate, seu inconstancia, quia conces-
sio promissa sine causa revocetur: at infidelitas, & in-
constancia, nisi aliud grave addatur contra Justitiam, vel
Religionem, non obligat ad mortale: ergo, &c. Fatoe
tore ex genere suo mortale, si id Superior cum juramen-
to promisisset: sed certe id non esset mitum, quia tunc
adcederetur perjurium contra Religionem.

44. Secundum, Generalis, Provincialis, Prior seu
Rector hoc est, Superior localis, & quicunque habet
subiectum regimen Conventus: hi enim jurisdictionem
habent sufficientem in subditis.

45. Ex dictis habes casum nostrum, hic non habete
locum; quia Vota Antonij, de quibus est disputatio,
non fuerit emissa tempore Religionis, sed in seculo.

Quoad Vota emissa ante subiectiōnem.

46. Dico primo. Vota facta in seculo, vel in Novi-
tati, uno verbo, ante ingressum Religionis, atque
adeo ante subiectiōnem (sed non aetate pupilli), de his
enim mox) nequeunt irritari a Superiori. Sic Castr. t. 3.
n. 15. d. 3. p. 3. §. 5. n. 1. Ratio est, quia non fuerunt facta
sub conditione benefacit superioris. Hac igitur vota
extinguuntur quidem ipsius professionis vi, & suspendun-
tur per vota biennijs, Societatis Jesu, ut nuper diximus,
non vero a Superiori irritari valent. Illud adde, quod si
eiusmodi vota nec extinguenterunt, nec suspenderentur
modo dicto, adhuc possint suspensi a Superiori ea, qua
ipsius gubernationi nocerent; Ita ibid. quia per potestas
potest, quam acquirit vi voti obediens, & potest omnia
praejudicantia bono regimini propellere.

47. Dico secundum. Vota facta ante Religionem a
pupillo ita potest Superior irritare, sicut potuisse Pater,
vel Tutor, vel Curator, Ratio est, quam breviter innuit
Leffius lib. 2. cap. 30. d. 15. n. 9; his verbis: Si Novitium in
seculo, vel in Novitatu emisit vota in ea aetate, in qua Pa-
rens, Tutor, vel Curator potuisse ea irritare eadem poterunt
etiam a Praelato Religionis irritari, cum in illorum potestatem
succedat, ut Sanchez, lib. 9. de matr. d. 41. n. 4. notat.

48. Petes: Si pupillus carens Patre, Tatore, Cur-
atore Matre, &c. roveat, & deinde detur ei a judice. Tu-
tor, vel Curator, posse in te vii authoritatis superve-
niens irritare eiusmodi pupilli vota ante subiectiōnem
facta: Nam si possint, confirmatur nostra doctrina, quod
possint etiam Superioris. Respondeo, Non posse docet
Castr. Palau, quia tale votum non fuit emissum tempo-
re subiectiōni. Sed profecto mihi hoc difficile viatur;
censeo enim posse. Ita ibid. in 2. edit. quia ea vota semper
supponuntur facta cum miseri discrecio, atque adeo
esse irritabilita: unde ex juris interpretatione conseruat
fuisse emissum sub conditione benefacit Pater, vel ejus
locum tenetis, si quando existet: bene igitur ex hoc
confirmatur nostra doctrina, cum Superior loco illorum
succedat. At idem sit in servis, & uxore, dicam n. 52.

49. Ex dictis habes, Superiorem Societatis Antonio
providere potuisse, ejus vota facta, dum in seculo im-
pubes verfaretur, irritando; sed quia non irritavit, alia
via quaerenda est.

De Servorum, & Conjugatorum Votis.

50. Ut hac occasione tota materia de irritatione
Votorum agitur, digrediamur tantisper ab Antonio,
& servorum, conjugatorumque vota consideremus.

o

Vota

Vota Servorum.

45. Nomine servi non intelliguntur ij, qui incedunt servient; sed qui vere sub dominio alicuius sunt.

Ea autem sola horum vota irritanda ius habent Domini, quæ ipsorum servitio obsumpta DD. cit. & communiter. Ratio est, quia in ea tantummodo potestate dominativa fruuntur in servos. Hinc votum Casitatis, moderatae Orationis, Sacramentorum frequentationis: danda elemosyna de proprio peculio irritari non possunt: quia in his est sui juris servus, nec communiter a observando, Domini obsequio nocet. Contraria, Votum Religionis, longæ peregrinationis, elemosynæ pecunia, quæ sub servi abfulto dominio non est, potest propter contrarian rationem Dominus irritare. Quid dicendum, si hac vota emituntur cum licentia Domini, dicens n. 53. cum exceptione afferenda n. 55.

47. Vota item horum missa tempore, quo sunt servi, sed implenda tempore, quo soluti erunt a servitute, non possunt Domini irritare. Ita idem passim, quia talia vota nunquam Domino præjudicant: non enim præjudicant tempore, quo emituntur, & nunc executioni nihil mandent, neque tempore, quo inplebuntur, quia tunc extra Dominorum jurisdictionem sunt servi, ergo, &c.

47. Pari modo vota ante servitutem missa, non possunt Domini potestate supervenientia irritare: si Azor. p. 1. l. 11. c. 17. p. 2. n. 10. aliquæ quia hæc vota, utpote, quia omnem in obligandi perfectè & sine conditione ante servitutem habuerint, non consentur factæ, & beneplacitum futuri Domini, atque adeo non subjacent supervenienti potestati: nisi in quantum eorum executio Domini obsequio fortè præjudicet; quare solum tunc suspensi poterunt, non aboleri; & nisi in ea casu, quem ponam n. 52.

Quando servus est uxori, non vero Mariti, an subdatur quoad prædicta vota ipsi uxori; cum sit ratus casus, vide apud Fagund. n. 2. præc. Dec. lib. 2. c. 39. à n. 15.

Vota Vxoris.

48. Vota præjudicantia Marito, quæ Vxor, dum est in matrimonio, emitit, posse ab ipso irritari, docemus universi, apud Sanch. lib. 9. de matr. d. 3. n. 7. & 39. n. 4. & lib. 4. in dec. c. 43. n. 3. id requirente ipso matrimonij contractu: at non præjudicantia, ut votum moderatae Orationis, observationis Preceptorum, frequentationis Sacramentorum, &c. eodem tempore facta, non posse, docent nonnulli. Ita Navar. Azor. Sayr. Bonac. Laym. Less. aliquæ cum Castr. t. 3. tr. 15. d. 3. p. 6. n. 6. sed potest probabilißimum, posse, cum Sanchez l. c. probabile dicunt Bon. & Less. apud eundem Castr. Pal. n. 1.

Ratio est totalis subiectio, quam propter bonum regimen domus, ac propter pacem, concordiamque habere debuit Vxor erga Virum, qui caput est mulieris unde semper censentur ejus vota emitiri sub conditione: Si vir non contradixit. Sanchez excipit Votum Religionis, quando id capiter potest ab uxore, conjugi invito, ut viro adulterante, &c. Merito quidem, in hoc enim Vxo non subditur Viro.

49. Si agor, dum viro conjuncta est, aliquid votum implendum post matrimonium dissolutum, vel implementum sub conditione, quæ post matrimonium dissolutum potenda expectetur, posse etiam a marito irritari potest. Ita Sanchez lib. 4. c. 31. n. 17. Ratio est, quia ipse potest solvere omne vinculum, quod suscipit mulier, dum est sub ipsum potestate, tale autem est, ut supponimus: hoc votum.

50. Vota ab uxore missa ante matrimonium, sed implenda dum matrimonium viget, seu universaliter vota missa ante subiectum, implenda tempore subiectum, suspendi a marito, quando ipsi sunt prædicantia, non irritari possunt: Ita Nav. c. 12. n. 65. Sylv. v. Vot. 4. quæst. 2. d. 1. Sanch. lib. 4. in Dec. c. 31. num. 9. aliquæ apud ipsum. Ratio est eadem, quam diximus modo, cum

de seruis num. 47. Inter missa ante matrimonium, numero missa constante legitimo divortio; tunc enim in his votorum obligationibus suscipiens libera est uxor, & non subiecta; quare suspendi poterunt, si marito reconciliato præjudicent, non irritari.

51. Vota ab eadem missa ante matrimonium, sed implenda post matrimonium dissolutum, potest non posse a marito irritari: quia hæc nullo modo pertinent ad maritum præsentem, cum sint facta ante, & sint implenda post plus potestatem, ut quid simile diximus de Religiosis a n. 40.

52. Illa exceptio pro votis uxorum, in modo & servorum, est notata digna: probabile enim est, vota personalia foemina, vel servi, facta in impuberrate, vel tealia facta, dum nimores sunt, posse irritari a superveniente marito, vel Domino. Ita Castr. lib. 2. c. 40. d. 15. n. 92. Sanch. lib. 9. de matr. d. 41. num. 4. & 5. Ratio est, quia Maritum, & Dominum succedere uxori, & seruo, vice parentis, vel Tutoris, Curatoris, quando ij ordine prædicto non adiungit, non est improbabile.

53. Si votum uxoris missum fuerit de licentia vii, poterit deinde à viso irritari: Idem quæsi potest de servis. Respondet cum Castr. t. 3. tr. 15. d. 2. p. 3. § 2. n. 6. si anera fuit licentia, poterit: quia præsumunt data ad suum beneplacitum, ut nimorum quæminus potest, si præjudicaverit, at si addita est promissio non revocandi, adhuc validè poterit irritare in nostra sententia vir. Ita ibid. (nam de Domino respectu servi dicam mox num. 55.) quia semper remaneat caput uxoris, nec edere hunc iuri capitis, quod habet, potest. Dico, validè; nam, ut visetur peccatum utique in mea sententia veniale requiritur causa. eo modo, quo supra diximus de Religionis, n. 37.

Vota Mariti.

54. Votum posse solum irritare vota Mariti, matrimonij tempore missa, sibi præjudicantia, ut longæ peregrinationis (excipiunt Doctores, & Castr. l. c. 2. p. 6. n. 9. Less. ibid. Hierofolymitanum in Terra Sanctæ subdium, vel contra heretices, & infideles) casitatis, immoderata elemosyna in damnum familie, &c. docet communis, & vera sententia. Ita Castr. lib. 2. c. 40. d. 15. n. 98. in 2. edit. & merito: quia vir non subicitur quoad voluntatem uxori, sed solum quoad materiam promissam, si sit matrimonio prædicans. Inter haec præjudicantia vota merito numerantur, Suan. lib. 6. de voto, c. 4. n. 8. & 12. Less. lib. 2. c. 40. d. 15. n. 9. Bon. d. 4. q. 2. p. 7. §. 2. n. 17. immoderata abstinenciam, nimias preces, similiaque, mutuam habitationem, reddendique debiti obligacionem impedita sumptuaria propterea addunt, posse etiam irritare votum de susceptione habitus Eremitæ, seu tertii Ordinis S. Francisci, quia ob horrem vestis (sunt) se traheretur uxor a debiti petitione. Vota mariti missa ante matrimonium, posse item ab Vxore dumtaxat suspendi, si sunt prædicantia, colligi potest ex dictis.

55. Sed quid? Votum mariti factum cum licentia uxoris, poterit ab eadem irritari: Respondet cum eadem ibid. si dedit uxor meram licentiam, posse; quia, ne sibi plus nimio præjudicetur indicatur dedita ad suum arbitrium. At si promisit non revocare, irritare nec licet, nec validè potest. Sic ibid. Ratio est, quia id est uxor potest vota quedam mariti irritare, quia sibi sunt prædicantia: at per promissionem non revocandi a marito acceptam, ejusmodi præjudicio uxor cessit: ergo, &c. Confirmatur, quia idem docent Doctores cum Sanchez lib. 4. in dec. c. 27. num. 21. fin. Castr. ibid. de dominio respectu votorum servi, si quando Dominus concessit ei licentiam votandi cum promissione illam non revocabit & merito. Sicut enim potest Dominus integrum libertatem seruo concedere, quam concessam, & acceptatam revocare non potest; ita poterit concedere libertatem circa partalem materiam, quam seruo vocat, quam ubi concessit, seruoque acceptavit, revocare utique non poterit. Ita ergo in casu nostro, &c.

56. Si ex mutuo pacto convenient conjugari, si in ipsis invenientur non revocare votum, v.g. Casu invenientur vel Religionis, an adhuc possint pacto ex utroque confusione reflexo, sibi votum invitem irritare; Vide quod Bannez lib. 4. in Dec. c. 34 n. 25. & lib. 9. de matr. d. 40. a. 2. Cfr. Pal. t. 2. tr. 15. d. 2. p. 6. n. 6. nos enim ad Annuntiam, notram de suis Votis resolutionem nimis diu agitant, regredi tempus monet.

Difficultas Sexta.

Ad Repetitio Votorum facta ab Antonio, obster, ne ea irritari valeant.

57. Dicimus Antonium ideo capite ratificasse sua vota, quia exstinguitur post irritationem a suo Patre exhibitum, adhuc illis obstringi: id nunc expendimus.

Dico primo. Ex eo, quid votens velit, vel incipiat ex quo votum facere, vel alias factum, non censetur illud rauum facere, seu confirmare. Ita Val. 2. 2. 4. 6. Lell. lib. 1. c. 40. dub. 14. num. 83. Ratio est, quia sola voluntas exequendi, in modo exequio ipsa, non potest precedenti voto obligationem novam inducere. Unde, si quis votum aliquid tractum habens successivum, ut quod fiducie elemosynam distribuere, singulis Sabbatis jejunare, &c. & obseruasset, haec vota aliquandiu; si deinde votum fuisse nullum, vel irritabile, compereget, non propterea immutaretur ex illa obseruanta votum, nece-
tate condonaretur, vel in irritabile redderetur.

58. Dico secundo. Quamvis votum sapissimum quis immutaret, seu repetieret, non ideo illud ratificatur. Ita Nav. 12. n. 7. Lef. lib. 1. Sanch. lib. 4. in Dec. c. 30. a. 2. 38. Ratio est, quia id nihil aliud fuit, nisi prius vinculum approbat, non vero de novo suscipere: quare si illud in initio ab initio erat, infirmum remanebit.

59. Dico tertio. Tria requiruntur ex parte voten-
tis etiam voti obligatoriam ratificationem. Primum, ut votens sit consensu debilitatis prioris voti. Secundum, ut velit de novo se obligare firmiter, perinde ac si nunc quoniam obligatus fuisset. Tertium, ut ita dispositus, voce, vel latente vota præterita reperatur, seu certe approbat. Ita idem. Ratio cui haec requiruntur, est, quia se-
cundus remanent præterita vota ad protius modo, quo ante erat his positis, novam obligationem sine du-
bitatione contahant, necesse est.

60. Si immemor quis votorum ante emissorum, de-
nitio, & non ex vi prioris obligationis votum emitat, tunc erit votum enim votum recens suum novum obli-
gationem independenter ab antiquis, patit. Ita idem.
Dixi a. 5. 9. (ex parte voten-
tis) nam in nonnullis votis,
ut in solempni professione, sicut etiam accidit in contrac-
to matrimonij, haec tria sufficiant, accidente et par-
te Religionis, vel alterius contrahentis acceptatione, &
qua ratione accedere possit, vel accessu presumatur
vite de professione apud Cfr. t. 16. d. 2. p. 5. de matrimo-
nio apud Sanchez lib. 4. in dec. c. 30. n. 38.

61. Consequitur manifeste ex his, Antonium per
repetitionem suorum votorum, de quibus est sermo, vel
per assumptionem status Religionis, vota priora in impu-
bitate emissa, nequam ratificasse: quia eorum repe-
tatio, in modo exequio, in errore validitatis suorum
votorum infirmo factis fundamento nitiebatur, ut ex pro-
positione casus initio n. 3. clare constat; quare nunquam
poterit, si vivat, vel valde probabiliter ejus vice Tutor,

Conclusio.

Concludamus ergo breviter, Antonium regressum ad
fazolum, liberum esse, tum a voto Religionis, tum a
voto distribuenda elemosyna, emissis tempore impuber-
tatis. Ratio principia est, quia haec ejus genitor legitime
irritavit, nec ipse filius postea ratificavit valide. Ade-
de, etiam Pater non irritaverit, posse nunc a Patrio
Curatore utrumque votum irritum reddi; cum ea vota
fuerint emissa tempore impuberitatis, quae irritare potest
pater, si vivat, vel valde probabiliter ejus vice Tutor,

Pars I.

seu Curator, & denique, aliis deficientibus, Mater, quæ
omnia ex dictis patent.

3. IV. De dispensatione Voti.

Quid sit, & qualis esse debet dispensatio.

1. Tunc dispensatur Votum, cum is, qui potestatem
tem habet, illud Dei nomine absolute relaxat;
seu remittit. Ita DD. mox c. nam si aliquid voti subro-
get, tunc dicitur commutare; vel certe, si quod subro-
get, minus est, quam quod voto fuerat promissum, dicitur
dispensationi intermixte commutationem.

2. Hinc vides irritationem, quia sit a potestate do-
minativa, quæ quis suo nomine potitur, validum esse;
etiam si sine causa: dispensationem sine causa non
illicitam modò esse, sed invalidam, quia sit a potestate
potest, quam habet Superior nomine Dei; Deus
etiam non approbat solutionem voti, temere, & sine ra-
tione factam. Ita S. Thom. Navar. Sotus, aliquis, quos
sequitur, citatque Suar. lib. 5. de voto. c. 17. n. 2.

3. Quid, si bona fide data est dispensatio, & deinde
invenitur fuisse sine sufficienti causa, validam erit. Af-
firmat Lef. lib. 2. c. 40. a. 27. n. 119. & Sanch. lib. 4. in
dec. c. 44. num. 10. sicuti validam etiam erit, si dispensatio fuit
cum causa dubia, & ut sic explicata; sed deinde inveni-
tur nulla fuisse. Ratio est, quia pertinet ad Dei benigni-
tatem approbare, quod bona fide concessum, & accepta-
tum fuit, Negat Cfr. Pal. t. 3. tr. 15. diff. 2. de voto p. 9. n. 4.
putans votum obligare, ubi comperta fuerit causa in-
sufficientia: ratio est, quia vero tunc nulliter Superior
operator est: utraque sententia est probabilis: ut be-
nignior: atque adeo, quia suavitati regimini Ecclesia
est conformior, lubenius excipitur. Quoā sic dicimus
de dispensatione, digendum proportionaliter de com-
mutatione.

Porta tria breviter, ut in materia Juramenti fecimus,
sunt hic examinanda. A quo, ob quas causas, & quæ
Vota dispensari possunt.

A Quo.

4. Pontificem Summum in omnibus votis dispen-
sandi potestatem habere, nimis certum est. At Archie-
piscopos consumatus, licet nondum consecratus, & non
dum accepto pallio, Episcopos item solum consumatus
(sed utique post acceptam possessionem, ex cap. in-
junct. de cler. inter extrav. cap. Azor. p. 2. lib. 3. q. 9.) Ca-
pitulam, Sede vacante; Abbatibus, qui juridictione Epis-
copali gaudent; Legatus Pontificis in sua Provincia;
Prælati Ordinum exemptorum; Penitentiarius Summi
Pontificis in votis non reservatis; (quæ haec sint, dicam
mox num...) respectu suorum subditorum habent potes-
tatem ordinariam ad dispensandum. Ita Sanch. lib. 3. a. 8. a.
n. 4. Delegatis vero habent: Primum, Vicarii Episcopi;
vel Capituli, Sede vacante: modò adertas debere dele-
gationem esse speciali, cum non sufficiat ipsa Vicaria-
tus constitutio. Ita Sanch. lib. num. 1. Merolla t. 3. d. 7. c. 6.
d. 17. & c. 7. n. 33. Secundum, ij, quibus praediti Pontifex,
Episcopus, &c. commiserint. Parochum ex se non puto
habere ullam potestatem in dispensandis votis, ut & in
juramentis: Sic Sanch. lib. 8. de matr. diff. 9. n. 27. Nec
enim is possit aliquid in dispensatione jejunij, vel operis
servilis die festivo, ut suo loco dicemus; non tamen in
prædictis, quia pro jejuniss & operibus introducta est
consuetudo, ut Parochi possint; non vero pro votis, &
juramentis.

5. Archiepiscopos, quoad Episcopos sibi suffraga-
neos, habet potestatem ordinariam dispensandi in votis,
nullam vero quoad ipsorum suffraganeorum subditos,
nec dum eos non visitat, nec dum visitat: si Sanch. lib. 4.
in dec. cap. 3. 8. a. 9. Illud Archiepiscopo non denegatur,
ut scilicet possit dispensare predictis suffraganeorum
subditis in eo casu, quo alicui Episcopus, causa sub-
stente, denegaret, in justè voti dispensationem, via
apud Avilam, Henr. Laym. lib. 5. tr. de voto. c. 8. n. 7. aliis-
que pessim.

O 2

6. Sed

6. Sed quis dispensabit Episcopum in suis votis; Respondeo, vel Archiepiscopos, cuius est suffraganeus, ut modo dixi, vel poterit ipse secum dispensare, vel de- nique committere suo Confessario, ut etiam extra Con- fessionem dispenset. Pari modo, Praelatum inferiorem regu- larem dispensabit Superior, v.g. Provinciae Recep- tem: vel ipse Receptor sibi; vel denique committat suo Confessario, ut id etiam extra Confessionem faciat: Ra- tio horum omnium est; quia, cum non repugnet hanc jurisdictionem dispensandi exerceri in eipsum, sive me- diate, sive immediata, cum haec sit voluntaria, & non contentiosa, nec ex se sit Sacramentalis, quia requirit distinctionem personarum; & ex alia parte dicti Praelati habeant plenam dispensandi in votis jurisdictionem, nec, quoad hoc, restrictam, ut supponimus, non est a no- bis restringenda. Ita Sanchez latè lib. 8. de matr. d. 3. contra Suar. tom. 2. de rel. lib. 6. de voto, cap. 11.

7. Quid de iisdem Praelatis exemptorum, quoad suos Novitios? Respondeo: hos posse suorum Novitiorum vota dispensare, vel commutare, probabilis est, cum Rod. Lef. Bon. Sanchez apud Castr. d. 2. de voto, p. 10. n. 3, quia in eos habent omnem potestatem jurisdictionis, domi- ipsi sunt subditi; esto non habent potestatem dominativa, unde corum vota irritare non valeat. Nec tam- men iisdem Novitios negatur posse ab Episcopo (certè co, in cuius Diocesi domiciliū habent, ex Sanchez lib. 4. in Dec. cap. 3. n. 19.) dispensari; quia ante professionem, non desinunt esse Episcopis subiecti.

8. De Praelatis, & Confessariis ceteris Regularibus, quoad facultates, cum Religiosi nullam habeant jurisdictionem ordinariam in corum vota, an nihilominus ha- beant delegatam ex privilegiis, mox ex citandis a n. 46. colligetur.

9. Superest innuere aliquid de Abbatissis. Afferro Abbatissas non posse dispensare, nec commutare suorum Monialium vota, licet eadē (quod est plus) possint ir- ritare. Ita Rodri. in comp. resol. 2. num. 12. Sanchez lib. 4. in Dec. c. 39. n. 7, alioque. Ratio est, quia irritatio provenit à potestate dominativa, quā ipsa gaudent in subditis (non verò in Novitiorum, ut supra, c. 1. c. 5. n. 33. diximus) at dispensatio, & commutatio ortum ducit à potestate jurisdictionis, quā de facto carent Abbatissas.

Ob quas Causas.

10. Regula generalis, & brevis esto: illa cause sufficiunt, quae obstant executioni voti. Sed ecce nodus. Ecquenam sunt ejusmodi? Non valet id melius dignisci, quā prudentis arbitrio; quod certè lucem concipi ex examine aliquatum, ex quibz cetera poterunt non difficulter expendi, quas jam subjicio.

11. Primitio tamen, Primi, quando causa, considerata gravitate voti, etiam ipsa gravis est, vel plures leve satis gravem constant, absolute concedi posse dispensationem, quando adest quidem causa, sed expensis omni- bus, non adeo sufficiens, tunc admissandam aliquam esse commutationem, hoc est, subrogandum aliquid operis boni, quod dispensandis iudicio voti gravitatem compen- satis prudenter possit.

12. Primitio secundum, stante causa, obligari Prae- latum ad concedendum dispensationem. Ita Sanchez Castr. citandi, alioque passim: quia potestas dispensandi ipsi data est ad subditorum bonum; ut contra dispensare in voto gravi sine causa, est morale, ex Sanchez. in Dec. c. 45. n. 3, quia juxta dicta n. 2. usurpat authoritas sibi nō concessa. Porro causa ad dispensandum sunt sequentes.

Imperfetta Deliberatio.

13. Haec sufficiunt dat causam, etiam sola. Ita Suar. de Rel. 1. 6. de voto, c. 17. n. 8. junctio n. 14. Castr. 1. 3. de voto, p. 9. c. 6. contra Val. ibid. cit. quidquid aliqui Doctores dicant, qui ad sufficienciam petunt, ut præter imperfecta deli- beratione, adsit alia causa, quale esset, v.g. periculum vio- landi votum, magna ejus difficultas, &c. Ratio, quod sola sufficiat, est; quia hoc ipsum periculum violandi, magna-

que difficultas, quæ ab iis Doctribus requiruntur, regu- lariter interveniunt, vel timentur in eo, qui minus voluntarii, per imperfectam pessime deliberationem, vovit.

14. Potest autem ejusmodi imperfecta deliberatio- tribus modis evenire: Primi, ratione etatis, ut cum quis in pupillari, vel minus capaci aetate votum emisit; poterit enim tunc votum etiam fine commutationis ad- missio dispensari. Sic Castr. lib. n. 8. Sanchez. l.c. 50. & lib. 8. de matr. d. 20. n. 13. Ratio est, quia benignitas est Dic non sit rigidè acceptare votum in tenera aetate conce- ptum, ut nequeant Superioris remittere. Quod autem imperfectio est etas, èd major erit causa, quia de ma- jore involuntario timeratur.

15. Secundum, cum Sanchez lib. 4. in dec. c. 45. n. 30. Castr. l. 1. n. 9. ratione turbatio mentis, ut cum quis ira, tristitia, metu oppressus, imprudenter votet. Huc facit ex Laym. lib. 4. n. 4. & 8. n. 5. faciliter, seu levitas vovendi, ut confu- vit esse in feminis, alioque timidae naturæ. Ratio est, quia in ejusmodi non omnino voluntariis votis, non est muta affectio ad rem promissam; quare semper aderit periculum illa violandi.

16. Hinc, si quid vovisti ob timorem mortis, v.g. nau- fragij, vel cuiusque alterius mali, dispensationem im- petrare, licet vales: nam tamen hic timor non sit in- cussus ad extorquendū votum; præstat tamen regulariet, ex Sanchez lib. n. 31. Castr. l.c. n. 9. sufficientem causam dispensationis: quia cum immatura deliberatione sic vo- veri solet. Dico (regulariter) si enim matura fuit deli- beratio, jam non erit ex hoc capite causa sufficiens. Si ve- rò vovisti ex timore incusso ad extorquendū votum, cau- sa sit dubius habet sufficientem, ex Sanchez lib. n. 32. imò etiam timor levis fuerit; probabile esse votū tunc non obligare, adeoque non egere relaxatione, sup. lib. 1. c. 2. n. 3. diximus.

17. Testio, ratione erroris, vel doli in causa im- pulsiva voti. Ita Castro Pal. l.c. n. 10. (nam si sit error in causa finali, vidimus supra, cap. 13, quia ratione votum sit irritum) vel in aliqua voti conditione. Ratio est, quia error, vel dolus minus sine dubio voluntarium; licet fa- teat admissandam hic esse aliquam commutationem; quia votum jam supponit, quod principale, satis esse voluntarium.

Difficultas notabilis exequendi votum.

18. Si haec non fuit prævisa, quamvis non sit tanta, ut bolere possit obligationem voti; tamen ad benignitatem Dei spectat, ut saltem sit causa dispensandi: sic Sanchez. Castr. c. 45. citas l.c. n. 13. Si verò fuit prævisa, refugiunt ali- qui concedere esse causam sufficiemtē, tamen regulariet sufficiemtē esse; quia semper multo difficultior ap- prehendit res, quando ipsa executio, quam quando re- mota, providetur facienda. O quoties dum mente, & co- citione soli præliamur, in quaenam menti obvia pericula tamen; ad quorum tamen primum occursum statim ex- pellimus, & terga etiam nolentes vertimus!

Dannum temporale: ubi, quid de Eleemosyna?

19. Voti executio tibi causa est danni, vel tui, vel publici, vel tuae familie, &c. sufficiente causa instructus, dispensationem voti petis. Sic Sanchez. l.c. c. 49. n. 50. & 51. Castr. l.c. n. 13. & 16. Hinc longæ peregrinationes, au- stera jejunitia, si te, vel familiam notabiliter lœdant dant sufficientem causam; quia tibi providere, vel familiæ, ad charitatem pertinet, pietatemque. Huc reducitur causa dispensandi in castitatis voto, ne quis castè vivens morbo continuo forte divixerit, ne familia illius pereat, ne inimicis graffetur inter Cives, quando dis- pensisato voto, illis malis matrimonio occurri speratur; Si causa est merè temporalis, ut accidit in dicto morbo, illis familiæ conservatione, &c. ut ipso non omnino sufficiente, semper erit aliqua commutatio admissanda; sic enim in praxi servat sacra Pœnitentiaria. Ita Sanchez. l.c. c. 51. & 52.

20. Quid de larga eleemosyna, datne ea causam dispen-

Ratio præcipua sit, quia ejusmodi opus submissum nec ex se est reservatum, nec ex Pontificis nova reservatione.

35. Dices; At per regulam Juris leg. unica, C. de re uxoriarum actione, cap. Ecclesia 1. n. lite pendente: Subrogatum sapit naturam ejus, cuius loco subrogatur. Sed tacilis est Responsio, id verum esse in favorabilibus, non in adversis. Alias responsiones vide apud Sanchez lib. 4. in Dec. c. 46. & Castr. Pal. t. 3. tr. 1. 5. d. 2. de voto, p. 111. n. 5.

An jejunium subrogatur voto Castritatis perpetuæ, scilicet perveniente anno sexagesimo etatis, & familia. Vide infra, lib. 4. c. 5. de Iesu, §. 7. a 129.

Vide etiam de Lugo lib. 4. Resp. mor. 41. ubi recte non potenter commutationem, vel dispensationem materia subrogatae cuilibet voto, multò magis reservato, debere explicare ipsum votum; ut scilicet dispensans, vel commutans gravitatem vinculi cognoscat, nec plus aequo de promissione temere remittat.

Vota reservata, an aliquando ab inferioribus Papa dispensatur?

36. Tertia difficultas. An adit aliqua exceptio, ita ut Episcopus, aliquis similis jurisdictionis, valeant in aliquo eventu dispensare, vel statim commutare vota reservata? Assero aditum quatuor. Prima habetur à necessitate, Secunda ab imperfectione voluntarij, Tertia à consuetudine, Quarta à privilegio: habe de singulis.

Necessitas.

37. Petrus voto Castritatis astrictus Bertam virginem violavit, cuius honor, nisi Petrus eam ducat, nequit reparari. Tamen expectanda sit Summi Pontificis dispensatio, statim interim, ne à cognatis alterutrius res impediatur. Idem erit, si Petrus morti proximus, ni Bertham ducet, relinquet filios ille, utimmo, vel orientur graves discordia inter cognatos, vel familia. Porro tunc inferior Papa verbi gratia, Episcopus dispensare? Respondeo cum Less. Suar. Pont. Barb. Sanch. apud Castro Pal. d. i. f. 2. p. 12. n. 4. posse ex præsumpta Pontificis voluntate; sic enim bonum Ecclesiæ regimen postulat, ut in extraordinariis hujusmodi urgentibus causis non defit remedium. Hanc potestatem non concedi privilegiatis, mox dicam n. 49.

38. Nota duo. Alterum: Si posset esse recursus ad aliquem, cui specialis facultas a Papa dispensandi in reservatis commissa fuisset, non posse tunc Episcopum docet sententia communior. Ita idem apud eundem n. 5. quia tunc non esset urgens necessitas, jam enim in promptu esset, qui adiri posset: At probabile puto, etiam tunc Episcopum posse. Ita Hent. lib. 8. de pœn. 10. n. 1. & lib. 12. de mai. c. 3. n. 1. Aivil. de cens. 2. p. 7. d. 1. d. 6. not. 4. alioque; quia per accidens est, quod ejusmodi potens delegatus præstato sit; nec inde tollitur ab Episcopo potestas, quia valde ampliæ gauder in casibus hinc necessariis.

39. Alterum: Potest tunc Episcopus id dumtaxat, quod necessitas postulat, & non amplius, quare mortua haec uxore, verbi gratia, non licet Petro aliam dicere; atque si idem fornicietur, si polluat, si adulteret, addet hujusmodi peccatis peccatum contra Religionem, id est, contra proprium votum; quia hoc non fuit dispensatum, nisi ad effectum illius peculiaris matrimonij.

40. Quid, si periculum, quod imminenter, esset spirituale, v.g. rationabilis saepe timor violandi votum, dum expectatur Papa rescriptum? Respondeo, multò magis judicandum propter eandem posse Episcopum: Ita idem apud eundem Castro Pal. l. c. n. 4. sed puto hunc casum, præsertim in nostris regionibus, non valde Româ distantibus, carum fore; quia non longa est mora, quâ te continevere debeas.

Imperfectione voluntarij.

41. Si Votum reservatum, v.g. Castritatis emitatur ex mente, etiam levi, incusso ad extorquendum votum, quamvis ex sententia aliorum sit validum (nam in probabilissima non esse validum, supr. nos docuimus) non esse

tantum reservatum idem fatentur. Ita Nav. cap. 12. n. 69. Less. lib. 2. c. 4. d. 18. n. 127. quia votum per injuriam extoratum non præsumbitur ita à Pontifice approbari, ut reservatum velit, ne scilicet is iniuriant favere videatur.

Gutierrez lib. 2. Canon. questionum, c. 12. n. 49. alioque apud ipsum, omnia vota reservata emissa ab iis, qui sub dominativa potestate vivunt, posse putant ab Episcopo dispensari; quia si irritari possunt ab iis, quibus subduntur, non est credibile Pontificis ea sibi reservare voluisse. Secundum quia potestas irritandi est satis diversa à potestate dispensandi, unde, non valet illatio tunc ab alia; nec Sanc. nec Suar. nec Castro Pal. d. 2. de voto, p. 12. n. 12. citans Suar. Sanc. eam sententia admittunt, nec igitur ego.

Consuetudo.

42. In iure nulli, ne Legato quidem à latere, ex Caltr. thid. n. 1. concessa est facultas dispensandi in prædictis quaque reservatis. At concessâ ait alicui ex legitima consuetudine? Invenio Episcopos, similique jurisdictione fungentes, posse ex consuetudine ob incontinentiam periculum dispensare ad petendum debitum ei, qui castritatis votum emisit, si sit conjugatus: Verum id clarior indiget explicatione, quam sequentibus dictis jam subdo.

43. Dico primum. Ei, qui cum sit solitus, emitit castitatis votum, nullus nisi Summus Pontifex dispensare votum potest, nec absolute, nec ad effectum contrahendi matrimonium. At si idem, non obtenta dispensatione, nihilominus (certè cum peccato) contrahat matrimonium (quod certè est validum, quia supponimus hoc esse votum castitatis simplex) etiam nondum consummavit, poterit Episcopus dispensare ad petendum debitum, manente voto firmo, quod cetera alia, v.g. ad non fornicandum, ad non se polluendum, ad castitatem servandam, mortuo conjugi, &c. Atque hic est casus, qui ex consuetudine concessus est prædictis Papâ inferioribus, ex omnium sententia.

44. Dico secundum. Ei, qui post contractum matrimonium votum castitatis emisit sine licentia conjugis, qui non cessiter iuri petendi, potest Episcopus dispensare; sed tunc non dispensari, nisi iure proprio, cum hoc non sit votum castitatis absolutè, sed partialiter, scilicet non petendi debitum: absolutè enim castitatem nulliter votet conjugatus, cum is reddere semper debitum ex obligatione iustitia teneatur.

45. Dico tertium. Ei, qui castitatem vovit cum licentia conjugis cedentis iuri petendi, vel quod idem est, si conjugatus, qui inquitu consensu idem votum castitatis emisit, quoniam aliqui negant, posse Episcopum dispensare, quia si tunc tenetur non cohabitare simili, atque adeo non habent periculum incontinentia, quod est radix prædictæ consuetudinis; tamen probabile judeo posse, quia vivente conjugi, quoniam in alia domo, semper subest incontinentia periculum. Multò magis, quia cito hoc periculum fuerit radix, tamen occasione illius inducit est absoluta consuetudine, quâ in conjugatis possit modo prædicto ab Episcopo dispensari: pater, quia si esset ob solum, præcibusque periculum, non esset diversa hæc potestas consuetudine inducta, ab ea, quam urgente necessitate spirituali habent Episcopi, de qua diximus n. 40.

Privilegium.

46. Ex Privilegio posse Mendicantes, qui quinque con facultatum sunt participes, vota omnia secularium ad se accedentium, præter illa quinque reservata, dispensare, vel commutare, notum est omnibus. Tria autem ejusmodi privilegia reperio.

Primum est Pauli III, in comp. priu. Soc. Iesu; v. Com. mutationi, n. 1. concedetis Confessariis Societatis Iesu, posse commutare omnia vota, exceptis prædictis quinque. Et quidem Noster Pater Generalis hanc facultatem omnibus Confessariis iuxta Tridentinum approbatis communicat.

47. Secun-

non in eorum locorum devotionem, sed ad alium finem emissis. Ad finem devotionis præsumitur, si de fide alio expresse non cogitur.

XXII. Voto non petendi dispensationem ab alio, quam à Summo Pontifice.

XXIII. Voto reservato penitenti, & conditionali, ob conditionem de futuro. Sed ex Ascanio Taburino loco cit. non dum implera conditione, at ex me, alii que, ut supra n. 32, vidimus, etiam post eam impletam.

Hac ex Ascanio Taburino, qui *ibid. quest. 9.* addit, eum qui obediuit à Pontifice voti dispensationem exequenda, ab Ordinariis voti, inquam, cui valeat Praelatus inferior, vel Religiosus dispensare, posse huic gratia Pontificis renuntiare, & illam habere à Praelato hujusmodi, vel Religioso. Quod si Pontifex nolit dispensare, non paterit alius inferior nisi nova superveniente causa ex S. I. lib. 8. de mar. d. 14. n. 5.

Non sunt tamen hic tria prætermittenda. Primo, dispensationem inter potestatem Episcoporum, & Religiosorum. Religiosi enim nunquam possunt propter urgentem necessitatem dispensare in aliquo ex quinque votis reservatis. At Episcopi possunt in omnibus quinque, si quando urgeat necessitas, atque. Pontifex non possit. Ratio differentia est, quia potest dispensandi ex vi urgentis necessitatis, fundatur in jurisdictione ordinaria, quam habent Episcopi; at quoad seculares, hac non fruuntur Religiosi.

50. Rufus Mendicantes possunt exercere sua dicta privilegia circa omnes Fideles ad se accedentes, agunt enim Summi Pontificis nomine: at Episcopi, qui per suam jurisdictionem agunt, extra suos dicentes annos se extenderne nequeunt.

51. Præterea Episcopi possunt suam potestatem dispensandi, & communiandi aliis delegare, quia in ipsis haec potestas est ordinaria: an Mendicantes non item, quia delegatus non potest sundelegari, si ejus sit industria electus, Adyerto tamen cum Pellizar. l. c. num. 143, cit. Laym. lib. 4. tr. 4. cap. 8. num. 27. possit Religiosum haec uti forma cum suo præsidente: *Commuto tibi hoc votum in opera, que vir ille deo tibi designaverit, cuius sententia voto te stare: posse, inquam, quia id non est delegare, sed prudentia alterius uti ad statuendum materiam subrogandam.*

52. Convenient tamen primò, quod utrique possunt vota commutare, vel dispensare extra Sacramentum Confessionis: sic Sanch. l. c. alii, imò & absentiis, ex Pelliz. l. c. 170. quia nec pro Episcopis à jure ullo, nec pro Religiosis à clausula ulla exercitum ejusmodi potestatis ad forum Sacramentale restringitur.

53. Secundò, quia diximus supra n. 32. Vota conditionalia, & penitentia non censeretur reservata, id est hic consequenter advertimus illa omnia tum ab Episcopis suo jure, tum à Religiosis per privilegia posse dispensari, vel computari: id quod certè amplissimam potestatem continet, ut considerari patebit.

54. Tertiò; quia item diximus num. 42. ex consuetudine posse Episcopum dispensare votum castitatis conjugati ad petendum debitum; cum Regulares habent, ut modo diximus num. 47. privilegium dispensandi ea, quæ potest Episcopus, consequenter idem Regulares poterunt cum conjugatis, quod possunt Episcopi; idque non solum ex vi privilegij *viva vocis oraculo*, de quo dictum est num. 48. sed etiam ex vi privilegij Bullati dicti n. 47. Sic Sanch. Hurtadus, Henriquez, Rodriq. Cord. quos citat, sequiturque Quintanad. tr. 9. sing. 2. 3. & 4. Scio id negari ab aliquibus, quia (inquit) Episcopus non dispensat in hoc ex iure ordinario, sed ex consuetudine: scio, inquam, id, sed immixtum. negatur. Privilegium enim Mendicantium dicit, posse eos dispensare, in votis, in quibus potest Episcopus; & quidem recte omnes declaramus, in quibus potest ex vi jurisdictionis, nec solum ex vi necessitatis urgentis, quando non ex vi suæ ordinariæ jurisdictionis, sed ex præsumpta voluntate Pontificis dispensat.

On 4 At

164 Explicationis Decalogi Lib. III.

At Episcopus, posita dicta consuetudine, jam ex vi ordinariae jurisdictionis acquisitione per consuetudinem dispensa, ergo poterunt Regulares: Consuetudo enim dat jurisdictionem ordinariam, ut probat Sanchez lib. 8. de mar. d. 12. n. 4. cum contingat, de foro competenti.

Quid possit fieri circa aliqua vota respondeat. Bullam Cruciatam, vel per Iubileum, insinuabitur mox §. 5. n. 1.

Facta dispensatione, an quis possit redire ad prius votum, dicetur item mox §. 7.

§. V. De commutatione Voti.

Quis commutandi potestatem habeat?

1. **H**abent finis dubio commutandi vota potestatem. Primo, omnes Superiores jurisdictione Episcopali potentes, Secundo, omnes Regulares, ut diximus a n. 47. Tertio, omnes Confessarii per Bullam Cruciatam, vel per Iubileum electi, modo n. 11. mox dicendo.

2. At enim vero: eo ipso, quod quis potestatem habet dispensandi, ceterum habere potestatem commutandi; Respondeo ita: quia quibus conceditur majus, concessum intelligitur & minus in eodem genere rerum: juxta illud: Cui licet, quod est minus, licet, quod est minus. Ita Sanchez lib. 4. in dec. c. 49. n. 28. Castro Pal. d. 2. de voto, p. 14. & tr. 25. d. unica, de Bulla Cruc. part. 10.

Quid contraria coipsone quod quis commutare potest, potestne dispensare? Respondeo, non ita, quia major potestas nullo modo continetur in minori. Sic idem ibid.

De commutatione in maius.

Quis?

3. Non solum predicti Superiores, & Privilegiati sed quilibet potest suum votum non reservatum, nec tertio praedictis, in melius commutare. Ita Navarr. Cou. Sayr. Val. Suar. Sá, aliqui apud Castro Pal. l. c. d. 2. p. 15. n. 2. Katic et. quia melius bonum Deus acceptat loco minoris, ut potest sibi gratius. Certe id non accidit in hominibus, quibus non eo ipso, quod aliquid melius est, placet magis. Regula autem ad discernendum, quodnam sit opus melius, videatur infra c. 17. §. 4. n. presentim 23.

Quis?

4. Omnia vota præter verè reservata, & præter ea, quæ in utilitatem terrij. causa sunt, & ab eo acceptata, potest quis, in evidenter melius commutare. Ita Navarr. Val. Sayr. Sá, Suar. Sanchez. aliqui apud Castro Pal. l. c. d. 2. p. 15. n. 2. Dixi primò (præter reservata) non enim quis, v. g. peregrinationem Romanam fui in quodcumque alio commutare, ne in aliud quidem reservatum, v. g. castitatem potest. Ratio est, quia eo ipso, quod votum est reservatum, subditus Superioris arbitrio, & non votantis dispositioni relinquitur. Excipe, nisi commutatio fiat in ingressum Religionis; quia propter humanum perfectionem status Religiosi, potest quilibet votum in illum mutari; quam exceptionem fecit Pontifex cap. scrip. 6. de votis; Rebus fructu non habent, qui temporale subsequuntur in perpetuum noscitur ob Religionis obsequium commutare.

5. Dixi Secundò præterea, que in utilitatem terrij, &c. non enim, ex Sayr. Suar. Less. apud Castro Pal. l. c. de voto, n. 2. si quis forte votum dare, v. g. pauperi huic determinato eleemosynam decem aureorum, ilque acceptaverit, potest in aliquorum sententia in aliud melius opus, v. g. in Missas permutare; quia tunc acquisitum est ius tertio, cui non semper, ut modo dixi, quod melius est, placet. Dico (in aliquorum sententia): nam ceterum vide, quæ docui c. 7. §. 6. n. 3. & mox infra docebo c. 17. §. 2.

6. Quid, si votum ejusmodi acceptatum non fuerit? Ajo cum ille, possit commutari, ut ex dictis supra §. 4. n. 29. manifestum est. Nam propterea, si Calicem huius Ecclesiae pauperi vovisti, nec ipsa, vel ejus Rector, aliusve legitimè acceptavit, potest pauperiori dare. Ita Sanchez lib. 4. in dec. c. 49. Less. 7. 6. Pont. aliqui apud Castro de voto l. c.

Ob quas causas?

7. Nulla causa ad explicatam commutationem in melius desideratur; siquidem, opus ipsum Deo gratius esse, facis causam præbe. Ita Navarr. Sayr. Azot. Layn. Sanch. Suar. alisque loc. cit.

De Commutatione in minus.

Quis, Quæ Vota, Ob quas causas?

8. Nullus, nisi qui potest dispensare propter Vota sive reservata, sive non reservata, in notabilitate minus commutare (enim sit in paulo minus, cum parum pro nihil reputetur, non minus, sed aequali moratur, reputabitur). Ratio dicti est clara, quia tunc admiseretur remissio partis voti, ac que adeo dispensatio. Vnde etiam sit, ut causam ejusmodi commutationis in minus, eadem debeat esse, que sunt dispensatione, nempe obstante executioni voti suo loco, supra diximus. Quod si quis Superior, vel Delegatus ab ipso sine causa votum grave in notabilitate minus commutaret, v. g. Jejunium in quinque Pater & Ave peccatum mortaliter, quia usurpare authoritatem sibi non coelum, hoc est, potestatem dispensandi sine causa, non esse mentale diximus supra §. 4. n. 12.

9. Quid de validitate? Respondeo, Quando commutatio sit in minus, authoritate Prelati, vel Delegati per Bullam, Iubileum, privilegia, etiam nulla subsistente causa, valet computatio; concipit tamen votens graven obligationem supplendi id, quod deest ad aequalitatem materie subrogatae cum promissa. Ita Sanchez lib. 4. de voto, cap. 3. 1. Ratio est, quia contractus permutationis, sicut & venditionis, non annulatur ex inæqualitate pretij, vel rei cum re; sed solum estonus supplendi id, quod ad æqualitatem deest: ita proportionaliter in causa permutationis voti. Eadem ratio idem persuadet, si commutatio in minus sit propriæ authoritatis, sat enim erit implens, seu habere animus supplendi quod deest: vel certe res deat votens, ad prius votum. Hoc ex Sanchez, cui non in omnibus consentit Castro d. 2. de voto, p. 17.

De Commutatione in aequali.

Quis?

10. Constat ex dictis Episcopos, Episcoporumque jurisdictione potentes, item Religiosos ex privilegio, possunt etiam extra confessionem commutare vota non reservata in aequali, vel ex modo dictis n. 8. in quasi aequali.

11. Eadem, etiam extra confessionem, facultate potest Confessarius electus virtute Bullæ Cruciatæ; vel Iubilei: Verba Bullæ hæc sunt: Possunt eligere Confessorum, &c. & illis vota omnia, (ultramarii Castris, & Religionis dumtaxat exceptis) in aliquod subsidium hujus expeditionis per eundem Confessarium commutari possunt. Verba Iubilei: Possunt approbatos Presbiteros eligere qui valeant vota quæcumque ab eis emissa Castris, & Religionis dumtaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare. Ex quibus verbis vides ad dandam licentiam petendi debitum ei, qui cum castitatis voto matrimonium contraxit non se extenderet, nec Cruciatam, nec Iubileum: quia ea licentia est partialis dispensatio voti facti castitatis, quod hic excipitur.

An eleemosyna data ob Bullam Cruciatam, & an privilegium ipsum Iubilei, faciant, ut commutatio votorum licet, vel validè fiat in minus, similia; pertinent ad tractationem de Bulla, & de Iubile.

12. Iam vero, an quilibet propriæ authoritatem possit votum utique non reservatum in aequali sibi commutare, celebris est quæstio: Negat Suar. lib. 5. de voto, cap. 19. n. 1. Sanchez. l. 4. in dec. c. 43. n. 12. alios citant, quibus adie Castro de voto, p. 15. n. 5. & communior sententia; quia quamvis opus subrogatum sit aequali operi promissum per votum: at eo ipso, quod hoc promissum, melius est, quam non promissum; ergo, si tunc quis commutare, convin

Cap. XVI. De Obligatione Voti. 165

convincetur commutare in minus, quod non posse,
quod & diximus.

13. Affirmat Henriquez, lib. 3. do p. 20. cap. 20. n. 5. &
lib. 3. de iudic. 30. n. 5. Manuél. tom. 3. fundame. c. 100. n. 4.
ut. 4. initio, aliquis apud Sanch. l.c.n. 18. quia si materia
est evidenter aequalis, non potest Deo non esse aequaliter
satisfacere ea ipsi laudabilitate, & aequaliter satisfacere.

14. Vraue sententia est probabilis: milii autem
probabilior apparat affirmativa: nam etiam homini per
aequaliter satisfaci debito, si ipse invitus non est: at invitum
aequaliter in opere aequaliter bono, satis ob suam
benignitatem presumere debemus, & ad argumentum
contrarium, respondemus, negando melius esse, quod
dicitur opus promissum, esto, quod promissionem
dicitur, sed quia ob benignitatem Dei jam satisfacti per
opus, quoad substantiam aequalis, illa ratio promissionis
renuntiatur, non est ejus habenda amplius ratio: acuti, si
sit debet decern aurores ex promissione, vel contractu,
dum autem eodem in frumento, juxta tuum beneplacitum,
aequaliter lati tibi facere dicor, non verò misus. Ad
remanere vinculum promissionis, quando fit commuta-
tio, mox dicam & seq. 2. & solum transferri in re sub-
rogatam: ergo ex hoc capite dicta res subrogata minor
pan erit.

15. Vnum tamen perdiligerent adverte, non tarda tibi
nisi aequali materiam voto subrogandam; quod non
est, quia bene circumstantias non expendit. Promisisti,
tunc servum Ecclesie, filium hunc Religioni, Calicem
Mun. non erit aequalis, si des des pro seruo pretium etiam
vile excedens, si offeras alium filium, si largias Calicem
magis, prei quam fuerit opus promissum: quia poterit individu-
us ille servus filius, calix aliquid utilitatis, vel estimatio-
nis, per quod hic, & nunc finis eligibiores, quam quod
cunque aliud.

16. Redit denique notant Doctores, ne fallamur in
subrogando materiam aequali voto, semper consulen-
dam esse per aliquantum plus subrogatur: non solum quan-
tum propria autoritate commutatur votum; verum
ut quando id ex jurisdictione Superioris, nullam ad-
miserit voluntatis dispensationem exhibetur. Nihilominus
pro Superioribus, & privilegiis, est aliqua major be-
nevolia, quod mox leges n. 20.

Quae vota?

17. Non modo vota non reservata: verum etiam
refracta, deficiencia in aliquo, ut conditionalis; pena-
lia, & familia *supra* §. 4. n. 32. dicta. Item omnia vota facta
in favorem terri, sed nondum accepta, commutari in
aequali a predictis Episcopis, Religiosis, electis ex Bulla
vel libello Confessori, posunt Ira DD. c. ltt. B. adde-
lato. i. Cruce de Bull. Crue. d. 1. c. 6. d. nlt.

De communicatione voti iura dixi, cum de commutatio-
ne parimenti: lego etiam Ludovicum à Cruce in explica-
tione Bull. Crue. d. 1. c. 6. d. 5.

Ob quas causas?

18. In nostra sententia (quidquid sit in alia) in qua po-
nunt quia propria autoritate votum sibi commutare inevi-
tante aequali, causum satis levem requiro. Ita Henriquez, alii
quos citat, & sequitur Lud à Cruce in expositione Bul-
la Crue. d. 1. c. 6. d. 4. n. 4. Ratio est: quia ipsi opus subrogatum
esse Deo aequaliter gratum, valde sufficiens est. Adde re-
movere idem vinculum, licet translatum in re subrogata.
Quare solum levius aliqua causa tunc requiritur, ne impru-
denter mutes propositum: sufficere autem pro causa, quod
huius votum per materiam a te subrogandam implebi-
tur, nihil certum est, propter rationem *n. seq.* afferendam.

19. Dices: ergo pari modo; quando votum: sive per
Episcopum, sive per Bullam, &c. commutatur in aequali,
levius sufficiat causa. Respondeo, ita profecto; nam
prospera sufficiemt esse causam, putant Doctores
apud Sanch. l.c. 50. n. 12. si commutationem quis petat,

spetans alacrius rem subrogatam executurus; id enim
benignitatem Dei commendat, alicisque fideles ad
promptius votendum.

20. Dicitum est (inevidenter aequali) nam appo-
nendum & disserimus inter potestatem, quam habet
hac in re superiori, sive Ordinarius, sive delegatus, ab ea,
qua diximus, ipsudmet privatum uti posse: Superior
enim, vel electus per privilegium potest commutare in
aliquantum minus; at vero ipse privatus in eviderter
aequali, sed certe moraliter, hoc est, prudenti judicio
aequali, quis enim actionibus possit, quoniam sint
aequalia, vel ineqalalia metaphysice deliberare? Ratio
discriminis est, quia si privatus posset (ut certe ex no-
stra sententia potest) commutare votum in aequali, &
Superior, vel per Bullam electus non posset in aliquantum
minus, ad nihil inserviret Superioris jurisdictione, posset
enam superior solum id, quod ex se jam habet ipse priva-
tus vovens: Ut sit igitur proficua jurisdictione, & ut vovente
eleventur nonnihil à Superiori, & à privilegiis dictis po-
terunt ab his in aliquantum miris eorum vota commuta-
ti. Vide quae dixi c. 7. §. 4. a. n. 8.

§. VI. Praxis aequalitatis servanda in commutatione Votorum.

1. **O**perosum est suo momento expendere aequalita-
tem, vel quasi aequalitatem, quae inter mate-
riam voto promissam, & subrogandam intercedere in
commutatione debet: nam propterea, ut *supra* §. 5. n. 16
innui, consilium præbent Doctores, ut ad secundum item
conscientia semper ea fiat in aliquantum saltem magis.
Regula aptem hujus rei certo datu nequit, quam pru-
dens arbitrium Confessori, qui omnibus circumstantiis
expensis, aequalitatem, vel quasi in Domino constituerat,
Hoc altius ut expendas, hæc, quæ fuisse habes apud Do-
ctores breviter sic habe.

2. **P**rimo, materia voti gravitas est ex se præsi-
dendo à vinculo, voti consideranda: sic Sanch. lib. 4. in
dec. cap. 56. Ratio est, quia in commutatione vinculum
voti remanet, & solum transferri in opus subrogatum:
quare, cum non sit illud relaxandum, non erit opus hic
illud in lance inducere. Non sic in dispensatione, in
qua vinculum voti omnino tollitur.

3. **S**ecundo, non est spectanda sola excellentia virtutis,
quæ habet materia subroganda, ita ut melius sit
commutatio, quae fiat in excellentiorem virtutis actum;
sed est melius ipsi voventi hic, & nunc quod seu pro
tempore, loco, dispositione ipsius.

Si flagellationem, v.g. ad dominandam carnem vovisti,
melius erit, si illud commutes in jejunia, quam in Ora-
tions: quia jejunium magis, quam oratio, licet hæc sit
excellentior actus, ad carnis mortificationem conducit.
Ideo in frequentiam Sacramentorum omnia vota com-
mutari regulariter consilium esto; quia Sacraenta ad
bonum voventis melius, quam opera cetera, sunt utilia.

4. **T**ertiò, expende item difficultatem implendi
rem promissam, rem subrogandam; & in Peregrina-
tione pericula, laborem, expensasque proprias pro con-
do, & redeundo faciendas; quæ quidem expensæ ex
probabiliori sententia cadunt intra votum peregrinandi,
nisi expresse excluderis, vel nisi mendicando ire pro-
miseras.

5. **Q**uarto, commutatio, licet convenientissimum sit,
non tamen est necesse, ut fiat in favorem ejus Sancti, vel
Ecclesie, cui factum est votum, quia supponitur pro-
missionem ab ea Ecclesia nondum acceptatam legitimè
fuisse.

6. **S**exto, quando dilatio nihil minus de voto, nec
multum interest implere votum die destinata, modica
commuta-

166 Explicationis Décalogi Lib. III.

Communatione suppleri potest. Sic Lud. à Cruc. d. 1.c.7. d. 7. n. 3. Certe ego potenter communati jejunium hujus diei in alium, præscindendo ab aliqua peculiari circumstantia, facile concederem sine alio supplendo: quia tunc dilatiopatum, aut nihil demit de obsequio Def.

7. Sed occurrit difficultas circa votum conditionale penale. Diximus in communatione votorum expendendam esse gravitatem materia voti, ut illi communatione subiogetur opus aequale: cum ergo in voto conditionali penali adsit duplex materia, utraquæque expendenda? Petrus, v. g. votum non ludere, quod si ludat votet date quandam elemosynam, adest hæc rotamateriæ voti ipsa elemosyna, adest ipsa negotio ludus, quæ per votum istud intenditur, in communatione ergo bonitas non ludendi sola, an etiam bonitas elemosyna expendenda est?

8. Affero cum Sanchez ibid. à n. 30. si communatio retatur, & facienda sit post implatum conditionem, hoc est, post Iudicium, utriusque, nimis bonitatis non ludendi, & bonitatis elemosyna, rationem habendam esse. Ratio est, quia ex una parte, non ludere, fuit res per votum directe promissa; ex alia vero parte, ipsa elemosyna, purificata conditione hoc est, post Iudicium, transit in rem absolute promissam.

9. Si vero petatur ante completam conditionem, variant Doctores. Nonnulli negant esse etiam expendendam penam; id est, in casu dicto elemosynam, quia illa nondum est promissa, cum nondum purificata sit conditio. Verum, dico primò, esse expendendam non ratione sui sed ratione bonitatis directe promissa: explicabo probo. Votum non ludendi est gravius, si referatur ad penam illam dandi elemosynam; quam si ad tam penam non referatur: gravius est enim sic promittere. Vovo non ludere, quid, si lusero, vovo elemosynam, quam solùm sic: Vovo non ludere; ergo non est in re, esse expendendam illam penam, ut videatur gravitas totius voti. Fatorum tamen eusmodi penam, scilicet in casu dicto, elemosynam non esse accipiendam hæc secundum totam suam nobilitatem, seu gravitatem ratio est, quia, cum nondum sit in causa, sed à voluntate votantis, quoad futurum eventum adhuc pendaat, multum sine dubio à sua gravitate deficit.

10. Denique subiiciam hæc alias communations approbatas à Doctribus, apud Sanchez lib. 4. in dec. c. 56. à n. 39. & Lud. à Crucis me. cit. ut nimis facilius, ad harum exempla, proxim communationum deducere valcat, qui legit.

Aliœ peculiariæ Commutationes.

11. Votum Hierosolymitanum cuiusdam pueri commutatur à Pontifice c. Venientis, de voto, elemosynis, & ut unipuero vota vita suætempore vovens provideat.

12. Votum simile cuiusdam Episcopi commutatur, cap. Magne, eodem, ut expensas eundi, redeundi, ibique commorandi integrè in subsidium Terræ sanctæ mittat, laboranteque itineris compensetur, sollicitius instando Vigiliis, Orationibus, Jejunis.

13. Peregrinationem pedestrem Viri docti apud Sanchez lib. 4. in D. c. 46. n. 40. commutant in æqualem laborem, id est, prater expensas pù distribuendas, labor tot dierum tolerandus in itinere compensetur cum jejunio totidem dierum: at non pedestrem commutatur ita, ut labor quatuor, vel etiam quinque dierum compensetur cum jejunio unius diei. Ludovicus à Crucis de Bull. Cruc. d. 1.c. 7.d. 3. n. 2. sic commutat ejusdem peregrinationis votum: Si equester quis peregrinatur per votum sit, est facienda sumptuosa comparatio, & hi Monasterio pauperi, vel orphanae maritandæ, vel alteri pio opere dentur. Pro labore autem itineris, toto tempore, quo duratura erat peregrinatio, singulis mensibus contineatur, & communicetur; singulis ejusdem temporis hebdomadis semel jejunet, ac ter in hebdomada Rosarium recitet: & ad maiorem securitatem sex sacrificia

celebri curat: Si pedestre erat peregrinatur, ultra expensas modicæ ergo erogandas, pro labore fateatur, communetque decimoquinto quoque die, toto tempore, quo duratura. Quæ confertur peregrinatio: semel in hebdomada ejusdem duraturi temporis jejunet: unum, vel alterum Rosarium recitet; elemosynam quæcumque tunc sui status possibiliter eroget, ac sex sacrificia celebrari curat.

14. Si quis potestatem habet commutandi votum Regionis Dominicanae, in qua quotidie recitatur Officium, jejunatur in septem mensibus anni, abstineatque semper à carnis, commutare hæc possit, ex Sayo in clau. reg. lib. 6. c. 12. num. 21. in jejunium Ferie sextæ pro tota vita item elemosynam suis facultatibus congruentem, qui perit communationem largiat; quotidie septem Psalms recitet; & decimo quoque quinto die peccata fatigatur. Addit. Medinal. 1. Sum. c. 14. §. 7. in tral. de communat. reg. 3. ut etiam dicto decimo quinto quoque die communiceat.

Non placet Ludovicus à Crucis de Bulla Crucis d. 1.c. 4. n. 2. sicut nec Sanchez, ibid. n. 43. haec communatio, videatur enim esse in minus, cum onera Religionis sint his multo majora; quare tandem concludit, ut intermissione dispensatio.

15. Votum absolutum tum Castitatis, tum Religionis, nonnam, posse propriè commutari: quia omnis opus est minus, quam Castitas, & Religion, notant Sanchez. l.c. n. 41. alioque ibid. cit. (quod tamen mihi difficile dictu videtur) unde semper admiscentiam esse dispensationem. Absolutum dixi: nam conditionatum, vel penale, cum à votis absolutum aliquantum deficiant, unde minorem exigit compensationem, commutari in æquale, vel quasi æquale sine dubio possent; Sic Sanchez. n. 41. finitero negat Ludovicus à Crucis ibid. n. 41.

16. Votum absoluendum Religionem certam non bene commutatur in aliam laxiore, vel in aliam magis obsequiante: sic Suar. t. 3. de Rel. l. 4. c. 9. n. 2. unde videatur dispensatio, vel alia opera addantur. Raro est manifesta, quia laxior est minus bonus, minuscule Deo grata, quam strictior.

16. Votum non in eundi matrimonium commutatur aliqui docti in Confessionem mensibus singulis biennio, aq. tricenio faciendam, & in novem sacra: sic Sanchez. ibid. n. 42. Sed Ludovicus à Crucis de Bull. Cruc. l. c. d. 3. cui merito hæc minora videntur, addit injungendum esse aliquod pium opus in perpetuum, sicuti perpetuum est votum: quod tamen necessarium non esse, nos notavimus *supradicta*.

18. Tunc Sacerdoti Votum commutant aliqui apud Sanchez. ibid. n. 43. in recitationem quotidianam septem Psalmorum Penitentialium, cum Litanis; vel in quotidiana recitationem Officij Beatissime Virginis, vel Calorum Virginorum, & in Confessionem, & Communionem decimoquinto quoque die, & ut cures celebri sacram singulis mensibus, utque insuper vobes castitatem; Quod si castitatem vovere refugias, hujus loco jejunis omnibus sexitis Feriis.

19. Sed certè hæc commutatio validè minor videatur, quare vel, aliud addatur, vel intermissione dispensatio.

20. Votum semper singulis, v.g. Sabbatis jejunandi potest commutari in Confessionem, & Communionem decimoquinto quoque die per annum integrum, & in tria sacra celebianta, vel in recitatione Calorum Virginorum, & in elemosynam modicam Sabbatis perpetuo faciendam. Ita nonnulli apud Sanchez. mox cit. Aliis id parum videtur. Ita Ludovicus à Crucis d. 7. n. 3. facit Sanchez. n. 44. nam ideo ita commutant, ut vobes perpetuo Rosarium Beatae Virginis genuflexus recitet in hebdomada, vel elemosynam aliquam distribuat semel item in hebdomada, additâ Corona Christi Domini flexis genibus recitanda.

21. Votum recitandi singulis Feriis sexitis perpendit septem Psalms, legitimè commutabitur in modis dictis;

materiam subrogatam, séque subjicere iterum prior
voto? Dico cum Laym. lib. 4. tr. 4. cap. 8. n. 27. Sanch. l. c.
n. 26. Liceré, sive res subrogata sit minor, sive major, sive
æqualis, (quamvis, si sit major, neget Suarez lib. 6. de voto
cap. 2. n. 4.) idque votives votives, volet. Ratio est, quia
tametsi prius votum, ut n. 1. dictum est, fuerit extinctum,
tamen ex benig. & interpretati. consensu benigniss.
simi Dei, qui est creditor Voti, & ut Fideles ad voten
dum alliciantur, præsumunt hanc libertatem nobis
Deum concessisse. Hinc etiam sequitur (inquit Lessius
lib. 2. c. 9. dub. 16. in fin. 111. in 2. editione) si sepius facta
sit amittatio, posse servari quidvis illorum, in qua facta
fuit, v. c. 9. votum peregrinatio, annus communatam est in
mensu quam confessio, menstrua confessio in jejunium
hebdomadarium, jejunium hebdomadarum in certas pre
ces quotidianas; potest votives satisfacere voto, vel pre
ces, vel jejuno, vel confessione, vel peregrinatione. Hæc
ex Lessio.

5. Hactenus dictum est de Commutatione impetrata à legitima jurisdictione; nunc de eadem dicamus, quando fuit facta propria auctoritate yoventis.

Si commutasti votum tuum in maius, vel aequalis, & hoc implesti, non teneris amplius redire ad prius votum; quia jam factum est Dicitur, ut ex se patet. Ita Ludovicus in exp. Bull. Cruc. d. i. c. 6 dub. 16. m. 2. Si commutasti in minus, & hoc item implesti, teneris supplere, quod deficit, vel si id nolis, poteris reasumere prius votum, Quod si rem propria auctoritate subrogatum, v. g. jejenum subrogatum Rosario non implesti, distinguendum erit. Si enim res subrogata fuit, vel major, vel aequalis potes, quod tibi libuerit, exhibere: v. g. in dicto exemplo, potes, vel Rosarium recitare, vel jejenum. At si res subrogata minor fuit, tunc vel addendum aliquid, quo pertingatur ad aequalis, seu maius, vel prius votum erit assumendum: patent haec ex dictis.

6. Denique, si materia subrogatam, v.g. jejunium exhibere non potes, potes autem prius votum v.g. in dicto casu Rosarium, certe obligaris redire ad Rosarium, hoc est, ad prius votum, five ad majus, five ad minus, five ad æquale fonsit facta à te commutatio. Colligitur ex cod. Lud. à Cruce, l.c. Ratio est, quia per commutationem propria auctoritate exhibitam, non transfertur vinculum ad rem subrogatam, sed solum per æquipollens satisfit benignissimo Domino. Cum igitur ipsi satisficeri per materiam subrogatam, quæ tibi impossibilis, vel inutilis est reddita, jam non posse supponas, consequenter sequitur urgere vinculum voti, quod à suo robore per tuam commutationem nunquam cadit, quod tamen cecidisset, si per legitimam iurisdictionem concessa fuisset commutatio, ut nimi. didicisti.

An pccet contra Votum, qui neglecto Voto com-
mutato, negligit & materiam subrogatam? Dixa *suprà*,
c. 7. §. 5. num. 2. .

C A P U T X V I I .

Consilium de quadam Voti Com-
mutatione.

1. Interrogatus, dum haec scriberem, de cuiusdam votis,
ac Iuramenti Commutatione, aliqua dedi, qua non
parum erunt accommoda, ut magis, magisque confir-
mentur, lucemque maiorem nonnulla haec tamen allata
concipiant, nam propterea labori eadem exscribendi, in
Lectionem gratiam, hic non parcam.

§. I. Proponitur status *Questionis.*

1. Pater Bernardinus à S. Stephano, antequam sua
apud Minores de observantia professionem emit-
teret, legavit uncias centum monetæ Siculæ, id est, scuta
ducenta

ducenta supra quinquaginta annuatim solvenda quibusdam pueris Monialium statim suscepturis. His verbis:

Item voluit dictus donator. P. Bernardinus quod quoad partitam unciar. centum rendalium de summa dictorum redditum liberorum, ut supra donatorum Hospitali magno hujus Civitatis Panomi quilibet anno dentur, & potentur pro Monachatu illius personae eligenda per praedictum Patrem Bernardinum, quem debeat se monachare, & professionem facere in aliquo Monasterio, & mortuo dicto Patre Bernardino, vel etiam eo vivente, dicta electio fieri debeat ab illa persona declaranda, & nominanda per ipsum Patrem Bernardinum per acta publici Notarii; Ita ut persona eligenda pro dicto Monachatu sit virgo nobilis, etatis annorum sexdecim completorum, pauper, & orphana, periculosa, &c.

2. Post aliquot menses idem P. Bernardinus nondum eadem sua professione nuncupata, declaravit praedictam electionem expediendam esse per P. Provinciali Provinciae Siculae pro tempore existentem: & insuper voluit, ut idem Provincialis praedictam dispositionem de pueris monachandis posset in aliud opus pium, quod, ipsi libuerit, commutare. Hac sunt verba dispositionis.

P. Bernardinus a S. Stephano praesens coram nobis &c. omnem potestatem sibi reservatam valendi eligere, ac nominare, &c. dedit, & Reverendo P. provinciali Ordinis Minorum de observantia hujus Provinciae, praesenti, qui pro tempore erit in posterum, qui ea omnina praefare possit, quia posse ipsi P. Bernardinus, addita amplissima potestate, quia P. Provincialis dictus possit eandem potestatem eligendi, & nominandi, alteri persona tradere. Quid si idem P. Provinciali praesenti: vel pro tempore existenti videatur obsequium fore Dei, commutare dictum legatum in aliud pium opus: in eo casu dictus P. Bernardinus dat omnem illi autoritatem, ac potestatem, quam ipse P. Bernardinus habet valendi commutare dictum legatum, in praedicta donatione irrevocabili faciunt, &c.

3. His duabus dispositionibus se habentibus, intendens in praesentia P. Bernardinus ad majus, praestantiusque Dei obsequium, instat apud P. Provincialem, ut is commutet legatum pro pueris monachandis in aliud opus pium, nempe in augmentum Missionorum inter Infideles, & Turcas, in quibus Sacerdotes nonnulli maximo Christianorum ibidem degentium bono pro Religione Catholica in utroque situ Latino, & Graeco laborant, & laborantibus plures, majorique securitate, ac stabilitate si hujus susbidijs accessu fundatio earundem Missionum confirmetur.

4. Ut ordine procedamus, tria in hac difficultate sunt disputanda. Primo, an potuerit P. Bernardinus per posteriorem dispositionem allatam nro. 2. transferre in P. Provinciali potestatem computandi legatum, quod juramento confirmavit in priore dispositione allata nro. 1. Quod est idem, ac quare, an P. Bernardinus, constante priore dispositione, habuerit potestatem illud legatum computandi? Si enim ipse ea potestate gaudebat, cum quilibet rei sua, suorumque iurium sit Dominus, & omnipotens, sine controversia consequitur potuisse illam P. Provinciali communicare?

Secundo, an valde jam concessa hac facultate, inculpati uti, & legatum in praedictum opus licet possit P. Provinciali commutare?

Tertio, an & congrueret?

Addam quartus ad ubiorem doctrinam, an quod nunc possit P. Provincialis, possit & P. Bernardinus?

5. An P. Bernardinus potuerit legatum a se aetum in aliud opus pium commutare, unde & eandem potestatem P. Provinciali delegare?

Præmittendum est, priorem dispositionem, cum ficeretur directa ad virginis pauperes dotandas,

de quæ consecranda, nihil aliud re ipsa fuisse, nisi votum Deo nuncupatum; & quia fuit juramento valatum, appellari possim a Doctribus votum juratum, seu quia solum hic apparet juramentum, voto saltem explicito non adhærens, sed per se stans, vocari communiter juramentum pium. Quamvis enim verba sint directa ad ipsas puellas (denur, & dotentur pro Monachatu perficie eligende, &c.) fama clara apparet ex fine dispositum id fuisse dispositum in honorem Dei, cum nunquam praesumitur quis velle inopes aere, & pro Monachatu dotare, nisi intuitu virtutis Misericordie, Charitatis in proximum, Religionis in Deum. Et quidem recte, docent Cajet, in his quodlibetis, tr. 11. quæ est de votis, 9. 3. & Suarez 1. 2. de Relig. nr. de voto lib. 6. c. 15. n. 2. præmissionem soli Deo fieri, an etiam homini, pendere ex votantis intentione: At P. Bernardini intentionem solum, Deo se gratum per eam dispositionem exhibere, & nimis clarum est, cum cetera sua bona in similia opera pia, ut Deo se expeditius in Religione consecrare, tunc distribuerit: & ipsorum nunc vivens discreta id ipsum affirmet, licet factar adfuisse minus principaliter aliquem respectum ad dictas puellas, præsentim sue familiæ, que erant illis preferenda: id quod nihilominus nobis nihil ostendat paucum post videbimus.

6. Quid autem hujusmodi jurata dispositio, seu Iuramenta pium sit censendum votum, seu voti omnino naturæ particeps, docet his verbis Sanchez, lib. 3. in Dccc. 19. n. 2. Dicendum est, eos omnes, qui potestatem habent irritandi vota subditorum, posse juramenta de iisdem rebus Deo profita irritare eodem prorsus modo, & in eisdem casibus, in quibus possunt & vota. Dicor, quid hujusmodi juramenta, induant voti. Rationes: & ita cap. 30. Nam aqua facultas tribuitur Patri, & marito relaxandi vota, & juramenta. Atque idem docet S. Thom. D. Antonius, Sylvester, Armilla, Tafena, Sors, Aragonis, Alcozer, Azor, Toletus; Sa. Leofima, Hac Sanchez, apud quem horum Doctorum loca videre poteris.

7. Atque his velim addas Ludovicum à Crucis exp. Bulla Cruc. d. 1. cap. 6. dub. 5. n. 10. qui loquens de juramento pio, quale est illud, de quo agimus, sic habet: Nec intendo solum potestatem ordinariam circa vota extendi ad juramenta pia. Sed idem fensio etiam de potestate delegata, ex duplice ratione. Primo cum juramentum orationis ad Deum ducatur, perinde reputatur ac votum, upde sibi nomine Voti solet juramentum comprehendendi; & è converso, præsentim iuxta communem loquendi modum. Atque ideo Canonista interdum assertum hujusmodi juramenta esse. Quoddam votum. Ita Abbas, cap. 6. verò, de jugeandis fines. & D. Antoninus 2. part. tract. 11. cap. 2. §. 2. inquit: Juramentum promissorium de iis, quæ per iurium ad Dei honorum, includere votum. Hinc autem in communis asseveratione tale juramentum quoniam docimur, pro voto reputatur, & sub ea voce comprehenditur: ita ut votum sic generatim sumptum, significet debitum voluntarie contractum ex Religione ad Deum. Hæc Ludovicus.

8. Præmittendum est secundum, Dispositionem praedictam P. Bernardini ex ea parte, quia minus principaliter respicere illas puellas fassi sumus non malè ante, nequam fuisse ab ipsis acceptatam, nec ab alio pro ipsis. Pater id primò, quia nec in dispositione allata nro. 1. & 2. id apparuit, nec invenitur alibi. Secundò, quia, cum hæc dispositio non fuerit directa ad personam certam, & individuans, sed ad puellas illas in communis, non potuit ab aliquo ex ipsis acceptari, &c.

9. His tanquam firmis iactis fundamentis, Dico primò, P. Bernardinum semper potuisse praedictum votum, seu juramentum pium de dotandis ad Monachatum pueris commutare in aliud pium opus melius; immo æqualis bonitatis, &c.

Quod potuerit in melius probatur: quia Vota quæcumque jutata, & juramenta pia, etiam per se stans, Deo principaliter præsta: possunt ab ipso votante, seu jurante propria autoritate in opus melioris bonitatis commutari,

Ecclesia determinata, potes alteri pauperiori tradere, nisi forte promissionem non solum Deo, sed etiam ipsi Ecclesia direxeris. Et ab ea fuerit acceptata. Vtrumque enim requiriatur, ut bene dixit Lef. Iupr., & explicuit Basilius Legionensis, lib. 8 de matr. C. 8. n. 15. Hac Cast. Pal. Ex quibus a minori ad maius ~~ad~~ potius argumentari. Si votum dandi aliquid determinata Ecclesia, quando ea nondum acceptavit potest in inclusi communia, quando magis votum factum personis indeterminatis, quae est illud, de quo agimus, quod ut patet ex n. 2. directum est pellis in incertum, quodque ex n. 8. a nemini est acceptatum?

4. Sed operatum est, si idem confirmetur a Sancto Libero, in dec. c. 41. n. 11. Ex promissione (inquit) aut donatione factis causa pie, nullum ius acquiritur ante acceptationem, ac proinde vota illa manent sicut facta soli Deo, dum ea preposita sunt Ecclesie, qui pauperi illi non acceptavit. Nec Deus ea vota acceptat, nisi quatenus in suum honorem reddidant, que acceptatio in reliquis quoque votis invenitur. Atque in ius irrevocabile acquiratur cause pie, est opus acceptatione more humano. Et sic huius sententia sunt clarissima, Armilla, Ludovicus Lopez: aijunt enim tunc acquiri ius Ecclesie per promissionem, quando ipsa sciens acceptat, & non ante quam instrumento publico, & coram Testibus fiat: Et Angelus, & Wester, & Graffius, aijunt per id votum non acquiri ius, quia non sit eis acceptantibus, & aulicis pro eis, & Sayre, & Vinaldas, & Suarez, perunt acceptationem Rectoris Ecclesie, ut ius irrevocabile acquiratur, & in propriis terminis Leonardus, & G. Haetenus Sancti, qui addatur Fagund. qui lib. 2. in 2 Dec. præc. c. 19. n. 4. & 11. innumerous authores pro hac sententia citat, & refert, id quod tam satis sit innuisse.

15. Denique non prætermittat alius magis aperi, tam hinc
adnectere. Nam non ignobilium Doctorum est etiam opí-
nio, posse commutari Votum, vel juramentum pium in
honorem Dei emissum, etiam Ecclesia, vel pauper, in
quorum utilitatem cedit, acceptaverit. Audi ex Fag. tom. i.
in dec. lib. 2. c. 49. n. 10. aliqua, ad tanquam probabile exci-
piente: *Tertia opinio* (inquit) docet *Irumentum pium*, etiam
post acceptationem Reboris Ecclesie, cui facta est promissio,
& *Votum*, etiam post acceptationem pauperis, cui proper
Deum, voto aut *Irumento* premisa res fuit posse non so-
lum auctoritate Superioris, & Episcopi, sed etiam auctoritate
propria vocensis, ac prominentis in melius commutari,
dando scilicet rem promissam alteri Ecclesie pauperiori, aut
pauperi egenitori. Primo, quia hic Vota, & *Irumenta* prin-
cipaliter, & ultimae in Deum diriguntur, tanquam sien-
tibus, & soli in pauper est finis cui ardo oculo foris, &
secundum, quia *Irumentum pium* invenitur in
sacramenta, & sacramenta inveniuntur in *Irumento pium*.

minus principialis; cum ergo accessorium sequatur principiale, si potest votum propter respectum ad principale commutari in melius propria auctoritate, nihil obstat accepitatio ejusque qui fuit finis accessorius. Secundo, quia etiam dirigas intentionem ad hunc peculiarem pauperem, id sit proper Deum: & sic tota ratio promissione est Deus, & per accidens est, quod pauper accepta erit, unde & quod ius aliquod acquisitur: acquisitum enim dependet a beneficio Dei, cui non potest non esse gravis, quod melius est unde, facta commutatione, non poterunt illi, ad quos militat Virg., & Instrumenti spectabat, Officium Iudicis implorare: quia uenient & jurantes obligationi sua jam satisfecerunt. Tertio, quia in omni voto includitur illa conditio: Voveo hunc, nisi in melius voluero hoc votum commutare, quam conditionem alterius minus principialis acceptatio tollere nullo modo videt. Quartu[m] s[ic] quia cum, qui in aliqua religione proficiet, jam Religio accepit, & tamen potest ad meliora rem transire, petit, & non obtentia venia a suo Prelato, atque ideo invita Religione, iuxta sacros Canones (clicet, de regulari), cuius rei rationem reddens Cajetanus (apud Fagund. loco citato) dicit, in eo capite nihil novi juris statuit, sed declarari natura ipsius voti, nempe posse quempiam votum suum, etiam acceptatum, in melius sua propria auctoritate commutare, & ratio cur posse in tali casu prejudicari Prelatis & Religioni priori, est (inquit Cajetanus) quia non propter illos, sed propter Deum Prelatis & Religioni data est Religiosi persona, & propter hoc

solius Dei Ratio habetur in hujusmodi commutatione.

Quinto, quia cessante fine precipuo, ultimato Voto, & Iuramento, cessat ejus obligatio: ergo cum, facta commutatione in meliorem Dei cultum; effet finis Voti praecipuus, cessabit & obligatio Hanc sententiam videtur aperte sequi Gajetanus (2.2. quæst. 86. art. 11. vers. ad hujus ev.) & Navarrus (lib. 2. de restit. cap. 2. in nova ed. dup. 3. n. 14.) Hac ex Fagundez.

Cui adde de Lugo d. 29. de ius. n. 93. Votum (air) non dat jus in iis an quorum favorem vota emissa sunt, quâdo promissio non ipsi, sed fôli Deo fit: quo casu, etiam si ipsi præsentes essent, & acceptarent, nullum jus acquirent, & ipsi in ipsis posset dispensatione, vel commutatione tolli illud votum, ut fatetur Sanchez (in Decal. cap. 5. n. 14.)

16. Dico secundò, P. Bernardinum semper etiam habuisse jus petendi à legitimo Superiori irritationem vel dispensationem, vel commutationem prædicta dispositionis. Probatur id manifestè: nam quicunque subatus Religiosus, immò, quicunque absoluè habet jus petendi relaxationem s. voti, vel juramenti pij, de quare nullus dubitat, ergo ac P. Bernardinus, quam doctrinam, quia nunc usui nobis ea non erit, satis sit innuissim dumentaxat.

17. Dico tertio, ex dictis consequenter fieri, ut totam potestatem, quam P. Bernardinus habebat ad commutandum suum hoc votum, seu juramentum in melius, vel in æquale: & jus, quo potiebatur ad petendam in illius relaxationem, legitimè transferri in P. Provincialem. Patet id ex illis verbis n. 2. allaris: *Das autem illi autoritatem, ac potestatem, quam ipse P. Bernardinus habet, valendi et communare dictum legatum.* Cùm ergo ipse P. Provincialis possit in præsentia, quod antea poterat P. Bernardinus, consequens est, ut P. Provincialis possit tunc illud Votum, seu Juramentum in opus præstantius, vel opus æquale transferre; sicut antea potuisse P. Bernardinum, haec tamen præ datum est.

18. dices in priore dispositione allata n. 1. non inventur. P. Bernardinum potiri hac potestate commutandi, ergo illa nequaquam gaudebat; ergo eam Patri Provinciali comunicare non potuit. Respondeo, negando omnino antecedens. Cùm enim certum sit, votum, seu juramentum pium subjacere ex natura sua commutationi; eo ipso, quid in priore illa dispositione aditum votum, seu juramentum, adest, seu imbibitur in eadem quidquid est de natura Voti, & Juramenti, & consequenter facultas prædicti commutandi, &c. Immò etiam si quis aliquando vovisset, vel jurasset se de priore suo aliquo voto non petiturum dispensationem, seu illud non commutatum; adhuc posse, existente causa, de hoc posteriore voto dispensationem obtinere, & deinde procedere ad dispensationem prioris, firmant passim Doctores. Legantur Sanchez lib. 4. in dec. c. 8. n. 16. Suarez lib. 2. de voto. c. 11. n. 6. Castr. t. 3. d. 1. de voto p. 8. §. 5. n. 5. Quare si in prædicta priore dispositione (cùm sit irrevocabilis inter vivos) adhuc juramentum de non revocando, erit præcommutandum & hoc juramentum. Quod cùm sit accessoriū ad juramentum pium de legato, erit & ipsum pium, atque adest propria autoritate in melius substituenda. Transferti autem in melius videtur statim, atque commutatur in aliud juramentum de non revocando subsidium illud Missionum; quod certè subsidium præstantius bonum esse mox probabimus, & consequenter juramentum illi adhaerens.

§. III. An licet expedire commutationem prædicti Juramenti in subsidium Missionum inter infideles?

19. **A**ssero licere. Ratio potissima est, quia, ut sute, apud vidimus, licet, etiam propria autoritate, juramentum pium non acceptatum, & in sententiâ probabile, etiam acceptatum, opus evidenter melius commutare. sed subsidium prædictum est longè, & evi-

ter melius, quâdy puellarum illatum sustentatio ergo, &c. Minor hæc, in qua est vis argumenti, adeo mihi videtur manifesta, ut me placat eam velle argumentis comprobare. Probatur tamen ad alicius pertinaciam evellendam. Primo, quia bonum ad plures extendens, semper est excellentius bono, se extendente ad pauciores; ut per se nō est: sed Monachatus ille est bonum aliquatrem puellarum particolare: subsidium vero hoc vergit in bonum totius communitatis. seu populi orientalis, immò totius Ecclesiæ, ut per se etiam confit ergo, &c.

20. Probatur secundò: Dote illæ Virgines desituarunt: fateor, sed illas animas inter infideles degente mediis, auxiliis pro spirituali salute, majori danno destitutas esse inserviabit nemo. Quare tunc cogita, quod bonum ex objecto præstantius est, proxime nec in temporalibus, nec in spiritualibus multum periclitantian verò in spiritualibus graviter periclitantibus, esse subsidium.

21. Probatur tertio, subsidium, de quo agimus, tandem pertinet ad bonum fidei, ut conservetur scilicet, augatque Fides apud Infideles, & Schismatics: ergo sine controversia excedit eam bonitatem, qua residere possit in illis pueris adjuvandis: quibus non deerunt aliunde, apud Christianos, sùsque consanguineos, congrua alimenta: quæque si dote careant sufficienti, pertinere in paterna domo cum omni puritate divinis rebus inservire. Confirmatur primum, quia tanti semper estimata est cura propagandi fidem, statim atque pro fideli prædicatione facie quis à Barbatis interfecitus, numeretur inter martyres Christi sine controversia: quod non ita esse docet S. Thomas, propter alias causas, ametis ad certas virtutes pertinentes, nisi addatur aliquis ordo ad fidem. Ergo tanti estimata est cura dilatandi fidem, eademque conservandi inter Infideles, ut merito sit præfertenda illi actu virtutis, quo Virgines prædictæ sublevati possent Doctrinam D. Thomæ his verbis afferunt Layman. lib. 3. s. 4. n. 5. *Causa Martyrum debet esse pia, que per fidem supernamalem innovat: nam Martyr dicitur, qui testimonium voluntaria sua morte probet veritatem fidei Christiana, secundum verba Christi: Omnis: qui me confitebitur, &c.* Notar autem S. Thom. (2. 2. q. 124. art. 5. in corp.) quando aliquis pertinet pro opere virtutis cum opere ad doctrinam Christi, id est dum opus bonum deferens resipit, quia consciente est Fidei Christi: vere Martyrem esse, &c. Confirmatur secundò, quia Summi Pontifices, si quando velint in aliqua concessione causam non vulgarem, sed magnam sed urgenter quam illam assignare, ajuvent eam pertinere ad cultum Fidei, & Christianæ Religionis conservationem: ergo eam maximum bonum, & præstantius esse profugunt. Lege Bullam Pauli V. de Societatis nostre confirmatione, qui dum omnium superiorum causam nostro instituto vellet afferre, ad cultum fidei illud pertinere disertis verbis edocuit: Id quod, si de toto corpore Societatis recte dicitur, multò magis de Missionibus immediate versantibus in partibus Orientibus, Infidelium ac Turcarum ditioni subjectis, idem erit sentendum.

22. Probatur quartò, ne sit in cultum fidei: certè hujusmodi subsidium dandum Missionibus est, ad finem cooperandi cum salute animarum: at omnes Sancti Doctores cum sancto Dionysio clamant, divinissimum esse cooperari cum animarum salute: Inquiero nunc ego, quoniam major cooperatio cum salute animarum, auxilio esse octo, vel decem pueris, an tot Concionatoribus, Sacerdotibus, Operatis laborantibus in vinea Domini, nec iam inter Fideles, sed inter Turcas, ubi major urget necessitas animarum, & ubi vel nullus, vel fatis exiguis sit numerus operariorum Christi, &c.

23. Probatur quintò: Nec desunt præstantissimi Doctores, ex quorum doctrina possumus colligere id, quod in præsentia disputamus. Svar. t. 2. de Rel. tr. voto, lib. 6. cap. 18. n. 8. in communione votis (aut si non maximè spectanda spiritualis votensis utilitas, & finis voti intentus. Hac ille. Cùm ergo certum sit, P. Bernardinum intendisse ma-

Cap. XVII. Consil. de Voti Commut.

171

P. Bernardini voluntate stant: tum quia admodum paucos ejus commutationis fama pervenieret; Ut quid enim tam per multos evulgare necesse sit?

¶ 30. An quod potest nunc P. Provincialis posse
& P. Bernardinus, &c.

30. **F**inis impeditus tam esset huic quæstioni, nisi illud yellem non prætermittere. Affero enim solum satis probabile fieri, P. Bernardinum communicasse quidem potestatem commutandi suum pium iuramentum P. Provinciali: sed illam à se non abdicasse: quod idem est, atque asserere, non privative, sed cumulativè P. Provinciali concessisse; ex quo sequitur, P. Bernardinum ex se posse, eam commutationem facere, atque, si ipse præveniat Patrem Provincialem, prævalitaram suam commutationem: ut accedit in similibus eadem potestate veniens, in quibus datur locus præventioni, &c.

31. Dicor ad id affirmandum, quia verba allata n. 2. Hæc sunt: *Dat, & dedit omnem potestatem, & autoritatem zielendi commutare, &c.* ad hæc verba significant quidem eam potestatē datam fuisse P. Provinciali, sed non ablatam ab ipso P. Bernardino: id quod significatum fuisse, si adfuerit hæc similia verba: *Abdicavit, se privavit ea facultate, ei renunivit, &c.* quorum verborum, vel similium, nec umbra quidem appetat in P. Bernardini dispositione.

32. Secundū, quia pari modo Episcopus, v. g. vel Delegatus à Principe ad universitatem causarum, qui alium subdelegare potest, e. fin. de off. deleg. init. & c. cum causam, de app. jud. c. à judicis, vel Prelatus qui inque regularis; communicant quidem subinde suu aliquam autoritatem Vicario, Subdelegato, Confessorio Monasterij vel conventus: & non raro addunt se concedere totam suam autoritatem ad agendum, ad dispensandum, ad absolvendum: at nos propter ea suam potestatem ab se ablegant, vel renuntiant. Ita ego videtur in casu nostro.

33. Tertiū, quia iuramentum, cùm sit lex privata, quam sibi indicat jurans, est interpretandum ita, ut minus, quam possit prejudicet juranti, nisi contrarium expressè de ejusdem jurantis intentione conterit. Cùm ergo expressè non conferet de intentione P. Bernardini, quā voluerit facultatem commutandi suum iuramentum in melius omnino, se renuntiare; præsumendum est nequaqueam renuntiasse, sed eam sibi retinuisse. Quod autem iuramentum, servata proprietate verborum, sit ita interpretandum, ut quād minor potest, obligatio inducatur, quia semper præsumitur jurans minus voluisse suæ libertati nocere; est doctrina nimis vulgaris; & potest videri apud Abbatem, Sylvest. Suar. aliòsque apud Castr. 3. tr. 14. d. 2. de jur. p. 14. lege etiam Laym. lib. 4. t. 4. c. 3. n. 4.

34. Neque te ierupulus commoveat quasi non potuerit P. Bernardino eam facultatem nominandi, eligendi, & communicandi sibi post professionem, retinere, potuisse enim dices ex dictis per similem occasionem à Castr. 3. tr. 16. d. 4. p. 13. §. 1. n. pref. 12. & de Lugo tom. 1. de just. d. 4. s. 6. n. 111. quos, si est otium, lege, nam nobis id fuisse persequi opus non est.

Conclusio.

35. Summa igitur hujus Consilij est, P. Provincialem posse validè, licite, & congruerter legatum de monachis pueris, in sublium Missionum transferre: ac probabile esse, idem posse fieri ab ipso P. Bernardino, nisi eam potestatem à se abdicare expressè intenderit, quando eam cum iuramento P. Provinciali communicavit.

FINIS LIBRI TERTII.

Lauds Deo, Beatisima Virgini, ac Beato Aloysio.

Pars I.

P. A. LIBER